ఓం పరబ్రహ్మణే నమః

పూర్వమీమాంస, అపరకృష్ణ[redacted]ఘ,

ప్రయోగ కమలాకర, జ్యోతిశ్శాస్త్ర,

ధర్మశాస్త్ర పురాణాదులనుండి

సంగృహీతంబై లోకోపకారార్థముగా

పురాణోక్తాపరకర్మప్రకాశికయను,

పురాణోక్తవైశ్యాపరచంద్రిక

ఈగ్రంథము,

బందరుపట్టణ నివాసులగు,

చెల్లా - నాగలింగశాస్త్రులవారి పుత్త్రుఁడగు

లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రిచే

ఆంధ్రటీకా తాత్పర్యసహితముగా వ్రాయఁబడి,

స్వకీయ,

శ్రీ ఆర్యానంద ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడెను.

పంచమ ముద్రణము.—1500

రిజష్టరుడు కాపీరైటు.

దీని వెల రూ 1—8—0

మచిలీపట్టణము 1922 బచ్చుపేట

పీఠిక.

సుజనవర్యులారా?

జననీజనకులు మృతినొందిన సమయమునందు పుత్త్రులు ప్రేతకర్మ ములను జక్కఁగ నియమయుతముగ నెఱవేర్చి రేని వారు (ఆజననీజనకులు) తమపుత్త్రాదులొనరించిన దానాదికర్మములకు విధింపఁబడిన పుణ్యలోకములనుబొందుదురు. మఱియువారు పితృదేవత్వముగల వారగుదురు. వారట్లగుటచే వారానందనమునుబొంది తమపుత్త్రులు దీర్ఘాయుష్మంతులును, తేజోవంతులును, ధనవంతులును, అగునటులాశీర్వచనములను జేయుదురు. ఆయాశీర్వచన సామర్థ్యంబున పుత్త్రులుసుఖవంతులై యుందురు.

శ్లో॥ పితౄణాంచ ప్రసాదేన కర్తుర్వంశోభివర్ధతే।
శ్రేయసాంచాభివృద్ధిస్స్యా ద్భూయసాముత్తరోత్తరమ్॥

తా॥ పితృదేవతల యొక్కయనుగ్రహముచేతఁ బుత్త్రాదుల యొక్క వంశమభివృద్ధిని బొందుటయేగాక గొప్పవగు శ్రేయస్సులుగూడ విశేషించి కలుగును.

ఔర్ధ్వదైహిక కర్మమునకు పైతృమేధికమనిపేరు. పైతృమేధికమనఁగా చనిపోయిన, మాతాపితృ మాతామహాది కారుణ్యవర్గములోని వారలకు దహనసంస్కారము మొదలుకొని సపిండీకరణాంతమువఱకును జేయుకర్మమని యభిప్రాయము.

జ్ఞాత్వాకర్మాణికుర్వీత" అనియుండెనుకాఁబట్టికాలము తెలిసిపుత్త్రులు కర్మమాచరింపఁదగును- యీకలికాలమహిమవలన గొందఱుపుత్త్రులు మాతాపితరలను సదాదూషింపుచు వారు మృతులైన వెనుక వారికిసకాలమందు శ్రాద్ధములఁజేయక మాతల్లిదండ్రులు తినవచ్చివారా? పురోహితులకొఱకీశ్రాద్ధము లేర్పడినవనెడుముఖ్యాభిప్రాయముగలవారగుదురు.

శ్లో॥ పున్నామ్నో నరకాద్యస్మాత్పితరం త్రాయతేసుతః । తస్మాత్పుత్త్ర ఇతిప్రోక్తస్స్వయమేవ స్వయంభువా॥ అనఁగా ఏకారణమువలన పున్నామయను నరకమునుండి తండ్రిని రక్షింపుచున్నాఁడో ఆకారణమువలన పుత్త్రుఁడని స్వయముగా బ్రహ్మచేఁ జెప్పఁబడెను.

శ్లో॥ జీవతో ర్వాక్యకరణా త్ప్రత్యబ్దం భూరిభోజనాత్। గయాయాం పిండదానాచ్చ త్రిభిః పుత్త్రస్య పుత్త్రతా॥

అనఁగా తల్లిదండ్రుల యాజ్ఞను సరించుటయు, ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధము ఆనుశ్రాద్ధవిధిచే జరిపి పిస్నుట, తమతమబంధువుల కన్నదానము చేయుటయు, గయయందు పిండప్రదాన మిచ్చుటయును, ఈమూఁడు కార్యములాచరించుటచే పుత్త్రుఁడు పుత్త్రధర్మమును బొందినవాఁడగును.

అయ్యా? ప్రాచీనగ్రంథములయం దకరము పురాణోక్తవిధిగా నొకచోట వ్రాయవందున ధర్మశాస్త్రములయందుఁ బ్రవీణతగల యాజ్ఞికులకుఁదప్ప తక్కినసామాన్యజనులకుఁ దానిఁజూచి గ్రహించుటకుఁ గఠినముగానుండెను. మఱియు నీమంత్రము చెప్పి యీక్రియఁ జేయవలయునని యెల్లరకుఁ దెలియకయు, నడుమనడుమ ధర్మశాస్త్రములుండుటచేఁ బ్రయోగమును వరుసగా గ్రహించుటకుఁ దెలియకయున్నది. పెక్కుదేశములయందు ధర్మశాస్త్రరీతిగఁ జరుపు బ్రాహ్మణులు శ్రమబడుచుండిన కష్టము యింతయని చెప్పనలవిగాదు. ఈపురాణోక్త ప్రయోగముల లోకొందఱు కొంతకాలము వఱకుఁ జదివియు కొన్ని ప్రయోగాదులయందు సందేహముగలవారై యీవిద్య దురవగాహంబని ప్రారంభింపకయే యున్నారు. బుద్ధిమంతులు మఱికొందఱు ధర్మశాస్త్రగ్రంథములనే మిగుల కష్టముతో చిరకాలము పఠించి అందుజ్ఞానము గలిగినపిమ్మట ప్రయోగములను దెలిసికొనుచున్నారు. బహుజనులిట్లు శ్రమపడుటను జూచి ఈ గ్రంథము ముద్రింపఁబడినది. వీనిలో పురుష పరంగా జరుపునప్పుడు పితుః ...గోత్రస్య— గుప్తస్య ప్రేతస్య యనియును, స్త్రీవాచకమునందు మాతుర్గోత్రాయాః గుప్తాయాః...ప్రేతాయాః యని యును జరుపఁదగును. ప్రయోగాదులలో...స్య అనుచోట గుప్తస్య యని గ్రహించదగును. అయ్యా! దీనియందెచ్చటనైనను స్ఖాలిత్యములుండిన పక్షమందు వానిని వివరముగా వ్రాసిమాకుఁ బంపించిన పక్షమందు రాబోవు (6) కూర్పులో సవరించెదను. కాఁబట్టి బుధోత్తములను ప్రార్థించెదను.

గ్రంథస్థవిషయములు.

....

విషయాస్సమాప్తాః

శ్రీరస్తు.

మృతికిదోషనక్షత్రములు.

నిర్ణయామృతే॥ శ్లో॥ రోహిణ్యాం వసుపంచకే త్రిపదభే యుగ్మాంఘ్రిభే పైతృభే । నందకామ చతుర్దశే భృగుకుజార్కేష్వేషు భద్రే తిథౌ । ప్రేత శ్రాద్ధమృతీసపిండకరణ త్రైపక్షికోనత్రయా । శ్చేద్వంశక్షయ మాప్నువంతి కురుతే మాసద్విపక్షద్వయే॥

తా॥ రోహిణి, ధనిష్ఠ- శతభిషము- పూర్వాభద్ర- ఉత్తరాభాద్ర- రేవతి- కృత్తిక- మృగశీర్ష- పునర్వసు- ఉత్తర- చిత్ర- విశాఖ- ఉత్తరాషాఢ- మఘ- ఈనక్షత్రముల యందు ప్రేతకర్మము- మరణము- సపిండీకరణము- త్రైపక్షికము- ఊనమాసికములు మొదలుగాగల ప్రేతకార్యములు చేయకూడదు అనఁగాదోషముగల నక్షత్రములనిభావము

దోషయుక్తతిధివారములు.

పాడ్యమి- విదియ- షష్ఠి- సప్తమి- ఏకాదశి-ద్వాదశి- త్రయోదశి- చతుర్దశి- ఈతిధులు దోషముగలవి. వారములు- శుక్ర, కుజ, భానువారములు దోషముగలవి. శనివారము మాత్రము మధ్యమ పక్షమని కొందఱుచెప్పిరి.

మంచినక్షత్రములు.

జ్యోతిస్సంగ్రహే॥ శ్లో॥ మృతతిథిషు యదాస్యాత్సోమసౌమ్యార్యవారా । న్యాతిశుభ ఫలదాసి ప్రోచ్యతే ధర్మవిద్భిః । తురగ భరణి పుష్య స్వాతిహస్తార్ద్రమిత్ర । శ్రవణజల సమేతాః జ్యేష్ఠమూలా స్తథైవ । భుజగమపిచపూర్వా ఫల్గునీ నామధేయమ్ । సకల ముదు గణానాం శస్యతే ప్రేతకార్యే॥

తా॥ అశ్వని- భరణి- ఆర్ద్ర- పుష్యమి- ఆశ్రేష- పుబ్బ- హస్త- స్వాతి- అనూరాధ- జ్యేష్ఠ- మూల- పూర్వాషాఢ- శ్రవణము- ఈనక్షత్రములు ప్రేతకార్యములకుమంచివి. వారములలో సోమ- బుధ- గురువారములు ప్రశస్తములు.

ప్రాచీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ మృతేతు దహనే చైవ ప్రేతధిష్ణ్య ప్రవేశనే । పుణ్యక్షేత్రే పుణ్యతిథౌ పుణ్యతీర్థేఽస్థినిక్షిపే । యుగ్మాంఘ్రి త్రిపదభే రోహిణ్యాం పైతృభే తథా ధనిష్ఠాపంచకే చాపి ప్రేతకార్యం న కారయేత్॥

తా॥ మృతతిథియందును, దహనమందును, ప్రేతయొక్క గృహమందు ప్రవేశించుటయందును, పుణ్యతీర్థములు సేవించుటయందును, అస్థినిక్షేపణమందును, ద్విపాది- త్రిపాది- రోహిణి- మఘానక్షత్రములయందును, ధనిష్ఠాపంచకమందును ప్రేతకర్మము చేయకూడదని భావము.

గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ నందాభద్రా కామభూత । భౌమశుక్రార్కవాసరాః । దహనే మరణే చైవ । తద్దోషం త్రిగుణం భవేత్॥

తా॥ ౧-౨.౬-౭-౧౧-౧౨-౧౩-౧౪ ఈతిథులయందును, రవి-శుక్ర-కుజవారములయందును దహనమరణములు జరిగెనేని ఆమరణమొందిన స్థలమందు మరణమును దహనమును జరిగిన స్థలమునందు దహనమును మూడుపర్యాయములు జరుగునని తాత్పర్యము

కించ ॥ శ్లో॥ తిథ్యుడు యోగే గ్రామే వారోడ్వోగే వాటికాయామ్ తిథివారోడ్వోగే గేహే మరణం పునర్భవతి॥

తా॥ పైనజెప్పిన దోషతిథులు నక్షత్రములు గూడగా మరణమునొందెనేని యాగ్రామములో తిరిగి మరణము జరుగుననియును, నక్షత్రవారములు గూడెనేని వాటికయందు తిరిగి దహనము జరుగుననియును, తిథివారనక్షత్రములు గూడియుండెనేని మరణమొందిన గృహమందు తిరిగి మరణము జరుగుననియును తాత్పర్యము.

మాసనిర్ణయము॥ శ్లో॥ ద్విపాదే త్రీణిమాసాని త్రిపాదే చ చతుష్టయమ్। తద్గృహం వర్జయేద్ధీమాన్ షణ్మాసం వసుపంచకే॥

టీక॥ ద్విపాదినక్షత్రములగు మృ- చి- ధ- ఈనక్షత్రములయందు మరణమునొందెనేని మూడుమాసములవఱకును- త్రిపాదినక్షత్రములగు- కృ- పున- ఉఫ- విశా- ఉత్తరాషాఢ ఈనక్షత్రములయందు నాలుగుమాసములవఱకును ధ- శత- పూభా- ఉభా- రే ఈనక్షత్రములయందు మరణమునొందెనేని ఆఱుమాసములవఱకును యేగృహమునందు మరణమొందెనో ఆగృహము విడువవలెనని తాత్పర్యము.

అథ మృతిచక్ర నిర్ణయము

మృతిచక్రము.

కృ
ఆశ్లేష
మ
రో
పుష్య
పూఫ
మృ
పున
ఉఫ
ఆర్ద్ర
ధనిష్ఠ
ఉఫ
ప్రెర
ఉ.షా
రేవతి

శ్లో॥ సూర్యాధిష్ఠితతారాకాదిగణయేచ్ఛ రిబాహ్యంతే!
బాహ్యాత్రీణి పునఃపునశ్చగణయే దీశాది దిక్షు క్రమాత్॥

తా॥ మృతిదినమునసూర్యుడేనక్షత్రమునందుండునో అది మొదలు ఈశాన్యము నుంచి చక్రమధ్యమునకు ౪ నక్షత్రములును తదుపరినక్షత్రము మొదలుకొని క్రమముగాలిఖించవలెను. చక్రమధ్యస్థితినక్షత్రము మొదలుతూర్పువరకు ౪ నక్షత్రములును, క్రమముగా ఆగ్నేయము మొదలు చక్రమధ్యమునకు ౪ నక్షత్రములును ఈప్రకారమే ఈశాన్యదిక్కునుంచి ప్రాగాదిగావిదిక్కులయందు 3 ను దిక్కులయందు ౪ను ఆరోహణఅవరోహణ క్రమనుగా వ్రాసిచూడవలెను,

శ్లో॥ మృతికాలేదునక్షత్రం యత్రతిష్ఠతి తత్క్రమాత్।
అంతరంగే త్రిపక్షస్యాన్మధ్య కక్ష్యాద్విపక్షకమ్।
అంత్యేచ పక్షమేకంస్యా ద్బాహ్యే రేఖానదోషభాక్॥

తా॥ మృతికాలనక్షత్రము చక్రిమధ్యమందుంటే ఆగృహము ౪౫ రోజులు విడువవలెను. దానికి చుట్టువున్న ౮ గదులలోవుంటే ౧ ఒకమాసము విడువవలెను, దానికి చుట్టువున్న ప్రహరీలోపలయుంటే ౧౫ రోజులు విడువవలెను, చక్రమునకు వెలుపటనుంటే ఆయింటివారికి దోషములేదు గాని ఆయాపిక్కలయందున్నవారికి దోషము.

ఇతి మృతచక్ర నక్షత్రవిచార స్సమాప్తః.

అథమాతాపితృభక్తి.

లోకమునందుండు జంతుజాలములో నంతయు మానవజన్మము త్తమము అదిజన్మాంతర సుకృత పరిపాక విశేషముచేతఁగలుగఁ వలసినదేకాని మనజేయొక దానివలనఁగలుగునది కాదు, అట్టి [illegible] జన్మములభించియు మాతాపితృభక్తిజ్ఞానమనుంది [illegible] ఈజన్మము వ్యర్థమైపోవును, కాఁబట్టి నరునకు నెవ్వనికిగాని వానివాని తల్లిదండ్రులు జగజ్జనని జనకస్వరూపులై యుందురు. ఇట్టి తల్లిదండ్రులయెడ భక్తిజేయుట ప్రథమకర్తవ్యమని తన్విషయకమైన ప్రమాణము.

శ్లో॥ నాస్తిమాతృ సమం దైవం నాస్తిపితృసమోగురుః।
తయోఃప్రత్యుపకారోపి నకథంచనవిద్యతే॥

తా॥ తల్లితోసమానమైన దైవములేదు- తండ్రితోసమానమైనగురుఁడులేడు ఎందుచలననఁగా ఆతల్లిదండ్రులకు (వారుకనిపెంచి కాపాడుచువచ్చిన ఉపకారమునకై) ప్రత్యుపకారమును యోచించితే యెన్నివిధములను కానేరాదు. కావున కృతజ్ఞులమైయుండవలె

శ్లో॥ మాతాపితాచసుప్రీతౌ స్యాతాం పుత్రగుణైర్యది।
సపుత్రస్సకలం ధర్మం ప్రాప్నుయాత్తేనకర్మణా॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల నానందపరచుటయే సర్వసుకృతి మనఁబడును, అదిలేక యెన్ని పుణ్యములను జేసినను వ్యర్థమని భావము

పుత్రస్వరూపము

శ్లో॥ పున్నామ్నో నరకాద్యస్మాత్పితరంత్రాయతేసుతః।
తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్తస్స్వయమేవ స్వయంభువా॥

టీక॥ యస్మాత్ - ఏ దుకలన, పున్నామ్నః- పుత్తుఅను పేరుగల, నరకాత్=దుఃఖానుభవమునుండి, పితరం= తండ్రిని, సుతః= కొడుకు, త్రాయతే= కాపాడుచున్నాడో తస్మాత్= అందువలన, స్వయంభువా= స్వయముగా పుట్టిన బ్రహ్మచేత, స్వయమేవ= తానుగానే పుత్ర ఇతి=పుత్రుడని ప్రోక్తః=ఆకొడుకు చెప్పఁబడుచున్నాడు అనఁ

గా పుత్రుఁడు పుట్టుటచే తండ్రికి సద్గతినిచ్చుచున్నాఁడు, వీఁడు పుట్టుటచేత తండ్రియొక్క నరక దుఃఖము నివర్తించును-ధర్మము ను ప్రజాసంతతి పరంపరను తనతో పోనియ్యక పెంచినదగుటయే తండ్రికిదుఃఖనివృత్తి.

శ్లో॥ అజాతమృతమూర్ఖాణాం మృతాజాతౌ వరౌసుతౌ।
తౌ కించిచ్ఛోకదావపి మూర్ఖస్త్వత్యంతశోకదః॥

టీక॥ (మూడువిధములు సంతానములు- పుట్టనివి- పుట్టిచచ్చినవి, పుట్టిమూర్ఖులయినవి,) అట్టి అజాత=పుట్టనివాఁడు మృత=చచ్చినవాఁడు, మూర్ఖాణాం=మూఢుఁడనెడు ముగ్గురిలో, మృత + అజాతౌ=చచ్చినవాఁడు పుట్టనివాఁడనెడు ఇద్దఱును-వరౌసుతౌ = శ్రేష్ఠులైనకొడుకులు, (ఎందువల్లననిన) తౌ=వారలు, పిత్రోః తల్లిదండ్రులకు, కించిత్ + శోకదౌ= కొంచమనఁగా తలచినప్పుడు శోకప్పుడుమాత్రమే వ్యసనమునిచ్చువారలు- మూర్ఖః + తు=మూఢుఁడైన కొడుకైతే- అత్యంతశోకదః= మిక్కిలి దుఃఖకరుఁడుగానుండును అనఁగా కొడుకుమూర్ఖుఁడయ్యెనేని తల్లిదండ్రులు ఎప్పుడును దుఃఖపడుదురనుట

శ్లో॥ జీవతోర్వాక్యకరణాత్ ప్రత్యబ్దం భూరిభోజనాత్।
గయాయాం పిండదానాచ్చ త్రిభిఃపుత్రస్యపుత్రతా॥

టీ॥ జీవతోః= బ్రతికియున్న తల్లిదండ్రులయొక్క, వాక్యకరణాత్=మాట నెరవేర్చుటచేతను-ప్రత్యబ్దం=తల్లిదండ్రులు చనిపోయినవెనుక ప్రతిసంవత్సరమునందును- భూరిభోజనాత్= విస్తారముగా శ్రాద్ధభోజనంబుల నిడుటచేతను-గయాయాం= గయాక్షేత్రమునందు-పిండదానాత్ చ= విష్ణుపదిశ్రాద్ధము చేయుటచేతను-త్రిభిః= ఈమూడింటిచేతనే-పుత్రస్య=కొడుకునకు- పుత్రతా=పుత్రత్వము అనఁగా తండ్రిచెప్పినట్లు వినుచుండి పిదప కృతజ్ఞతతో పితృధర్మమునుపాలించువాఁడు గనుక పుత్రుఁడన బడును,

శ్లో॥ ప్రజయా చ పితౄన్ పూర్వాననృణో దివిమోదతే।
పుత్రేణ లోకాన్ జయతి పౌత్రేణానందమశ్నుతే।
అథ పుత్రస్య పౌత్రేణ నాకమేవాధిరోహతి।
అనృణోగృహీ యో భవతి పుత్రస్స్యాహి పుత్రతా॥

టీ॥ అనృణః= గృహస్థుఁడై పితృఋణ విముక్తినందినవాఁడు-ప్రజాయా= సంతానముచేత-పూర్వాన్ పితౄన్=పితృపితామహ ప్రపితామహాదులగు తన వెనుకటి వారలగు పితృలనందరిని-(పుత్రోత్పాదన రూపధర్మాచరణచే సంతృప్తులంజేసి) దివి=తేజోలోకమునందు- మోదతే= సంతసించును, (మఱియు) పుత్రేణ= ధర్మముగా గలిగినకొడుకుచే-లోకాన్= ఐహికజనులను-జయతి= జయించుచున్నాఁడనఁగా వీనిచే నారంభింపఁబడిన కార్యములను కొనసాగించువాఁడుగను, తమయథ మన్నోత్తమన్నాదులను నిర్వహించు

కొనువాఁడగునుఁక ఉండునట్టివాఁడుకొడుకు గనుక లోకులతోఁదల తనకులేకపోవుటయే జయమనవచ్చును, అటుగాక పోయిన- లోకాన్= పారత్రికలోకంబులను=జయించు ననఁగా। పౌత్రునిచే నియ్యఁబడు తిలోదకాదులచే పుణ్యలోకంబుల నొందునని భావము పౌత్రేణ= పనుమునిచే-ఆనంత్యమశ్నుతే= సుఖము ననుభవించుననఁగా నావంశమిట్లే యభి వృద్ధినొందెగదా నేను పితృఋణవిముక్తికొఱకు పుత్రుని బడసినట్లు పుత్రుఁడును పుత్రుని బడసెనని యానందించును - అథ=అటుపిమ్మట, పుత్రస్య పౌత్రేణ= కొడుకు యొక్క మనుమునిచే-నాకం + ఏవ= బ్రహ్మలోకమునే అధిరోహతి=ఎక్కుననఁగా వతని పుణ్యం బపారంబని భావము- అతః=అందువలన యః పుత్రః=ఏ పుత్రుఁడు-గృహీభవతి= సంసారిగా నెవ్వఁడునో=తస్య= అట్టివానికే- పుత్రితా హి=పుత్రిత్వము గలదుగదా- ఎవ్వఁడు కాని ఇట్టివానికొడుకని పేరుపొంది ధర్మమునవలంబించి సంసారియనంబడి పరోపకార నిరతుండై యుఁడునో వాఁడు కొడుకుగాని ఎవండో వీడొకయనామధేయుఁడు అబ్బ పేరు జెరుచువాఁడనిపించు మూఢుఁడు కొడుకు కాడని తాత్పర్యము

దానస్వరూపము.

దానము సాత్వికమని- రాజసమని- తామసమనియు మూఁడువిధములు

శ్లో॥ దాతవ్య మితియద్దానం దీయతేఽనుపకారిణే।
దేశేకాలేచ పాత్రేచతద్దానం సాత్వికంస్మృతమ్॥

తా॥ అనఁగా దానము యియ్యఁదగినదని తలఁచి తనకుపకారమును జేయనివానికే యుక్తదేశమందును యుక్తకాలమందును తగినపాత్రమందు నివ్వఁబడుచున్నదో ఆదానము సాత్త్వికదానమనియును.

శ్లో॥ యత్తుప్రత్యుపకారార్థం ఫలముద్దిశ్య వాపునః।
దీయతేచ పరిక్లిష్టం తద్దానం రాజసంస్మృతమ్

తా॥ ఏది ప్రత్యుపకారము కొఱకుగాని ప్రతిఫలముకొఱకుగాని యివ్వ నసనముతో నియ్యఁబడుచున్నదో అది రాజసదానమనియును.

శ్లో॥ అదేశకాలే యద్దానం అపాత్రే భ్యశ్చదీయతే।
అసత్కృత మవజ్ఞాతం తత్తామ సముదాహృతమ్॥

తా॥ యేదానము అదేశమందును అకాలమందును, అపాత్రములందును, అమర్యాదతో తెలియకయియ్యబడుచున్నదో ఆదానముతామసదానమని భగవద్గీతా ప్రమాణముకలదు. ఈమూఁడువిధములైన దానముల

తా॥ మొదటిదైన సాత్త్వికదానము శ్రేష్ఠతమైనదియు, ఆవిధముగ జేయుట చే మిగుల పుణ్యములభించుననియును, రెండవదైన రాజసదానము సాధారణమైనదనియు, ఆరీతిని చేయుటచే పుణ్యములభించదనియు, మూఁడవదగుతామసదానము నిందింపదగినదనియు, ఆవిధముగ దానము సేయుటచే పాపమే తప్పకలభించుననియు అనేకప్రమాణములు గలవు.

శ్లో॥ కింతస్య దానైఃకింతీర్థైః కింతపోభిః కిమధ్వరైః।
హృదిస్థోయస్య భగవాన్మంగళాయతనోహరిః॥

తా॥ మనమున నీశ్వరధ్యాన నిష్ఠలేక బయాట డాంబికుఁడై యెన్నిదానములు చేసినను వ్యర్థము, ఎన్నితీర్థములు సేవించినను ఫలములేదు, ఎన్ని తపంబులు సలిపినను లాభములేదు, యెన్నియజ్ఞముల నాచరించినను నిష్ఫలము హృదయశుద్ధితో దైవమును ధ్యానించుచు జేసినదానతీర్థతపోయజ్ఞంబులు సఫలంబులని భావము, కావున నెల్లప్పుడును దైవన్యస్తధియుండై కర్మాచరణము చేయుట మంచిదని ఫలితార్థము-

శ్లో॥ దేశేకాలేచ పాత్రేచతద్దానం సాత్త్వికం స్మృతమ్॥
అన్నట్లు సమయమును కనిపెట్టి దానము చేయవలసినది.

శ్లో॥ కన్యాగతే భాస్కరేతు పితౄణాం దత్తమక్షయమ్।
తా॥ సూర్యేవృశ్చిక సంక్రాంతే నిరాశాః పితరోగతాః॥

సూర్యుని కన్యాయనము మొదలు మహాలయకాలంబున పితృదేవతలకివ్వబడినకవ్యము అక్షయంబగును. వృశ్చికసంక్రమణము వెళ్లినపిమ్మటపితృదేవతలు భగ్నాశులై తమవంశస్థులను శపించిపోయెదరన్నట్లుకాలమును దెలిసి కర్మమును చేయవలసినది.

శ్లో॥ దుర్భిక్షేచాన్న దాతారం సుభిక్షే ధనదాయినమ్।
హేమంతే వస్త్రదాతారం గ్రీష్మేంబువ్యజనప్రదమ్।
ఆతపేఛత్రదాతారం పాదుకా ప్రదమేవచ।
ఆర్తత్రాణ విధాతారం దానశౌండం ప్రచక్షతే।
తద్యోగకాలేయద్దత్తం కించదప్యధికం భవేత్॥

తా॥ కరువులో అన్నమును సుభిక్షకాలంబునధనంబును చలికాలంబున వస్త్రమును గ్రీష్మకాలంబున నీరుగాని, మొదలైనవాటిని ఎండకాలమున గొడగును పాదరక్షలనుభయార్తిసమయంబున అభయరక్షణంబును కొంచెమయిన నుపయోగించునటుల చేసినవా

డు గొప్పదాతయని పేరుచెందగలఁడు, అన్నట్లుయేద్రవ్య మేకాలంబున నెవ్వనికి ధర్మముగ నుపయోగపడునో దానిని వానికప్పుడే యిచ్చుట మంచిది

ప్రాయశ్చిత్త ప్రకరణము.

యజమానుఁడు బుద్ధిపూర్వకముగ నైనను, అజ్ఞానము వలన నైనను ప్రమాదమువలన నైనను, అనిచ్ఛవలన నైనను, పరేచ్ఛవలన నైననుచేసిన పాపములకు ప్రాయశ్చిత్తమును జేసికొనవలనని ప్రాయశ్చిత్తకాండము చెప్పుచున్నది

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తైరపైత్యేనః అనియుండెను. ప్రాయశ్చిత్తమును నాస్తిక్యాదిభావముచేఁ జేసికొనకయున్న వారలకు,

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తమకుర్వాణాః పాపేషునిరతానరాః।
అపశ్చాత్తాపినఃకష్టాన్నరకాన్ యాంతిదారుణాన్॥

తా॥ ప్రాయశ్చిత్తాదులు జరిగించుకొనక పాపనిరతులై పశ్చాత్తాపరహితులైన మానవులు దారుణమైన నరకములను బొందుదురని స్మృతులు ఘోషించుచున్నవి ఆప్రాయశ్చిత్తములు అనేకవిధములుగానున్నవి వానిభేదములు స్మృతులయందును మూలగ్రంథములయందును చూడఁదగును

మను॥ శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తం చికిత్సాంచ జ్యోతిషం ధర్మనిర్ణయమ్।
వినాశాస్త్రేణ యోబ్రూయాత్తమాహుర్బ్రహ్మఘాతకమ్॥

తా॥ ప్రాయశ్చిత్తమును, ఔషధమును, జ్యోతిషమును, ధర్మశాస్త్రంబును శాస్త్రమెఱుఁగక చెప్పువాడు బ్రహ్మహత్యఁ జేసినవాడగును, కావున యజమానుఁడు చేసినపాపములు జక్కఁగ విచారించి తగు ప్రాయశ్చిత్తముపదేశింపవలెను

వృద్ధహారీత సంహిత-షష్ఠాధ్యాయమందు,

శ్లో॥ అగ్నివర్ణాంసురాంపీత్వా సురాపానద్విజాతయః।
మరణాచ్ఛుద్ధిమృచ్ఛంతి శూద్రస్సువ్రతమాచరేత్॥

తా॥ సురాపానముచేసిన శూద్రునకు ప్రాయశ్చిత్తము కలదుగాని, ద్విజునకుకళకళ కాగిన సురను దావిగి మృతినొందుటయే ప్రాయశ్చిత్తము, ఈప్రాయశ్చిత్త భేదములు గ్రంథవిస్తర భీతిచే నిచ్చట వ్రాయనైతిని,

తాను జ్ఞానాజ్ఞానమువలన చేసిన పాపములకు వెంటనే ప్రాయశ్చిత్తము జేసికొనవలెను. ౬-౩-౧౪ సం॥ కాలపరిమితి ౭-౫-౩-౧ పదుగురుగాని యెనుగురుగాని ముగ్గురుగాని యొకరుగాని బ్రాహ్మణసభ చేసి తాంబూలములతో సువర్ణముగాని వెండిగాని విశేషముగా దక్షిణ సమర్పించి సాష్టాంగ ప్రణామములు జేసి పిమ్మట సభికులు ఏమికార్యము అనియడిగినపైని, (కర్త) మమజన్మ ప్రభృత్యే తావత్పర్యంతం సమనుష్ఠితానాం జ్ఞానాజ్ఞాన కామాకామ సకృదసకృత్కాయిక వాచిక మానసిక సాంసర్గిక స్పృష్టాస్పృష్ట భుక్తాభుక్త పీతాపీత జ్ఞాతాజ్ఞాత సకలపాతకాఽతిపాతకోపపాతక సంకలీకరణాఽపాత్రీకరణ జాతిభ్రంశకరణ ప్రకీర్ణ పాతకానాం ఏరాసార్థ మనుగ్రహం కృత్వా ప్రాయశ్చిత్త ముపదిశంతు భవంతః॥ అనిపలికి॥

శ్లో॥ సర్వే ధర్మ వివేక్తారో గోప్తారస్సకలాద్విజాః।
మమదేహస్య సంశుద్ధిం కుర్వంతుద్విజసత్తమాః॥
మయాకృతం మహాఘోరం జ్ఞాతమజ్ఞాతకిల్బిషమ్।
ప్రసాదః క్రియతాం మహ్యం శుభానుజ్ఞాం ప్రయచ్ఛత।
పూజ్యైఃకృతః పవిత్రోఽహం భవేయంద్విజసత్తమైః॥

తా॥ ధర్మవిచారణజేసిరక్షించునోద్విజులారా, నాయందనుగ్రహించిజన్మము మొదలుగ జ్ఞానాజ్ఞానములచే నేజేసినపాపము నివర్తించునట్లు ప్రాయశ్చిత్తముపదేశించి నన్ను పవిత్రునిజేయుండని ప్రార్థించవలెను. పుత్రాదులు చేయునపుడు। అస్యజన్మప్రభృతియని యుచ్చరించువది అటుపైని సభ్యులువానిశక్తికనుసారముగ ప్రాయశ్చిత్తము ననువాదకుడగు విప్రునిద్వారా తెలియజేయవలెను, ఆపైనిగంధాదిపరిమళ ద్రవ్యములచే సభ్యుల ననువాదకుని పూజించి పాపానుసారముగ దక్షిణసమర్పించవలెను. ఆపైనిసభ్యులుఅముక ప్రాయశ్చిత్తేన పూర్వోత్తరాంగయుతేనయథాశక్తిప్రత్యామ్నాయ ద్వారాచీర్ణేనత్వంశుద్ధోభవిష్యసి॥ యనియనువాదకునిచే తెలియజేసినపైని। అనుగ్రహోఽయం। అనిపలికికర్త తీర్థయాది నదిమొదలగు పుణ్యక్షేత్రములందు స్నానము ఆచమనముజేసి దేశకాలముల గీర్తించి॥ మమజన్మప్రభృతియని మొదలుగమీద జెప్పినట్లుసంకల్పించి॥ సభ్యోపదిష్టమముక ప్రాయశ్చిత్తం పూర్వోత్తరాంగయుతమముక ప్రత్యామ్నాయద్వారాయథాకాలంకరిష్యే" నచు॥ యనియుచ్చరించి శ్లో॥ యానికానిచపాపానిబ్రహ్మహత్యాసమానిచ। కేశానాశ్రిత్యతిష్ఠంతితస్మాత్కేశాన్వపామ్యహం అనిపలికి॥ కక్షోపస్థములు వర్జించిమీసము-గడ్డము-

గోఘ్నను తీయించుకొని ఆయుర్బలమని దంతధావనముచేసి" నదియందు స్నానముచేసి రుద్రాక్షధారణము-విభూతిధారణమును ధరించి "సమస్తపాపక్షయార్థం" అనిస్మరించి గోమయము మృత్తికయు గోమూత్రము- గోక్షీరము- పెరుగు- నేయి- కుశోదకము- వీట్లచే స్నానముచేసి-స్నానమహాసంకల్పమునువిని స్నానముజేసి సూర్యనారాయణమూర్తినిమనసా స్మరించి ॥ 3 మాఱును అర్ఘ్యమిచ్చి ॥శుద్ధవస్త్రమును ధరించి బొట్టునుంచుకొనిపిమ్మట గో ప్రదక్షిణ మాచరించవలెను.

శ్లో ॥నమస్తేకపిలేభద్రే నమస్తేలోకపావని।
సర్వదేవప్రియేనిత్యం జగత్పూజ్యేనమోనమః॥

యనుచు గోప్రదక్షిణము చేసి అనంతరమందు తన పాపనివృత్తి కొఱకు గోదానజేయవలెను. ముందుగా బ్రాహ్మణ పూజనొనర్చి యథావిధిగా గోదానము జేయవలెను. అప్పుడు మంత్రము.

శ్లో॥ యజ్ఞసాధన భూతాయా విశ్వస్యాఘప్రణాశనీ।
విశ్వరూపధరోదేవః ప్రీయతాం మేనయాగవా।
గవా మంగేషుతిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ।
యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మేస్యాదిహాలోకేపరత్రచ॥

తనశక్తికొలది దానదక్షిణలిచ్చి పిమ్మట దశదానములం పాపహరుండగు విష్ణువునకు ప్రీతిగంజేసి బ్రాహ్మణులను సంతోషపరచి తన శక్తికొలది బ్రాహ్మణసమారాధనము చేయించి లేదా బియ్యము మొదలగు పదార్థములనిచ్చి పంచగవ్యమునకు పూజజేసి పిమ్మట భక్షించి గాని, లేకయాదిన ముపవాసము జరిపి మఱుదినమునందు పంచగవ్యము భక్షింపవలయును.

హోమప్రకరణము.

పరాశరస్మృతియందు శ్లో॥ తస్మాచ్ఛూద్రం సమాసాద్య సదాధర్మపథేస్థితమ్। ప్రాయశ్చిత్తం ప్రదాతవ్యం జపహోమ వివర్జితమ్॥

అని హోమము నిషేధింపఁబడియున్నది కనుక విప్రద్వారము గహోమమనుట చింత్యము-పిమ్మట బంధుభోజనము- దేవతాదర్శనము జేయవలెను. తానుచేసిన పాపములకు ప్రాయచిత్తము మరచిన యె

జేల హీనజన్మప్రాప్తి- నరకప్రాప్తి- రోగప్రాప్తి- మూకత్వాంధత్వాది ప్రాప్తి- దారిద్ర్యప్రాప్తి- మొదలగునవి పాపఫలము సారముగ శాస్త్రాంతమ్యాను సారముగా గలుగునని శాస్త్రములవలన తెలియు చున్నందున తాను తెలివిగలవాడై పాపనిదానంబులయిన రాజసాదిసకలవృత్తులవలనజనించెడి కామక్రోధాదులనువిడిచిప్రవర్తించుటముఖ్యకర్తవ్యము.

కర్మాచరణఫలము.

శ్లో॥ సునిర్వృత్తాః క్రియాచేత్స్యాదాశౌచనియమైస్సహా।
పాప్నువంతి పితృత్వం హిప్రయతాః కర్తృబంధవః॥

తా॥ మాతాపితరులు మృతినొందిన సమయమునందు పుత్రులు ప్రేతకర్మములను చక్కగనియమయుతముగ నెరవేర్చినేని యతనిమాతాపితృవులు తత్కార్మానుకూలముగ విధింపఁబడిన పుణ్యలోకములను బొందుదురు. యిదియునుగాక మాతాపితృవులు పితృదేవత్వము గలవారగుదురు. అట్లగుటచేతఆనందమును బొంది తమపుత్రులు దీర్ఘాయుష్మంతులును తేజోవంతులును ధనవంతులును అగునటుల నాశ్వీర్వచనములనుజేయుదురు, ఆయాశీర్వచనసామర్థ్యమున పుత్రులు సుఖవంతులైయుందురని తాత్పర్యము,

శ్లో॥ పితౄణాంచ ప్రసాదేన కర్తుర్వం శోభివర్ధతే।
శ్రేయశ్చంచాభివృద్ధిస్స్యాదభ్యాయనాముత్తరోత్తరమ్॥

తా॥ పితృదేవతలయొక్క యనుగ్రహముచేత పుత్రాదులయొక్క వంశము అభివృద్ధిని బొందుటయేగాక గొప్పవగు శ్రేయస్సులుగూడ విశేషించికలుగుననితా॥

పురాణోక్తమున చెప్పుదురు ఆమశ్రాద్ధమేను॥ సుమంతుః॥ శ్లో॥
సదాచైవతు మంత్రాణామామశ్రాద్ధం విధీయతే॥ వృద్ధ్యేచంద్రోదయే॥

శ్లో॥ పురాణోక్తోపి సామాన్యంవృద్ధిశ్రాద్ధంచ సర్వదా।
నమస్కారేణ మంత్రేణకుర్యాదామాన్నవత్సదా॥

తా॥ పురాణోక్తమగు క్రియలతోను సామాన్యశ్రాద్ధమును వృద్ధిశ్రాద్ధమునుగూడ నమస్కారమంత్రముతో ఆమద్రవ్యముచేతనే చేయవలెననుట,

కించ॥ వేదవ్యాసీయేధర్మశాస్త్రే ప్రథమోధ్యాయః,

శ్లో॥ బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశశ్శ్రయో [illegible]
శృతిస్మృతిపురాణోక్త ధర్మయోగ్యాస్తునేతరే॥

శూద్రోవర్ణశ్చతుర్థోపి వర్ణత్వాద్ధర్మమర్హతి।
వేదమంత్రస్వధాస్వాహా వషట్కారాదిభిర్వినా॥

తా॥ బ్రాహ్మ క్షత్రియ వైశ్యులు మువ్వురు ద్విజాతులు, వీరలు శ్రుతి స్మృతి పురాణ ధర్మయోగ్యులు ఇతరులుకారు, శూద్రులు నాలవవర్ణమువారయినప్పటికిని వర్ణములలో చేరుటవల్ల ధర్మమునకు దగినవారుగాని వేదమంత్రస్వధాస్వాహావషట్కారాదుల కర్హులుగారు, తక్కినవిషయములు నిర్ణయసింధువునందు చూడవలయును,

ఉత్క్రాంతి విషయము.

ఛందోగపరిశిష్టే॥ శ్లో॥ దుర్బలంస్నాపయిత్వాతు శుద్ధచేలాభిసంవృతే
దక్షిణాశిరసంభూమౌ బర్హిష్మత్యాం నిధాపయేత్।
ఘృతేనాభ్యక్తమాప్లావ్య శుద్ధవస్త్రోపవీతినా।
చందనోక్షిత సర్వాంగే సుమనోభిర్విభూషయేత్।
హిరణ్యశకలాన్యస్య క్షిప్త్వాఛిద్రేషు సప్తసు।
ముఖేష్వథాపిధానాయేనం నిర్హరేయుస్సుతాదయః।
కర్ణేనేత్రేముఖేఘ్రాణే హిరణ్య శకలంన్యసేత్॥

తా॥ ప్రాణములు క్షీణించగానే స్నానము చేయించి శుద్ధమైన బట్టబరచి దర్భలతోగూడిన భూమియందు దక్షిణశిరస్సుగా బండుకొనబెట్టి శుద్ధవస్త్రోపవీతముగ ఘృతముచేబూసి-చెవులు-నేత్రములు-ముఖము - ఘ్రాణరంధ్రములనను నేడింటియందు సువర్ణశకములనుంచి ముఖముగప్పి కుమారుడు మొదలగువారుగొనిపోవలెననుట

దివోదాసీయమందు—ఋణధేనుదానము.

శ్లో॥ ఆజన్మోపార్జితం పాపం మనోవాక్కాయ కర్మభిః।
తత్సర్వం నాశమాయాతు గోప్రదానేన కేశవ॥
యను మంత్రముతో ధేనుదానము చేయవలెను.

వ్యాసవచనము॥ శ్లో॥ ఆసన్నమృతు నాదేయ గౌస్సవత్సాతు పూర్వవత్। తదభావేతు గౌరేవ నరకోత్తారణాయవై॥

తా॥ మరణకాలమందు వత్సతోగూడిన గోవునుగానిలేనాగోవునైనను నరకముద్ధరించుటకు దానముచేయవలెననుట

మదనరత్నమందు జాతుకర్ణ్య వచనమెట్లనిన.

శ్లో॥ ఉత్క్రాంత్యాదీని దానాని దశదద్యాత్స్మృతస్యతు।
గోభూతిల హిరణ్యాజ్య వాసో ధాన్య గుడానిచ।
రౌప్యం లవణమిత్యాహుర్దశదానాన్యనుక్రమాత్॥
ఏతాని దశదానాని నరాణాం మృత్యుజన్మనోః।
కుర్యాదభ్యుదయార్థంతు ప్రేతత్వేపి పరత్రవై॥

తా॥ గోభూతిల హిరణ్యాది దానములు పదియును జన్మకాలమందభ్యుదయముకొఱకును మరణకాలమందు సుగతికొఱకును జేయవలెను "మరణాంతరమపి ఏతన్నియమేన కర్తవ్యం ప్రాణముపోయినపిమ్మటగూడ నైనజెప్పిన విధిప్రకారము" కర్మములజేయవలయును

అథ తిలపాత్రదానము.

బ్రాహ్మ్యే॥ శ్లో॥ తామ్రపాత్రంతిలైః పూర్ణం ప్రస్థమాత్రం ద్విజాయతు। సహిరణ్యంచయోదద్యాచ్ఛ్రద్ధావిత్తానుసారతః। సర్వపాప విశుద్ధాత్మాలభేత గతిముత్తమామ్॥

తా॥ రాగిపాత్రలో నొకశేరునువ్వులుపోసి యథాశక్తిహిరణ్యముతో బ్రాహ్మనునికి దానముజేసిన సర్వపాపములుపోయియుత్తమగతిని బొందుదురనుట

కర్ణమంత్రపఠనము.

పరిశిష్టే.—మ్రియమాణస్య కర్ణేతు పుణ్యాన్మంత్రాజపేత్తతః॥

తా॥ మరణకాలమందు పుణ్యమంత్రముల వానికర్ణమందుజపించవలెననుట,

పద్మపురాణే।— శ్లో॥ కృష్ణాయ వాసుదేవాయ హరయేపరమాత్మనే, ప్రణతఃక్లేశ నాశాయ గోవిందాయ నమోనమః॥ ఇమం మన్త్రం జపం కుర్యాత్సకృద్వా ప్రత్యహం నరః । సర్వపాప వినిర్ముక్తో విష్ణులోకమవాప్నుయాత్॥

తా॥ కృష్ణాయనమః- వాసుదేవాయనమః విష్ణవేనమః- గోవిందాయనమః అను నీమంత్రంబును బ్రతిదినంబు నొకసారైనజపించిన నరుండు సర్వపాపములనువిడిచి లగి విష్ణులోకంబునుపొందుదురనుట

నిమిత్త ప్రాయశ్చిత్తవిధి.

స్మృతులయందు చెప్పఁబడిన ప్రకారము- ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టము- అధో చ్ఛిష్టము- అంతరిక్షమరణము- ఆశౌచమరణము- ఖట్వాదిమరణము- అను నాలువిధంబులగు మరణములయందును-చండాలశ్వపచాదులవలనఁ గలిగిన మరణంబునందును విప్రవాక్యానుసారముగా కృచ్ఛ్రత్రయంబు లను ప్రాయశ్చిత్తార్థంబుగ నాచరింపవలయును.

ఇందుకు ప్రమాణము.—స్మృతితత్త్వనిర్ణయే,

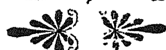
శ్లో॥ ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టేప్యధోచ్ఛిష్టే అంతరిక్షమృతౌతథా।
ఆశౌచమరణేచైవ కృచ్ఛత్రయముదాహృతమ్॥

తథాచ॥ శ్లో॥ ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టేత్వధోచ్ఛిష్టే ఖట్వాయాం మతణేతథా।
అంతరామరణేచైవ ఆశౌచ మరణేతథా।
అగ్నితో మరణేచైవ త్రిభిఃకృచ్ఛ్రైర్విశోధనమ్॥

స్మృతిసంగ్రహే॥ శ్లో॥ అస్నాత్వా మరణేఘోరే ఆశౌచమరణేసతి।
ఉచ్ఛిష్ట మరణేచైవ ఖట్వాయాంమరణేతథా॥
చండాల శ్వాన సంస్పృష్టే హ్యాకాశమరణేసతి।
చండాలాన్మరణేవాపి త్రిభిఃకృచ్ఛ్రైః పృథక్ పృథక్॥

శ్లో॥ విప్రవాక్యానుసారేణ ప్రత్యాఖ్యాయ విధర్యథా।
కృత్వాతుదహనంకార్య మన్యథాకిల్బిషీభవేత్॥

శుధ్యతీతివిశేషః॥ ఇతినిమిత్తప్రాయశ్చిత్తవిధి స్సమాప్తః

మధుపర్కదానము.

వారాహే॥ శ్లో॥ దృష్ట్వాసు విహ్వలం హ్యేనం యమమార్గానుసారిణమ్ ప్రయాణకాలేతునరో మంత్రేణవిధిపూర్వకమ్॥ మధుపర్కంత్వరః గృహ్య ఇమం మంత్ర ముదీరయేత్॥ గృహాణచేమం మధుపర్క మాద్యం। సంసారనాశనకరం త్వమృతేనతుల్యం। నారాయణేనర చిత భగవత్ప్రియాణామ్। దాహేనశాంతి కరణం సురలోకపూజ్యమ్॥

అనేనైవతుమంత్రేణ దద్యాచ్చ మధుపర్కకమ్।
నరస్యమృత్యుకాలేతు పరలోక సుఖావహమ్॥
తా॥ మరణకాలమందు పుత్త్రులు మొదలైనవారు మధుపర్కము దెచ్చిగృహాణచే
ము అనుశ్లోకమంత్రమునుచ్చరించుచుపరలోకసుఖమునిచ్చుమధుపర్కము దినిపించునది

మరణకాల దోషశాంతి విధానము.

యమః-,శ్లో॥ సంపూర్ణాగాః ప్రదాతవ్యా భద్రేభూమిరనంతరమ్॥
విప్రేభ్యోదీయతేయేన సదోషస్తత్రవిద్యతే॥
దుష్టవారేషుమృతప్రాయశ్చిత్తమాహ॥ మార్కండేయః॥

శ్లో॥ భానౌకుజేశనౌవస్త్రం తత్తద్వర్ణం ప్రదాపయేత్।
భృగౌహిరణ్య సహితం వస్త్రదానం విశోధనమ్॥
తదాహమరీచిః॥ శ్లో॥ భద్రేభూమిప్రదానంస్యాత్త్రిపాదక్షేహిరణ్య
దః। వారేవారాధిదైవత్యం వాసోదానం విధీయతే॥ రక్తవస్త్రంకుజే
భానౌ శ్వేతంశుక్రేప్రకల్పితమ్। శనైశ్చరేతుసీలంస్యాదేతద్దోషోపశాం
తయే॥ దద్యాచ్ఛుద్ధిమవాప్నోతి హ్యదత్వా దోషమాప్నుయాత్
ద్విత్రిపాదినక్షత్రమరణే వస్త్ర సహిత హిరణ్యదానం కుర్యాత్॥
ధనిష్ఠా పంచక మరణే ప్రాయశ్చిత్తమాహ.—మదనరత్నే॥

శ్లో॥ ఏకాశీతిపలంకాంస్యం। తదర్థంవా తదర్థకమ్।
నవషట్త్రిపలంవాపి దద్యాద్వి ప్రాయశక్తితః॥
పక్షాంతరమాహ॥ శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయ మృత్యవేచాంతకా
యచ। వైవస్వతాయకాలయ। సర్వభూతక్షయాయచ।ఔదుంబరాయ
దధ్నాయ నీలాయపరమేష్టినే। వృకోదరాయచిత్రాయ చిత్రగుప్తాయ
వైకర్ణమాత్॥

ఇతి ఆహుతిత్రయం హోమంకుర్యాత్- ప్రేతముఖే హిరణ్యం
వా-పంచరత్నానివానిక్షిపేత్॥ అథత్రిపుష్కర ద్విపుష్కరాదిమరణే
గోభూతిలాదీన్ బ్రాహ్మణాయదద్యాత్॥ విశేషోనిర్ణయసింధౌజ్ఞేయః॥

త్రిపుష్కర మరణము.

వారములు.	తిథులు.	నక్షత్రములు
ఆది	ద్వాదశి	మఖ
సోమ	ఏకాదశి	విశాఖ
మంగళ	దశమి	ఆర్ద్రా
బుధ	తృతీయ	మూల
గురు	షష్ఠి	శతభిషక్
శుక్ర	ద్వితీయా	రేవతి
శని	సప్తమి	ఉ-షా

నిర్ణయామృతే॥ శ్లో॥ ద్వాదశ్యర్క మఖాయుక్తా। విశాఖైకాదశీందునా। కుజార్ద్రా దశమీచైవ। ద్వితీయాభృగురేవతీ। తృతీయాబుధమూలేన। గురుషష్ఠి శతోడునా। సప్తమ్యాషాఢ మందాభ్యాం సప్తయోగాస్త్రిపుష్కరాః॥

అథద్విపుష్కరయోగః॥ మదనరత్నేగార్గ్యః॥

శ్లో॥ యదిభద్రాతిథీనాం స్యాద్భానుభౌమశనైశ్చరైః॥
త్రిపాదృక్షైశ్చసంయోగోద్వయోర్యోగో ద్విపుష్కరః॥

అథదహననియమః

ప్రిత్యక్షి శవము దహనముచేయునపుడు పంచాంగము విచారించ నవసరము లేదు.

గాలవః॥—శ్లో॥ ప్రథమేహ్నికర్తవ్య వపనంచానుభావినామ్।
ప్రేతస్య కేశశ్మశ్రాదివాపయిత్వాథదాహయేత్॥

తా॥ ప్రథమదినమందు కర్తక్షౌరము జేసికొని ప్రేతకు కేశములు మీసముగడ్డము మొదలుగ క్షౌరము జేయించి యటుపైదహించవలెనని గాలవవచనము.

మనుః—శ్లో॥ దక్షిణేన మృతం శూద్రం పురద్వారేణనిర్హరేత్॥

తా॥ శూద్రశవము దక్షిణముగ దీసికొనిపోవలెను- అనుప్రమాణముగలదు- లోకమందు సర్వజనులు వారివారి వీలుప్రకారముపోవుచున్నారుగదా,

దహననియమము.

కమలాకరస్మృతౌ॥ మనుః — శ్లో॥ అనుపాత్రేణ్ణమాదాయ ప్రేత మగ్నిపురస్సరమ్। ఏకోనుగచ్ఛేత్తస్యార్థమర్థపథ్యేఽస్య జేద్భువి। ఊర్ధ్వ మాదహనం కార్య మాసీనో దక్షిణాముఖః। సవ్యం జాన్వాచ్య తనకై స్స తిలంపిండదానవత్। అథ పుత్రాదిరాప్లుత్య కుర్యాద్దారూచ్చయం మహత్। తతోఽత్తానం నిపాత్యైనం దక్షిణాశిరసం ముఖే॥

తా॥ క్రొత్తకుండతో అన్నము అగ్నిహోత్రము దీసికొని ముందుగా కర్తనడువ వలెను, వాని వెనుక నందరు నడుచుచు అర్ధమార్గమందు శవమునుంచి దక్షిణాముఖముగా నెడమకాలు వంచి తిలలతో పిండదానవిధిగా అన్నము భూమిపైనుంచి యిట్లే యూరకు దింపులు జరిపి పుత్రులు మొదలయినవారు స్నానముచేసి కట్టెలుచాలా చితిగాచేర్చి దానిపై దక్షిణశిరస్సుగా శవమును వెల్లకిలబరుండబెట్టి ముఖమున దగ్గి నిచ్చునది కొందఱు అన్నము నను జనులు బియ్యము నుపయోగించుచున్నారు.

శుద్ధితత్వే - హారలతాయామ్॥ శ్లో॥ స్వగోత్రజైగృహీత్వాతు చితామారోప్యతే శవః। అధోముఖో దక్షిణాది క్చరణస్తుపుమానపి। ఉత్తానదేహా నారీతు సపిండైరపిబంధుభిః॥

తా॥ తనగోత్రమువారు శవమును చితిపై బెట్టునప్పుడు పురుషుడైనచో నధోముఖముగను త్తరశిరముగను, స్త్రీయైనచో వెల్లకిలగానుంచవలెను.

ప్రచేతః - శ్లో॥ నగ్నదేహం దహేన్నైవ కించిద్దేయం పరిత్యజేత్॥

తా॥ ప్రేతను దిగంబరునిగా దహింపఁగూడదు తీసివేయవలసినది మరియేదైనను పరిత్యజింపవచ్చును.

క్రియానిబంధే గరుడః॥ శ్లో॥ ఉదధారామవిచ్ఛిన్నాం సించేత్కృత్వా ప్రదక్షిణమ్। స్కంధావసక్తకుంభేన పాదతః పరితశ్చితేః॥

తా॥ నీళ్లతో నిండినకుండను కర్తభుజముపైనుంచుకొని పాదములవైపు మొదలుకొనియనఁగా దక్షిణము మొదలుగ చితిచుట్టును నీళ్లధారం పడునట్లు ప్రదక్షిణము జేయవలెను.

మరియు ఏకాలమునందు మాతాపితృమరణము బోధాయనస్మృతిలో దాహాంత మొక్కతంత్రము, సంచయనము నొకతంత్రము, ఉదకపిండ దానాదికము వేరువేరుగ జేయునది. అనుగమనమందుసిటుల నేయున్నది.

ఇతి దహననియమము సమాప్తము.

తిలోదక వాసోదకనిర్ణయము.

కాలామృతే॥ శ్లో॥ కర్తారోప్యుదకాంజలీన్ తిలయుతాన్ ప్రీణ్ దద్యురాద్యేదినే। చైకైకోత్తరవృద్ధిరాదశదినా త్త్రృప్తైశిలాయాంపితుః॥ మృతాస్నానత్రితయంభవే త్ప్రతిదినం వస్త్రోదకానాంత్రయం। పిండస్త్వేకఇహాకృయంయదిపితు ర్దద్యుర్దశాహేఖిలమ్॥

తా॥ బ్రాహ్మణులకు పుత్రులందరును పితృప్రీతికొఱకు శిలయందు తిలోదకమును ప్రథమదినంబున ౩ను ఆది మొదలొక్కొక్క దినంబుననొక్కొక్కమారధికముగ విడువగ ౧౦ దినములకును నవియన్నియు ౭౫ అగుననియు, క్షత్రియులకు మరణ దినము మొదలు ప్రతిదినంబును ౫ మార్లను. ౧౨ వ దినంబున ౮ మార్లునువిడువగ నవి యన్నియు ౬౩ అగుననియు, వైశ్యులకుప్రతిదినంబును ౪ మార్లుచొప్పున ౧౫ దినములకు ౬౦ అగుననియు, శూద్రులకుప్రతిదినము ౩ చొప్పున ౩౦ దినములకు ౯౦ అగుననియు ౧౫ దినములైతే ప్రతిదినము ౬ చొప్పున అవిఅన్నియు ౯౦ యగుననియు, బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు, ఆశౌచనివృత్తివఱకు ప్రతిదినము ౩ మృత్తికాస్నానములు, ౩ వాసోదకములు, ౧ పిండప్రదానము జేయవలెను. నిత్యానుకర్మ జేయకున్న ఆశౌచాంత్యదినంబునందైనా ఆచరించవలెను గాని మానగూడదని తాత్పర్యము.

ప్రాచీనగ్రంథే। శ్లో॥ ఏకమాతృప్రసూతానాం జ్యేష్ఠోదద్యాచ్చవాససా। వినాపితృభ్యామన్యేషాం జ్ఞాతీనాంనస్వవాససా ॥

తా॥ అయ్యా! ఒకతల్లికి బహుమంది పుత్రులుందురు అప్పుడు జ్యేష్ఠపుత్రునికే వాసస్సుయందధికారముగలదు తక్కినపుత్రులందఱును వారివారిపై వస్త్రములతోనే జరుపవలెను పితృవినా = తండ్రివినాగా - జ్ఞాతులందఱును స్వస్వవాసస్సులచేతనే వాసోదకములువిడువవలయును అయితే లోకమందుకొందఱు జ్ఞాతులుమాత్రము విడుచుటలేదు తిలోదకములుమాత్రమిచ్చుచున్నారు.

ఇతి తిలోదక వాసోదక నిర్ణయముసమాప్తము.

—తిలోదకాదినిషేధము.—

మాధవీయే- ఋష్యశృంగః॥ శ్లో॥ ఆశౌచమంతరాదర్శో యదిస్యాత్సర్వవర్ణినామ్। సమాప్తింప్రేతతంత్రస్య కుర్యాదిత్యాహగౌతమః ॥

తా॥ ఆశౌచమధ్యమందు దర్శసంభవించితే మిగిలినప్రేతకర్మతంత్రమును యావత్తునుసమాప్తిచేయునది.

విశేషః - శ్లో॥ అంతర్దశాహేదర్శశ్చే త్తత్రసర్వంసమాపయేత్। పితృస్తుయావదాశౌచం దద్యాత్పిండాన్ జలాంజలీన్ ॥

తా॥ దశాహమధ్యమందుదర్శవచ్చినపుడు తల్లిదండ్రులకైనచో నాశౌచాంతము వఱకును పిండములు జలాంజలులు యివ్వవలెను, ఇతరులకైనయెడ దర్శలో పునసమాప్తి జేయవలయును.

గాలవః॥ శ్లో॥ పిత్రోరాశౌచమధ్యేతు యదిదర్శస్సమాపయేత్ । తావదేవోత్తరం తంత్రం పర్యవస్యేత్త్రిపాక్షికమ్ ॥

తా॥ తల్లిదండ్రులయాశౌచమధ్యమందు మూఁడుదినములపైని దర్శవచ్చినచో నుత్తరతంత్రముయావత్తును సమాప్తిజేయవలెను ఇతరులకైనచో మూఁడుదినములలోగా దర్శవచ్చిననునపకర్షముజేయవలెను కాలామృతమందును నిర్ణయామృతమందును నిట్లనే యున్నది మదనరత్న పారిజాతములందుమాత్రము గాలవవచనమాపత్కాలమందు నౌరసపుత్రుఁడుకర్తయగునపుడు ననిజెప్పఁబడినది. కనుకతల్లిదండ్రులకు మూఁడుదినములపైని దర్శవచ్చినననపకర్షములేదనియున్నదిగాని యందుమూలము చింత్యము.

ఇతి తిలోదకాది నిషేధము సమాప్తము.

— శ్రాద్ధస్థల నిరూపణము. —

శౌనకస్మృతౌ పంచమాధ్యాయే॥ శ్లో॥ శుచిదేశం వివిక్తంచ గోమయేనోపలేపయేత్ । నదీతీరేషుతీర్థేషు స్వభూమావాగిరిసానుషు ॥

శ్లో॥ వివిక్తేషుచతుష్యంతి దత్తేనపితరస్సదా । పరస్యభూమిభాగేతు పితౄణాంనైవనిర్వపేత్ ॥ స్వామినాతద్విహన్యేత మోహాద్యత్క్రియతే నరైః॥ శ్లో॥ అటవ్యఃపర్వతాఃపుణ్యాః తీర్థాన్యాయతనానిచ । సర్వాణ్యస్వామికాన్యాహుర్నహి తేషుపరిగ్రహః॥ తిలాంశ్చవికిరేత్తత్ర సర్వతోబంధయేదజాన్ ॥ అసురోపహతంసర్వం తిలైశ్శుధ్యత్యజేనహి॥

తా॥ పరిశుద్ధమగు ప్రదేశమును గోమయముచే నలుకవలయును. ఇంకనిట్లు నదీతీరములందు- పుణ్యక్షేత్రములందు-స్వగృహమందు- పర్వతచరియలందు గృహస్థప్రదేశములందు శ్రాద్ధమును చేసినయెడల పితృదేవతలు తృప్తినిబొందుచున్నారు ఎప్పటికిని పరగృహమందు పితృలకు శ్రాద్ధమునుచేయఁగూడదు. ఎవఁడుగాని మోహముచే పరగృహంబున శ్రాద్ధమునుజేయునో అది యాగృహపితృలవలన హరింపబడుచున్నది అడవులు పర్వతములు పుణ్యతీర్థములు దేవాలయములు లాదిగాఁగలస్థలములు అస్వామికములు గావున వానియందు చేయఁబడిన శ్రాద్ధము పితరులచే గ్రహింపబడవు. అందటను నువ్వులుజల్లి అజములను బంధింపవలయును. నువ్వులులేనిచో సర్వము రాక్షసులచే హరింపఁబడినదగును

ఇతి శ్రాద్ధస్థల నిరూపణము సమాప్తము

ఔశనసస్మృతౌ పంచమాఽధ్యాయే — శ్లో॥ దత్వా శ్రాద్ధం తతో భుక్త్వా సేవతే యస్తు మైథునమ్। మహారౌరవమాసాద్య కీటయోనిం వ్రజేత్పునః॥ శుచిరక్రోధనశ్శాన్త స్సత్యవాదీ సమాహితః। స్వాధ్యాయంచ తథాఽధ్యయనం కర్తాభోక్తాపి వర్జయేత్॥ శ్రాద్ధం దత్వాఽపరశ్రాద్ధే భుంజతే యే ద్విజాతయః। మహాపాతకిభిస్తుల్యా యాంతి తే నరకాన్బహూన్॥

తా॥ శ్రాద్ధకర్తయును- భోక్తయును- మైథునమును జేసినయెడల మహారౌరవనరకము నుఁబొంది మఱల పురుగులరాశియందుబుట్టుచున్నారు. శ్రాద్ధకర్తయును భోక్తయును పరిశుద్ధులై క్రోధరహితులై శాంతులయి సత్యవాదులయి స్వస్థచిత్తులయియుండి వేదమునధ్యాపనము నుపేక్షింపవలయును ఏద్విజులు శ్రాద్ధమును బెట్టి యితరశ్రాద్ధమందు భుజింతురో అట్టివారు మహాపాతకిసములయి నరకములను బొందుచున్నారు.

కించ॥ — శ్లో॥ ఆమంత్రితో బ్రాహ్మణో వై యోఽన్యస్మిన్కురుతే క్షణమ్। ఆమంత్ర్యతేఽన్యో యో మోహాదన్యం వాఽమంత్రయేద్ద్విజః॥ స తస్మాదధికః పాపీ విష్ఠాకీటోఽభిజాయతే। శ్రాద్ధే నిమంత్రితో విప్రో మైథునం యోఽధిగచ్ఛతి॥ బ్రహ్మహత్యామవాప్నోతి తిర్యగ్యోనిషు జాయతే। నిమంత్రితశ్చ యో విప్రో హ్యధ్వానం యాతి దుర్మతిః॥ భవంతి పితరస్తస్య తన్మాసం పాంసుభోజనాః। నిమంత్రితశ్చ యశ్శ్రాద్ధే ప్రకుర్యాత్కలహం ద్విజః॥ భవంతి తస్య తన్మాసం పితరో మలభోజనాః॥ తస్మాన్నిమంత్రితశ్శ్రాద్ధే నియతాత్మా భవేద్ద్విజః॥

తా॥ శ్రాద్ధమునందు నిమంత్రితుడై మఱియొకశ్రాద్ధమందు క్షణముగ్రహించువాడును, ఒకరినిపిలచి వ్యామోహమువలన మఱియొకనిని బిలుచువాడును వీరిద్దరధిక పాపులై పురుగులరాశియందుబుట్టెదరు. ఎవఁడు శ్రాద్ధమునందు నిమంత్రితుడై మైథునమునుచేయునోవాడు బ్రహ్మహత్యనుబొందిపశుపక్షి మృగాదులయందు జనించును, ఏదుష్టబ్రాహ్మణుఁడు నిమంత్రితుడై భోజనముచేసి ప్రయాణముచేయునో అతనిపితృదేవతలు మాసముధూళిని భుజించువారలగుచున్నారు, ఏద్విజుఁడు శ్రాద్ధమందు నిమంత్రితుడైకలహమునుచేయునో వానిపితరులు ఆమాసము మలమును భుజించువారగుచున్నారు, అందువలన శ్రాద్ధమందు నిమంత్రితులగు ద్విజులునియతచిత్తులయి యుండవలయును.

యజ్ఞాజిస్మృతౌ॥ శ్లో॥ దంతధావనమభ్యంగం నఖకేశనికృంతనమ్।। కర్తా చైవతు షణ్మాస్యాగ్భోక్తాచైవ పరేహని। దంతధావనతాంబూలం క్షౌరాభ్యంగమభోజనమ్। రత్యౌషధపరాన్నంచ శ్రాద్ధకర్తా వివర్జయేత్॥

తా॥ శ్రాద్ధకర్తపూర్వదినమునందు శ్రాద్ధభోక్తపరదినమునందు దంతధావనము ను అభ్యంగనమును నఖకేశనికృంతనమును తాంబూలమును క్షౌరము అభోజనమును మైథునమును పరాన్నమును విడువవలయును. శ్రాద్ధకర్తృభోక్తృ నియమములు సమాప్తము

సర్వప్రాయశ్చిత్తము.

కర్తా నచేలం స్నాత్వా ఆచమ్య॥ ఏవం + ప్రీత్యర్థం + గోత్రస్య నామధేయస్య ఇహ జన్మని జన్మాంతరేషు సమస్తపాపక్షయార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ అస్తుపరిషద్ధక్షిణాం గృహీత్వా॥ శ్లో॥ సమస్త + స్వీకృత్య...జన్మాభ్యాసా జన్మప్రభృతే తత్క్షణపర్యంతం మధ్యేవ ర్తిసకాలే బాల్యయావన కౌమారవార్ధకేషు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కాయేంద్రియ వ్యాపారైః రహస్ప్రకాశేచ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చత్వయాకృతానాం ప్రకాశకృతమహాపాతక చతుష్టయ వ్యతిరిక్తానాం ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకాతిదిష్టరూప మహాపాతకవ్రతాఽతిదేశికరూపాతిపాతకానాం ప్రకాశకృతమహాపాతకిసమరూపానుపాతకానాం ఉపపాతకానాం సంకలీకరణానాం మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణాం-అవకీర్ణకానాం- ప్రకీర్ణకానాం-ర హస్యకృతానాం మహాపాతకానాం- రహస్యకృతమహాపాతకాతిదిష్టరూప మహాపాతక వ్రతాతిదేశికరూపాతి పాతకానాం- రహస్యకృత మహాపాతకసమరూపాతి పాతకానాం ఉపపాతకానాం-సంకలీకరణానాం- మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం-జాతిభ్రంశకరాణాం అవకీర్ణకానాం- ప్రకీర్ణకానాం ఏవంబహూనాం బహువిధానాం సర్వేషాం పాపానాం అజ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం- అజ్ఞానతోభ్యస్తానాం- జ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం- జ్ఞానతోభ్యస్తానాం- అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చాత్యంతాభ్యస్తానా - అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ నిరంతరాభ్యస్తానాం అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ చిరకాలాభ్యస్తానాం బహూనాం- బహువిధానాం- సర్వేషాం పాపానామపనోదకం ప్రాయశ్చిత్తం ఉపదిశేతివిజ్ఞాప్య- పునః ప్రణమ్యోత్తిష్ఠేత్॥ హేయజమాన- తవ జన్మాభ్యాసా జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతంమధ్యేవర్తిసకాలే బాల్య

యౌవనకౌమారవార్ధకేషుజాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాసుమనోవాక్కాయైః కర్మేంద్రియవ్యాపారైః-రహసి ప్రకాశేచజ్ఞానతో ఽజ్ఞానతశ్చోపార్జితేభ్యః- ప్రకాశకృత మహాపాతకచతుష్టయవ్యతిరిక్తేభ్యః । ప్రకాశకృత మహాపాతకాఽతిదిష్టరూపమహాపాతకవ్రతాఽతి దేశికరూపాతిపాతికేభ్యః ప్రకాశకృతమహాపాతక సమరూపానుపాతికేభ్యః ఉపపాతకేభ్యః- సంకలీకరణేభ్యః- మలినీకరణేభ్యః- అపాత్రీకరణేభ్యః జాతిభ్రంశకరేభ్యః- ప్రకీర్ణకేభ్యః - రహస్యకృతేభ్యో మహాపాతకేభ్యః రహస్యకృతమహాపాతకాఽతిదిష్టరూపమహాపాతకవ్రతాఽతిదేశిక రూపాతిపాతికేభ్యః- రహస్యకృతమహాపాతక సమరూపాను పాతికేభ్యః ఉపపాతకేభ్యః- సంకలీకరణేభ్యః- మలినీకరణేభ్యః- అపాత్రీకరణేభ్యః- జాతిభ్రంశకరేభ్యః- అవకీర్ణకేభ్యః- ప్రకీర్ణకేభ్యః- అజ్ఞానతస్సకృత్కృతేభ్యః-అజ్ఞానతోఽభ్యస్తేభ్యః- జ్ఞానతస్సకృత్కృతేభ్యః- జ్ఞానతోఽభ్యస్తేభ్యః- అజ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చాత్యంతాభ్యస్తేభ్యః అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ నిరంతరాభ్యస్తేభ్యః అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ చిరకాలాభ్యస్తేభ్యః- బహుభ్యః- బహువిధేభ్యస్సర్వేభ్యః పాపేభ్యః(త్వం)ముక్తో భూయాః ముక్తో భూయాః ఇత్యనుగృహ్ణంతుభవంతః- ఇత్యుచ్చైర్వదేత్॥ ఏవం + ర్థం॥ మమజన్మాభ్యాస జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం - సమస్తదోష నిర్హారణార్థం స్వర్ణధాన్యఆజ్యకృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥

శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్రమమలం స్వర్ణంపాపప్రణాశనమ్। స్వర్ణంహి శంకరోయస్మా దతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ బ్రాహ్మణాయ సువర్ణ దానం దద్యాత్ ॥

శ్లో॥ ధన్యంకరోషి దాతార మిహలోకేపరత్రచ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యా దతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ (ధాన్యం)

శ్లో॥ కామధేనోస్సముద్భూతం సర్వక్రతుషుసంస్థితమ్ । దేవానామాజ్యమాహార మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ॥ (ఆజ్యం)

శ్లో॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభావసోః। అనంతపుణ్య ఫలద మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ॥ (హిరణ్యం)

ఇదంకృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తిహిరణ్యం శ్రీ మహావిష్ణు ప్రీతిం కామయమానస్తుభ్యమహంసంప్రదదేనమమ ॥ శ్రీగోవిందగోవి ద॥ఏవం + గు॥సర్వప్రాయశ్చిత్తగోదానమాచరిష్యే॥నమః॥ తదంగబ్రాహ్మణ పూజాంకరిష్యే ॥ నమః॥ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్యఇదమాసనందదామి॥ఉ భాభ్యామిదంపాద్యందదామి॥

శ్లో॥ నమోస్త్వనంతాయసహస్రమూర్తయె సహస్రపాదాక్షి శిరోరుబాహవె। సహస్రనామ్నే పురుషాయశాశ్వతే సహస్రకోటి యుగధారిణేనమః ॥ అయంవోగంధః + సకలారాధనైః స్వర్చితమస్తు॥

శ్లో॥ గవామంగేషుతిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ । యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యా తదశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయ + ప్రతిగ్రహీత్రే శ్రీమాన్ శ్రీమతః + హం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతయే సర్వప్రాయశ్చిత్త గోదానంతుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥

శ్లో॥ దేవస్యప్రీతయేదానం గృహ్ణామ్యర్థ్యమతుష్టయే । బాహుభ్యాంపుష్టహస్తాభ్యాం పుణ్యకర్మప్రహూతయే ॥

ప్రతిగృహ్ణాతు॥ గోదానసాద్గుణ్యార్థందక్షిణా తు + నమమ ॥ విధి ప్రకారేణ దశదానానికుర్యాత్ ॥ సర్వప్రాయశ్చిత్తం సమాప్తమ్.

ఉత్క్రాంతి ప్రయోగము

యస్యపుంసస్యమరణేసంప్రాప్తేసతి- పుత్రాదిఃకరాసుచిర్భూత్వా-శుచౌదేశేగోమయేనానులిప్య। తత్రశుద్ధోదకం సంప్రోక్ష్య । కుశాన్ పరిస్తీర్య। తిలానవకీర్య। పితరందక్షిణాశిరసంనిధాయ ॥ స్నాత్వాఆచమ్య శ్రీగోవిందగోవింద- కేశవాయనమః + + + పుణ్యతిథౌ + గోత్రస్య + స్యజన్మాభ్యాసాజ్జన్మ ప్రభృతిమరణకాలపర్యంతం సంభావితసమస్తపాపక్షయార్థం సుఖేనప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం ఉత్క్రాంతిసంజ్ఞక గోదానమాచరిష్యే॥ నమః ॥ తదంగబ్రాహ్మణపూజాంకరిష్యే॥ శ్రీమ

హావిష్ణుస్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం దదామి॥ ఉభాభ్యామిదం పాద్యం దదామి॥ నమః॥ అస్తు॥

శ్లో॥ నమోస్త్వనంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షిశిరోరుబాహవే। సహస్రనామ్నే పురుషాయ శాశ్వతే సహస్రకోటి యుగధారిణే నమః॥ శ్రీమహా + అయంవోగంధః అత్రకారార్థా ఇమేఅక్షతాస్సంతు అక్షతాస్సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు ॥

శ్లో॥ అత్యుత్క్రాంతౌ ప్రవృత్తస్య సుఖోత్క్రమణ సిద్ధయే। తుభ్యం సంప్రదదే ధేనుమిమాముత్క్రాంతిసంజ్ఞికామ్ ॥ గవామంగేషు + ప్రయచ్ఛ మే। అస్మై బ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ + గోత్రాయ + బ్రాహ్మణాయ ప్రతిగృహీత్రే॥ శ్రీమాన్ గోత్రః + దాతా ధర్మపత్నీసమేతోహం యజమానస్య పితుః + గోత్రస్య ... స్యసుఖేన ప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం ఉత్క్రాంతిసంజ్ఞికగోదానం తుభ్యమహంసం - నమమ ॥శ్లో॥ దేవస్య ప్రీతయే దానం గృహ్ణామ్యర్ఘ్యమతుష్టయే। బాహుభ్యాం పుష్టహస్తాభ్యాం పుణ్యకర్మ ప్రసూతయే ॥ ఇతిగృహ్ణీయాత్ ॥ గోదానసాద్గుణ్యార్థం దక్షిణాం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥ ఇతి దక్షిణాందద్యాత్ ॥ అనేనమయాకృతేనోత్క్రాంతిసంజ్ఞిక గోదానేన దక్షిణాదానేనచపితుః + గోత్రస్య + సుఖేన ప్రాణోత్క్రమణ సిద్ధిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు ॥ సుఖేన + రస్తు । (స్త్రీణాంతు ॥ మాతృగోత్రాయాః + నామ్న్యాః జన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృతి + గోదానమాచరిష్యే నమః ఇతిస్త్రియః ॥) ఉత్క్రాంతిప్రయోగస్సమాప్తః

తిలపాత్రదాన ప్రయోగము.

శ్రీగోవింద గోవింద శ్రీమహావిష్ణోరాజ్ఞయా ప్రవర్తమానస్య + పుణ్యతిథౌ + పితుః + గోత్రస్య + + + స్య సమస్తపాపక్షయార్థం సుఖేన ప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం తిలపాత్రదానమాచరిష్యే॥ నమః॥ అస్తు॥

శ్లో॥ తిలాః పాపహరానిత్యం విష్ణోర్దేహసముద్భవాః। పాపం హరతు మేక్షిప్ర మత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥ అస్మై బ్రాహ్మణాయ +

శ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థం తిలపాత్రదానంసదక్షిణాకం సతాంబూలం పితుః × గోత్రస్య + + + స్యసుఖేనప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం తిలపాత్రిదానంకుర్యామగాం సంప్రదదే (నమమ) పాత్రాభావే హిరణ్యసహిత తిలదానం కుర్యాత్ ॥ఆచమ్య॥ఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌ శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థంస్వర్ణధాన్యాజ్యకృచ్ఛ్రిత్యాచరిష్యే॥ బ్రాహ్మణమావాహయామి॥

శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్రమమలం స్వర్ణంపాపప్రణాశనమ్। స్వర్ణంహి శంకరంయస్మాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ ధన్యంకరోమిదాతార మిహలోకేపరత్రచ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛిదం మేస్యాదతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ కామధేనోస్సముద్భూతంసర్వక్రతుషుసంస్థితమ్। దేవానామాజ్యమాహారమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభావసోః। అనంతపుణ్యఫలదమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

స్వర్ణధాన్యఆజ్యకృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయయథాశక్తిహిరణ్యం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతింకామయమానః తుభ్యమహంసంప్రదదే (నమమ) ఏవంగుణ + దశదానానికరిష్యే॥నమః॥ అథదశదానాని॥

శ్లో॥ గోభూతిలహిరణ్యాజ్యవాసోధాన్యగుడానిచ। రౌప్యంలవణమిత్యాహు ర్దశదానాః ప్రకీర్తితాః॥ గోభూతిల + నమమ (అభావేహిరణ్యదానంకుర్యాత్) ఇతి తిలపాత్రదానప్రయోగస్సమాప్తః.

— కర్ణమంత్రపఠనము. —

ఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌపితుః + సమస్తపాపనివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం నారాయణాదిదివ్యనామనుస్మరణమాచరిష్యే॥ నమః॥

శ్లో॥ నారాయణోనామనరోనరాణాం ప్రసిద్ధచోరఃకథితఃపృథివ్యాం అనేకజన్మార్జితపాపసంచయం హరత్యశేషంస్తుతమాత్రఏవ॥ శ్లో॥ గోవిందేతిపరబ్రహ్మ గోవిందేతిత్రివర్ణకమ్। సకృదుచ్చారితం యేనవిష్ణుసాయుజ్యమాప్నుయాత్॥ పరిణతఃక్లేశనాశాయ గోవిందాయనమోనమః॥

నారాయణ-గోవింద। కృష్ణ- వాసుదేవ- ఇత్యాదిదివ్యనామాని నిసం

ప్రాపయంతీరక్షేరక॥ మరణాంతరమపి ఏతన్నియమేన కర్తవ్యం స్మృత చ్ఛేస్తతః॥ పుత్రాదిఃకర్తా స్నాత్వా॥ ఆచమ్య॥

ఇతి నారాయణాది నామోచ్చారణం సమాప్తమ్.

షణ్నిమిత్తప్రాయశ్చిత్తప్రయోగము.

ఆచమ్య + పవిత్రంధృత్వా + పూర్వోక్తఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌ (ప్రాచీనావీతీ) పితుః + గోత్రస్య + .. స్య ప్రేతస్యసకల పాపక్షయ ద్వారాసంభావితానాం పాపానాం ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టాఽధోచ్ఛిష్టాఽస్నాన మరణనారాయణాదిపుణ్యస్తోత్రాకర్ణన రాహిత్యపర్యుషితశవఖట్వాది మరణోత్క్రాంతిధేను దానరాహిత్య తత్కాలదహనరాహిత్య రూపాణాంషణ్నిమిత్తానాంపాపానా మపనోదకం ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే న మః॥ అనుజ్ఞాంగ్రహ యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ శ్లో॥ సమస్తసం పత్సమవాప్తి + యథోక్త దక్షిణామిమాంస్వీకృత్య॥ (ప్రాచీనావీతీ) పితుః + గోత్రస్య + ...స్య ప్రేతస్య మరణకాలే సంభావితేభ్యః పాపేభ్యః ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టాఽధోచ్ఛిష్టాఽస్నానమరణనారాయణస్తోత్ర రాహిత్య ప ర్యుషితశవఖట్వాది మరణోత్క్రాంతిధేనుదానరాహిత్య తత్కాల ద హనరాహిత్య రూపేభ్యస్సర్వేభ్యః షణ్నిమిత్తేభ్యఃపాపేభ్యోముక్తోభూ యాదితిభవంతో బ్రువంతు॥ పితుః + + + ప్రేతస్య దహనాధికార యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు॥ ఇతిపరిషద్బ్రూయాత్॥ అథకృచ్ఛ్రత్రయాణి దద్యాత్॥ ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + స్య ప్రేతస్య మరణకాలే సంభావితానాం ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టాది నిమిత్తానాం పాపానామ పనోదకం ప్రాయశ్చిత్తం పరిషదుపదిష్టం యథాశక్తిప్రత్యామ్నాయ రూపేణకృచ్ఛ్రత్రయాణ్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర + ప్రయచ్ఛమే॥ శ్లో॥ ధన్యంకరోషి + ప్రయచ్ఛమే॥ శ్లో॥ కామధేనోస్సము + ప్రయ చ్ఛమే॥ శ్లో॥ హిరణ్యగర్భ × ప్రయచ్ఛమే॥ ఇదంస్వర్ణకృచ్ఛ్రధాన్యకృ చ్ఛ్రాజ్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యం పితుః షణ్ణిమిత్త

ప్రాయశ్చిత్తసిద్ధిం కామయమానః తుభ్యమహం సంప్రదదే (ఉపవీతీ) నమమ। ఏవంను యూ ఆచర తేనతి (ప్రా...తీ) పితుఃదహనాధికారసిద్ధిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ దహనాధికార యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు॥

ఇతి షణ్నిమిత్త ప్రాయశ్చిత్తం సమాప్తమ్.

తిథ్యాదిశాంతిప్రయోగము.

శ్రీగోవిందగోవిందగోవింద పూర్వోక్తఏవంగుణ × పితాపితుః × గోత్రస్య × ...స్య ప్రేతస్య మరణకాలే దుష్టతిథివారనక్షత్ర ద్విపుష్కర త్రిపుష్కరాదిదోష పరిహారార్థం తదనుక్తప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే నమః॥ సమస్త + కర్తుం అధికారసంపదస్తు। తదంగ బ్రాహ్మణ పూజాంకరిష్యే॥ నమః ప్రతిగ్రహీతారం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య॥ శ్రీమహావిష్ణు × ఇదమాసనం॥ ఊభాభ్యామిదం పాద్యం॥ నమోస్త్వనంతాయ + యుగధారిణే నమః॥ గంధార్థాక్షతే ఆపఃపుష్పాధూపదీపతిలాః॥ నందాతిథిమరణే॥ గోదానం॥ గవామంగేషు × ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్॥ రిక్తాతిథిమరణే॥ ధాన్యదానం దద్యాత్॥ ధన్యంకరోషి దా + చ్ఛమే॥ శిష్టాచారః॥ భద్రాతిథిమరణే॥ భూదానం దద్యాత్॥

శ్లో॥ సర్వసస్యాశ్రయాభూమి ర్వరాహేణసముద్ధృతా। అనంతసస్యఫలదా తతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్॥ ద్విపాదిత్రిపాదినక్షత్రమరణే॥ వస్త్రసహితహిరణ్యందద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణ × చ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ × చ్ఛమే॥ దద్యాత్॥ ధనిష్ఠాపంచకనక్షత్రమరణే॥ కాంస్యదానం కుర్యాత్॥ — శ్లో॥ కాంస్యంబ్రహ్మమయంప్రోక్తం నక్షత్రోద్భవదోషహృత్। భాజనంమస్త్యదేవానా మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛతు॥ దద్యాత్॥

ద్విపుష్కరత్రిపుష్కరమరణే గోభూతిలదానాని బ్రాహ్మణాయదద్యాత్॥ భృగువారమరణే॥ వస్త్రసహితహిరణ్యందద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణ × చ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ × మే॥ భానుభౌమశనివారేషు॥ వస్త్రదానందద్యాత్ శీతవాతోష్ణ × చ్ఛమే॥ దద్యాత్ అథ విశేషోనిర్ణయసింధౌజ్ఞేయః॥ ఇతితిథ్యాది శాంతిప్రయోగస్సమాప్తః.

హోమప్రయోగము.

శ్రీగోవింద × పూర్వోక్త × పుణ్యతిథౌ × గోత్రస్య × స్య ప్రే
తస్య జన్మాభ్యాసాది ఏతత్క్షణ పర్యంతం జ్ఞానాజ్ఞాన కామాకామభుక్తా
భుక్త పీతాపీత జ్ఞాతాజ్ఞాతాది సకలదోషనివారణార్థం ఇంద్రాది హోమం
ఆచరిష్యే॥ నమః॥ ఆచార్యానుజ్ఞయా లౌకికాగ్నిం సంస్థాప్య॥ తద్ధ్యానం॥
శ్లో॥ సప్తజిహ్వః ద్విశీర్షశ్చ మేషారూఢ స్తథైవచ। శక్తిద్వయసమేతశ్చ వి
శ్వమూర్తి గ్రహాసనః ॥ త్రయస్త్రింశత్కోటిదేవా స్త్వన్ముఖే తృప్తిమా
గతాః । ప్రార్థనాం మనసా వందే క్షిప్రం మే సంప్రసాదయ॥

అలంకృత్య॥ ఇంద్రాయనమః- అగ్నయేనమః- యమాయనమః
నిర్ఋతయేనమః- వరుణాయనమః - వాయవేనమః- కుబేరాయనమః-
ఈశానాయనమః- అథపరిస్తరణాది ఆచార్యః కుర్యాత్। తతో తూష్ణీం
ప్రాగాదిపరిషిచ్య॥ (అత్ర చతుష్పాత్రప్రయోగః)

శ్లో॥ ఇంద్రాదిదేవా హ్యాదిత్యా విశ్వేదేవామరుద్గణాః। తేసర్వేతృప్తి
మాయాంతు జుహోమ్యద్య యథేప్సితమ్॥

ఇంద్రాదిదేవతాయనమః॥ ఇతి జుహుయాత్ ॥ అగ్నయేనమః- ఇం
ద్రాయనమః - అగ్నయేనమః - యమాయనమః - నిర్ఋతయేనమః-
వరుణాయనమః- వాయవేనమః- కుబేరాయనమః - ఈశానాయనమః-
అథాచ్యుతాదిహోమం కుర్యాత్ ॥ అచ్యుతాయనమః- అనంతాయనమః-
గోవిందాయనమః- ప్రాగాదితూష్ణీంపరిషిచ్య॥ అగ్నిప్రార్థనమ్.

శ్లో॥ నమస్తేగతిహోత్రాయ నమస్తేవిష్ణురూపిణే। నమస్తేసర్వభోక్త్రే
చ అగ్నిహోత్రాయ తేనమః॥ అనేన ఇంద్రాదిహోమేన భగవాన్
సర్వా × పరమేశ్వరార్పణమస్తు॥

తండుల హోమము.

ఆచమ్య...ఏవంగుణ.. ర్థం తండులహోమం కరిష్యామి॥ తతః ధ్యా
నం॥ సప్తజిహ్వః × సంప్రసాదయ ॥ ప్రాఙ్ముఖాగ్నే మమాభిముఖో భవ
సుముఖో భవ- సుప్రసన్నో భవ- వరదో భవ - జలంసంప్రోక్ష్య ప్రాగాది

భూమావాసంస్పృజ్య॥ అలంకృత్య॥ అగ్నయేనమః + × నమః॥ పూర్వపరిషేచనంనమః × ఉత్తరపరిషేచనంనమః ॥ తండులంగృహీత్వా॥ ద్వాభాగౌకృత్వా॥ పితిహోత్రాయనమః॥ విధాత్రేనమః (ఇతరాత్రౌ) మార్తాండరాయనమః- విధాత్రేనమః ॥ ఇతిప్రాతఃకాలహోమంకుర్యాత్॥ అనేనతండులహోమేనభగవాన్ + + ఏతత్ఫలం శ్రీపరమేశ్వరార్పణమస్తు॥ ఇతి తండులహోమస్సమాప్తః॥

ఔర్ధ్వదైహికకర్మ ప్రయోగము.

శ్రీగోవింద × × ఏవంగుణ × తిథౌ [అపసవ్యం] అస్మత్పితుః + గోత్రస్య + + + స్య ప్రేతస్య ఔర్ధ్వదైహికకర్మకరిష్యే [నమః] [ఇతిసంకల్ప్య] అస్మత్ మాతుః గోత్రాయాః దాయాయాః ప్రేతాయాఃఔర్ధ్వదైహిక కర్మకరిష్యేనమః॥ [ఇతిస్త్రియాః]

అగ్నౌ ఓదనంపక్త్వా అభిఘార్య॥	క్రొత్తకుండతో నగ్నియందు బియ్యము వండి ఆ యన్నమును నేతితో నభిఘరించి
తతః వాహకానాం వస్త్రాణిదద్యాత్	అటుతర్వాత మోసెడి వారలకు వస్త్రమునియవలయును.
ప్రేతస్య కేశశ్మశ్రులోమ నఖానివాపయిత్వా॥ఆచారో నవిద్యతే॥	ప్రేతకుండల వెండ్రుకలు గడ్డము మొదలగు వానిని వపనముం జేయింపవలయును ఈయాచారము లేదు.
స్నాపయిత్వా గోపీచందనాదిభిరలంకృత్య॥	ప్రేతను స్నానముం జేయించి గోపీచందనము మొదలగువానిచేత నలంకరించి
ప్రేతశయనే ప్రేతంనిధాయ॥	ప్రేతను పాడెమీందనుంచి.
ప్రేతస్యశిరఃప్రభృతిపాద పర్యంతం శ్వేతవస్త్రం ప్రచ్ఛాద్య॥	ప్రేతయొక్క శిరస్సు మొదలు పాదముల పర్యంతం తెల్లని వస్త్రమును గప్పి,
కర్తాదీక్షావస్త్రాణి ధారయేత్॥	కర్తదీక్షా వస్త్రములు గట్టుకొని.

వాసో ధారణం కృత్వా ఆచమ్య॥	వాసస్సును ధరించి యాచమనముఁ జేసి.
నారాయణాది స్మరణం కార్యం॥	నారాయణ- గోవింద వాసుదేవశ్రీకృష్ణ అనినామోచ్చారణముఁ జేయవలెను.

ఆచమ్య...పితుః × గోత్రస్య × స్య...ప్రేతస్యపుణ్యలోకావాప్త్యర్థం పురాణోక్తమార్గేణ పైతృమేధ కేనకర్మణా సగ్గస్కరిష్యే నమః॥ అగ్నింప్రజ్వాల్య- అగ్నయేనమః ఇతిఆజ్యహోమంకృత్వా॥ తూష్ణీం పరిషిచ్య॥ అథమార్గాయనప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే॥ పితుః దహనాధికార సిద్ధిరస్తు॥

శ్మశాన మార్గస్య చతుర్థాంశంగత్వా॥	శ్మశానమార్గదూరముయొక్క నాలుగవభాగము అనఁగా పాతికదగ్గఱకువెళ్ళి.
త్రిఃప్రోక్ష్య॥	ప్రేతమును చు స్థలమునందు మూఁడు మాఱు లుదకముఁజల్లి
తత్రప్రేతం దక్షిణం శిరసంనిధాయ॥	ఉదకముఁజల్లిన స్థలముమీఁద ప్రేతను దక్షిణపు శిరస్సుగానుంచి.
తత్రకాకపాదవల్లిఖ్య	[కర్త] అచ్చట కాకివలె మూఁడు గీతలుగీచి.
తత్రదర్భానాస్తీర్య	అచ్చట దర్భలనుబఱచి.
తిలోదకందత్వా॥	తిలోదకమును విడిచి.
పథివాసిభ్యో భూతేభ్యః ఇదంబలిందదామి॥	ఆపఱచిన దర్భలమీఁద కొంచెము న్నము నుంచవలయును.
పిండోపరి తిలోదకం దదామినమః॥	ఆపిండములమీఁదఁ దిలలునుదకము ను విడువవలయును.
యథాశక్తిదక్షిణాందత్వా॥	తనశక్తికొలది దక్షిణను సమర్పించి.
గోవింద నామోచ్చారణంకార్యం॥	గోవింద గోవింద అనిస్మరించవలెను

త్రిః పరిదక్షిణం కుర్యాత్॥	మూడుమారులు పరిదక్షిణ జేయవలెను
దక్షిణకేశాన్విసృస్య ఇతి కేచిత్ నకుర్వంతి॥	[కర] కుడివైపు కేశములు విడదీసెను యాచారము కొందఱు చేయుటలేదు.
అథ పునః ప్రేతమావహంతే॥	ఆటుతర్వాత తిర్గి వాహకులు ప్రేత నెత్తికొని.
ద్వితీయమధ్వానం గత్వా॥	శ్మశాన దూరముయొక్క రెండవభాగముదగ్గఱకు వెళ్లి.
ప్రేతంనిధాయ॥ పూర్వప్రకారేణ త్రిః ప్రదక్షిణ పర్యంతం ప్రయోగం కుర్యాత్॥	ప్రేతనుంచి పూర్వమువలెనన్నిటిని జేసి మూఁడు మారులు ప్రదక్షిణము జేయవలయును.
తృతీయమధ్వానం గత్వా॥	శ్మశాన దూరముయొక్క మూఁడవభాగము దగ్గఱకువెళ్లి.
తత్రికాక పాదవల్లిఖ్య॥ పూర్వప్రకారేణ పిండాన్ దద్యాత్॥	అచ్చట కాకివలె మూఁడుగీతలనుగీచి పూర్వమువలెనన్నిటిని జేయవలయును.
త్రివారం అప్రదక్షిణం కుర్యాత్॥	పిమ్మట అపరిదక్షిణముగా మూఁడు మారులు ప్రేతచుట్టూ తిరుగవలయును.
ఓదనస్థాలీం భింద్యాత్॥	మూఁడవభాగమునందు బలియివ్వదము కాగానే అన్నపు కుండను బద్దలుగా గొట్టవలయును.

దహనప్రయోగము.

దహనదేశం గత్వా సంప్రోక్ష్య॥	శ్మశానమునకు వెళ్లి అచ్చట నుదకమును జల్లి.
దహనదేశే ప్రేతంనిధాయ	దహనదేశమందు ప్రేతనుంచి.
కాష్ఠైః చితింకృత్వా॥	కట్టెలచేతఁ చితిఁబేర్చి.
తిలాన్సంకీర్య॥	తిలలుజల్లి.

తత్ర చితౌ ప్రేతం దక్షిణ శిరసం నిధాయ ॥	తిలలు జల్లిన ప్రదేశంబున కట్టెలమీఁద దక్షిణశిరస్సుగా ప్రేతను బరుండఁ బెట్టి.
ప్రేతశయనం విసృజ్య అగ్నిం ప్రజ్వాల్య ॥	ప్రేతను బరుండ బెట్టిన పాడెను పార వేసి అగ్నిని చక్కగా జ్వాల చేసి
అహతం వాసః శ్మశానే పరిత్యజ్య ॥	శవము మీఁది వస్త్రమును దీసి స్మశానములోఁ బడ వేసి
చితౌ సుగంధద్రవ్యాది నిక్షిప్య ॥	చితియందు మంచి వాసనగల వస్తువులు మొదలగునవి నుంచవలయును.

ఆచమ్య × పితుః + గోత్రస్య × ప్రేతస్య పథికృతేష్టి ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే॥ పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా సమస్త × కర్తుం అధికారసంపదస్తు॥ దహనాధికారసిద్ధ్యర్థం స్వర్ణ ధాన్య ఆజ్య కృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥ కృచ్ఛ్రత్రయాణి దద్యాత్ ॥ దహనకాలే గోదానం కృత్వా ॥ దశదానాని కృత్వా॥ అగ్నిం ప్రజ్వాల్య॥ ఇంద్రాది హోమం కరిష్యే ॥ ఇతి సంకల్ప్య॥ ఇంద్రాయ నమః × ఈశానాయ నమః॥ ఇతి హుత్వా తూష్ణీం పరిషిచ్య ॥

అగ్నినిక్షేపణ మాచరిష్యే	అని మనసా స్మరించి
శ్లో॥ మృత్యుకాలవశం ప్రాప్య నరం పంచత్వమాగతం ధర్మాధర్మసమాయుక్తం లోభమోహసమావృతం॥ దహేయం సర్వగాత్రాణి దివ్యాన్లోకాన్ స గచ్ఛతు॥ అగ్నిం నిక్షిపేత్ ॥	ఈ మంత్రముతో అగ్నిహోత్రమును ప్రేతయొక్క శిరస్సునం దుంచవలయును.
గోవింద నారాయణేతి కేచిత్కుర్వంతి॥	కొందఱు గోవింద-నారాయణ-ఇత్యాది నామముల చేత అగ్నిని వుంచుదురు॥ దేశాచారముల ప్రకారము జర్పవలెను॥

శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయ। మృత్యవే చాంతకాయచ। వైవస్వతాయకాలాయ। సర్వభూతక్షయాయచ॥ ౧॥ శ్లో॥ ఔదుంబరాయదధ్నాయనీలాయపరమేష్ఠినే। వృకోదరాయ చిత్రాయచిత్రగుప్తాయ వైకిమాత్ ॥ ఇతిహోమం కేచిత్కుర్వంతి ॥

యమాయనమః- ధర్మరాజాయనమః॥ మృత్యవేనమః- అంతకాయనమః- వైవస్వతాయనమః- కాలాయనమః - సర్వభూతక్షయాయ నమః॥ ౧॥ ఔదుంబరాయనమః దధ్నాయ. నీలాయ. పరమేష్ఠినే. వృకోదరాయ-చిత్రాయ- చిత్రగుప్తాయనమః॥ అనిమరణాదినముందు తిథివారనక్షత్రము మొదలగు దోషములు సంభవించినప్పుడుమాత్రంకొన్ని దేశములయందుపురోహితులు ఈహోమము జర్పించుచున్నారు.

ప్రాచీనశిష్టాచారానుసారేణ తత్రతత్రవిశేషనిర్ణయాదికంజ్ఞేయమ్॥

ప్రాచీనశిష్టాచారముల ననుసరించి ప్రయోగములు జరుపవలసియుండును॥

యథాశక్తిసువర్ణం వా- తామ్రం వాతదభావే ఆజ్యం వా ప్రేత ముఖేనిక్షిపేత్ ॥

తనశక్తికొలది- సువర్ణముగాని, రాగిగాని, అభావమందు ఆజ్యముగాని ప్రేతముఖమందుంచవలయును.

క్వచిద్దేశేషు అస్మిన్ సమయే మనోవాక్కాయ నిర్హరణార్థమితికించిద్ద్రవ్యం ప్రేతచితి సమీపే నిక్షిపంతి ॥ ఈ దృగ్విధానేన ప్రేతస్య సుగుణపుణ్యాలోకావాప్తిర్భవిష్యతి॥

కొన్ని దేశములయందు ఈసమయంబున మనోవాక్కాయఋణదోషనిహారణార్థముగ కొంతద్రవ్యమును ప్రేతయొక్కకాష్ఠమందుంచుదురు - అనఁగా- ప్రేతసంకల్పించిన ఋణవిముక్తికొఱకు కొందరుచేయుదురు. ఈపని చేయుటము వలనప్రేతకుసుగుణము, పుణ్యలోకప్రాప్తియును సంభవించును.

తతోజలకుంభం సవ్యభుజేనిధాయ॥ శ్లో॥ జలధారామవిచ్ఛిన్నాంగసించేత్కృత్వా ప్రదక్షిణం। స్కంధావసక్తకుంభేన పాదతః పరితశ్చితేః ॥ (ఛిద్రేణ) పృష్ఠతోజలం ప్రావయన్ త్రిః అపసవ్యేనచితిం పరీత్య పరితో ఉత్ప్రేత్య ప్రేతస్య శిరఃప్రదేశేకుంభం పృష్ఠతోవిభజ్య ॥	అటుపిమ్మటనీటితో నింపఁబడిన కుండను దనయెడమ భుజముమీఁద బెట్టుకొని ఆకుండకు రంధ్రముఁ జేసిదానిగుండకర్తవెనుకతట్టు ధారగానీటిని కార్చుచు చితికిజుట్టు అపసవ్యముచేత ప్రదక్షిణముగా మూఁడుమారులుతిఱిగితిఱిగి జూడక ప్రేతయొక్కశిరస్సుదగ్గర నాకుండను వెనుకతట్టుగాబగులఁగొట్టవలయును
చితిమపశ్యన్ వాసోపవీతినోభూత్వా ॥	కర్త చితినిఁజూడకుండ వాసస్సును సవ్యముగ వేసికొని
సూర్యావలోకనం కుర్యాత్ ॥సూర్యాయనమః॥	సూర్యనారాయణమూర్తిని జూడవలయును. పిమ్మటనమస్కారము జేయవలయును
దహనానంతరం సర్వేజ్ఞాతయస్స్నాత్వా	దహనము జేసినపిమ్మట జ్ఞాతులందఱును స్నానముఁ జేయవలయును.

కర్తృవపనము.

శ్రీగోవింద + తిథౌపితుః + గోత్రస్య + ప్రేతస్య ప్రథమేహని ఔర్ధ్వదైహికకర్మాంగ మమసమస్తపాపక్షయార్థం వపనం (ఉపవీతీ) కరిష్యే (నమః॥)	పుత్రులలోఁగడపటివాఁడు ముందుగలుగునట్లు వరుసక్రమముగ జ్యేష్ఠునివఱకు క్షౌరముఁ జేయించుకొనవలెను. శిరస్సుమాత్రము.

వపనాధికారయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం కృచ్ఛ్రత్రయమాచరిష్యే నమః॥ స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తి హిరణ్యం + నమమ ॥ (దద్యాత్) మేరుమందరతుల్యాని పాపానిసుబహూనిచ। కేశానాశ్రిత్యతిష్ఠంతి తస్మాత్కేశాన్వపామ్యహమ్ ॥ ఇతి కక్షవర్జ్యాః - కంఠాదుపరివాపయేయుః॥ ఇతికర్తృవపనము.

శిలాప్రతిష్ఠాపనము.

అత్ర శ్వేతశిలామాదాయ॥ శిలాంస్నాపయిత్వా॥ దర్భేణసంవేష్ట్య॥ అపామంతేసుచౌదేశేఽవటం ఖాత్వా॥ తస్మిన్ దక్షిణాగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య। తిలాన్వికీర్య॥ తస్మిన్నవటేశిలాం స్థాపయిత్వాఆచమ్య॥ పవిత్రంధారయేత్॥ శ్రీగోవిందగోవింద + పుణ్యతిథౌ (ప్రా...తీ)పితుః + గోత్రస్య + ...స్య ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ప్రథమేహని కర్తవ్య ప్రేతతృప్త్యర్థం శిలాస్నాన- మృత్స్నాన- వాసోదక- తిలోదక- పిండప్రదానార్థం శిలాస్థాపనమాచరిష్యే॥నమః॥ శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే అనుజ్ఞార్థంయథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ నమః॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సమవాప్తి + పదం [ప్రా...తీ]పితుః × కర్తవ్యప్రేతతృప్త్యర్థంశిలాస్నాన + అధికారసంపదస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు ॥ అధికారసంపదస్తు॥ పూర్వోక్తఏవంగుణ × తిథౌపితుః × గోత్రస్య... ... ... శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే స్వర్ణధాన్యఆజ్యకృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥స్వర్ణంపవిత్ర × మే ॥ ధన్యంకరోషి...మే॥ కామధేనో...మే॥ కృచ్ఛ్రత్రయంకృత్వా॥ అభావే యథాశక్తిహిరణ్యంవా దద్యాత్॥

శ్లో॥ ఆయాహిప్రేతగంభీరైః పూర్వ్యైస్సౌమ్యైః పథోత్తమైః। ప్రజామస్మభ్య మాయుచ్ఛ రయిందీర్ఘాయురేవచ॥పితరం...గోత్రం ... ...ప్రేతంఅస్యాం శిలాయామావాహనంనమః॥ (ఇత్యావాహ్య) అథాభ్యంజనందత్వా॥ తిలచూర్ణస్నానంకారయిత్వా॥

శుక్లపక్షే.	కృష్ణపక్షే.
కేశవ - నారాయణ - మాధవ-	సంకర్షణ- వాసుదేవ-ప్రద్యుమ్న
గోవింద- విష్ణో- మధుసూదన-త్రి	అనిరుద్ధ-పురుషోత్తమ-అధోక్షజ,
విక్రమ- వామన- శ్రీధర- హృషీ	నారసింహ- అచ్యుత- జనార్దన,
కేశ- పద్మనాభ- దామోదర.	ఉపేంద్ర- హరే- శ్రీకృష్ణ.

త్రింశద్వారంశిలాంస్నాపయేత్॥ పితుః...గోత్రస్య ... ...స్య ప్రేతస్యప్రేతతృప్త్యర్థం శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలేగోదానంకరిష్యే॥నమః॥

శ్లో॥ గవామంగేషు...ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇతిగోదానంకుర్యాత్ ॥ గోభూతిలహిరణ్యాజ్యవాసోధాన్యగుడానిచ । రౌప్యంలవణమిత్యాహుర్దశదానాఃప్రకీర్తితాః॥ ఇదిదశదానానికృత్వా॥ శిలాప్రతిష్ఠాపనంసమాప్తమ్॥

నిత్యకర్మప్రయోగము.

శ్రీగోవింద...పూర్వోక్తఏవంగుణ...పుణ్యతిథౌ పితుః గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + కర్తవ్య దహనజనితతాపతృష్ణాక్షుదుపశమనార్థం ప్రేతతృప్త్యర్థంశిలాస్నానమృత్తికాస్నాన వాసోదక తిలోదకపిండప్రదానానికరిష్యేనమః ॥ ఇతిసంకల్ప్య ॥ కాలేఅనుజ్ఞార్థం యథాశక్తిసంభవత్ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ నమః॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సము + పదం॥ (ఇతిప్రదక్షిణంకృత్వా) (ప్రా...తీ) పితుః + ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + కర్తవ్యదహనజనితతాపతృష్ణాక్షుదుపశమనార్థం ప్రేతతృప్త్యర్థం శిలాస్నాన మృత్తికాస్నాన వాసోదకతిలోదక పిండప్రదానానికర్తుం అధికారసంపదస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు ॥ అధికారసంపదస్తు॥ అథశిలాంస్నాపయిత్వా॥ కేశవ + దామోదర॥ ఇతిశుక్లపక్షే త్రిహారం శిలాంస్నాపయేత్ ॥ సంకర్షణ + శ్రీకృష్ణ॥ ఇతికృష్ణపక్షే శిలాంత్రిహారంస్నాపయేత్॥ శ్రీగోవిందగోవింద + ఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌ (ప్రా...తీ) పితుః + గోత్రస్య + + + స్యప్రేతస్య దహనజనితతాపోపశమనార్థం మరణదినాదారభ్య ...కర్తవ్యమృత్తికా స్నానాని కరిష్యేనమః ॥ (ప్రాచీనావీతీ) తద్వటేమృదంగృహీత్వా ॥ ఆదిత్యాయమృత్తికాందర్శయిత్వా॥ శ్లో॥ మృత్తికేబ్రహ్మరూపేత్వం మృత్తికే విష్ణురూపిణి । సుకృతందుష్కృతంచైవ। మాంపాపయపరాం గతిమ్ ॥ ఇతిమస్తకాదిపాదపర్యంతం ముల్లేపనంకృత్వా ॥ అథస్నాత్వా ॥ జలం గృహీత్వా ఆగత్యఅస్యాంశిలాయాం॥ పిత్రే...గోత్రాయ.....య ప్రేతాయమరణదినా దారభ్య... కర్తవ్యదహనజనిత తాపోపశమనార్థం ప్రేతతృప్త్యర్థమేత న్మృత్తికాస్నానం దదామి॥ ఏవంత్రిః ఇతిమృత్తికాస్నానాంకుర్యాత్ । ధారాదత్తం పూర్వోక్తఏవంగుణ...పుణ్యతిథౌ పిత్ర

రం...గోత్రం... ...ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతైః మరణదినాదారభ్య... కర్తవ్యమృత్తికాస్నానైః పితుః ...గోత్రస్య ప్రేతస్య దహనజనితతాపోపశమనమస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు॥ తిలోదకం త్యజేత్॥ దహనజనిత తాపోపశమనమస్తు॥

వాసోదక దానము.

దక్షిణాభిముఖః॥ శ్రీగోవి. దం...ఏవంగుణ...తిథౌ(ప్రా...తీ) పితుః గోత్రస్య......స్య ప్రేతస్య ప్రేతత్వ ప్రాప్త్యర్థంమరణదినాదారభ్య...కర్తవ్యదహనజనిత పిపాసాశమనార్థం వాసోదక దానం [సవ్యం] కరిష్యే నమః—మాతుః గోత్రాయాః...దాయ్యాః ప్రేతాయాః ఇతిస్త్రియః॥

[ప్రా.. తీ] పిత్రే...గోత్రాయ ... ప్రేతాయ మరణదినా దారభ్య ...కర్తవ్యదహనజనిత పిపాసాశమనార్థమేతద్వాసోదకందదామి॥ ఏవం త్రిః [ఇతిశిలాయాం వస్త్రంనిష్పీడయేయుః] ధారాదత్తం॥ పితరం ... గోత్రం ... ... ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతైః మరణదినా దారభ్య ... కర్తవ్యదహనజనిత పిపాసాశమనార్థంవాసోదకప్రదానైః పితుః...గోత్రస్య......స్య ప్రేతస్యదహనజనిత ... బ్రువంతు ॥ [ఇతితిలోదకంత్యజేత్] [దహనజనిత పిపాసాశమనమస్తు ॥

తిలోదక దానము.

పూర్వోక్తఏవంగుణ... పుణ్యతిథౌ (ప్రా...తీ) పితుః... గోత్రస్య...... స్య ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్రాప్త్యర్థం మరణదినాదారభ్య...కర్తవ్యదహనజనితతృష్ణోపశమనార్థం తిలోదక దానంకరిష్యే॥ నమః॥ ప్రాచీనావీతితిలైస్సహోదకమంజలినాగృహీత్వా సవ్యంజాన్వాచ్య॥ పిత్రే... గోత్రాయ...... య ప్రేతాయ మరణదినాదారభ్య... కర్తవ్యదహనజనిత తృష్ణోపశమనార్థంమేత త్తిలోదకందదామి॥ ఇతితిలోదకాంజలీన్ దద్యుః॥ తిలోదకనిర్ణయముల ప్రకారంపురోహితులు జర్పించతగినది. ...ధారాదత్తం॥ పూర్వోక్త... పితరం... గోత్రం... ...ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాకృతైః మరణది...వాసికర్తవ్య దహనజనిత తృష్ణోపశమనార్థం తిలోదకప్రదానైః పితుః... గోత్రస్య ... ...స్య ప్రేతస్య దహనజనిత

తృష్ణోపశమన...బుద్ధివంతు ॥ (తిలోదకంత్యజేత్) దహానజనిత తృష్ణోప
శమనమస్తు ॥

పిండప్రదానము.

ముద్గసహితతిలాన్ నూతనభాండేపక్త్వాఽభిఘార్య॥ శ్రీగోవింద
గోవింద... ఏవంగుణ...పుణ్యతిథౌ(ప్రా)...తీ)పితుః...గోత్రస్య...ప్రేత
స్యమరణదినాదారభ్య...హాని అతిపన్నప్రథమేహాని...హానికర్తవ్య ద
హానజనితప్రేతక్షుదుపశమనార్థం పిండప్రదానాని(సవ్యం)కరిష్యేనమః॥
(ప్రా)...తీ)సోమయేనోదకేనోపలిప్య॥ తత్రదర్భానాస్తీర్య-దర్భోపరిపతి
త్తిలోదకందదామి॥ ౧౧॥ యజమానస్యపితృ తే...గోత్రాయ..........ప్రే
తాయ మరణదినా...హానికర్తవ్యదహానజనిత క్షుదుపశమ నార్థమేతం
పిండందదామి ॥ గతించినదినములకుకూడా పిండప్రదానముచేయించవ
లెను॥ (పిండోపరిపతి త్తిలోదకందదామి॥ ౧౧॥ ఇతితిలోదకానిదత్వా॥
అంజనాభ్యంజనందదామి॥ భోగనివృత్త్యర్థంతాంబూలందత్వా॥ యథా
శక్తిదక్షిణాందత్వా॥ అత్ర ఉదకపాత్రంనిధాయ॥ అద్యపూర్వోక్తఏవం
గుణ...తిథౌ(ప్రా)...తీ) పితరం...గోత్రం......ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాకృ
తైః మరణదినాదారభ్య...హాని అతిపన్నప్రథమేహాని...హానికర్తవ్యద
హానజనిత ప్రేతక్షుదుపశమన మస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ దహానజనిత
ప్రేతక్షుదుపశమనమస్తు॥

శిలానైవేద్యము.

ప్రోక్ష్య-పరిషిచ్య-అమృతమస్తు॥ ప్రేతరూపశిలా దేవతాయైన
మః నైవేద్యంసమర్పయామి॥ ప్రాణాయనమః ... సమానాయనమః॥
ప్రేత అత్రస్నాహి - అత్రపిబ - అత్రఉపభుంక్ష్వ॥

వాయసపిండము.

పితః...గోత్ర..... ప్రేత - ఇమంపిండం వాయసగృధ్రజలచర
ముఖేన ప్రేతఉపభుంక్ష్వ॥ శ్లో॥ నారాయణనమస్తేస్తు। శంఖచక్రగదా
ధర।అక్షయ్యం పిండదానేన। ప్రేతతృప్తికరోభవ(ఇతిపిండంవాయసేభ్యో

దద్యాత్) కాకాద్యభావే ఉదకే క్షిపేత్ (కర్తా) స్నాత్వా॥ గృహం ప్రవిశ్య॥ దీపదర్శనం కుర్యాత్ మృతస్థలే క్షీరాది పాత్రద్వయే-అత్రస్నాహీత్యుదకం-అత్రపిబేతి క్షీరం నిక్షిపేత్॥ ఇతి కేచిత్ప్రాహుః

అత్ర సంకల్ప విశేషః.

ప్రథమదినే మూర్ధాక్షి దంశావయవ సంభూత్యై దేహాంగ సిద్ధ్యర్థం॥

౨—ది॥ చక్షుశ్శ్రోత్ర నాసాముఖావయవ నిష్పత్త్యర్థం॥

3—ది॥ కరాంసభుజవక్షో నిష్పత్త్యర్థం॥

౪—ది॥ నాభిలింగగుద నిష్పత్త్యర్థం॥

౫—ది॥ జానుజంఘపాదావయవ సిద్ధ్యర్థం॥

౬—ది॥ సర్వమర్మావయవ నిష్పత్త్యర్థం॥

౭—ది॥ మజ్జామేదోమాంసస్నాయునాడీరూపావయవసిద్ధ్యర్థం॥

౮—ది॥ దంతలోమనఖావయవ సిద్ధ్యర్థం॥

౯—ది॥ వీర్యావయవ సిద్ధ్యర్థం॥

౧౦—ది॥ దేహపూర్ణతాతృప్తతాక్షుద్వివర్యాయ సిద్ధ్యర్థం॥

తత్తద్దినములకు దేహపూర్ణత్వ సిద్ధ్యర్థమనే పిండప్రదాన సంకల్పమును జెప్పవలెను. కొందఱు ప్రేతక్షుదుపశమనార్థమని సంకల్పమును జెప్పుచున్నారు. దేశాచారముల ననుసరించి ఆచార్యుడు ప్రయోగము జర్పించవలెను. ఇతి నిత్యకర్మప్రయోగస్సమాప్తః ॥

సంచయనప్రయోగము.

దహనదినమునందుగాని అట్లుగాక రెండవదినమునందుగాని అట్లుగాక పంచాంగశుద్ధిగల వేసిదినమునగాని సంచయనము చేయతగినది. ఆజ్యము, క్షీరము, దధి, తిలలు మొదలగుకావలసిన పదార్థములన్నిటిని వెంటబెట్టుకొని శ్మశానమునకుఁబోయి పరిశుద్ధ ప్రదేశమునందుంచి (కర్త) కట్టుకొనియున్న వస్త్రములతో స్నానముఁజేసి సంచయనము ప్రారంభించవలయును. తత్ప్రయోగః.

బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాతః॥ పవిత్రంపాసస్చధృత్వా॥ శ్రీగోవింద...పూర్వోక్తఏవంగుణ... తిథౌపితుః... గోత్రస్య... ...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ...హానికర్తవ్య అస్థిసంచయనకాలే శవాగ్నినష్టేసతితద్దోష పరిహారార్థం శ్వానకుక్కుట గార్దభజ బూక చండాలస్పర్శ దోషాదిపరిహారార్థంయథోక్తప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యేనమః ॥ (ఇతిసంకల్ప్య) పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥ సమస్తసం...పదం ॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ... హానికర్తవ్య అస్థిసంచయన కాలేశవాగ్నినష్టేసతి తద్దోషపరిహారార్థం యథోక్తప్రాయశ్చిత్తంకర్తుం అధికారసంపదస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు॥ కర్తుంఅధికార ... దస్తు ॥

పూర్వోక్తఏవంగుణ ... తిథౌపితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా...హానికర్తవ్య శ్వానకుక్కుటగార్దభ జంబూక చండాలస్పర్శదోషపరిహారార్థం స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర...ప్రయచ్ఛ మే॥ ధన్యంకరోషిదాతార... చ్ఛ మే॥ కామధేనోస్సము...చ్ఛ మే॥ హిరణ్యగర్భ... చ్ఛ మే॥ ఇదంకృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యాం శ్రీమహావిష్ణు ప్రీతిం కామయమానః ...నమమ॥ ఇతిహిరణ్యందద్యాత్ ॥ అద్భిఃభస్మప్రోక్షణమ్.

అద్భ్యః ప్రోక్ష్యామిశుచయేదేవాశన్నః ప్రయచ్ఛత। పవిత్రంకురుతాత్యర్థం సర్వాణి ప్రీతచేతసః॥ అయోధ్యామధురామాయా కాశీ కాంచీ హ్యవంతికా । పురీద్వారావతీచైవ సప్తైతామోక్షదాయకాః ॥ అహంకాశీంగమిష్యామి తత్రైవనివసామ్యహం । ఇతిబ్రువాణస్సతతం కాశీవాసఫలంలభేత్॥ ఇతి భస్మాద్భిరవోక్ష్య ॥

శవాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తహోమము.

శ్రీగోవిందగోవింద పూర్వోక్త... తిథౌపితుః... గోత్రస్య...... స్య ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య + హానికర్తవ్యం శవాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్త హోమంకరిష్యేనమః ॥ అథలౌకికాగ్నింప్రతిష్ఠాప్య॥ అథ ధ్యానం॥ శ్లో॥ ఏహ్యగ్నే ఇహలోకేచ ఇంద్రాదిక్పాలసంస్థితాః । జ్వలి

తంసప్తజిహ్వానాం। త్వచోవర్ణంహుతాశనమ్॥ అలంకృత్య॥ ఇంద్రాయనమః- అగ్నయేనమః - యమాయనమః - నిర్ ఋతయేనమః - వరుణాయనమః- వాయవేనమః- కుబేరాయనమః - ఈశానాయనమః॥ అథ పరిస్తరణాది ఆచార్యఃకుర్యాత్ ॥ ఏకదర్భేణకార్యం॥ కర్తాతూష్ణీంపరిషిచ్య॥ తదగ్నింప్రజ్వాల్య॥ దర్వ్యామాజ్యమాదాయ॥ ఇంద్రాదిహోమంకుర్యాత్॥ ఇంద్రాయనమః × ఈశానాయనమః॥(ఇతిహుత్వా)అథ కేశవాదిహోమంకుర్యాత్॥ కేశవాయనమః × శ్రీకృష్ణాయనమః॥(ఇతిహుత్వా) శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయ మృత్యవేచాంతకాయచ। వైవస్వతాయ కాలాయ చిత్రగుప్తాయ తేనమః॥ [ఇతిహుత్వా] అథ పరిషేచన కుర్యాత్॥ ఏతత్కర్మసాద్గుణ్యార్థం కృచ్ఛ్రత్రయాణిదద్యాత్॥ హిరణ్యగర్భ × చ్ఛమే॥ ...ఇదంకృచ్ఛ్రత్రయప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ఇతిహిరణ్యం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్॥

సంచయన ప్రయోగము.

ఏవంగుణ × తిథౌపితుః + గోత్రస్య × ...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య × హనిఅస్థిసంచయనంకరిష్యేనమః॥ అస్థిసంచయన యోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం స్వర్ణధాన్యాజ్యకృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్రమమలం × చ్ఛమే॥ శ్లో॥ ధన్యంకరోషిదాతార × చ్ఛమే॥ శ్లో॥ కామధేనోస్సముద్భూతం + చ్ఛమే॥ శ్లో॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం + చ్ఛమే॥ ఇదంకృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యం + నమమ॥ అథకుంభోదకమాదాయఅత్ర క్షీరంనినీయఅస్థిప్రోక్షణం॥త్రిః॥ అయోధ్యామథురామాయాకాశీ కాంచీహ్యవంతికా। పురీద్వారావతీచైవ సప్తైతామోక్షదాయకాః। అహంకాశీం గమిష్యామితత్రైవనివసామ్యహం। ఇతిబ్రువాణస్సతతం కాశీవాసఫలంలభేత్॥ శ్లో॥ సర్వతీర్థసముద్భూతాః। పావనాః పాపహారిణః। ఆపశ్శరీరస్సంశుద్ధిం। కుర్వంతుద్విజసన్నిధౌ॥ ఇతి అస్థిప్రోక్షణంకృత్వా॥ సంకల్ప్యపూర్వోక్త ఏవంగుణ + తిథౌపితుః × గోత్రస్య × ...ప్రేతస్యమరణదినాదారభ్య + హనిఅస్థిసంచయన హోమం

కరిష్యేనమః॥ దహనదేశే అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ అలంకృత్య॥ ఇంద్రాయనమః × ఈశానాయనమః॥ తూష్ణీం పరిషిచ్య॥ శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయ మృత్యవేచాంతకాయచ। వైవస్వతాయకాలాయ। సర్వభూతక్షయాయ చ॥ అగ్నయేనమః॥ [ఇతిహుత్వా] ఔదుంబరాయదధ్నాయ నీలాయప రమేష్ఠినే । వృకోదరాయచిత్రాయ చిత్రగుప్తాయతేనమః॥ అగ్నయే నమః॥ ఇతిహుత్వా॥ ఇంద్రాయనమః...ఈశానాయనమః॥ ఇతిహుత్వా॥ ప్రాగాదితూష్ణీం పరిషిచ్య॥

పంచభిఃకుంభైరపఆనీయసర్వ ప్రోక్షితమస్థీన్యప్రోక్ష్య అ గ్నింశమయేత్	౫ కుండలచేత నుదకమును దీసికొని వచ్చి చక్కగా నస్థులం బ్రోక్షించి యగ్నిని జల్లార్చవలెను.

శ్రీగోవి దగోవిందపూర్వోక్తఏవంగుణ...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...హానికర్తవ్య అస్థిసంచయనకాలే గోదానంకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య॥ తదంగబ్రాహ్మణపూజాంకరిష్యేనమః॥ ప్రతిగ్రహీతారం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య॥ శ్లో॥ యదీచ్ఛసిమహారాజన్ సర్వతీర్థావగాహనం। విప్రపాదవినిర్ముక్తతోయం శిరసిధారయ॥ గంధార్థాఇమేఆపః పుష్పార్థాఇమేతిలాః॥ శ్లో॥ గవామంగేషు...చ్ఛ మే॥ గోదానంతతఃదక్షిణదానం బ్రాహ్మణాయదద్యాత్॥ గవాభావేయ థాశక్తిహిరణ్యంవాదద్యాత్॥ అథదశదానానికుర్యాత్॥

కుంభే అస్థినిధానమ్.

శ్లో॥ ప్రేతస్యాస్థీనిమృత్పాత్రే నిక్షిపామిసమాహితః। పితరశ్శాశ్వతాన్ లోకాన్ సనేనసుఖమాప్నుయుః॥

ప్రేతస్య శిరఃప్రదేశేఅస్థీన్యా దాయనిశ్శబ్దంకుంభేనిధాయ	[కర్త] ప్రేతయొక్క శిరఃప్రదేశ మందుండు అస్థిని చప్పుడు లేకుండ కుండలో నుంచవలయును.
దంతాస్థీన్యాదాయనిశ్శబ్దంకుం భేనిధాయ॥	దంతయెముకలు చప్పుడు లేకుండగుండలో నుంచవలయును.

హస్తాభ్యాంబాహుభ్యాంనాఅస్థీన్యాదాయ నిశ్శబ్దం కుంభే నిధాయ॥	భుజములనుండియు చేతులనుండియు నెముకలను నేరి చప్పుడు లేకుండా కుండలో నుంచవలయును.
పార్శ్వాభ్యాం అస్థీ...నిధాయ॥	ప్రక్కల నెముకలను నేరి చప్పుడు లేకుండ కుండలోనుంచి
పాదాభ్యాం అస్థీ న్యాదాయ...నిధాయ॥	పాదముల నెముకల నేరి చప్పుడు లేకుండ కుండలో నుంచి.

[కర్త] దహన దేశమందలి బూడిదెను బాగుజేసి జలమందు కల్ప వలయును. 3-౫-౭ మాఱులని లోకాచారము.

శ్లో॥ యావదస్థిమనుష్యాణాం గంగాతోయేషుతిష్ఠతి । తావద్వర్షసహస్రాణిస్వర్గలోకేమహీయతే॥

అథదహనదేశేజలం సంప్రోక్ష్య తత్రశరీరాకృతిం కృత్వా తత్రశిలాత్రయం నిధాయ	దహన దేశమందు నుదకము జల్లి నచ్చట శరీరాకారముగాఁ జేసి నచ్చట మూఁడు రాళ్లుంచి

శ్లో॥ ఇహలోకం పరిత్యజ్య గతోసిపరమాంగతిం । మనసావాయురూపేణ శిలేత్వాహంనియోజయే॥ మధ్యేప్రేతమావాహ్య॥ ఉత్తరతో రుద్రమావాహ్య॥ దక్షిణతోయమమావాహ్య॥ యథాశక్తిసంపూజ్య॥ దహనదేశేలాజ బలిం దదామి॥ (కర్త)సర్వోపహారైః అన్నాపూపసూపాద్యైః పిండత్రయంకృత్వా శ్రీగోవింద + ఏవంగుణ + తిథౌపితుః...గోత్రస్య .....ప్రేతస్య ఉత్తమలోకప్రాప్త్యర్థం శ్మశానభూతబలిప్రదానాని కరిష్యే॥ నమః॥ పిండపాద్యర్థః ఏతద్దర్భాస్తరణందదామి॥ ఏతత్తిలోదకందదామి [ఇతి తిలోదకందత్వా]మధ్యే ప్రేతరాజాయ మహాత్మనే తారణార్థం ఏతంపిండందదామి॥ ఉత్తరతోరుద్రాయ...ర్థం ఏతంపిండం దదామి॥ ప్రేతస్యదక్షిణతోయమాయ మహాత్మనే తారణార్థం ఏతం పిండందదామి॥ పిండత్రయందత్వా॥ పిండస్యోపరి ఏతత్తిలోదకందదామి॥3॥ అంజనాభ్యంజనతాంబూలాదీన్ దదామి॥ఏవందత్వా॥ అథదహన

దేశే ఉదకకుంభంనిధాయ॥ అద్యపూర్వోక్తఏవంగుణ × తిథౌ పితుః × గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య ఉత్తమలోకవాప్త్యర్థం శ్మశానభూతబలి ప్రదానేషు పితరం + గోత్రం × ...ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాకృతైర్భిః మరణదినాదారభ్య + హానిఅస్థిసం చయనాంగశిలాత్రయ వేదికారాధన బలిపిండప్రదానైశ్చపితుః .... ప్రేతస్య ప్రేతత్వ ప్తిద్వారా ప్రేతత్వ ప్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ ప్రేతత్వప్తిరస్తు॥ [ఇతి తిలోదకంత్యజేత్॥] శ్లో॥ నారాయణనమస్తేస్తు శంఖచక్రగదాధం। అక్షయ్యంపిండదానేన। ప్రేతత్వప్తికరో భవ॥ ఇత్యస్థిసంచయనప్రయోగస్సమాప్తః.

గంగాంభస్యస్థినిక్షేపణము.

(కర్త)అస్థికుంభమాదాయ॥గ గాతీరేస్థాప్య॥ స్నాత్వాఽచమ్య శ్రీగోవింద + ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్యమరణదినా + హాసిక స్తత్వ గంగాంభస్యస్థినిక్షేపణమాచరిష్యేనమః॥ అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ పరిషద్దక్షిణాంగృహీత్వా॥ శ్లో॥ సమస్తసంప + పదం॥ (పా + తీ) పితుః + + + ప్రేతస్య ప్రేతత్వ ప్త్యర్థం మరణదినా + హానిగంగాంభస్యస్థినిక్షేపణంకర్తుం అధికారసంప + బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తు॥ కాలశ్చముఖ్యకాలోస్తు॥ ఏవంగుణ × తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ప్రేతస్యఅస్థినిక్షేపణకాలేస్వర్ణ ధాన్యఆజ్యాకృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర + ప్రయచ్ఛమే॥ ధన్యంకరోషి + ప్రయచ్ఛమే॥ కామధేనో + ప్రయచ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ + మే॥ఇదంకృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయయథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్య + సముమ॥ అస్థినిక్షేపనాయాదిభిః స్నాపయిత్వా॥ తతఃపంచగవ్యేనశుద్ధోదకేనచస ప్రోక్ష్య॥ శుద్ధప్రదేశే మృదమాదాయశరావాకృతింకృత్వా తత్రదక్షిణాగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య॥ తిలానవకీర్య॥ తత్రాస్థినిధాయ॥ సువర్ణ మధుదధక్షీరాదినిక్షిపేత్॥ అస్థ్యభిషేకార్థం బ్రాహ్మణాన్ వరయేత్॥ ఋత్విజంత్వావృణే ॥శ్లో॥ సురాస్త్వాభిషించంతు

+ సిద్ధయే॥ శ్రీకాశ్యాంచగయాప్రయాగ + యోగ్యంఫలం॥ (ఇత్యేతై
ర్మంత్రైర్మార్జయిత్వా) అథగోదానం- పూర్వోక్త + పుణ్యతిథౌ పితుః ×
గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినాదా + హానిగంగాంభస్యస్థినిక్షేపణ
కాలే గోదానాదిదశదానాని కరిష్యే॥ నమః॥ (ఇతిసంకల్ప్య) శ్లో॥ గవా
మంగేషు + ప్రయచ్ఛ మే॥ గోదానందద్యాత్। గోభూతిలహిరణ్యాజ్య।
వాసోధాన్యగుడానిచ । రౌప్యంలవణమిత్యాహుర్దశదానాః ప్రకీర్తితాః॥
దశదానానికుర్యాత్॥ పునఃమృత్తికయాశరావాకృతింకృత్వా తేనాస్థీన్యపి

ధాయ॥ హస్తాభ్యాంతత్సర్వంగృహీత్వా॥ వామభుజేనిధాయ॥ గంగాప్రా
ర్థనం॥ శ్లో॥ ప్రసీదపరమేదేవి। సర్వపాపప్రణాశిని। అముకస్యప్రయచ్ఛ
త్వం। గతింపుణ్యాంచశాశ్వతీమ్॥ అథ గంగాజలంప్రవిశ్య॥ నమోస్తు
ధర్మరాజాయ + సమ్ప్రీతః॥ యావదస్థిమనుష్యాణాం గంగాతోయేషు
తిష్ఠతి। తావద్వర్షసహస్రాణిస్వర్గలోకేమహీయతే॥ ఇతిమంత్రేణ అస్థిని
క్షేపణంకుర్యాత్॥ కర్తాస్నాత్వా ఉచమ్య॥ శ్రీగోవింద × పూర్వోక్త
+ పుణ్యతిథౌపితుః × గోత్రస్య అంధత్వమూకత్వకాణత్వబధిరత్వ పై
శాచికబాధానివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం మృత్తికాస్నానా
దా కూర్చప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే నమః॥ అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తిప్రాయశ్చి
త్తంకరిష్యే నమః॥ సముస్తసంప + పదం॥ అధికారసంపదస్తు॥ అథకృచ్ఛ్ర
త్రయాణిదద్యాత్॥ శ్లో॥ ఆయాహి ప్రేతగః భీరైః పూర్వైర్వస్సౌమ్యపథో
త్తమైః ప్రజామస్మభ్యమాయచ్ఛ। రయిందీర్ఘాయు శేవచ॥ పితరం ×
గోత్రం × ...ప్రేతమావాహ్య॥ అథగోదానాదిదశదానానికుర్యాత్॥
అథ మృత్తికాస్నానార్థం బ్రాహ్మణాన్వరయేత్॥ మృత్తికాస్నానార్థం
వృణీమహే॥ బ్రాహ్మణేభ్యోనూతనవస్త్రాణిదద్యాత్॥ తతః గంగాప్రార్థ
నంకృత్వా॥ మృదంగృహీత్వా॥ ఆదిత్యాయ మృత్తికాందర్శయిత్వా॥
శ్లో॥ మృత్తికే బ్రహ్మరూపేత్వం। మృత్తికేవిష్ణురూపిణి। సుకృతందు
ష్కృతంచైవ। మాంప్రాపయపరాంగతిం। మృల్లేపనంకృత్వా॥ పూర్వో
క్త + తిథౌ యజమానస్య పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య పుణ్యలో

కాలాప్త్యర్థం అన్యోన్యసహాయేన అష్టోత్తరశతంవా-తదర్ధంవాయథాశ
క్తిమృత్తికాస్నానాన్యాచరిష్యే॥ విధిప్రకారేణసమాపయేత్ ॥ పితరం
+ గోత్రం + ... ప్రేతంఅన్యోన్యసహాయేనమృత్తికాస్నానైః పితుః ×
గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం.. రస్తు ॥ (ఇతితిలోదకంత్య
జేత్)త్వస్మిన్మిత్తంమయాకృతేన అనేనపుణ్యేనత్వంపుణ్యవాన్ భవ॥అథ
హిరణ్యశ్రాద్ధంవా ఆమశ్రాద్ధంవాకుర్యాత్ ॥ అథ బ్రాహ్మణాన్ సంతో
షయేత్ ॥ ఇతిగంగాంభస్యస్థినిక్షేపణం॥ సమాప్తమ్॥

నగ్నప్రచ్ఛాదనము.

బ్రాహ్మణమాహూయ॥ కర్తాస్నాత్వాఽచమ్యపవిత్రంధృత్వా
శ్రీగోవిందగోవింద × అద్యపూర్వోక్త...పుణ్యతిథౌ(ప్రా...తి)పితుః...
గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...హానిఅతిపన్నప్రథమేహాని
కర్తవ్యనగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధమాచరిష్యే ॥ కాలేఅనుజ్ఞార్థం
యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యేనమః ॥ పరిపద్దక్షిణాంగృహీత్వా॥
శ్లో॥ నమస్సన పత్సమ...పదం॥(ప్రా...తీ పితుః...గోత్రస్య.. ...ప్రేత
స్యమరణదినా...హాని అతిపన్నప్రథమేహానికర్తవ్యనగ్నప్రచ్ఛాదనైకో
ద్దిష్టామశ్రాద్ధంకర్తుంఅధికారసంప...ద్బ్రువంతు ॥ కర్తు అధికారసంపద
స్తు॥ ఏవంగుణ.. తిథౌపితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య అంధత్వమూకత్వబ
ధిరత్వకాణత్వపంగుత్వ నగ్నత్వపిశాచత్వ నివారణార్థం నగ్నప్రచ్ఛాద
నైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం ఆమాదిద్రవ్యేణప్రేతోద్దేశేన అద్యకరిష్యేనమః॥
ఇతిసంకల్ప్య,పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్యనగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రా
ద్ధేప్రేతార్థేక్షణంకరోమి॥ అనపాద్యస్థానేగోమయేన వర్తులమండలంకృ
త్వా॥ తత్రదర్భాన్ఆస్తీర్య - దర్భపరి- తిలాన్వికీర్య॥పితః...గోత్ర......
ప్రేతనగ్న ప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేస్వాగతం నమః ॥
పితః × గోత్ర × ప్రేతనగ్న ... ప్రేతార్థే ఇదంతే పాద్యంనమః॥
శ్లో॥ నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ । గోబ్రాహ్మణహితాయచజగద్ధితాయ
కృష్ణాయ। గోవిందాయనమోనమః॥ (ఇతిబ్రాహ్మణస్యపాదప్రక్షాళ్య)

(ఉపవీతీ) కర్తాపాదౌ ప్రక్షాళ్య॥ ఆచమ్య॥ కృష్ణకృష్ణకృష్ణ॥ (ప్రా...తీ) ప్రేతపిష్ట రాంధ్రమయః కుశః॥ [ఇత్యాసనందత్వా] ఉదఙ్ముఖముపవిశ్య॥ అద్యపూర్వోక్త...తిథౌ[ప్రా...తీ]పితుః...గోత్రస్య ప్రేతస్యమరణదినా ..హాని నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధకర్మకరిష్యే నమః॥ శ్లో॥ తిలాహిరక్షంత్వసురాత్ దర్భారక్షంతు రాక్షసాత్। పంక్తింవైశ్రోత్రియోరక్షేదతిథిస్సర్వరక్షకః॥ ఇతితిలాన్వికిరేత్॥ శ్రాద్ధార్థంసంపాదితద్రవ్యాణి ఉదకేనసంప్రోక్ష్య॥ పుండరీకాక్ష పుండరీకాక్షాయనమః॥ పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్యమరణాదినా...హానిఅతిపన్న...కర్తవ్యనగ్న ప్రచ్ఛాదనై...ప్రేతార్థే ఇదమాసనందదామి ॥ పితుఃగో...ప్రేతస్య మరణాదినా...హాని అతిపన్నప్రథమేహానికర్తవ్యనగ్న...ప్రేతార్థే క్షణం దదామి

అథ బ్రాహ్మణస్యపురతః అర్ఘ్యపాత్రంనిక్షిప్య॥సర్వతీర్థసముద్భూతాః పావనాఃపాపహారిణః। ఆపశ్శరీరసంశుద్ధిం కుర్వంతుద్విజసన్నిధౌ ॥ ఇత్యర్ఘ్యపాత్రే ఉదకంనినీయ॥పితరం...గోత్రం......ప్రేతం ప్రేతపాత్రేతిలాన్నిక్షిప్య॥ ప్రేతార్ఘ్యపాత్రే గంధార్థంపుష్పార్థం తిలసహితకుశాన్దదామి॥ ప్రేతాయస్వర్చితమస్తు ॥ ప్రేతపాత్రంసంపన్నం ॥ సుసంపన్నం॥ పితః...గోత్ర......ప్రేతనగ్న ప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే। ఇదంతేఅర్ఘ్యందదామి॥నమః॥ శ్లో॥ ఇమంలోకంపరిత్యజ్యగతోసి పరమాంగతిం। మనసావాయురూపేణ విప్రేత్వాంనియోజయే ॥ ఇత్యర్ఘ్యపాత్రం విసృజేత్) తతఃమూర్ధానమారభ్యపాదపర్యంతం తిలైరభ్యర్చ్య॥గంధార్థాఇమే ఆపఃపుష్పార్థా ఇమేతిలాః ॥ శీతవాతోష్ణ... ప్రయచ్ఛమే॥ వస్త్రద్వయందత్వా॥ సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు ॥ అథయథాశక్తిఆమాదిసమస్తపదార్థాన్నిధాయ॥ ఉదకంసంప్రోక్ష్య॥ శ్రీవిష్ణోఆమంరక్షస్వ- పితః...గోత్ర......ప్రేత మరణదినాదారభ్య...హానికర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ఏతత్తేఆమంసపరికరంసవ్యంజనంసతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం-బ్రాహ్మణస్తు...పిత్రే...గోత్రాయ...ప్రేతాయ ఇదమామంసపరికరం సవ్యంజనంసతాంబూలం

సదక్షిణాకం-సతిలాపిధానోదకుంభం నగ్నప్రచ్ఛాదనాఖ్యైకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధే ప్రేతతృప్త్యర్థం సంప్రదదే నమమ ॥ (అమూదిపదార్థాన్ ద
ద్యాత్ ॥ (అంగుళ్యాభరణ- కరణాభరణ- కట్యాభరణ-వ్యంజనపాదుకా
దిఛత్రాది యథాసంభవం దేయం॥

అథ ధారాదత్తమ్.

[ప్రా...తీ] పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినా...హాని అతిపన్న ప్రథమే హానికర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే పితరం...గోత్రం + ...ప్రేతం ఉద్దిశ్య త్వయా క్రియమాణేన మరణదినాదారభ్య + హాని అతిపన్నప్రథమే హానికర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేన పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్తిసాధనమస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ ప్రేతతృప్తి...మస్తు॥

పితుః...గోత్రస్య......స్య ప్రేతస్యమరణదినా...హానిఅతిపన్న ప్రథమేహాని నగ్నప్రచ్ఛా...తిలోదకపిండప్రదానం కరిష్యే ॥ నమః॥ [ప్రా...తీ] గోమయేనానులిప్య॥ పిండస్యాధః దర్భాసనం నమః॥ దర్భోపరి ఏత త్తిలోదకం దదామి॥ పిత్రే...గోత్రాయ......ప్రేతాయ మరణదినా...హాని అతిపన్నప్రథమేహానికర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనా...శ్రాద్ధేఏషః పిండో నమః ॥ పిండోపరి ఏత త్తిలోదకం దదామి ॥ అంజనాభ్యంజనం నమః॥ ధారాదత్తం॥ అద్య పూర్వోక్త...పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినా...హాని అతిపన్న ప్రథమేహాని నగ్న ప్రచ్ఛా...పిండప్రదానే ...పితరం...గోత్రం......ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాకృతేన అనేన నగ్నప్రచ్ఛా...పిండప్రదానేన-పితుః... గోత్రస్య...ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతతృప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ ప్రేతతృ...స్తు ॥ దత్తం శ్రాద్ధం అభిరమ్యంతామితి కర్తా॥ అభిరమతాస్మః ఇతి విప్రః॥ నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధప్రయోగః

నవశ్రాద్ధప్రయోగము.

మృతిదినము మొదలు బేసి దినములయందొక్కొక్క శ్రాద్ధము జేయవలెను. కొందరుఅశక్తత చేతన్నింటిని ఒక్క దినంబున నే నాచరింపు

చున్నారు. అప్పుడు అతిపన్న దినములు అనగా గతించినదినములను కలిపి సంకల్పము జేయునది. కడమ విషయములు ధర్మశాస్త్రమునందు జూడవలెను.

శ్లో॥ నవశ్రాద్ధానిసర్వాణి। పైతృత్వప్తికరాణితు।
ఆద్యాన్యేషోడశైతాని। ప్రేతత్వస్యనివృత్తయే॥

(కర్త) స్నాత్వాఽచమ్య॥ పవిత్రంకృత్వా॥ పితుః × గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + హాని అతిపన్నప్రథమాహ్నిక × హ్నికనవా మైకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధమాచరిష్యే॥ అనుజ్ఞార్థంపరిషత్ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యేనమః॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సమ ...పదం [ప్రా...తి] పితుః ... గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...హాని అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక...హ్నికనవామైకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధంపరిషత్ప్రాయశ్చిత్తంకర్తుంఅధికారసంపత్ + బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తు॥ ఏవం + తిథౌపితుః + గోత్రస్య × ...ప్రేతస్యమరణదినా + హాని అతిపన్నప్రథమాహ్నిక × హ్నికనవామైకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధమేకోద్దిష్టవిధానేన ఆమాద్రివ్యేణ ప్రేతోద్దేశేన సద్యః కరిష్యేనమః॥ పితుః... గోత్రస్య...... ప్రేతస్య మరణదినా...హాని... దశాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టాఖ్య శ్రాద్ధేపైతార్థే క్షణః కర్తవ్యః॥ పితుః... గోత్రస్య... ...ప్రేతస్య మరణదినా... హాని అతిపన్నప్రథమాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధేప్రేతార్థే క్షణఃకర్తవ్యః॥ ఏవంక్షణానిదత్వా॥ పాద్యస్థానేగోమయేన వర్తులమండలంకృత్వా॥ ప్రేతపాద్యస్థానే దర్భాసనం దదామి॥ దర్భోపరి ఏత త్తిలోదకం దదామి॥ (తిలోదకంత్యజేత్) కుశతిలోదకమంజలినా గృహీత్వా॥ పితః...గోత్ర ......ప్రేత...హ్నికనవామైకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధేప్రేతార్థే ఇదం తేపాద్యందదామి॥ పితః...గోత్ర......ప్రేత...హాని అతిపన్నప్రథమాహ్నిక నవామైకో + ర్థేఇదం తేపాద్యందదామి॥ ఏవం పాద్యందద్యాత్॥ కర్తాపాదౌ ప్రక్షాళ్య॥ ఆచమ్య॥ బ్రాహ్మణాన్ ఉదఙ్ముఖముపవేశ్య॥ పితః × గోత్ర......ప్రేతవిష్టరార్థసుఖాసనం॥ ఆసనందద్యాత్॥ పూర్వోక్తఏవం

గుణా...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య మరణదినా...హాని ... హ్నికఅతిపన్న
ప్రథమాహ్నిక ... హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేదైవాసుజ్ఞ
యాప్రక్రాంతం........ ఆమశ్రాద్ధకర్మకరిష్యేనమః॥
శ్లో॥ పిత్రుస్థానేపిశాచత్వం । రాక్షసానాంవిముచ్యతే। తత్రిస్థానాంనివృ
త్యర్థం। తిలోదకముపస్పృశేత్॥ ఇతి తిలోదకంసంప్రోక్ష్య॥ మృదమా
దాయాతిలాన్ వికిరేత్॥ శ్లో॥ తిలాహిరక్షంత్వసురాత్ దర్భారక్షంతురా
క్షసాత్। పంక్తింవైశ్రోత్రియోరక్షే దతిథిస్సర్వరక్షకః॥ ఇతితిలదర్భాన్

నిక్షిప్య॥ శ్రాద్ధార్థసంపాదిత ఆమద్రవ్యాణిప్రోక్షణం॥ పుండరీకాక్షపుం
డరీకాక్ష॥ శ్లో॥ శ్రాద్ధకాలేగయాంధ్యాత్వాధ్యాత్వా దేవంగదాధరం।
తాభ్యాంచైవనమస్కృత్యతతశ్శ్రాద్ధంప్రవర్తయే। పితుః...గోత్రస్య...
ప్రేతస్య మరణదినా...హాని...హ్నికనవామై ... ర్థేఇదంతేఆసనందదా
మి॥ పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్య... మరణదినా...హాని॥ అతిపన్నప్ర
థమా...ర్థేఇదంతేఆసనందదామి॥ సర్వత్రఆసనందద్యాత్॥ పితుః...గో
...ప్రేతస్య...హాని ... హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేక్షణందదామి॥పి
తుః...గో......ప్రేతస్య ... హానిఅతిపన్నప్రథమా...శ్రాద్ధేక్షణందదా
మి॥ ఏవంక్షణానిదద్యాత్॥ బ్రాహ్మణస్యపురతఃదర్భానాస్తీర్య॥ అర్ఘ్య
పాత్రంనిధాయ॥ ప్రోక్ష్య॥అర్ఘ్యపాత్రేతిలనిక్షేపణంకృత్వా ॥ శ్లో॥ ఆ
పోదేవిభవంతుష్టం । ప్రేతార్థేసర్వదేహినాం। అభిస్రవంతుమేదేవి । స
ర్వతీర్థసమానమః॥ ...... యజమానస్య పితరం...గోత్రం......ప్రేతం
తిలాన్ దత్వా। అర్ఘ్యపాత్రేగంధార్థంపుష్పార్థంతిలాన్ దదామి॥ ప్రేతా
యస్వర్చితమస్తు॥ పితః... గోత్ర...ప్రేత- మరణదినా.. హాని...హ్నికన
వామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థేఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ పితః...గోత్ర
...ప్రేత మరణదినా...హానిఅతిపన్నప్రథమాహ్నిక నవామైకోద్ది...ర్థే
ఇదంతేఅర్ఘ్యందదామి (ఏవంసర్వత్ర అర్ఘ్యందత్వా) శ్లో॥ ఇహాలో
కం పరిత్యజ్యగతోసి పరమాంగతిం। మనసావాయురూపేణకుశేత్వాం
యోజయామ్యహమ్— (కర్త) ఇతిమూర్ధాదిపాదపర్యంతం తిలైర

భ్యోర్ఘ్యః॥ పితః...ర్థే గంధం దదామి॥ పుష్పార్థం తిలాన్ దదామి॥ శ్లో॥ శీతహాత్రో...ప్రయచ్ఛమే పితః... గోత్ర... ప్రేతమరణాది...హాని...హ్నికనవామైకో...ర్థే వస్త్రం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ॥ ఇతివస్త్రం॥ సర్వత్ర దద్యాత్॥ అథకర్ణాభరణకట్యాభరణ అంగుళ్యాభరణానిదద్యాత్॥ సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ భోజనపాత్రే తండులాదీన్ నిధాయ॥ ఆమం ద్విగుణవాచతుర్గుణం వా దద్యాత్॥ శ్రీవిష్ణో ఆమంరక్ష॥ పితః...గోత్ర... ప్రేతమరణాదినా...హాని...హ్నికనవామై...ప్రేతార్థే పతత్తే ఆమం సపరికరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం సతిలాపిధానోదకుంభం॥ పితా...గోత్రః ...ప్రేతః ఇదమామం సోపస్కరం అక్షయవటచ్ఛాయేయం పిత్రే...గోత్రాయ...ప్రేతాయ మరణాది...హాని...హ్నికనవామై...ర్థే ఇదమామం సోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం సలిలాపిధానోదకుంభం ప్రేతతృప్త్యర్థం సంప్రదదే నమమ॥ ప్రేతతృప్తిరస్తు॥ (తిలోదకంత్యజేత్) ఏవం సర్వత్ర ఆమం దద్యాత (ధారాదత్తం)॥ పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్యమరణాదినా...హాని...హ్నిక అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక ... హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే పితరం...గోత్రం...... ప్రేతముద్దిశ్యత్వయాకృతేన మరణాది ..హాని ..హ్నిక అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక...ఆమశ్రాద్ధేన పితుః ...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణాదినా...హాని... హ్నిక అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక...శ్రాద్ధే ప్రేతస్య ప్రేతతృప్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ (తిలోదకంత్యజేత్) ప్రేతతృప్తిరస్తు॥ అథపిండప్రదానం॥ ఏవంగుణ.. తిథౌ పితుః గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణాదినా...హాని...హ్నిక అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక...హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ తిలోదకపిండప్రదానానికరిష్యే॥ నమః॥ కర్త్రా తిలమిశ్రితతండులైః పిండాన్ కృత్వా దక్షిణాభిముఖః భూమింగోమయేనోపలిప్య॥ పిండస్యాధః దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన స్తీర్య॥ దర్భోపరి ఏతత్తిలోదకం దదామి॥ పిత్రే...గోత్రాయ ప్రేతాయ మరణాదినా...హాని...హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఏతం పిండం దదామి॥ పిత్రే ...గోత్రాయ...ప్రేతాయ మరణాది...హాని అతిపన్న ప్రథమాహ్నికనవా

మైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేఽ పిండదందామి ॥ ఏవంపిండాన్ దద్యాత్ ॥ పిండోపరి ఏతత్తిలోదకందదామి ॥ అంజనాభ్యంజనందత్వా ॥ తాంబూలం దక్షిణాదికందత్వా ॥ ధారాదత్తం ॥ ఏవంగుణ...పుణ్యతిథౌ (ప్రా)...తీ పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్యమరణదినాదా...హాని...హ్నిక అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక.. హ్నికనవానైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానే పితరం...గోత్రం......ప్రేతముద్దిశ్యత్వయాక్రియమాణేన మరణాది...హాని...హ్నికఅతిపన్నప్రథమాహ్నిక...పిండప్రదానేనపితుః ...గోత్రస్య......ప్రేతస్య ప్రేతతృప్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువతు ॥ తిలోదకంవిసృజేత్ ॥ ప్రేతతృప్తింస్తు ॥......దత్తం శ్రాద్ధం- అభిరమ్యతామితికర్తా బ్రూయాత్ ॥అభిరమతాస్మః ॥ తతఃపిండమప్సుప్రక్షిప్య ॥ స్నాత్వా ॥ ఇతినవశ్రాద్ధప్రయోగస్సమాప్తః.

దశాహ ప్రయోగము.

కర్తాస్నాత్వా ॥ నిత్యకర్తవ్యశిలాస్నాన వాసోదక తిలోదక పిండప్రదానాంతంకృత్వా ॥ అథకర్తా సచేలంస్నాత్వా ॥ ఆచమ్య ॥ ఏవంగుణ...తిథౌ (ప్రా...తీ పితుః... గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినాదా ...హాని జ్ఞాతిభిస్సహ అశుచి పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం కేశవపనంకరిష్యేనమః ॥ అనుజ్ఞార్థంయథాశక్తిదక్షిణాంగృహీత్వా ॥ శ్లో ॥ సమస్తసంపత్సమ...పదం ॥ పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్యమరణాది...హాని జ్ఞాతిభిస్సహ అశుచిపరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థంకేశవపనం కారయితుంఅధికారసంప...బ్రువంతు ॥ అధికారసంపదస్తు ॥ అథవపనాధికారయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం కృచ్ఛ్రత్రయాణిదద్యాత్ ॥ పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్యమరణాది...హాని ఆశౌచ పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం వపనంకారయిష్యే ॥ (ఇతిసంకల్ప్య) (విప్రః) ఏకంకుశం శిరసిధృత్వా ॥ — శ్లో ॥ మేరుమందరతుల్యాని । పాపానివివిధానిచ । కేశాన్నాశ్రిత్యతిష్ఠంతి । తస్మాత్కేశాన్వపామ్యహం । ఆత్మనశ్శుద్ధికామోవా పిత్రూణాంముక్తిహేతవే । వపనంకారయిష్యామి తీ బ్రాహ్మణసన్నిధౌ ॥ ఇతికర్తాసర్వేజ్ఞాతయః క్షౌరంకారయ

యిత్వా॥ స్నాత్వాఽచమ్య॥ జ్ఞాతయః ప్రేతతృప్త్యర్థం తిలోదకాం జలిం దద్యుః॥

{ జ్ఞాతులంగో వయస్సుచేత మృతినికంటె చిన్నవాండ్రైనన్మృతపితృకులు కర్తతో గూడ క్షౌరము చేసికొనవలెను తక్కినవిషయములు ధర్మ శాస్త్రములయందు చూడదగినవి గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయనైతి }

అథ హోమము.

ఏవంగుణ...తిథౌ పితుః...గో.....ప్రేతస్య మరణాది...హానిసర్వే...ర్థం అఘాపనుత్తిహోమం కరిష్యేనమః శుద్ధప్రదేశే అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ సప్తజిహ్వోద్విశీర్షశ్చ। మేషారూఢస్త్రిపైవచ। శక్తిద్వయసమేతశ్చ। విశ్వమూర్తిర్హుతాశనః॥ అభిముఖోభవవరదోభవ॥ అలంకృత్య॥ ఇంద్రాయనమః...ఈశానాయనమః॥ ఆజ్యపాత్రాదిసిక్షిప్య॥ తూష్ణీంపరిషిచ్య॥ అగ్నేఃపశ్చిమభాగేదర్భాన్ పరిస్తీర్య॥ శ్లో॥ జ్ఞాతీనాం లోహితంతిష్ఠ। శరీరాయుష్యవర్ధనం వర్ధతేసర్వజ్ఞాతీనాం। ఉపవేశ్య చ చర్మణి॥ చర్మణ్యుపవిశ్య॥ అథాజ్యహోమః॥ ఆజ్యమాదాయ॥

శ్లో॥ అగ్నేవహ్నికృతేనేన జ్ఞాతిపాపాపనుత్తయే। అఘాపనుత్తిహోమేన తృప్తోభవభవాంత్సదా॥——అథ ఇంద్రాదిహోమం కుర్యాత్॥ ఇంద్రాయనమః...ఈశానాయనమః॥ (ఇతిహుత్వా) ఆజ్యపాత్రాదిఅగ్నౌప్రహృత్య॥ తూష్ణీంపరిషిచ్య శ్లో॥ స్పృష్ట్వాఽనడ్వాహమగ్నేః ప్రాగ్దిశిస్థాప్యతంతురం। అనడ్వాహంనమస్కృత్య పుణ్యలోకే మహీయతే॥—— ఇతి అనడ్వాహంస్పృష్ట్వా అథపర్వతారోహణంకుర్యాత్॥ అనేనఅఘాపనుత్తిహోమేన-పితుః...పుణ్యలోకావాప్తి + రస్తు

అథశిలాత్రయావేదికారాధనం॥ వేదికాంకృత్వా॥ తస్యాంమధ్యే ప్రేతపాషాణం స్థాపయిత్వా॥ తస్యోత్తరతోదక్షిణతశ్చ పాషాణద్వయం స్థాపయిత్వా॥ పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్యమరణాది ..హాని వేదికాయాం ప్రేతశిలాపూజాంకరిష్యే॥ నమః॥ శిలార్చనంకుర్యాత్॥ తండులం నివేద్య॥ ఓషధీస్తంభం ప్రతిష్ఠాప్య॥ శ్లో॥ శంభవతు శేషాణాం జాయం

తాంస్థిరజీవినః। (ఇతిపఠిత్వా) అథప్రేతభార్యాకంఠసూత్రాదివిసర్జనంకు
ర్యాత్॥ సూత్రవిసర్జనం గోదానంకృత్వా॥ అథబంధుభిః ఉదకదానం కే
చిత్కుర్వంతి॥ తత్కారణే॥ యజమానస్య పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేత
స్య...మరణది...హాని ఉదకదానార్థం కూర్చప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే ఇతి
సంకల్ప్య॥ అధికారసంపదస్తు॥ పితరం...గో......ప్రేతంఆవాహ్య॥ యజ
మానస్యపిత్రే గోత్రాయ...ప్రేతాయ మరణదినా...హాని ఏతత్తిలోద
కందదామి॥ ఏవంత్రిః॥ ధారాదత్తంకుర్యాత్॥

శిలోద్వాసనము.

ఆచమ్య + శ్రీగోవిందగోవింద...ఏవంగుణవిశేషణ...తిథౌ పితుః...
గోత్రస్య.....ప్రేతస్య మరణది...హాని శిలభాండవాసోద్వాసనాని కరి
ష్యేనమః॥ అధికారసంపదస్తు॥ అథకృచ్ఛ్రత్రయాణిదద్యాత్॥ ఏవంగుణ
...తిథౌపితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్య మరణది...హాని శిలభాండవా
సోద్వాసనకాలే గోదానానికరిష్యేనమః॥ గోదానాని దశదానానిబ్రా
హ్మణేభ్యోదద్యాత్॥——శ్లో॥ శరీరస్థాశ్చయేదోషాః యేదోషాగర్భ
బీజయోః। తేసర్వేనాశమాయాంతుకర్మణానేనభోద్విజాః॥ ఇతివాసస్త్రి
ధాఛిత్వా॥ శిలాత్రయంసంవేష్ట్య శ్లో॥ యదత్రసంస్థితంభూతంస్థాన
మాశ్రిత్యసర్వదా। స్థానంత్యక్త్వాతుతత్సర్వ యత్రస్థంతత్రగచ్ఛతు॥ యా
వచ్ఛిలా మనుష్యాణాంగంగాతోయేషుతిష్ఠతి। తావద్వర్షసహస్రాణి స్వ
ర్గలోకేమహీయతే॥ (జలమధ్యేవిసృజేత్) శిలాదేవినమస్తుభ్యం ప్రేత
రూపం విమోచయ। జలాంతేబ్రహ్మకల్పస్థా స్థాయినీదేవరూపిణీ॥ ఇతి
నమస్కుర్యాత్। అథతిలామలకస్నానమహం కరిష్యేనమః॥ జ్ఞాతిభిస్స
హతిలామలకస్నానం కుర్యాత్॥ శుభ్రవస్త్రాణిధృత్వా॥ ఆనందహో
మప్రయోగఃవక్ష్యతే॥ ఆచమ్యశ్రీగోవింద...ఏవంగుణ...తిథౌ పితుః...
గోత్రస్య .....ప్రేతస్యమరణదినా...హాని ఆశౌచనివృత్త్యర్థం శేషాణా
మాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం ఆనందావాప్త్యర్థం ఆనందహోమంకరిష్యే
నమః॥ [ఇతిసంకల్ప్య] శుద్ధప్రదేశే అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య॥ ప్రజ్వాల్య॥ ఇం

ద్రాయనమః...ఈశానాయనమః॥తూష్ణీంసమంతంపరిషిచ్య॥(హోమః)
శ్లో॥ ఆయుర్బలంయశఃపుష్టిం సర్వరక్షాంచవృద్ధిదః॥ఆరోగ్యమితిపుష్టిం
చలగ్నే రేకాహుతిర్హువేత్॥ అగ్నయేశుచయఇదంనమమ॥ స్రువమగ్నౌ
ప్రహరతి॥ తూష్ణీంసమంతంపరిషిచ్య॥ సర్వేజ్ఞాతయః అశుచిపరిహారా
ర్థం యవోదసంప్రాశ్నంతి॥అనేన ఆనంద హోమేనభగవాన్ ...రస్తు॥

కర్మణః పుణ్యాహవాచనం.

ఆదౌ గణపతిప్రార్థనా॥ శ్లో॥ యశ్శివోనామ...మహాజనేభ్యో
నమః॥ శ్రీగోవింద...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్య మరణాది...
హాని శరీరశుద్ధ్యర్థం కర్మాంతేకర్మణః పుణ్యాహవాచనం కరిష్యేనమః॥
[ఇతిసంకల్ప్య]అథగణాధిపతిపూజాంకృత్వా॥పుణ్యాహం|అథసోదకంక
లశంతండులతాంబూలయుక్త పాత్రేనిధాయ॥ బ్రాహ్మణాన్ప్రార్థయేత్॥
కర్మణః పుణ్యాహంభవంతోబ్రువంతు॥ పుణ్యాహంకర్మణోఽస్తు॥ఏవం
త్రిః॥ శ్లో॥ స్వస్తివాక్యావనాశాఖ్యా పుణ్యకల్యాణవృద్ధిదా। వినాయ
కప్రియానిత్యంతాంస్వస్తింభోబ్రువంతునః॥ కర్మణేస్వస్తిభవంతో బ్రు
వంతు॥ స్వస్తికర్మణోఽస్తు॥ ఏవంత్రిః॥ శ్లో॥ సాగరస్యతుయాఋద్ధిర్మహా
లక్ష్మ్యాదిభిఃకృతా। సంపూర్ణాపూర్ణచంద్రేయా తామృద్ధింభోబ్రువం
తునః॥ కర్మణఃఋద్ధింభవంతోబ్రువంతు॥ కర్మఋధ్యతాం॥ ఏవంత్రిః॥
శ్లో॥ పృథివ్యాముద్ధృతాయాంతుయత్కల్యాణంపురాకృతం। ఋషిభిస్సి
ద్ధగంధర్వైస్తత్కల్యాణంబ్రువంతునః॥ మమగృహేకల్యాణంభవంతో
బ్రువంతు॥కల్యాణమస్తు॥ శ్లో॥ క్షీరోదధిసముద్భూతా మధ్యమానేమ
హోదధౌ। విష్ణోశ్చైవప్రియానిత్యం తాంశ్రియంభో బ్రువంతునః॥
మమగృహే శ్రీరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు॥ అస్తుశ్రీః॥ ఏతత్కర్మసిద్ధిర
స్తు॥ కర్మణఃపుణ్యాహ సమృద్ధిరస్తు॥ వర్షశత సంపూర్ణమస్తు। గోత్రాభి
వృద్ధిరస్తు॥ శివమస్తు॥ వంశాభివృద్ధిరస్తు॥ ప్రజాపతిః ప్రీయతాం॥ శ్లో॥సు
రాస్త్వామభిషించంతు + కామార్థసిద్ధయే॥ అథమార్జనం॥ శ్రీకాశ్యాం
చగయాప్రయాగ...స్వక్షేత్రయోగ్యంఫలం॥ఇమేశ్రీయేపద్మహస్తే ×

దీర్ఘమాయుః॥ ప్రాచ్యాం మార్జనం నమః॥ ఊర్ధ్వాయాం మార్జనం నమః॥ కర్మణః పుణ్యాహవాచన ఫలం తే జపదక్షిణాం + తుభ్యమహం సంప్రదదే న మమ॥ అగ్నిరివ శుచిర్భవ + దీర్ఘమాయుః॥ ఇతి ఆశీర్వాదః॥ జ్ఞాతిభిర్బంధుభిస్సహ గృహం గచ్ఛేత్॥ ఇతి దశాహ ప్రయోగస్సమాప్తః॥

{ దశాహ ప్రయోగమునందు అఘాపనుత్తి హోమమును ఆనంద హోమమును వ్రాసితిని కొన్ని దేశములయందు చేయుటలేదు దేశాచారవ్యవస్థలను ముఖ్యముగ నాచరింపవలయును. }

అథగృహశుద్ధి విషయము.

శ్లో॥ ఆశౌచాంతే తు సంప్రాప్తే గోమయాది విలేపనైః। గృహశుద్ధిం విధాతవ్యా పుణ్యాహం చైవ వాచయేత్॥ ఇతి గృహశుద్ధిస్సమాప్తా॥

{ తా॥ ఆశౌచ పరిసమాప్తి దినమునందు గోమయము మొదలగు పవిత్రకరములైన వస్తువులచేత గృహశుద్ధిని చేయవలయును, మఱియును పుణ్యాహవాచనమును గూడఁ జేయవలయునని తాత్పర్యము. }

పుణ్యాహవాచనము.

(కర్తా) సచేలం స్నాత్వా బ్రాహ్మణమాహూయ॥ పవిత్రం ధృత్వా॥ శ్లో॥ యశ్శివో నామరూపాభ్యాం యా దేవీ సర్వమంగళా॥ తయో స్సంస్మరణాత్పుంసాం సర్వతో జయమంగళం॥ శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం। ప్రసన్నవదనం ధ్యాయే త్సర్వవిఘ్నోపశాంతయే॥ తదేవలగ్నం సుదినం తదేవ...సర్వేభ్యో మహాజనేభ్యో నమః॥

ఆచమ్య...శ్రీగోవింద గోవింద...ఏవం గుణవిశేషణ విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ (అపసవ్యం) పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్య మరణదినా...హాని నవామైకోద్దిష్టాద్యశ్రాద్ధ కర్మకరిష్యమాణః అంధత్వమూకత్వ బధిరత్వ కాణత్వ పంగుత్వ పిశాచత్వ నివారణార్థం వృషోత్సర్జనాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణః- ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధ కర్మ కరిష్యమాణః ద్విరావృత్త్యాద్యాది షోడశైకోద్దిష్టాద్యశ్రాద్ధ కర్మకరిష్యమాణః- సపిండీకరణాఖ్యామశ్రాద్ధ కర్మకరిష్యమాణః గృహభూభాండ ఆత్మద్రవ్య దేహస్థలశరీర శుద్ధ్యర్థం

మహాజనైస్సహ స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం (సద్యం) కరిష్యే నమః ॥ (ఇతి సంకల్ప్య) ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధి పతి పూజాం కరిష్యేనమః ॥ విధిప్రకారేణ గణపతి మభ్యర్చ్య పుణ్యాహం కుర్యాత్ ॥ విఘ్నేశ్వరపూజ, పుణ్యాహవాచనప్రయోగములు పురాణోక్త కర్మప్రకాశికయందు పూర్వము వ్రాసియుంటిని. కనుక సుజనులు అచ్చటచూడవలయును. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నిచ్చట వ్రాయనైతి.

వృషోత్సర్జన విషయము.

హేమాద్రౌ ॥ శ్లో ॥ నకరోతివృషోత్సర్గం సుతీర్థేవాజలాంజలిం ।
నదదాతిసుతోయస్తుపితురుచ్చారఏవసః ॥ ఏష్టవ్యాబహవఃపుత్రాఃయద్యేకోపిగయాంవ్రజేత్ । యజేతవాశ్వమేధేననీలంవా వృషముత్సృజేత్ ॥

షట్త్రింశన్మతే ॥ శ్లో ॥ పతిపుత్రవతీనారీ భర్తురగ్రేమృతాయది ।
వృషోత్సర్గం నకుర్వీత గాందద్యాత్పయస్వినీం । ఏకాదశేహ్ని ప్రేతస్య యస్యనోత్సృజ్యతేవృషః । ప్రేతత్వంసుస్థిరంతస్య దత్తైఃశ్రాద్ధశతైరపి ॥

తా॥ పుత్రులుగలస్త్రీ భర్తకంటె ముందుమృతిబొందెనేని వృషోత్సర్జనము చేయగూడదు, మంచిపాలుగలగోవును దానముజేయవలెను భర్తమృతిబొందినచో వృషోత్సర్జనము చేయనియెడ నూఱుశ్రాద్ధములుచేసినను వానికి ప్రేతత్వముపోనేరదు. ఇంకననేక విషయములు ధర్మశాస్త్రమందుఁజూడదగును.

ఇతి వృషోత్సర్జన విషయ స్సమాప్తః.

వృషోత్సర్జన ప్రయోగము.

(కర్త) తతఃఏకహాయనంద్విహాయనం వా నీలవర్ణం వాయథా సంభవ వర్ణంవా వృషంసంపాద్యఆనీయ స్నాపయిత్వా ॥ అలంకృత్య ॥ తతో గోవత్సతరీశ్చ, చతస్రః ఏకాంతిస్రోః ద్వే వా ఆనీయ స్నాపయిత్వా ॥ అలంకృత్య ॥ పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్యమరణదినా + హాని ప్రేతత్వ నివృత్త్యర్థం అంధత్వ + పైశాచిక బాధానివృత్తిద్వారా శాశ్వత రుద్ర లోకావాప్త్యర్థం వృషోత్సర్జనాఖ్యం కర్మకరిష్యేనమః అథనూతనవస్త్రేణమంటపద్వయమాసాద్య ॥ తస్యోపరితండులాన్నిక్షిప్య ॥ మంటపద్వయే తామ్రమవిర్మిత కలశద్వయంనిధాయ ॥ తత్రపంచపల్లవాని నారికేళంచని

క్షిప్య॥ నూతనవస్త్రమావేష్ట్య ॥ తదంగత్వేన గోమిథునాష్ట దిక్పాలక
పూజాంకరిష్యే॥ నమః ॥ శ్లో॥ కపిలంచసువర్ణంచ రజితాదేహావాసుకః ।
అతిలోహితస్యామంచ। రుద్రతేజస్వినేనమః॥ మంటపేవృషభమావాహ
యామి॥ శ్లో॥ నీలోత్పలదళశ్యామాం। దీర్ఘశృంగోపశోభితాం। యూర్ధ్వ
జంపాశదండంచ।తస్మైదేవ్యైనమోనమః॥ గామావాహయామి॥ గోవృ
షభదేవతాభ్యోనమః (ఇత్యావాహ్య) ప్రాణప్రతిష్ఠాపనంకృత్వా ॥

{ కొందరు శక్తిలేనివారు వానికి ప్రత్యామ్నాయము
దర్భలుంచి యావాహనముజేసిపూజ జరిగించుదురు }

(కర్త) తతః ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలకానావాహ్య॥ శ్లో॥ ఇంద్రోమరావతీ
నాథః శచీదేవ్యాస్తునాయకః। వజ్రాయుధశ్చపాణిభిః। తస్యచైరావతో
గజః॥ ఇంద్రంలోకపాలక మావాహయామిస్థాపయామి పూజయామి ॥
అగ్నిస్తేజోవతీపసి । స్వాహాదేవ్యాఃప్రియఃపతిః । మేషారూఢశ్శక్తి
ధరః। దిశ్యాగ్నేయాం ప్రతిష్ఠితః ॥ అగ్నింలోకపాలకమా + మి ॥
శ్లో॥ యమస్సం యమనీనాథః శ్యామలాయామనఃప్రియః। దండభృ
న్మహిషారూఢో దక్షిణస్యాందిశిస్థితః ॥ యమంలోకపాలకమా × మి॥
శ్లో ॥ కృష్ణాంగనా పురంయస్య దీర్ఘాభార్యా నరోహాయః ।
శస్త్ర కుంతో నిర్రృతిశ్చ । నైరృత్యాం దిశిసంస్థితః ॥ నిర్ఋతిం
లోకపాలక మా + మి ॥ శ్లో॥ పురీశ్రద్ధావతీయస్య । ప్రియభార్యా
చకాళికా। నక్రవాహఃపాశధరో। వరుణఃపశ్చిమేశ్వరః ॥ వరుణంలోకపా
+ మి॥ శ్లో॥ వాయుర్గ ధవతీనాథః। కిఃచతస్యాంజనాప్రియా। సారంగ
వాహోధ్వజభృత్ । వాయవ్యాందిశివర్తతే ॥ వాయుంలోకపా × మి॥
శ్లో॥ కుబేరశ్చాలకాయాంతు। చిత్రరేఖాప్రియాంగనా। హయోవాహః
ఖడ్గధరః । ఉదీచ్యాందిశివర్తతే॥ కుబేరంలోకపా × మి ॥ శ్లో॥ యశోవ
తీశఈశానః పార్వతీపరమేశ్వరః। ఈశాన్యాందిశిసంభాతి। వృషారూఢ
స్త్రిశూలభృత్ ।ఈశానంలోకపా + మి॥ శ్లో॥ జ్వాలామాలాపరివృతం।
వహ్నిమండలమధ్యగం। ధ్యాయేత్కళాదశయుతం। శక్తిధారిణమీశ్వ

తం॥ రుద్రిమా × మి॥ శ్లో॥ బ్రహ్మాణంరక్తగౌరాంగం। చతుర్వక్త్రంజగత్ప్రభుం। అక్షస్రక్కుండికాభీతి।వరపాణింవిచింతయే॥ బ్రహ్మాణంసాంగం × మి॥ శ్లో॥ మహావిష్ణుంశంఖపద్మం।సుదర్శనగదాధరం। ధ్యాయేహం నీలగౌరాంగం। పద్మస్థకమలాపతిం॥ విష్ణుమా × మి॥ అచ్యుతమా × మి॥ అనంతమా + మి॥ గోవిందమా × మి॥ (ఇత్యావాహ్య) ఏవంగుణ + ర్థం ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలక సహితగోవృషభపూజాం కరిష్యేనమః॥ అథషోడశోపచారైరభ్యర్చ్య॥

వృషోత్సర్జన హోమప్రయోగము.

{ఇచ్చటకొందరు ప్రయోగము చేయించుటగో గోవృషభము లేనప్పుడు దర్భలచేజప్పుదురు. దేశాచారములను తెలిసికొని ప్రయోగము జరుపవలెను (యథాచారస్తథా చరణీయః)}

శ్రీగోవింద గోవిం × ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ప్రేతస్య మరణాది + హాని అంధత్వ + పైశాచిక బాధానివృత్తిద్వారా శాశ్వత రుద్రలోకావాప్త్యర్థం మోక్షవృషోత్సర్జన హోమంకరిష్యేనమః॥ అథ హోమార్థం ఏకాదశ ఋత్విగ్వరణం దద్యాత్ ॥ తదంగమగ్నిప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యేనమః ॥ శ్వేతతండులచూర్ణేన ప్రాదేశమాత్రస్థండిలం చతురశ్రమండలం పరికల్పయిత్వా॥ ద్వాభ్యాందర్భాభ్యాముల్లిఖ్య॥ శ్లో॥ ప్రాచీః పూర్వముదక్సం + లిఖేత్ ॥ శ్లో॥ మహాతేజస్స్వర్ణవర్ణం। తేజోవంతంహుతాశనం। ద్విశక్తిమహితందేవం। మండలేశానసంస్థితం॥ ఇత్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ తదగ్నింప్రజ్వాల్య॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ సప్తజిహ్వాద్విశీర్షశ్చ। మేషారూఢ స్తథైవచ। శక్తిద్వయసమేతశ్చ। విశ్వమూర్తిర్హుతాశనః। త్రయస్త్రింశతిదేవాశ్చ। త్వన్ముఖేతృప్తిమానసాః। ప్రార్థనాంమనసావందే। క్షిప్రంమేసంప్రసాదయ॥ అభిముఖోభవ-సుముఖోభవ- సుప్రసన్నోభవ- వరదోభవ-అగ్నింపరిసమూహ్య ॥ అలంకృత్య। ఇంద్రాయనమః + ఈశానాయనమః॥పూర్వపరిస్తరణంనమః దక్షిణాప + నమః॥ పశ్చిమప + నమః॥ ఉత్తర + నమః అగ్నిముత్తరదేశే ఉ

పరిస్తరణంనమః॥ తస్యోపరిషట్పాత్రాణినిక్షిప్య ద్వాదర్భాపవిత్రంకృత్వా॥ సపవిత్రేణప్రోక్షణపాత్రాది షట్పాత్రాణి జలంసంప్రోక్ష్య॥ ప్రోక్షణ పాత్రమాదాయ జలేనాపూర్య। పూర్ణపాత్రమాదాయ॥ తత్పాత్రే అక్షతాన్నిక్షిప్య॥ జలేనాపూర్య॥ ముఖసముద్ధృత్య॥ ఉత్తరేణాగ్నిం తండులధాన్యస్యోపరిపూర్ణ పాత్రంనిధాయ॥ గంధాక్షతైస్సహ ఆచార్యం సంపూజ్య॥ ఆజ్యపాత్రమాదాయ। ఆజ్యమాపూర్య॥ త్రిఃపర్యగ్నికరణం కృత్వా। పవిత్రగ్రంథి విస్రస్య- ప్రక్షాళ్య-అగ్నౌప్రక్షిపేత్ స్రుక్స్రువావాదాయ। ప్రోక్ష్య-నిధాయ-ఇధ్మమాదాయ॥ శ్లో॥ భూతప్రేతపిశాచాద్యా। రాక్షశావిఘ్నకారిణః॥ రక్షణార్థంక్రియామత్ర। సమిధఃదిక్షు క్షిపేత్॥ త్రిఃపరిధిం ప్రత్యేకం పశ్చిమదక్షిణోత్తరేషు నిధాయ॥తతః ప్రాగ్దేశే ఆఘార సమిధావాదధాతి॥ పూర్వపరిషేచనంనమః- దక్షిణ + నమః॥ పశ్చిమ + నమః॥ ఉత్తర + నమః॥ తతఃఇధ్మపూజాంకరిష్యే నమః॥ శ్లో॥ మత్కర్మసఫలంకుర్యాత్। పావకోదేవహవ్యవాట్। సర్వత్రా శుచిరవ్యగ్రా మేషారూఢస్తుపావకః॥ ఆజ్యంసమిద్భిస్సహాలగ్నౌనిధాయ- ఇధ్మప్రక్షేపణము + అస్తు వాయువ్యాది ఆగ్నేయపర్యంతం నైరృత్యాది ఈశానాంతంఆజ్యధారాంహుత్వా॥ ప్రథమముఖాహుతిః॥ శ్లో॥ వనస్పతేమహీజాత సర్వాభీష్టఫలప్రద। జుహోమ్యద్యైవతే ప్రీత్యైఆజ్యాదిభిరతంద్రితః॥ వనస్పతేనమః॥ ద్వితీయముఖాహుతిః॥ శ్లో॥సర్వప్రాణిహితాకార। వారిణాంతండులేనహి। గృహాణ్యామిమయాదత్తం। సంగ్రాహకహుతాశన॥ అగ్నయేనమః॥

(తతఃకర్తాఅథాజ్యసంమిశ్రిత తండులైస్సహహోమం కుర్యాత్॥

శ్లో॥ త్రిశూలధారిణందేవం వృషవాహనయోరపి। శరాంజన కృతేదైవైర్యరుద్రాయసహతేనమః॥(ఇతిహుత్వా) రుద్రమృడాయనమః॥ శ్లో॥ పర్జన్యశ్చర్మరుదాభ్యాం గోమిథున్యాంచవృద్ధయే। రుద్రదైవత్యేతేప్రేతః॥ పైశాచత్వంవిముచ్యతే॥ పర్జన్యాయనమః॥ శ్లో॥ ప్రజాపతిశ్చ సోమశ్చ అగ్నిరింద్రా నలేతథా। గవామిథునంచసుప్రీతి। స్సర్వదేవత

తేజసే ॥ ఇంద్రాయనమః॥ శ్లో॥ ప్రజాపతిశ్చపితృభిః। విశ్వేదేవాశ్చతస్థివః। వృషభోమహిరిత్యష్టౌ। రుద్రలోకాయ తేనమః॥ ప్రజాపతయేనమః॥ ఇతిహుత్వా॥ ధృత్యైనమః॥ విధృత్యైనమః ॥ రంత్యానమః॥ రమతయేనమః ॥ (ఇతిహుత్వా) శ్లో॥ పశుంపశుపతిందేవం సర్వదేవస్వరూపిణే ॥ వృషభాయచ దేవాయ ప్రేతత్వ వినివృత్తయే ॥ ఉగ్రాయనమః (ఇతిహుత్వా) ఆదిత్యాయనమః ॥ అథ స్విష్టకృద్ధోమః॥ శ్లో॥ మంత్రానుధ్యే క్రియామధ్యే వీతి మాత్రహుతాశన । క్షమస్వవరదోదేవ శేషేణాహుతింవహ ॥ అగ్నయేనమః ॥ శ్లో॥ సర్వకామ సమృద్ధ్యర్థం సర్వాభీష్టప్రదాయక । క్రియామంత్రసమృద్ధ్యర్థం శేషేణాహుతికంవహ ॥ అగ్నయేస్విష్టకృతఇదంనమమ॥ (ఇతిహుత్వా) సమిధమిద్ధ్మసన్నహనంఅగ్నౌప్రహారతి ॥ శ్లో॥ పృథివ్యాదిషుభూతాని తుష్ట్యర్థంపావకోనలః । వేదిపూర్ణేనహోమేద త్తమాజ్యంసమర్పయ॥ రుద్రాయనమః ॥ (ఇతిహుత్వా) జలముపస్పృశ్య॥ కర్మసమృద్ధ్యర్థం కేశవాది హోమంకరిష్యేనమః ॥ కేశవాయ నమః × శ్రీకృష్ణాయ నమః ॥ అగ్నయే నమః - వాయవేనమః ॥ సూర్యాయ నమః- ఆఘారసమిధౌ ప్రహారతి॥ అస్మిన్ పురాణోక్త వృషోత్సర్జనకర్మణి మంత్రవిపర్యాస - తంత్ర విపర్యాస కాలవిపర్యాస కర్మవిపర్యాస సమస్త దోషనివారణార్థం విశేషాజ్యాహుతిం కరిష్యేనమః ॥ అగ్నయేనమః - అగ్నివరుణాభ్యాం నమః । ఇంద్రాయనమః । శ్రీవిష్ణవేనమః । త్ర్యంబకాయనమః । ఇంద్రాదిదేవతాభ్యోనమః । వస్వగ్నిభ్యోనమః। ప్రజాపతయేనమః ॥ ప్రాగాదిపరిషేచనంనమః। పూర్ణపాత్రోదకమార్జనం॥ శ్లో॥ సురాస్త్వామభిషించంతు + సర్వకామార్థసిద్ధయే॥ (ఇతిప్రోక్షణంకుర్యాత్)

అథరుద్రకలశ పూజా.

ఆచమ్య ఏవం + పితుః... ... ర్థః రుద్రకలశ పూజాం కరిష్యే ॥ రుద్రకలశంసంస్థాప్య॥ అస్మిన్ కలశేరుద్రమావాహయామీతి షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య ॥ అథ వృషభం సమానీయ - మార్జనం కృత్వా ॥

మూర్ధ్నేనమః- శంఖాంకేనమః- చక్రాంకేనమః- లలాటేనమః - నేత్రయోఃనమః - నాసికాయాంనమః - ముఖేనమః - గ్రీవాయాంనమః - హృదయేనమః-నాభ్యాంనమః- కట్యాంనమః- ఊరౌనమః-జంఘయోః నమః-జాన్వోఃనమః - స్కంధేనమః - పృష్ఠేనమః-లింగేనమః ఉదరేనమః- పుచ్ఛేనమః- ఏవంస్పృష్ట్వా నమస్కృత్వాఆచమ్య ॥

గోవృషభవివాహ ప్రయోగము.

గృహస్యప్రాగ్భాగే యూపస్తంభం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ అలంకృత్య ॥ అథ గణాధిపతిపూజాం- పుణ్యాహవాచనంచకృత్వా॥ఏవంగుణ...తిథౌ లోకసంరక్షణ సిద్ధ్యర్థం రక్షాబంధనంకరిష్యేనమః - రక్షాబంధనపూజాంకృత్వా॥ శ్లో॥ బధ్నామిదక్షిణేపాదే। పంచసూత్రంచకంకణం। లోకరక్షణసిద్ధ్యర్థం। వృషభస్యసుఖప్రదం ॥ రక్షాబంధనముహూ...అస్తు॥ బధ్నామివామపాదేతు। పంచసూత్రంచకంకణం। లోకరక్షణసిద్ధ్యర్థం। మమాభీష్టప్రదోభవ ॥ ఇతిబన్నీయాత్ ॥ బ్రాహ్మణేభ్యో-వృషభవివాహసమయే తాంబూల దక్షిణాదికందద్యాత్ ॥ అథ మధుపర్కాద్యర్చ్యేణపూజయిష్యే॥లక్ష్మీనారాయణ స్వరూపవృషభస్య ఇదమాసనం ఇదం పాద్యం॥ శ్లో॥ నమోస్త్వనంతాయ...నమః॥ గంధార్థాఇమేఅక్షతాః... అస్తు॥

అథ వత్సతరీదానము.

ఏవంగుణ...ర్థం మమపితుః శాశ్వత పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం సర్వాభీష్ట సిద్ధ్యర్థం లోకసంరక్షణార్థం వత్సతరీదానంకరిష్యేనమః॥ అత్రమహాసంకల్పంపఠిత్వా॥ అస్యశ్రీమదాదినారాయణస్య (మహాసంకల్పం) సౌరభేయ గోత్రోద్భవస్య ప్రజాపతేఃనప్త్రే-కాశ్యపపౌత్రాయ- ధర్మపుత్రాయ- లక్ష్మీనారాయణస్వరూప వృషభాయవరాయ- చతుస్సాగరపరి...సౌరభేయ గోత్రోద్భవ గంగాయాఃనప్త్రీం - యమునాయాః పౌత్రీం- సరస్వత్యాః పుత్రీం- ఇమాం వత్సతరీంధర్మ ప్రజాసంతానార్థం హేవృషభరాజ వత్సతరీదానం తుభ్యమహం సంప్రదదేన మమ॥ అనేన వత్సతరీదానేన శ్రీపరమేశ్వరః ప్రీయతాం ॥ తతోలగ్నే

ష్టక చూర్ణికాదిపఠేత్॥స్వస్త్యష్టాశీతి సహస్రాణాంద్విజగురు దైవత్యానాం ...సుప్రీతాస్సుమహార్తా...భవంతు॥ లోకసంరక్షణసిద్ధిరస్తు॥

మాంగల్య ధారణము.

ఏవంగుణ × ప్రీత్యర్థం మాంగల్యపూజాం కరిష్యేనమః॥మాంగల్యసూత్రార్చనంకుర్యాత్॥ శ్లో॥ మాంగల్యతంతునానేన। లోకరక్షణహేతునా॥కంఠేబధ్నామిసుభగేపూర్ణాష్టైశ్వర్యవర్ధని॥ వత్సతరీగక్షేమం గళసూత్రంబధ్వా॥ మాంగల్యధా + అస్తు॥ తూష్ణీం ఆర్ద్రాక్షతారోపణంకుర్యాత్॥ ప్రజామేకామస్సమృధ్యతాం॥భక్తప్రజామేకా + తాం॥ యజ్ఞోమేకామ + తాం॥ జగత్ప్రియోమేకామ + తామ్॥

గోవృషభ మార్జనము.

ఏవంగుణ + ర్థం వృషభమార్జనార్థం ఏకాదశ బ్రాహ్మణాన్ ప్రార్థయేత్॥

అథ శ్రీకృష్ణాష్టోత్తర శతనామపారాయణమ్.

శ్రీకృష్ణః కమలానాథో వాసుదేవస్సనాతనః। వసుదేవాత్మజః పుణ్యోలీలామానుషవిగ్రహః॥ ౧॥ శ్రీవత్సకౌస్తుభధరోయశోదావత్సలోహరిః। చతుర్భుజాత్తచక్రాసి గదాశంఖాద్యుదాయుధః॥ ౨॥ దేవకీనందనః శ్రీశోనంద గోపప్రియాత్మజః। యమునావేగ సంహారీ బలభద్ర ప్రియానుజః ॥ ౩ ॥ పూతనాజీవితహరశ్శకటాసురభంజనః। నందవ్రజజనానందీ సచ్చిదానందవిగ్రహః॥ ౪॥ నవనీతవిలిప్తాంగోనవనీతనటోఽనఘః॥ నవనీతనవాహారోముచుకుంద ప్రసాదకః॥ ౫॥ షోడశస్త్రీసహస్రేశ స్త్రిభంగిమధురాకృతిః। శుకవాగమృతాబ్ధీందు ర్గోవిందో యోగినాంపతిః॥ ౬॥ వత్సవాటచరోఽనంతో ధేనుకాసురమర్దనః। తృణీకృతతృణావర్తో యమళార్జునభంజనః ॥ ౭॥ ఉత్తాలతాలభేత్తా చ తమాల శ్యామలాకృతిః। గోపగోపీశ్వరోయోగీ కోటిసూర్యసమప్రభః ॥ ౮॥ ఇళాపతిఃపరంజ్యోతిర్యాద వేంద్రోయదూద్వహః। వనమాలీపీతవాసాః పారిజాతాపహారకః॥ ౯॥ గోవర్ధనాచలోద్ధర్తా గోపా

లస్సర్వపాలకః। అజోనిరంజనః కామజనకః కంజలోచనః ॥ ౧౦॥ మధు హా మధురానాథో ద్వారకానాయకో బలీ । బృందావనాంతసంచారీతుల సీదామభూషణః॥ ౧౧॥ స్యమంతకమణేర్హర్తా నరనారాయణాత్మకః॥ కుబ్జా కృష్ణాంబరధరో మాయీపరమపూరుషః॥౧౨॥ ముష్టికాసురచాణూరమల్లయుద్ధవిశారదః । సంసారవైరీ కంసారిర్మురారిర్నరకాంతకః ॥ ౧౩॥ అనాదిబ్రహ్మచారీచ కృష్ణావ్యసనకర్శకః । శిశుపాల శిరచ్ఛేత్తా దుర్యోధనకులాంతకః॥ ౧౪॥ విదురాక్రూరవరదో విశ్వరూపప్రదర్శకః॥ సత్యవాక్సత్యసంకల్ప స్సత్యభామారతో జయీ॥ ౧౫॥ సుభద్రాపూర్వ

జోవిష్ణుర్భీష్మ ముక్తిప్రదాయకః । జగద్గురుర్జగన్నాథో వేణునాదవిశారదః ॥ ౧౬ ॥ వృషభాసురవిధ్వంసీ బాణాసురకరాంతకః । యుధిష్ఠిరప్రతిష్ఠాతా బర్హిబర్హావతంసకః ॥ ౧౭ ॥ పార్థసారథి రవ్యక్తో గీతామృతమహోదధిః। కాళీయఫణిమాణిక్యరంజిత శ్రీపదాంబుజః ॥ ౧౮॥ దామోదరోయజ్ఞభోక్తా దానవేంద్రోవినాశకః। నారాయణఃపరం బ్రహ్మపన్నగాశనవాహనః ॥ జలక్రీడాసమాసక్త గోపీవస్త్రాపహారకః । పుణ్యశ్లోక స్తీర్థ పాదో వేదవేద్యో దయానిధిః ॥ ౨౦॥ సర్వతీర్థాత్మక స్సర్వగ్రహరూపీపరాత్పరః । ఏవంశ్రీకృష్ణదేవస్యనామ్నా మష్టోత్తరం శతం॥ ౨౧॥ కృష్ణనామామృతం నామపరమానందకారకం । అత్యుప ద్రవదోషఘ్నం పరమాయుష్య వర్ధనమ్॥ ౨౨॥ శివోమహేశ్వర శ్శం + శతః॥ శ్లో॥ సురాస్త్వామభిషించంతు × సిద్ధయే ॥ పూర్ణపాత్రోద కేనఅభిషించ్య ॥ గోవృషభ పూజా. ఆచమ్య... పితుః... + ర్థం గోవృషభపూజాం కరిష్యేనమః - షోడశోపచారై రభ్యర్చ్య ॥ అథాగ్నేః గోవృషభ ప్రదక్షిణంకారయిత్వా॥ ప్రదక్షిణం.

అథ నమస్కారం.

శ్లో॥ గావోమమాగ్రతస్సంతు । గావోమేసంతుపృష్ఠతః । గావో మేహృదయేసంతు । గవాం మధ్యేవసామ్యహమ్॥ శంఖచక్ర పూజా. అగ్నేఃపూర్వతఃవస్త్రంతండులోపరి శంఖంచక్రంనిధాయ ॥ షోడ

శోపచారైరభ్యర్చ్య॥ శ్లో॥ సుదర్శనమహాజ్వాల। కోటిసూర్యసమప్రభ।
అజ్ఞానాంధస్య మేనిత్యం। విష్ణోర్మార్గం ప్రదర్శయ ॥ త్వంపురాసాగరోత్ప
న్నః విష్ణునావిధృతఃక రే। సర్వదేవహితార్థాయ। పాంచజన్యనమోస్తుతే॥
ఇతి నమస్కుర్యాత్ ॥——ముద్రణకాలేతతఃవస్త్రదానందద్యాత్ ॥

అగ్నౌ శంఖచక్రంనిధాయ॥ అగ్నింప్రజ్వాల్య - చక్రముద్రేణ
పశ్చాద్వామే శంఖముద్రేణవాకంయిత్వా॥ అథముద్రణమంత్రః॥త్రిశూ
లందక్షిణేపార్శ్వేవామేచక్రం ప్రదాపయేత్ । వృషస్యశివవిష్ణోశ్చచి
హ్నానాందర్శనాత్సదా । సర్వపాపవిముక్తిస్స్యాత్తస్మాత్తచ్చిహ్నధార
ణమ్। వృషస్యావశ్యకం సర్వం దేవసంతుష్టి సాధకమ్॥ హేవృషభరా
జప్రాగ్దేశం గత్వా ప్రాక్పర్వతేషు తృణానిజగ్ధ్వా ప్రాక్సముద్రోదకంపీ
త్వా- తత్రత్య గవాంపతిర్భూత్వా- దేవబ్రాహ్మణక్షేత్రాణి పరిహృత్య
యథేష్టంవిహార॥ హేవృషభరాజ దక్షిణదేశంగత్వా + విహార॥ హేవృ
షభరాజ పశ్చిమదేశం గత్వా + విహార॥ హేవృషభరాజ ఉత్తరదేశం
గత్వా × విహార॥ ఇతిపఠిత్వా॥ (పా + తీ) పితుః గోత్రస్య × × ప్రే
తస్య ప్రేతత్వ విముక్త్యర్థం మరణదినా × హాని అంధత్వ + పైశాచిక
బాధానివృత్తిద్వారాశాశ్వతరుద్రలోకావాప్తిరస్త్వితి భవంతోబ్రువం
తు- (ఏషవృషఃమయోత్సృష్టః)ఇతిపఠిత్వా॥ శ్లో॥ ప్రత్యక్షరూపధిమా
రభృ। ప్రాగబ్ధేర్గోధిపోభవ। తథైవదక్షిణాంబోధింసామ్యాబ్ధేరధిపోభవ॥
శ్లో॥ హిత్వాదేవం ద్విజక్షేత్రం యథేష్టంచరగోధిప। గవామధిపతిర్భూ
త్వా అభీష్టఫలదోభవ॥ ఇతివృషభం ప్రార్థయేత్ ॥ విసృజేత్॥

బలిప్రదానము.

పరిస్తరణముత్తరేవిసృజేత్ ॥ హోమశేషతండులానాదాయ॥
అగ్నింఅష్టదిక్షునిదధాతి॥ ఇంద్రబలిందదామి ॥ అగ్నిబలిం × మి॥యమ
...మి॥ నైరృతి...మి॥వరుణ...మి॥ వాయవ్య...మి ॥ కుబేరబలిం...మి॥
ఈశాన...మి॥ తతః తిలోదకానిదద్యాత్ ॥౮॥ తతఃగోదానంకుర్యాత్ ॥

అథ బ్రాహ్మణేభ్యోయథాశక్తిదక్షిణ తాంబూలాదికందద్యాత్।
ఇతివృషోత్సర్జన ప్రయోగస్సమాప్తః॥

ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధవిషయము.

ఈశ్రాద్ధమందు ఎనమండ్రుగురునుగాని యొకరినిగాని విప్రుని వరించివసుగణశ్రాద్ధము- రుద్రగణశ్రాద్ధమందు పదకొండుగురికిగాని- శక్తిలేనియెడ యొకనికిగాని- తనశక్తికొలది- బియ్యము మొదలగు భోజనపదార్థములును- వస్త్రములను- హిరణ్యములను- బ్రాహ్మణులకు సమర్పించునది ఈశ్రాద్ధము ప్రేతప్రీతికరమని కొందఱును - రుద్రప్రీతికరమని కొందఱును జెప్పుదురు. దేశాచారానుసారముగఁ జేయవలెను.

రుద్రోద్దేశపక్షమునందుఁ దిలలను గ్రహింపఁగూడదు, అక్షతాదులచేతనే జరుపవలెనుఅప్పుడుఅక్షతాదులను గ్రహించిఏకాదశరుద్రుల నుద్దేశించి ఆశ్రాద్ధము చేయవలెను. అశక్తుఁడు శక్త్యనుసారముగఁ జేయువలయును. వసుగణమునుగూడ ప్రేతోద్దేశము చేతనైననుఅష్టవసూద్దేశముచేతనైనను జేయవలయునువసూద్దేశమునందు తిలలచే నేకోద్దిష్టవిధానము లేదు. ఉపవీతియై యక్షతాదులచేత అష్టవసువులనుద్దేశించి బ్రాహ్మణులకు భోజనద్రవ్యములను సమర్పించవలయును. తక్కినవిషయములు నిర్ణయసింధువునందుఁజూడదగును. ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధవిషయస్సమాప్తః.

ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధప్రయోగము.

(కర్తాస్నాత్వా) పవిత్రంధృత్వా॥ శ్రీగోవింద గోవింద...ఏవంగుణ తిథౌ పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్య మరణదినా...హాని ప్రేతత్వ నివృత్త్యావస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధం కరిష్యేనమః॥ అనుజ్ఞార్థంయథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యేనమః॥ సమస్తసంప...పదం॥ పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్య మరణదినా...హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధంకర్తుంఅధికార సంపదస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ కర్తుం అధికారసిద్ధిరస్తు॥

శ్రీగోవిందగోవింద × ఏవంగుణ + తిథౌపితుః + గోత్రస్య ×
ప్రేతస్య మరణదినా × హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్థాది రూపప్రాప్త్య
ర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధ మామాదిద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దే
శేన సద్యఃకరిష్యే నమః॥ పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినా
+ హాని ప్రేతత్వ నివృత్త్యావస్థాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామ శ్రా
ద్ధే ప్రేతార్థే క్షణః కర్తవ్యః॥
యజమాని శక్తికొలది బ్రాహ్మణులకు క్షణములు నివ్వవలయును.

శ్లో॥ అక్రోధనైశ్శౌచపరైస్సతతంబ్రహ్మచారిభిః॥
భవితవ్యంభవద్భిశ్చ మయాచశ్రాద్ధకర్మణి॥

తతః— పాద్యస్థానే గోమయేనలిప్య॥ పితుః...గోత్రస్య......ప్రేత
స్య పాద్యస్థానే- దర్భాన్ ఆస్తీర్య-గంధాక్షతాన్నిక్షిప్య- సకలారాధనై
స్స్వర్చితమస్తు ॥ పితః...గోత్ర......ప్రేతమరణదినా...హాని ప్రేతత్వని
వృత్త్యావస్థాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతే
పాద్యందదామి॥(సర్వత్రపాద్యందద్యాత్)శ్లో॥నమోబ్రహ్మణ్య...నమః॥
అథ కర్తాపాదౌప్రక్షాళ్య॥ శ్రీకృష్ణకృష్ణకృష్ణ॥ బ్రాహ్మణాన్ ఉదఙ్ము
ఖముపవేశ్య॥ పితః...గోత్ర... ...ప్రేత శిష్టరార్ధ మయంకుశః ఆసనం
దద్యాత్॥ ఏవంగుణ...తిథౌపితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినా
...హాని ప్రేతత్వ నివృత్త్యావస్థాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రా
ద్ధకర్మకరిష్యే॥ నమః॥ శ్లో॥ పుండరీకాక్ష గోవింద వాసుదేవ జనార్దన॥
మయార్పితమిదంద్రవ్యం పవిత్రంకురుసర్వదా॥ ఇతిఆమద్రవ్యాదిసంప్రో
క్షణం కుర్యాత్ ॥ పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినా...హాని
ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్థాది రూపప్రాప్త్యర్థం ఇదమాసనందదామి॥ పితః
...క్షణందదామి॥ పితః...గోత్ర...ప్రేతమరణదిన...హాని ప్రేతత్వనివృ
త్త్యావస్థాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి।తిలైరభ్యర్చ్య॥
గంధాఢ్యాయిమే ఆపః పుష్పాఢ్యాయిమేతిలాః॥ శీతవాతోష్ణ ..మే॥వస్త్ర
ద్వయందత్వా॥ సకలారాధనైః ప్రేతాయస్స్వర్చితంనమమ॥ యథాశక్తి

ఆమ్రదన్యాణోపధాయ ॥ విష్ణోఆమంరక్షస్వపితః...గోత్ర.... ప్రేతమరణాదినా...హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్వాది రూపప్రాప్త్యర్థం ఏతత్తేఆమం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం పిత్రే...గోత్రాయ..... ప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం- సతిలాపిధానోదకుంభం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే వస్వాదిరూపప్రాప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ ధారాదత్తం॥ పితుః . శ్రాద్ధేపితరం.. గోత్రం. ... ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాక్రియమాణేన మరణదినా....హాని ఏకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్య ...బ్రువంతు॥ ప్రేత...రస్తు॥ అథపిండప్రదానం ॥ పితుః...హానిఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే..పిండప్రదానంకరిష్యేసమః॥ అథ గోమయేనానులిప్య॥ పిండపాత్ర్యః ఏతద్దర్భాసనందదామి॥ దర్భోపరితిలోదకందదామి॥ పిత్రే...గోత్రాయ. ... ప్రేతాయ మరణదినా...హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్వాది రూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేపతం పిండందదామి॥ (ఇతిపిండందత్వా) పిండోపరితిలోదకందదామి॥ అథయథాశక్తిదక్షిణాం దద్యాత్॥ పిండనైవేద్యంకుర్యాత్ ॥ ధారాదత్తం ॥ ఏవంగుణ...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య.. .. ప్రేతస్య మరణదినా...హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యవస్వాది రూపప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధీయ.. పిండప్రదానే పితరం...గోత్రం..... ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతేనానేన పితుః ...గో... ప్రేతస్య మరణదినా...హాని ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ.. పిండప్రదానే ప్రేతత్వవిముక్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు ॥ ప్రేతతృప్తిరస్తు॥ దత్తంశ్రాద్ధం అభి మ్యతాం। (ఇతికర్తావదేత్) అభిరమతాస్మః ॥ ఇతి బ్రాహ్మణో వదేత్॥ జలేపిండనిక్షేపణం కుర్యాత్ ॥ (కర్తాస్నాత్వాచమ్య) బ్రాహ్మణైః పుణ్యాహవాచనంకుర్యాత్॥ ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధప్రయోగస్సమాప్తః.

షోడశ శ్రాద్ధవిధి.

శ్లో॥ సపిండీకరణాదర్వాక్ కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధానిషోడశ ।
ఏకోద్దిష్టవిధానేన కుర్యాత్సర్వాణితానితు ॥

తా॥ సపిండీకరణము కంటె ముందుగఁ జేయువారలు ఏకోద్దిష్టవిధానంబులచేతఁ జేయవలయునని స్మరింపవచ్చె

శ్లో॥ శ్రాద్ధాని షోడశాదత్వా నైవకుర్యాత్సపిండనం ॥ తా॥ షోడశ శ్రాద్ధములు చేయక సపిండీకరణము చేయఁగూడదని లోకాక్షిస్మృతి యందున్నది.

శ్లో॥ యస్యసంవత్సరాదర్వాక్సపిండీకరణంకృతమ్ ।
మాసికంచోదకుంభంచ దేయంతస్యాపివత్సరమ్ ॥

తా॥ సంవత్సరము లోపల సపిండీకరణమైనచో తిరుగ మాసికము ఉదకుంభ శ్రాద్ధము మున్నగు పూర్తిము జేయవలెను.

గాలవః—శ్లో॥ సపిండీకరణాదర్వాగపకృష్యకృతాన్యపి ।
పునరప్యపకృష్యంతే వృద్ధ్యుత్తరనిషేధనాత్ ॥

తా॥ సపిండీకరణములోఁగా నపకర్షించి మాసికములు చేసినను వృద్ధిశ్రాద్ధము పైని నిషేధింపఁబడినందున తిరుగ మాసికములు చేయవలెను. విశేషమేమనిన - సపిండీకరణమునకు ముందు ఏకోద్దిష్టవిధిచేతను నటుపైని పార్వణవిధిచేతను చేయవలయును తక్కిన విషయములు నిర్ణయసింధువునందు జూడవలెను

కాత్యాయనః ॥ శ్లో॥ ద్వాదశప్రతిమాస్యాని ఆద్యషాణ్మాసికే తథా। సపిండీకరణ చైవ ఇత్యేతచ్ఛ్రాద్ధషోడశం । త్రిపక్షే చాబ్దికే చేతి శ్రాద్ధాన్యేతాని షోడశేతి॥ జాతూకర్ణ్యపారః ॥ ఇతి షోడశ శ్రాద్ధవిధిః

తా॥ పండ్రెండు మాసికములు- ఆద్యషాణ్మాసికములును-సపిండీకరణమునివిపదియారు శ్రాద్ధములు, త్రైపక్షికాబ్దికము లని జాతుకర్ణ్యసారము- ఆద్యమనఁగా ఊనమాసికము- షాణ్మాసికమనఁగా ఊనషణ్మాసము - ఆబ్దికమనఁగా ఊనాబ్దికము అని తాత్పర్యము

షోడశశ్రాద్ధప్రయోగము.

బ్రాహ్మణానాహూయ॥ కరాన్ప్రక్షాల్య ఉపస్పృశ్య॥ పవిత్రంధృత్వా॥ శ్రీగోవింద + ఏవంగుణవిశేషణ విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ ॥ (అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య × -- ప్రేతస్య మరణాదినాదారభ్య + హాని ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం ఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టాను శ్రాద్ధం కరిష్యే నమః ॥ కాలే అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే నమః॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సమవాప్తి + పదం ॥ (అపసవ్యం) పితుః × గోత్ర

స్య + ప్రేతస్య మరణాదినా + హాని ప్రేతత్వనివృత్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం ఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం కర్తుం అధికారం సంపదస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ అథ కారసిద్ధిరస్తు॥ శ్రీగోవిందగోవిం + పూర్వోక్త ఏవంగుణ + తిథౌ- (అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య + × ప్రేతస్య మరణాదినా దారభ్య × హాని దేశకాల దేహాధర్మవైపరిత్యేనకయాశ్వస్న పిండీకరణంకర్తు కామస్సన్ ఊనమాసిక, ద్వితీయమాసిక, త్రైపక్షిక మాసిక, తృతీయమాసిక, తురీయమాసిక, పంచమమాసిక, షాణ్మాసిక, ఊనషాణ్మాసిక, సప్తమమాసిక, అష్టమమాసిక, నవమమాసిక, దశమమాసిక, ఏకాదశమాసిక, ఆబ్దిక మాసిక, ఊనాబ్దిక మాసికాఖ్యాని పంచదశైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధాని స్వే స్వే కాలే కర్తవ్యాని స్వకాల సహితే నాద్యమాసికేన సహాపకృష్య ప్రేతోద్దేశేన వసుగణాఖ్యశ్రాద్ధం రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధం వృషోత్సర్జనాఖ్యశ్రాద్ధం అవశిష్టబ్రాహ్మణంచ ఆమద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన సమానతంత్రేణ ప్రేతోద్దేశేనఅద్య(ఉపవీతి) కరిష్యేనమః॥ (ఇతిసంకల్ప్య) అథక్షణాదిదద్యాత్॥ యథా(అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య × + ప్రేతస్యమరణాదినా + హాని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేక్షణందదామి॥ ఏవమూనాదిమాసికేషువసుగణాఖ్యశ్రాద్ధేషుచ పృథక్పృథక్ క్షణాని సర్వత్రదద్యాత్॥

అథ మండలపూజా.

పాద్యస్థానే గోమయేనమండలముపలిప్య॥ తత్రదర్భాస్తీర్య। గంధాన్నిక్షిప్య తిలాన్వికీర్య సకలారాగాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ (ఇతితిలోదకం త్యజేత్) కుశతిలోదకమంజలినాగృహీత్వా॥ పితుః × గోత్ర × .. ప్రేత మరణాదినా...హాని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ఇదంతేపాద్యం దదామి॥ శ్లో॥ నమోబ్రహ్మణ్యా...నమః॥ ఏవమూనాద్యవశిష్టాంతశ్రాద్ధేషునస్వేషాం తత్తద్బ్రాహ్మణానాం పృథక్పృథక్ పాద్యందద్యాత్ ॥ కర్తాపాదౌప్రక్షాళ్య॥ ఆచమ్య ॥ —— *అథవిష్టరః.* సర్వత్రదద్యాత్

యథా॥(అపసవ్యం) పితః...గోత్ర .... ప్రేత మరణదినా. .హాని ఆద్య మాసికైకోద్దిష్టామ్రశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేఇదం తేః ష్టరందదామి(ఇతి విష్టరం దత్వా) ఏవ ప్రకారేణ సర్వేషాం బ్రాహ్మణానాం ఊనాద్యవశిష్టాంతేషుశ్రాద్ధేషు ప్రత్యేకంవిష్టరందత్వా॥శ్రీగోవిందగోవింద + ఏవంగుణ + తిథౌ(అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ...హాని ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టామ్రశ్రాద్ధేషు రుద్రగణాఖ్య వసుగణాఖ్య వృషోత్సర్జనాఖ్యాఽవశిష్టైకోద్దిష్టామ్రశ్రాద్ధేషు భవదనుజ్ఞయాప్రక్రాంతంశ్రాద్ధకర్మకరిష్యేనమః॥శ్లో॥ పిత్రూణానపిశాచత్వం।రాక్షసానాం విముక్తయే। త్రిస్థానాంనివృత్యర్థం।తిలోదకముపస్పృశేత్ ॥ ఇతితిలోదకంసంప్రోక్ష్య॥ మృదమాదాయ తిలాన్వికిరేత్॥ తిలాంహిరక్షుంత్వసురాత్ దర్భారక్షుంతురాక్షసాత్ । పంక్తింవై శ్రోత్రియోరక్షేదతిథిస్సర్వరక్షకః॥ ఇతి తిలదర్భాన్ నిక్షిప్య॥ శ్రాద్ధసంపాదనద్రవ్యాది ప్రోక్షణం కుర్యాత్ ॥పుండరీకాక్షపుండరీకాక్ష॥ శ్లో॥ శ్రాద్ధకాలేగయాంధ్యాత్వా ధ్యాత్వాదేవంగదాధరం। తాభ్యాంచైవనమస్కృత్య। తతశ్శ్రాద్ధంప్రవర్తయే॥ పితుః...గోత్రస్య . ప్రేతస్యమరణదినా...హానిఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టామ్రశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేఇదం తేఆసనందదామి॥(ఇతివామభాగేఆసనం దత్వా) పితుః...గోత్రస్య..... ప్రేతస్య మరణదినా...హాని ఊనమాసిక...ప్రేతార్థేఇదం తే ఆసనందదామి ॥ పృథక్పృథక్ సర్వేషామాసనాని దత్వా॥పితుః.. ......ప్రేతార్థేఇదం తేక్షణందదామి॥ ఏవమూనాదిమాసికేషువసుగణాఖ్యాది శ్రాద్ధేషుచ పృథక్పృథక్ క్షణాని సర్వత్రై దద్యాత్॥

అర్ఘ్యపాత్రాసాదనమ్.

బ్రాహ్మణస్యపురతః దర్భానాస్తీర్య॥తత్రఅర్ఘ్యపాత్రంనిధాయ॥ తిలాన్ వికీర్య॥ పాత్రేఉదకంనినీయ॥ శ్లో॥ ఆపోదేవిభవంతుష్టం। ప్రేతార్థే సర్వదేహినాం। అభిస్రవంతు యే దేవి। సర్వతీర్థఃమోనమః ॥ పితరం ...గోత్రం .....ప్రేతార్ఘ్యపాత్రేతిలాన్ దత్వా ॥ అర్ఘ్యపాత్రేఅయం గంధః॥ పుష్పార్థంతిలందదామి ॥ అయంకుశః...ప్రేతాయస్వర్చితమస్తు॥

పుట ఉదకంపూరయిత్వా- ప్రేతపాత్రం సంపన్నం॥అస్తు॥ ఇతి బ్రాహ్మణోవదేత్॥

—అర్ఘ్యదానమ్.—

...పితః.. గోత్ర... . ప్రేత మరణదినా ...హాని ఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టామ్ర శ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదం తేఅర్ఘ్యందదామి॥ (అర్ఘ్యందత్వా) ఏవమూనమాసికాదిషు వసుగణాఖ్యాద్య వశిష్టాం తేషుచ తత్తన్మాసికముక్త్వా ఆపోదానపూర్వకం సర్వేషాం బ్రాహ్మణానాం హస్తేఅర్ఘ్యం దద్యాత్॥ శ్లో॥ ఇహలోకంపరిత్యజ్య। గతోసిపరమాంగతిః। మనసావాయురూపేణకుశే (పిప్పేత్రి) త్వాం యోజయామ్యహం॥ అర్ఘ్యపాత్రాణి విసృజేత్॥

అర్చనమ్.

అథతిలైరభ్యర్చ్య॥గంధార్థంపుష్పార్థంఅలంకరణార్థం తిలాన్ సః॥ శ్లో॥ శీతవాతోష్ణ ప్రయచ్ఛమే॥పితః... గోత్ర... ..ప్రేత మరణదినా... హాని ఆద్యాదిషోడశై కోద్దిష్టా మశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే వస్త్రయుగ్మం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ॥ ఇతి సర్వత్రప్రత్యేకం వస్త్రద్వయందద్యాత్॥ అథకర్ణాభరణకట్యాభరణఅంగుళ్యాభరణానిసర్వత్రదద్యాత్॥ సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ తతఃయథాసంభవభోజనపదార్థాన్ పాత్రేషువిధాయ॥ ఆసుందిఃగుణంవా చతుర్గుణంవా దద్యాత్॥

బ్రాహ్మణులయొద్ద (విస్తళ్ళ) వేసి- బియ్యము- పెసలు - మినుములు - నేయి మిర్చి- మొదలగుభోజనపదార్థములను వడ్డించి - తిలలోఁగూడిన యుదకు-భమును తాంబూలమును- దక్షిణను బ్రాహ్మణుల కందఱికి తనశక్తికొలది ద్విగుణముగాగాని, చతుర్గుణముగాగాని, సమర్పింపవలయును.

శ్లో॥ పుండరీకాక్షగోవింద వాసుదేవజనార్దన। మయార్పితమిదంద్రవ్యం పవిత్రంకురుసర్వదా॥ (ఇత్యామాదికం సంప్రోక్ష్య) (అపసవ్యం) బ్రాహ్మణహస్తంగృహీత్వా॥ విష్ణోఅన్నంరక్షస్వ (ఇత్యాముద్రవ్యం ద్విజాంగుష్ఠేనస్పర్శయిత్వా) పితుః × గోత్ర + .. ప్రేతపతస్తే ఆమంసపరికరం పితా + గోత్రః + ... ప్రేతోదేవ తేదమామం సపరికరం బ్రాహ్మణస్తు తత్సర్వం గయేయం భూర్గనాథరోవిప్రః రాజతం పాత్రమక్షయపటచ్ఛాయేయం- పిత్రే + గోత్రాయ + ... ప్రేతాయ

ఇదమామం సోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం సతిలాపిధానో
దకు భం - పితుః + గోత్రస్య × ...ప్రేతస్యమరణదినా + హాని ఆద్య
మాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే సంప్రదదేనమమ ॥ ప్రేతతృప్తి
రస్తు॥ (తిలోదకంత్యజేత్)

(కర్త) ఈలాగున నితరములయిన ఊనమాసికము మొదలగు
శ్రాద్ధములయందు విష్ణోఆమంరక్షస్వ అనునది మొదలుకొని తృప్తిరస్తు॥
అనువఱకు ఆమాశ్రాద్ధముల యందుఁజెప్పి దత్తముఁజేసి తిలోదకము
విడువవలయును

స్త్రీలకైతే॥ మాతః + గోత్రే × ప్రేతే ఏతత్తే ఆమసంపరికరం-
మాతా × గోత్రా.. ప్రేతా దేవతేదమామంసపరికరం బ్రాహ్మణస్తు-
తత్సర్వం గయేయం భూర్గదాధరోభోక్తా రాజతం పాత్రమక్షయ్య వట
చ్ఛాయేయం మాత్రే...గోత్రాయై.... ప్రేతాయై ఇదమామం సోప
స్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం...నమమ ॥

ధారాదత్తమ్.

పితుః... గోత్రస్య... ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హానిద్వారా
వృత్తాద్యమాసికాద్య వశిష్టాంతైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేషు పితరం ...గోత్రం
......ప్రేతముద్దిశ్యమయా క్రియమాణై రేభిః మరణదినా...హాని ఆద్య
మాసిక- ఊనమాసిక- ద్వితీయ... ... త్రైపక్షిక - తృతీయమాసిక-
చతుర్థమాసిక- పంచమమాసిక- షాణ్మాసిక ఊనషాణ్మాసిక- సప్తమ
మాసిక- అష్టమమాసిక - నవమమాసిక - దశమమాసిక - ఏకాదశ
మాసిక - అబ్దికమాసిక - ఊనాబ్దికమాసికాఖ్యైర్షోడశైకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధైః స్వేస్వేకాలేకర్తవ్యైః దేశకాలవైపరీత్య శంకయాశ్వ స్సపిండీ
కరణంకర్తుం ఆమాద్రిద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన స్వకాలవిహితే నాద్య
మాసికేసహ సమానతంత్రేణాఽపకృష్యకృతైః- వసుగణాఖ్యశ్రాద్ధేన
రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధేన వృషోత్సర్గాంగ శ్రాద్ధేనచపితుః... గోత్రస్య...
...ప్రేతస్య ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రు

వంతు॥ (తిలోదకం త్యజేత్) ప్రేతత్వ విముక్తిరస్తు ॥ ఇతి బ్రాహ్మణాః వదేయుః ॥

అథ పిండప్రదానమ్.

పూర్వోక్తఏవంగుణ... తిథౌ పితుః...గో... ...ప్రేతస్య మరణ దినాదార ... హాః ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేషు వసుగణాఖ్య శ్రాద్ధే రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధే వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాద్ధేచ పిండప్రదానం కరిష్యే నమః॥ ఇతిసంకల్ప్య ఆమేన ఏకోనవింశపిండాన్ కృత్వా॥ గోమయేనానులిప్య॥ తత్రిదక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ నిధాయ॥ దర్భోపరి పతత్తిం ద కందదామి॥౯॥ పితే...గోత్రాయ...ప్రేతాయమరణదినాదారభ్య... హాని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే ప్రేతార్థ ఏతం పిండం దదామి ॥౧॥

పిత్రే... గోత్రాయ... ప్రేతాయమరణదినా...హాని ఊనమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే ప్రేతార్థ ఏతంపిండం దదామి ॥౨॥ పిత్రే... గోత్రాయ... ప్రేతాయమరణదినా...హానిద్వితీయమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే ప్రేతార్థ ఏతంపిండం దదామి ॥౩॥ పిత్రే...గోత్రాయ ...ప్రేతాయమరణదినా... హాని త్రైపక్షికమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే ప్రేతార్థ ఏతంపిండ దదామి॥౪ పిత్రే...గోత్రాయ...ప్రేతాయమరణదినా...హానితృతీయమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే ప్రేతార్థ ఏతంపిండందదామి॥౫॥పిత్రే...గో.. ప్రేతాయమరణదినా... హాని చతుర్థమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే... ఏతంపిండం దదామి ॥౬॥ పిత్రే...గో... ప్రేతాయమరణదినా...హానిపంచమమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే...ర్థే ఏతం పిండందదామి॥౭॥పిత్రే.........షాణ్మాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే...దదామి॥౮॥ పిత్రే... ఊనషాణ్మాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే...దదామి ॥౯॥ పిత్రే.........సప్తమమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే...ఏతంపిండం... మి॥౧౦॥ పిత్రే....... అష్టమమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే ఏతం పిండం...మి ॥ ౧౧ ॥ నవమమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే ... ఏతం పిండం ... మి॥ ౧౨ ॥ పిత్రే.. ...... దశమమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే...ఏతం పిండ ...మి॥౧౩॥ పిత్రే ....ఏకాదశమాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే...ఏతం పిండం...మి॥౧౪॥ పిత్రే...ఆబ్దికమాసికైకోద్దిష్టా

మశ్రాద్ధే.. ఏతంపిండం...మి॥౧౫॥పి॥ తే... ఊనాబ్దికమాసికైకోద్దిష్టా
మశ్రాద్ధే...ఏతంపిండం ..మి॥ ౧౬॥ పితే...వసుగణాఖ్య ఏకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధే...ఏతంపిండం...మి॥౧౭॥ పితే...రుద్రగణాఖ్య...ప్రేతార్థే ఏతం
పిండం . మి ॥౧౮॥ పితే...వృషోత్సర్జనాఖ్య ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతా
ర్థే ఏతంపిండందదామి॥౧౯॥ ఇతి ఏకోనవింశపిండాన్దత్వా ॥ పిండస్యో
పరి ఏత త్తిలోదకందదామి॥ ౧౯॥ (ఇతితిలోదకాని దత్వా) తతోగోదా
న చకృత్వా ॥ అంజనాభ్యంజనందదామి (అంజనందత్వా) భోగసిద్ధ్య
ర్థం తాంబూలం దక్షిణా చదత్వా ॥ అధధారాదత్తం ॥ పూర్వోక్త
తిథౌ పితుఃగోత్రస్య .. ... ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం మరణదినా
+ హాని ఆద్యమాసిక + ఊనాబ్దికపర్యంతేషు వసుగణాఖ్య రుద్ర
గణాఖ్యవృషోత్సర్జనాంగశ్రాద్ధేచపితరం + గోత్ర + × ప్రేతముద్దిశ్య
మయాదత్తైఃపిండైః పితుగోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య
× హాః ఆద్యమాసిక + వృషోత్సర్జనాంగఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయతిలో
దక పిండప్రదానైశ్చపితుః + గోత్రస్య... ...ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్తి
రస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ [ఇతితిలోదకంత్యజేత్] ప్రేతస్య ప్రేతత్వ
విముక్తిరస్తు ॥ ఇతిబ్రాహ్మణాఃవదేయుః ॥ దత్తాని శ్రాద్ధాని అభిరమతా
మితికర్తావదేత్ ॥ అభిరమతాస్మః ఇతిబ్రాహ్మణాఃవదేయుః॥ తతః జలే
పిండప్రక్షేపణంకుర్యాత్॥ తతస్నాత్వా ఆచమ్య ॥ [కర్తా] గృహమా
గత్యపుణ్యాహం వాచయేదితికేచిత్ ॥

ఇతి షోడశశ్రాద్ధప్రయోగస్సమాప్తః.

సపిండీకరణ ప్రయోగము.

అధనిమంత్రిణం- బ్రాహ్మణాన్ నిమంత్రియేత్। విశ్వదేవార్థం
ద్వౌ। ప్రేతార్థమేకం। తత్పిత్రాదీనాంత్రీన్ । విష్ణ్వర్థమేకంచ క్రమేణ
నిమంత్రయేత్॥ కర్తాజస్నాత్వా। పవిత్రంధృత్వా॥ అపశ్రామస్తుభూ
తానిపిశాచా సర్వతోదిశం। సర్వేషామవిరోధేన ప్రేతకర్మ సమారంభే॥
గృహేతిలాన్వికీర్య త్రిర్గోవింద గోవింద పూర్వోక్త + తిథౌ [అపసవ్యం]

పితుః...గోత్రస్య... ...ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య ... హానిసపిండీ కరణాఖ్యామశ్రాద్ధకర్మకరిష్యేనమః (ఇతిసంకల్ప్య) కాలే అనుజ్ఞార్థం యథాసంభవ ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సము ... పదం ॥ (అపసవ్యం) పితుః ... గోత్రస్య ... ... ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య...హాని ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్తిద్వారా వస్వాది పితృలోకా వాప్త్యర్థం మరణదినాదారభ్య... హాని దేశకాల దేహధర్మ వైపరీత్య శంకయా ఆద్యసపిండీకరణాఖ్యామ శ్రాద్ధం కర్తుం అధికారసంపద స్త్వితి భవంతో బ్రువంతు ॥ కర్తుంఅధికార సంపదస్తు ॥ సర్వే ఆమద్రవ్య పదార్థాశ్శుచయోభవంతు॥ పూర్వోక్త...తిథౌ (అపసవ్యం) పితుః... గోత్రస్య... ...ప్రేతస్య... మరణదినాదారభ్య... హాని సపిండీకరణా

ఖ్యామశ్రాద్ధే పితుః ... గోత్రస్య ... ...ప్రేతస్య తత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం... గోత్రాణాం, .. ప్రద్యుమ్నసంకర్షణ వాసుదేవరూపాణాం స్వహాసమానోదక సాపిండ్యసిద్ధిద్వారా వస్వాది పితృలోకావాప్త్యర్థం పితుః ... గోత్రస్య ... ... ప్రేతస్య ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన, తత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం...గోత్రాణాం,... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాణాం అనుపార్వణ విధానేన ఏన ముభయాత్మకం ఉభయతోదైవికం కాలకామ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవపూర్వకం పిణ్డవర్జితం పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య.. హాని సపిండీకరణాఖ్యామశ్రాద్ధంఆమాన్నేనహావిషా పార్వణవిధానేన ఆమాదిద్రవ్యేణ సమానతంత్రేణ సద్యఃకరిష్యేనమః ॥ పితుః + శ్రాద్ధే దర్భచ్ఛేదనంకృత్వా ॥ కాలసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానేక్షణః కర్తవ్యః కామకసంజ్ఞికవిశ్వేషాం దేవానాంస్థానేక్షణఃకర్తవ్యః॥ద్వౌబ్రాహ్మణౌ దైవేనిమంత్ర్య॥ [అపసవ్యం] పితుః.. గోత్రస్య..... ప్రేతస్యమరణదినా...హాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థేక్షణఃకర్తవ్యః॥ ఇతి ప్రేతార్థమేకం నిమంత్ర్య॥తత్పితుః...గోత్రస్య.. ...ప్రద్యుమ్నరూపస్యస్థానేక్షణఃకర్తవ్యః॥ [ఇతిపిత్రర్థమేకంనిమంత్ర్య] తత్పితామహస్య

...గోత్రస్య......సంకర్షణ రూపస్య స్థానేక్షణః కర్తవ్యః॥ [ఇతి పితామహార్థ మేకంనిమంత్ర్య॥ తత్ప్రపితామహస్య...గోత్రస్య.. ...వాసుదేవరూపస్య స్థానేక్షణః కర్తవ్యః [ఇతిప్రపితామహార్థ మేక నిమంత్ర్య] [సవ్యం] శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః స్థానేక్షణఃకర్తవ్యః [ఇతి విష్ణ్వర్థమేకం నిమంత్ర్య] కేచిత్ - స్థానేక్షణాంనమః ఇత్యేవ శాంతరః॥ శ్లో॥ అక్రోధనైశ్శౌచపరైస్సతతం బ్రహ్మచారిభిః। భవితవ్యం భవద్భిశ్చమయాచ శ్రాద్ధకర్మణి॥ అథగోమయేనమ డలత్రియంకృత్వా॥విశ్వేదేవార్థంవిష్ణ్వర్థంచ ప్రథమమండలం॥ పైత్రార్థంమధ్యమమ డలం॥ తత్పిత్రాద్యర్థంతృతీయం॥ [సవ్యం] కాలకామకసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాంవిష్ణోశ్చపాద్యస్థానే సాక్షతా ఇమేకుశాః- పుష్పసహితా ఇమే

అక్షతాఃఅయంగంధః- ఇమేకుశాః- సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ [అపసవ్యం] పితః...పైత్రి పాద్యస్థానే ఇమేకుశాః ఇమేతిలాః-అయంగంధః సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ తత్పితృపితామహప్రపితామహానాం పాద్యస్థానేసతిలా ఇమేకుశాః- పుష్పసహితా ఇమేతిలాః - అయ గంధః- ఇమేకుశాః- సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ [సవ్యం] కాలకామకసంజ్ఞకవిశ్వేదేవాఃస్వాగతంనమః॥ కాలకామకసం పాద్యస్థానే ఇదమాసనం నమః- కాలకామకసంజ్ఞకవిశ్వేదేవాః ఇదంవః పాద్యంనమః-సుపాద్యం॥ పవిత్రంత్యక్త్వా॥ పాదాగ్రే ఆజ్యపూరితంనమః॥ శ్లో॥ యదీచ్ఛసిమహారాజన్ సర్వతీర్థావగాహనం। విప్రపాదవినిర్ముక్తతోయం శిరసిధారయ॥ పవిత్రంధృత్వా॥ కాలకామక విశ్వేదేవబ్రాహ్మణయోర్ద్వయోః పాదాప్రక్షాళనంకృత్వా॥ [అపసవ్యం] పితుః. గో.. స్య పైతస్యమరణాదినా...హాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టానుశ్రాద్ధేపైత్రార్థే ఇదంతే పాద్యం దదామి॥ శ్లో॥ నమోబ్రహ్మణ్యదే య...నమోనమః॥ ఇతిపాదాప్రక్షాళ్య॥ [సవ్యం] తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః స్వాగతంనమః॥ అపసవ్యం॥ తత్పితృ ..ఇదమాసనంనమః। సుఖాసనం॥ తత్పితృ...మహాః... గోత్రాః...ప్రద్యుమ్న సంకర్షణవాసుదేవరూపాః ఇదంవఃపాద్యంనమః॥

సుపాద్యం ॥ పవిత్రంత్యక్త్వా ॥ పాదాగ్రే ఆజ్యంపూత నమః ॥ (సవ్యం)
శ్లో॥ యదీచ్ఛసిమహారాజ...ధారయే॥ పవిత్రంధృత్వా॥విప్రపాదోదకం
శిరసిధృత్వా॥ (సవ్యం) శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః స్వాగతంనమః॥
శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః ఇదమాసనంనమః॥ సుఖాసనం ॥ శ్రాద్ధ
సం. .పాద్యంనమః॥ సుపాద్యం ॥ పవిత్రంత్యక్త్వా పాదాగ్రే ఆజ్యపూతం
నమః- నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ...నమః॥ పవిత్రంధృత్వా॥ విష్ణుపాదో
దకంశిరసిధృత్వా॥ [కర్తా] ఈశాన్యభాగే పవిత్రంవిసృజ్య ॥ పాదౌప్ర
క్షాళ్యాచమ్య॥ పునఃపవిత్రంధృత్వా॥ విశ్వేదేవాన్ ప్రాఙ్ముఖాన్ ఉపవే
శయేత్। పిత్రంప్రత్యఙ్ముఖముపవేశయేత్ ॥ తత్పితృపితామహ ప్రపి
తామహాన్ ఉదఙ్ముఖాన్ - విష్ణుం ప్రాఙ్ముఖం ఉపవేశయేత్। (సవ్యం]
కాలకామకవిశ్వేదేవాః విష్టరంనమః॥[అపసవ్యం] పితుః...గోత్రస్య...

స్య ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య..హాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదం తేవిష్టరంనమః॥తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః
...గోత్రాః...ప్రత్యన్న సంకర్షణ సుదనరూపాః విష్టరంనమః॥సవ్యం॥
శ్రాద్ధసం...విష్టరం నమః॥ శ్లో॥ బ్రాహ్మణాస్సంతు మేశాంతాః పాపాత్మాం
తుసమాహితాః । దేవానాం చైవదాతార స్త్రాతారస్సర్వదేహినాం॥
శ్రాద్ధకాలేగయాంధ్యాత్వా। ధ్యాత్వాదేవంజనార్దనం। ప్రద్యుమ్నాదిపి
తౄన్ ధ్యాత్వా।తత్ర శ్రాద్ధంప్రవర్తయే॥పూర్వోక్త...గోత్రస్య...ప్రే
తస్యమరణదినా...హాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధకర్మణిక్షిప్యేన
మః॥[అపసవ్యం]శ్లో॥అపక్రామస్తుభూతానిపిశాచాస్సర్వతోదిశం।సర్వే
షామవిరోధేన పితృకర్మసమారభే॥ ఇతితిలాన్వికీర్య॥ ప్రేతస్థానే తూష్ణీం
వర్తులమండలం కృత్వా ॥ తత్ప్రశ్రాద్ధస్థానేషు భూమింసమ్మృజ్య ॥ తూ
ష్ణీంమండలత్రయం కృత్వా॥ సవ్యం॥ విశ్వేదేవ విష్ణుస్థానేషు భూమింస
మ్మృజ్య॥ తత్రచతురశ్రమండలంకృత్వా ॥ అథామాదిద్రవ్యేషుతూష్ణీం
సంప్రోక్ష్య॥ కాలకామక × ఆవాహనంనమః॥ కాలకామకసంజ్ఞకవిశ్వే
షాం దేవానా మిదమాసనం దదామి॥ ౨॥ అథకుశాందదామి॥ విశ్వేదేవ

స్థానేభువిదర్భానాస్తీర్య॥ పాత్రద్వయంనిక్షిప్య ॥ ఉదకంపూరయిత్వా॥ దర్భైఃప్రచ్ఛాద్య॥ యవాన్ వికీర్య॥ గంధార్థం పుష్పార్థం ఇమేకుశాః॥ స్వర్చితమస్తు॥ కాలసంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః ఇదంవోఅర్ఘ్యం నమః॥ కామసంజ్ఞిక.. ఇదంవో అర్ఘ్యంనమః॥ యవైరభ్యర్చ్య॥ కాలకామసంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః గంధ దదామి॥ అలంకరణార్థం అక్షతాన్ దదామి॥ శ్లో॥ శీతవాతో.. చ్ఛమే॥ విశ్వేదేవాః. వస్త్రద్వయం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ (వస్త్రద్వయందద్యాత్) అథకర్ణాభరణకట్యాభరణ అంగుళ్యాభరణానిదద్యాత్ ॥ అభావేయథాశక్తిసువర్ణం వా-హిరణ్యంవాదద్యాత్ ॥సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ అథప్రేతపితృసంకర్షిష్యేనమః॥

శ్లో॥ ఆయాహిప్రేతగంభీరైః॥ పూర్వ్యైపామ్యపథో త్తమైః। ప్రజామస్మభ్యమాయచ్ఛ। రయిం దీర్ఘాయ దేవచ॥ పితరం...గోత్రం..... ప్రేతమావాహనంనమః॥ (ఇతి ప్రేతమావాహ్య) తత్పితృపితామహప్రపితామహాన్. గోత్రాన్..... ప్రద్యుమ్నసంకర్షణ వాసుదేవరూపాన్ ఆవాహనంనమః॥ అప్సు॥ పితుః .గోత్రస్య.. ప్రేతస్యమరణదినా...హాససపిండీకరణాఖ్యకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేఇదం తే ఆసనందదామి॥తత్పితుః

గోత్రస్య స్య ప్రద్యుమ్నరూపస్యపిత్రర్థేఇదమాసనందదామి॥తత్పితామహస్య.. గోత్రస్య సంకర్షణరూపస్య పితామహార్థేఇదమాసనం దదామి॥ తత్ప్రపితామహస్య...గోత్రస్య...స్య వాసుదేవరూపస్యప్రపితామహార్థే ఇదమాసనందదామి॥ (ఇత్యాసనందద్యాత్॥) పితుః...గోత్రస్య.. ప్రేతార్థే ఇదం తేక్షణందదామి ॥ తత్పితః సపిండీకరణాఖ్యాశ్రాద్ధేక్షణందదామి ॥ తత్పితా మహా సపి డీకరణాఖ్యాశ్రాద్ధేక్షణందదామి॥ తత్పితామహా సపిండీకరణాఖ్యాశ్రాద్ధేక్షణందదామి॥ తత్ప్రపితామహాసపిండీ...ర్థేక్షణాందదామి॥ ఇతిక్షణానిదద్యాత్ ॥ ప్రేతార్థం బ్రాహ్మణాగ్రేకుశాన్ పరిస్తీర్య ॥ తత్రపాత్రంసంపన్నంసుసంపన్నం॥ తత్పిత్రాద్యర్థంబ్రాహ్మణాగ్రేదర్భాన్ పరిస్తీర్య॥ తేషుతత్పిత్రాద్యర్థం త్రీణిపాత్రాణినిధాయ॥ తిలాన్వికీర్య॥ త్రిషుపాత్రేషుఉదకంనినీయ॥

శ్లో॥ పితృస్థానేవరేభాగే రాక్షసా విఘ్నకారిణః। తత్రస్థానేవిశు
ద్ధ్యర్థం తిలోదకముపస్పృశేత్॥ తత్పితరం...గోత్రం...ప్రద్యుమ్నరూ
పం తిలాన్ క్షిప్త్వా॥ తత్పితామహం.. గోత్రం + ... సంకర్షణరూ
పంతిలాన్ క్షిప్త్వా॥ తత్ప్రపితామహం ...గోత్రం... ...వాసుదేవరూ
పంతిలాన్ క్షిప్త్వా॥ ప్రేతపాత్రేమధుంకించిన్నిధాయ॥ తత్పితృపితామహ
ప్రపితామహ పాత్రేషు మధుంనిధాయ॥

శ్లో॥ పితృలోకనివాసిభ్యః పితృభ్యోస్తునమోనమః। ప్రద్యుమ్న
రూపపితరః ప్రసీదంతుసదామయి॥ కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ॥ పూర్వోక్తఏవం
...తిథౌపితుః . గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా...హాని సపిండీకరణా
త్పూర్వైకోద్దిష్టానుశ్రాద్ధే ఉదకసంయోజనం కరిష్య ఇతిసంకల్ప్య॥ పరిష
ద్దక్షిణాంగృహీత్వా॥ సమస్తసంప...దః॥ పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య
మరణదినా.. హాని సపిండీకరణాత్పూర్వైకోద్దిష్టానుశ్రాద్ధే ఉదకసంయో
జనం కర్తుం అధికారసంపదస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ ఉదకసంయో
...సిద్ధిరస్తు॥ అథకృచ్ఛ్రత్రయాణిదద్యాత్॥ శ్రీగోవింద గోవింద...ఏవం
...తిథౌపితుః ..గోత్రస్య ...ప్రేతస్య మరణదినా...హాని సపిండీకరణా
త్పూర్వైకోద్దిష్టానుశ్రాద్ధే తత్పితృపితామహ ప్రపితామహైః ..గోత్రైః ..
...ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపైస్సహసమానోదక సాపిండ్య
సిద్ధిద్వారావస్త్వాది పితృలోకావాప్త్యర్థ పితుః... గోత్రస్య.. ప్రేతస్య
పాత్రస్థోదకం ప్రథమద్వితీయ తృతీయాంశేతత్పితృ పితామహ ప్రపి
తామహానాం .. గోత్రాణాం ... ... ప్రద్యుమ్నసంకర్షణ వాసుదేవ
రూపాణాం పాత్రస్థోదకైస్సహ సంయోజయిష్యే॥ సంయోజయ॥
తతః సంయోజనకాలే గోదాన దద్యాత్॥ అథప్రేతపాత్రస్థోదకం కిం
చిత్ ఏకాంశే మాదాయ॥ తత్పితృపాత్రే నిషిచ్య॥ శ్లో॥ అయోధ్యా
మధురామాయా కాశీకాంచీహ్యవంతికా। పురీద్వారావతీచైవ సప్తై
తా మోక్షదాః॥ అహంకాశీంగమిష్యామి యత్రైవనివసామ్యహం॥ పితృ
లోకనివాసిభ్యః పితృభ్యోస్తునమోనమః॥ పితః...గోత్ర......ప్రేతతత్పా

స్నహాసంయోజ యేనమః॥ కృష్ణస్మరణంకృత్వా॥ పునరపి ప్రేతపాత్రో కంకించిత్ (ద్వితీయాంశం) ఆదాయ ॥ అయోధ్యా ... పితృభ్యోస్తు నమోనమః॥ పితః...గోత్ర......ప్రేత తత్పాత్రోదకం తత్పితామహైః ...గోత్రైః...... సంకర్షణరూపై స్నహాసంయోజయేనమః ॥ ఇతిపితామహపాత్రేనినీయ ॥ నారాయణనారాయణ॥పునరపి ప్రేతపాత్రోదకం కించిత్ (తృతీయాంశం) ఆదాయ॥ అయోధ్యా ... పితృభ్యోస్తునమో నమః॥ పితః...గోత్ర...... ప్రేత తత్పాత్రోదకం తత్ప్రపితామహైః... గోత్రైః...... వాసుదేవరూపైస్నహాసంయోజ యేనమః॥ ప్రేతపాత్రోదకం ప్రపితామహపాత్రేనినీయ॥ నారాయణనారాయణనారాయణ॥

స్త్రీవిష యేసంకల్పవిశేషః.

(స్త్రియః)మాతుః...గోత్రాయాః...నామ్న్యాః ప్రేతాయాఃపాత్రోదకం త్వన్మాతృపితామహీప్రపితామహీనాం...గోత్రాణాం... దాయీనాం ...రూపాణాంపాత్రోదకై స్నహసంయోజనంకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య॥ తత స్సర్వంసమానం॥ ప్రేతార్ఘ్యదానం॥ పితః... గోత్ర ...... ప్రేతమరణ దానాదారభ్య...మానిసపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధె ప్రేతార్థేఇదం తేఅర్ఘ్యందదామి॥ అర్ఘ్యందత్వా॥ తత్పితః...గోత్ర......ప్రద్యుమ్న రూప.ఇదం తేఅర్ఘ్యందదామి। తత్పితామహ...గోత్ర...... సంకర్షణ రూపఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ తత్ప్రపితామహ...గోత్ర...వాసుదేవ రూపఇదం తేఅర్ఘ్యందదామి॥ ఇతిబ్రాహ్మణహస్తేఅర్ఘ్యందద్యాత్॥

శ్లో॥ ఇహలోకంపరిత్యజ్య గతోసిపరమాంగతిం। మనసావాయు రూపేణవిప్రేత్వాంయోజయామ్యహం॥ ఇతిఅర్ఘ్యపాత్రాణివిసృజేత్॥ అథతిలైరభ్యర్చ్య॥ పితః...ప్రేతార్థే,గంధందదామి॥ అథాంగుళ్యాభరణ కర్ణాభరణ కట్యాభరణానిదద్యాత్॥ తదభావేయథాశక్తి హిరణ్యంవా దద్యాత్। అలంకరణార్థంతిలైరభ్యర్చ్య॥ శీతవాతోష్ణ...ప్రయచ్ఛమే॥ పితః...గోత్ర...మరణదినా... ప్రేతార్థేవస్త్రద్వయందదామి ॥ సకలా

రాధనైస్స్వర్చితంనమః॥అస్తు॥ తత్పితృపితామహ ప్రపితామహార్చనంకరిష్యేనమః॥ తిలైరభ్యర్చ్య ॥ తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః గంధం దదామి॥ అంగుళ్యాభరణాదిదద్యాత్ ॥ ఇమానిపుష్పాణి॥ శీతావాతోష్ణ ...మే॥తత్పితృపితామహాప్రపితామహానాం...వస్త్రయుగ్మంతుభ్యమహం ...నమమ॥ వస్త్రద్వయంప్రత్యేకంప్రత్యేకందద్యాత్ ॥ సకలారాధ ... నమః॥ అస్తు ॥ (సవ్యం) విష్ణోరారాధనంకరిష్యేనమః ॥ శ్రాద్ధసంరక్షక

శ్రీమహావిష్ణోః ఇదమావాహనంనమః ॥ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః ఇదమాసనందదామి॥ క్షణందదామి॥ కుశాన్ పరిస్తీర్య ॥ అర్ఘ్యపాత్రం నిధాయ ॥ ఉదకంపూరయిత్వా॥ దర్భైః పరిచ్ఛాద్య॥ యవాన్స్వకీర్య ॥ గంధార్థం పుష్పార్థం ఇమేకుశాః ॥ స్వర్చిత మస్తు ॥ శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోఇదంతే అర్ఘ్యందదామి ॥ యవైరభ్యర్చ్య ॥ శ్రాద్ధసంర

క్షక ... గంధందదామి ॥ అలంకరణార్థంఅంగుళ్యాభరణాదిదద్యాత్ ॥ ఇమానిపుష్పాణి॥ శీతవాతోష్ణ...మే॥ శ్రాద్ధసంరక్షక... వస్త్రయుగ్మం తుభ్యమహంసంప్రదదేనమమ॥ సకలారాధనైః స్వర్చితంనమః ॥ అస్తు ॥ అథమండలోద్వర్తనం కరిష్యేనమః॥ అథసర్వత్రఆమభోజన పాత్రేష్వభిఘార్య॥ కృష్ణ కృష్ణ ॥ సర్వత్రసమస్త భోజనపదార్థాని పాత్రేషు

నిధాయ॥ (అసంగాబియ్యంపప్పుమిర్చికూరలు మొదలగు సమస్తముసమర్పించవలయును॥ ద్విగుణంవాచతుర్గుణంవాదద్యాత్ ॥కాలసంజ్ఞికవిశ్వేదేవాః ఇదంవః ఆమంసపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలంసదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం కాలసంజ్ఞికవిశ్వేభ్యోదేవేభ్యః అక్షయతృప్త్యర్థం ఇదమామం సోపస్కర మమృతరూపేణ సంపద్యంతాం హవ్యం నమః॥ గయాయాందత్తమక్షయ్య మస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు ॥ గయాయాందత్తమస్తు ॥ కామసంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః ఇదంవః ఆమంసపరికరం సవ్యజనంసతాంబూలం సదక్షిణాకంసతిలాపిధానోదకుంభం కామసంజ్ఞిక విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః అక్షయతృప్త్యర్థం . ఇదమామం సోపస్కర

మమృతరూపేణ సంపద్యంతాం హవ్యంనమః ॥ గయాయాం దత్త + బ్రువంతు॥ గయాయాందత్తమస్తు ॥

(అపసవ్యం) పితః + గోత్ర × × ప్రేత మరణాదినాదారభ్య + హానిసపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్ఘే ఏతత్తే ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపి ధానోదకుంభం పిత్రే × గోత్రాయ ...... ప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం సంప్రదదేనమమ॥ ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వ విముక్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు ॥ ఇతిసదర్భ తిలోదకంభూమావిసృజేత్ ॥ ప్రేతతృప్తి . విముక్తిరస్తు ॥ తత్పితః.. గోత్రః......ప్రద్యుమ్నరూపఏత తేఆమం సపరికరంతత్పితా...గోత్రః... ప్రద్యుమ్నరూపో దేవ తేయిదమామం తత్పిత్రే గోత్రాయ......ప్రద్యుమ్నరూపాయ ఇదమామంసపరికరంసవ్యంజనం సతాంబూలం సతిలాపిధానోదకుంభం అక్షయతృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ అమృతరూపేణ సంపద్యంతాంకవ్యంనమః ॥ గయాందత్తం... బ్రువంతు॥ గయాయాందత్తమస్తు ॥ తత్పితామహ...గోత్ర...సంకర్షణరూపఏతత్తేఆమం సపరికరం తత్పితామహః...గోత్రః......సంకర్షణరూపోదేవతే ఇదమామం తత్పితామహాయ...గోత్రాయ ......సంకర్షణరూపాయ ఇదమామంసపరికరం...అక్షయతృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ అమృతరూపేణ సంపద్యతాంకవ్యంనమః॥ గయాయాందత్తం + బ్రువంతు॥ గయాయాందత్తమస్తు॥

తత్ప్రపితామహ + గోత్ర + ...వాసుదేవరూప ఏతత్తే ఆమం సపరికరం తత్ప్రపితామహః × గోత్ర + ...వాసుదేవరూపో దేవతేయిదమామం తత్ప్రపితా మహాయ + గోత్రాయ...... వాసుదేవరూపాయ ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలంసతిలాపి ధానోదకుంభం అక్షయ తృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ అమృతరూపేణసంపద్యంతాంకవ్యంనమః గయాయాందత్త × బ్రువంతు గయాయాందత్త

మస్తు ॥ (సవ్యం) శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోఏతత్తే ఆసనం సపరికరం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే శంఖచక్రగదాధరాయ లక్ష్మీసమేతాయ గరుడవాహనాయ ఇదమాసనంసపరికరంసవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం అక్షయతృప్త్యర్థం సంప్రదదే నమమ॥ అమృతరూపేణసంపద్యంతాం హావ్యంనమః ॥ ...... గయాయాంశ్రీవిష్ణుపాదే దత్తమక్షయ్యమస్తు॥

ధారాదత్తమ్.

(అపసవ్యం) పితుః × గోత్రస్య...స్య ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + వాని సపిండీ కరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేపితరం × గోత్రం... ప్రేతం తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాన్ × గోత్రాన్ × ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాన్ కాలకామసంజ్ఞకాన్ విశ్వాన్ దేవాన్ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణుంచ ఉద్దిశ్యమయాక్రియామాణేనానేన పితుస్సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేన పితుః × గోత్రస్య + స్య ప్రేతస్యతత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం + గోత్రాణాం + + నాం ప్రద్యుమ్నసంకర్షణ వసుదేవరూపాణాంకాలకామసంజ్ఞకవిశ్వేషాందేవానాం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ పితుః + గోత్రస్య × స్య ప్రేతస్య తత్పితృపితామహ ప్రపితామహైః + గోత్రైః × × ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపై స్సహసమానోదక సాపిండ్యసిద్ధిద్వారా పితృలోకావాప్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు ॥ ఇతితిలోదకముత్సృజేత్॥ పితృలోకావాప్తిరస్తు। ఏవంగుణ + తిధౌపితుః + గోత్రస్య × స్యప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + వాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే తిలోదకపిండప్రదానంకరిష్యేనమః॥ అథశాలిచూర్ణం తిలమధ్వాజ్యక్షీరేణ మిశ్రయిత్వా॥ ప్రేతస్య ఏకపిండంకృత్వా ॥ తత్పిత్రాదేః పిండత్రియంకుర్యాత్॥ అథగోమయేనోపలిప్య॥ తత్రదర్భానాస్తీర్య॥ దర్భోపరిఏతత్తిలోదకందదామి॥ పిత్రే + గోత్రాయ × + ప్రేతాయ మరణదినా. .వాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థే ఏతంపిండం

దదామి॥ పిండందత్వా॥ పిండోపరిపత్రతిలోదకందదామి॥ ప్రేతపిండస్య పశ్చిమతః గోమయేనానులిప్య ॥ తత్రిదర్భానాస్తీర్య ॥ దర్భోపరిపత్రతిలోదకందదామి॥ 3 తత్పితః + గోత్ర + + ప్రద్యుమ్నరూప తత్పితే + గోత్రాయ × ప్రద్యుమ్నరూపాయ ఏష తేపిండోనమః గయాయాందత్తమస్తు ॥ తత్పితామహ × గోత్ర × × సంకర్షణరూప తత్పితామహాయ + గోత్రాయ + + సంకర్షణరూపాయ ఏష తేపిండో నమమ॥గయాయాందత్తమస్తు॥ తత్ప్రపితామహ × గోత్ర + + వాసుదేవరూప తత్ప్రపితామహాయ × గోత్రాయ + + వాసుదేవరూపాయ ఏష తే పిండోనమమ॥ గయాయాందత్తమస్తు ॥ పిత్రాదిపిండేప్రేత పిండేచ మధుంనిధాయ॥ శ్రీగోవిందగోవింద...ఏవంగుణ...తిథౌ (అపసవ్యం) పితుః...గోత్రస్య మరణదినాదారభ్య...హాని సపిండీకరణాఖ్యామహాశ్రాద్ధేతత్పితృపితామహ ప్రపితామహైః ..గోత్రైః...ప్రద్యుమ్నసంకర్షణవాసుదేవరూపైస్సహసమానోదకసాంపిడ్యసిద్ధిద్వారా పితృలోకావాప్త్యర్థం పితుః. గోత్రస్య...స్య ప్రేతస్య పిండం (ప్రథమద్వితీయ తృతీయాంశం) తత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం...గోత్రాణాం... రూపాణాం పిండైస్సహసంయోజయిష్యే॥ ఇతిసంకల్ప్య అథ కృచ్ఛ్రత్రయందద్యాత్॥ అథ పిండసంయోజనాంగ గోదానంబ్రాహ్మణాయ దద్యాత్॥ తతఃప్రేతపిండం త్రేధావిభజ్య ॥ ఏకభాగమాదాయ॥ పితః ...గోత్ర...ప్రేతప్రేతపిండ (ప్రథమాంశం) త్వత్పితృభిః...గోత్రైః..... ప్రద్యుమ్నరూపైస్సహసంయోజయేనమః॥ కృష్ణకృష్ణకృష్ణ॥ ప్రేతస్య ద్వితీయ పిండభాగమాదాయ॥ పితః...గోత్ర......ప్రేత ప్రేతపిండద్వితీయాంశంత్వత్పితామహైః...గోత్రైః...... సంకర్షణరూపైస్సహసంయోజయేనమః॥ కృష్ణకృష్ణ॥ ప్రేతస్యతృతీయపిండభాగమాదాయ ॥ పితః... గోత్ర... ప్రేత ప్రేత పిండ తృతీయాంశంత్వత్ప్రపితామహైః... గోత్రైః ......వాసుదేవరూపైస్సహసంయోజయేనమః॥కృష్ణకృష్ణకృష్ణ॥ ఏవంస

యోజయేత్॥ శ్లో॥ ఏష వోనుగతః ప్రేతః పితృ సామన్య వాప్తవాన్। శివం భవతు శేషాణాం జాయంతాంచిరంజీవినః॥ ఇతఃపరం ప్రేతశబ్దో నాస్తి॥

స్త్రీ సపిండ నేవి శేషః॥ శ్లో॥ ఏషా వోనుగతా ప్రేతా పితృ సామాన్యమాయుషి। శివంభవతు శేషాణాం జాయంతాంశ్చిరజీవినః॥ ఇతఃపరం ప్రేతశబ్దో నాస్తి॥ చతుర్థోపివివర్జతే॥

అథ వైతరణీ గోదానమ్.

పితుః...గోత్రస్య.....ప్రద్యుమ్న రూపస్య సుఖేన వైతరణీనద్యుత్తరణార్థం శ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థం మహావైతరణీసంజ్ఞిక గోదానంకరిష్యే నమః॥ తదంగ బ్రాహ్మణపూజాంకరిష్యేనమః॥ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం నమః॥ ఉభాభ్యామిదం పాద్యం॥ శ్లో॥ నమో స్త్వనంతాయ + యుగధారిణేనమః॥ అయంవోగంధః॥ అలంకారార్థాఇమే అక్షతాః × మస్తు॥ అథగోపూజాంకృత్వా॥ ప్రదక్షిణాకారయేత్॥ మంత్రః॥ శ్లో॥ యమద్వారేమహాఘోరే తప్తావైతరణీనదీ। తాంతర్తుంగాంప్రదాస్యామి ఉత్తరాయసుఖేనతాం॥ గవామంగేషు + చ్ఛను॥ అస్మై బ్రాహ్మణాయ + + పితుః × గోత్రస్య + + ప్రద్యుమ్న రూపస్య సుఖేన వైతరణీ నద్యు తరణార్థం వైతరణీ సంజ్ఞికగోదానం శ్రీమహావిష్ణు ప్రీతిం కామయమాన స్తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ ఇతిధేనుపుచ్ఛంగృహీత్వా॥ సకుశతిలోదకందద్యాత్॥ శ్లో॥ దేవస్య ప్రీతయేదానం గృహ్ణామ్యర్యమ తుష్టయే। బాహుభ్యాం పుష్టహస్తాభ్యాం పుణ్యకర్మప్రసూతయే॥ గోదానందద్యాత్॥ గోదాన సాద్గుణ్యార్థం దక్షిణాంతుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ ఏవం...ప్రీత్యర్థం త్వయాకృతేన వైతరణీసంజ్ఞిక గోదానేన భగవాన్ .. పితుః ... గోత్రస్య ... ... ప్రద్యుమ్న రూపస్యసుఖేన వైతరణీ నద్యుత్తరణం కరోతు॥ అభావే గోమూల్యంవాదద్యాత్॥ అథదశదానాని విశేషదానానిచకుర్యాత్॥ అతః పరంమనసోద్దిష్ట దానానికుర్యాత్॥

స్వర్గపాథేయమ్.

ఏవంగుణ + తిథౌవృద్ధప్రపితామహస్య...గోత్రస్య...వాసుదేవరూపస్యస్వర్గలోక ప్రాప్త్యర్థంస్వర్గపాథేయ అనుదానంకరిష్యేనమః ॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ అథబ్రాహ్మణపూజాం కరిష్యేనమః ॥ అస్మత్ వృద్ధప్రపితామహాయ.. గోత్రాయ... వాసుదేవరూపాయ ఇదమాంమంసకరికరం సదక్షిణాకంసతాంబూలంఅక్షయ్యతృప్త్యర్థంసంప్రదదేనమమ॥ఇతిస్వర్గపాథేయందద్యాత్॥ యథాశక్తిదక్షిణాందద్యాత్॥ తూష్ణీంపిండశేషం నిధాయ॥ పిండోపరితిలోదకం దదామి॥3॥ సవ్యేనపిండపార్వణపూజాం కరిష్యేనమః॥ పిండపితృ దేవతాభ్యోనమః॥ దర్భపత్రకుశతిలాక్షతాంత్సమర్పయామి॥ నైవేద్యం కుర్యాత్ ॥ పిండదక్షిణాం దద్యాత్॥ పితుః... గోత్రస్య...ప్రద్యుమ్నరూపస్య సపిండీకరణాఖ్యా మత్ శ్రాద్ధేయజమానస్యపితృపితామహప్రపితామహాః...గోత్రాః... ప్రద్యుమ్నసంకర్షణవాసుదేవరూపాః ఉద్దిశ్యత్వయాకృతేనతిలోదకపిండదానేనపిత్రుపితా... నాం × గోత్రాణాం + ప్రద్యుమ్నసంకర్షణ వాసుదేవరూపాణాం అక్షయ్యతృప్తిర్భూత్వా పితుః.....పితృలోకప్రాప్తిరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు॥ (తిలోదకంత్యజేత్) పితృలోకావాప్తిరస్తు॥పిండానుద్వాసయిష్యే॥ ఉద్వాసయ ॥ అయోధ్యా మధురా మాయాకాశీకాంచీ హ్యవంతికా పురీద్వారవతీచైవ సప్తైతా మోక్షదాయకాః । అహంకాశీంగమిష్యామి తత్రైవ నివసామ్యహమ్ ॥ ఇతిబ్రువాణసతతం కాశీవాసఫల లభేత్ ॥ యావత్పిండంమనుష్యాణాంగంగాతోయేషుతిష్ఠతి। తావద్వర్షసహస్రాణి పుణ్యాలోకేమహీయతే॥ పిండస్థానేశాంతిరస్తు...గృహేధనధాన్యసమృద్ధిరస్తు ॥ అథబ్రాహ్మణాన్ సంతుష్టయేత్ ॥ అథకర్తాస్నాత్వా కర్మణః పుణ్యాహవాచనంకారయిత్వా ॥ ఊనమాసికః కుర్యాత్ ॥ తతఃబంధుభిస్సహభోజనం కుర్యాత్ ॥ తతఃనూతన వస్త్రధారణానంతరం సువర్ణస్పర్శనంకృత్వా తతః బ్రాహ్మణాశీర్వచనంకార్యం ॥ ఇతి సపిండీకరణప్రయోగస్సమాప్తః ॥

ఈశాస్త్రోక్త ప్రయోగమందు ఉదక సంయోజనము పిండసంయోజనము చేర్చితిని దేశాచారశిష్టాచారములప్రకారము జరిపింపవలయును.

మాతుస్సపిండీకరణమ్.

ఏవం... మాతుః... గోత్రాయాః ప్రేతాయాః మరణదినాదారభ్య.. హని సపిండీకరణాఖ్యాశ్రాద్ధం కరిష్యే నమః ॥ అనుజ్ఞార్థం ప్రాయశ్చిత్తంకుర్యాత్ ॥ ఏవం... మాతుః... గోత్రాయాః... ప్రేతాయాఃమరణదినా.. హనిసపిండీకర... శ్రాద్ధేతద్భర్తృ మాతృపితామహీ ప్రపితామహీభిః...గోత్రాభిః... దాయాభిః ప్రద్యుమ్న సంకర్షణవాసుదేవ రూపాభి స్సమానసమానోదకత్వే నాపిండ్యసిద్ధిద్వారా పితృలోకావాప్త్యర్థం మాతుః... గోత్రాయాః... ప్రేతాయాః ఏకోద్దిష్టవిధానేన తద్భర్తృమాతృపితామహీ ప్రపితామహీనాం... గోత్రాణాం... నాం ప్రద్యుమ్న ... రూపాణాం పార్వణవిధానేన ఏవముభయాత్మకం కాలకామకసంజ్ఞక విశ్వేదేవపూర్వకం పిణ్డ్వంతం మాతుః... గోత్రాయాః ...ప్రేతాయాఃసపిండీకరణాఖ్యాశ్రాద్ధంకరిష్యేనమః॥ (ఇతిసంకల్ప్య) బ్రాహ్మణనిమంత్రణాది సర్వంపూర్వవత్ ॥

పితృసపిండీకరణమువలెనే మాతృసపిండీకరణమును గూడఁజేయవలయును. అందుమాతృసపిండీకరణమున పితామహీ మొదలగువానితోఁగూడ స్త్రీలింగముగానూహఁజేసి ప్రయోగమంతయును పూర్వమువలెనే జరుపవలయును. గ్రంథవిస్తరభీతిచే చేర్చనైతిని

గర్భిణీమరణ ప్రయోగము.

గర్భిణీమృతా చేత్ శ్మశానంనీత్వా ॥ గర్భిణీస్త్రీ ప్రసవింపలేక బిడ్డనుగడుపున నుంచుకొని చచ్చినట్టయిన నాప్రేతను శ్మశానమునకు దీసికొనిపోయి,

తత్ర దక్షిణశిరసం నిధాయ	పిమ్మట దక్షిణశిరస్సుగానుంచి
షాణ్మాసాదూర్ధ్వంచేత్తస్యానాభేర్వామభాగేచతురంగుళప్రమాణేనోదరం లాంఛయిత్వా	గర్భము ఆరునెలలకుఁ పైబడెనేని యాప్రేతయొక్క నాభికిఁ గుడిప్రక్క కడుపున నాలుగంగుళముల ప్రమాణము గురుతుచేసి

నారాయణ మన్త్రేణగర్భంభిత్వా శిశుమాదాయ ప్రక్షాళ్య భూమౌనిక్షిపేత్ ।	నారాయణనామోచ్చారణమును జెప్పుచు గర్భమును ఛేదించి శిశువును తీసికొని కడిగి భూమియందుంచవలెను.
శిశుర్జీవేద్యది-జీవంతం పుత్రమభిమంత్ర్య॥	శువు బ్రతికియుండినట్టయిన జీవించియున్న పుత్రుని యభిమంత్రించి
శ్లో॥ సర్వతీర్థ సముద్భూతాః పావనాః పాపహారిణః। ఆపశ్శరీరసంశుద్ధం కుర్వంతుమమసర్వదా॥ ఇతిస్నాపయిత్వా॥	ఈమంత్రమును జెప్పుచు నాశిశువునకు స్నానముఁ జేయించి
భూమౌసువర్ణంనిధాయ తత్ర శిశుం నిక్షిప్య	భూమియందు బంగారమునుంచి ఆబంగారముమీఁద నాశిశువునుంచి
పృథివ్యాపస్తేజో వాయ్వాకాశాద్యైః శిశుంపంచప్రాణమభిమంత్ర్య॥	పృథివ్యా + శిశువును పంచ ప్రాణముల నభిమంత్రించి॥
అన్యస్త్రియాః స్తనంప్రతిధాప్య శిశుంగ్రామంప్రాపయిత్వా తతః గర్భచ్ఛేద దేశే ఆజ్యం నిధాయ	ఇతర స్త్రీవలన చన్నునిప్పించి ఆశిశువును గ్రామమునకు బంపించి గర్భమును ఛేదించినచోట నేతిని ఉంచవలెను.
అచ్యుతాయనమః - అనంతాయ నమః-గోవిందాయనమః-గ్రీష్మాయనమః + హేమంతాయ నమః -వసంతాయనమః - పరమాత్మనేనమః	అచ్యుతాయనమః అనునది మొదలు పరమాత్మనేనమః అనువఱకు గర్భమందు హోమములు జేసి

అథ కేశవాది నామం కేచి త్కుర్వంతి.	కొందరు కేశవాయనమః అనుసని మొదలు కేశవనామముల చేతనె చేయుచున్నారు.
ఛేదప్రదేశం సూత్రేణ సంగ్రంథ్య	గర్భమును ఛేదించిన స్థలమును నూలితో కుట్టవలెను.
ఏవం × ధర్బాండోదర ఛేద ప్రాయశ్చిత్తార్థం గోదానంహిరణ్య దానంచకుర్యాత్॥	గోదానహిరణ్య దానమును జేయవలయును.
శిశుఃమృతశ్చేత్ ఖననంకుర్యాత్॥	శిశువుమృతి పొందినట్లాయెనాభూమియందు పాతిపెట్టవలెను.

ఇతిగర్భిణీమృతిప్రయోగస్సమాప్తః

సూతికా [రజస్వలా] ప్రాయశ్చిత్తము.

ప్రథమంశుద్ధజలేనస్నాపయిత్వా॥ కర్తాస్నాత్వా॥ పూర్వవస్త్రం పరిత్యజ్య॥ నూతనవస్త్రంధృత్వా॥ శ్రీగోవిందగోవిందఏవంగుణ × తిథౌమాతుః + గోత్రాయాః × దాయ్యాః ప్రేతాయాః జాతసూతకమధ్యే [రజోమధ్యే]మరణేసతితద్దోష పరిహారార్థంసూతికామరణ రజస్వలామరణ]ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ ప్రేతంశుద్ధజలేనస్నాపయిత్వా॥శుద్ధవస్త్రంధృత్వా॥ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా॥కృచ్ఛ్రత్రయాణాగోదానాపిచకుర్యాత్॥తద్దోషపరిహారార్థంతిలపాత్రదానంకుర్యాత్॥ అథపాత్రిద్దేశేగోమయేనానువిప్య॥ నూతనవస్త్రేణమంటపంనిర్మాయ॥ తత్రతండులాన్నిక్షిప్య॥ చతుర్దిక్షుకలశాన్ ప్రతిష్ఠాప్య॥ తీర్థరాజాయనమః ఇతిఉదకంనిధాయ॥తత్కలశేషుపంచపల్లవాన్ పంచామృతాన్ నిక్షిప్య॥ నూతనసూత్రమావేష్ట్య॥ శ్లో॥ మృత్తికే బ్రహ్మరూపేత్వం। మృత్తికే విష్ణురూపిణీ। సుకృతందుష్కృతంచైవ మాంప్రాపయపరాంగతిం॥ కలశేషుమృత్తికాంనిధాయ॥ ఋత్విగ్వరణం కృత్వా॥ అథవరుణపూజాం సమాచరేత్ ।శివో మహేశ్వరశ్శంభుః...శతం॥ సురాస్త్వామభిషిం...

సర్వకామార్థసిద్ధయే ॥ అయోధ్యా మధురా...దాయకాః॥ ఇతికలశో
దకైః సూతికాయాః [రజస్వలాయాః] శిరసి మార్జయిత్వా శ్వేతవస్త్ర
మాచ్ఛాద్య। బ్రాహ్మణేభ్యోదక్షిణాం దద్యాత్ ॥ రజస్వలామృతాప
ప్యేవంకుర్యాత్ ॥ శ్రీరామరామరామ॥

౧౦౮ పసుపువుండలు గేసి ౧౦౮ మాఱులు ఆ ప్రేతమునకు త్రికా
స్నానములు చేయించవలెను. పిమ్మట మార్జనము చేయవలెను.

ఇతి సూతికా[రజస్వలా]మృతిప్రాయశ్చిత్తస్సమాప్తః॥

—విధవా ప్రాయశ్చిత్తము.—

స్నాత్వా। పూర్వోక్త...ధా అముకగోత్రాయాః అముకనా
మ్న్యాఃజన్మాభ్యాసాదిజన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం సంభావితానాం
పాపానాం అస్నానభోజన తాంబూలచర్వణ మలినవస్త్రధారణ దే
హారక్షణ పుణ్యతీర్థరాహిత్య-గంధపుష్పపరిమళాది ద్రవ్యధారణ- ఏకా
దశ్యుపవాసరాహిత్య బృందావనతులసీ తీర్థరాహిత్యతిష్ఠన్మూత్రవిసర్జ
న- పాపకర్మపరీక్షణ-రహసి పరపురుష భాషణ- నానావిధ దుష్కర్మ
యుక్త మాతాపిత్రాది దూషణశ్వశురాదీనాం శుశ్రూషరాహిత్యసదా
పరదూషణ దేవబ్రాహ్మణ గురుతిరస్కార పరస్త్రీదోషనిరూపణఆత్మ
విక్రయ శిశుహనన గోహననపరద్రవ్యాపహరణ మిత్రద్రోహ భోజన
సమయే పంక్తిభేదన అజ్ఞానతో రజస్వలాన్యోన్య స్పర్శాది సంపాదిత
మహాపాపానాం. కాయిక వాచిక మానసిక పాతివ్రత్య ధర్మలోపానాం
అజ్ఞానతస్స కృత్కృతానాం అజ్ఞానతో భ్యస్తానాం ప్రకాశ కృతా
నాం మహాపాతక చతుష్టయ వ్యతిరిక్తానాం ప్రకాశకృతానాం మహా
పాతకాఽతిదిష్టరూప మహాపాతక వ్రతాఽతిదేశిక రూపాఽతిపాతకా
నాంప్రకాశకృత మహాపాతకసమరూపానుపాతకానాంఉపపాతకానాం
సంకలీకరణానాం మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరా
ణాం అవకీర్ణకానాంప్రకీర్ణకానాంరహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం
ఉపపాతకానాంఏవంబహూనాం బహువిధానాంస ర్వేషాంపాపానామప

నోదకప్రాయశ్చిత్తంనిశ్చిత్య॥ మామనుగృహ్ణంతుభవంతః ॥ అథకృచ్ఛ్ర
త్రియాశేచగోదానఇచ్ఛకుర్యాత్ ॥ శేషంసర్వప్రాయశ్చిత్తవత్॥

ఇతి విధవాప్రాయశ్చిత్తం సమాప్తమ్॥

సువాసినీప్రాయశ్చిత్తము.

అచమ్య॥ఏవం + ధర్మంజన్మాభ్యాః సాజన్మప్రభృత్యే తతక్షణపర్యంతం...
నివారణార్థంసర్వప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే॥దక్షిణాంగృహీత్వాఅముకగో
త్రాయాఃఅముకనామ్న్యాఃజన్మాభ్యాసాజన్మప్రభృత్యేత తత్క్షణపర్యం
తం మధ్యవర్తినికాలేసంభావితానాంపాపానాంస్వార్థక్రియావరత్వ హీన
జాతిపరపురుషసహవాస దేవబ్రాహ్మణ దూషణ గురుతిరస్కార ఆత్మ
విక్రయ- రసద్రవ్యాదివిక్రయ, పతివంచననిరాకరణ- పరదూషణ -
పరస్త్రీదోషనిరూపణ-ఆరంభప్రీతత్యాగసదాదుర్భాషణఅన్యగృహవా
స-సదాకోపస్వభావ-శిశుహనన-గోహనన- పరద్రవ్యాపహరణ-మిత్ర
ద్రోహ-భర్తృశ్వశురశుశ్రూషరాహిత్య భర్తరిదేశాంతరగతే దేహాలం
కరణ,కన్యావిక్రయ-విశ్వాసఘాతుక-విషదాయకత్వ-పంక్తి భేదన-శిశు
వధ-గృహస్థద్రవ్యాదీనాంచౌర్యవిక్రయ-సదామలినత్వ-అజ్ఞానతఃరజస్వ
లాభాండస్పర్శనాదీనాంసర్వేషాం పాపానాం-మహాపాతకానాం ఉపపా
తకానాం సంకలీకరణానాంమలినీకరణానాంఅపాత్రీకరణానాంజాతిభ్రం
శకరాణాం అవకీర్ణకానాంప్రకీర్ణకానాం రహస్యకృతానాం మహాపా
తకానాం రహస్యకృతమహాపాతక సమరూపాఽతిపాతకానాంఉపపాత
కానాం ఏవంబహూనాంబహువిధానం సర్వేషాంపాపానామపనోదకం
యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తంనిశ్చిత్యఉపదిశంతుమామనుగృహ్ణంతుభవంతః॥
అనుగృహాణ॥అథకృచ్ఛ్రత్రయంకుర్యాత్॥ గోదానాదిచకుర్యాత్ ॥ శే
షంపూర్వవత్ ॥ ఇతి సువాసనీ ప్రాయశ్చిత్త ప్రయోగస్సమాప్తః

దుర్మరణ ప్రాయశ్చిత్తము.

ఏవంగుణ × తిథౌ యజమానస్య పితుః + గోత్రస్య + ...
ప్రేతస్య ప్రమాదాచ్చండాలద్యై హతస్యదుర్మరణ... ప్రాయశ్చి

త్తంకరిష్యేనమః॥ పరిషద్దక్షిణాంగృహీత్వా॥ సమస్తసంప...పద॥పితుః + దుర్మరణప్రాయశ్చిత్తాధికారసిద్ధిరస్తు॥అథకృచ్ఛ్రత్రయంకుర్యాత్ బ్రాహ్మణానుజ్ఞయా మహానదీస్నాన ధేనుదానాదియథాశక్త్యాచరిష్యే॥ తతఃసర్వప్రాయశ్చిత్తాదిసర్వంపూర్వవత్ గ్రంథవిస్తరభయాన్నలిఖ్యతే॥

నారాయణ బలిప్రయోగము.

పితుః + గోత్రస్య + .. ప్రేతస్య పూర్వసంచిత ఇహజన్మనిదుర్మరణజనితపైశాచికనివృత్తిద్వారా శాశ్వతపుణ్యలోకావాప్త్యర్థం దుర్మరణనారాయణ బల్యాఖ్యంకర్మకరిష్యమాణస్తదంగత్వేనతదాదౌ × పుణ్యాహవాచనంకరిష్యేనమః॥ ఆదౌగణపతిపూజాంకరిష్యే॥ గణపతిపూజాంపుణ్యాహంకృత్వా॥ పవిత్రంధృత్వా॥ శ్రీగోవింద గోవిందపూర్వోక్త × తిథౌ పితు + గోత్రస్య × స్యపూర్వసంచితఇహజన్మనిదుర్మరణజనిత పైశాచిక నివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్త్యర్థంయథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యేనమః పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా సమస్తసంప × కృత్వా॥ పితుః + గోత్రస్య + స్యదుర్మరణజనిత పైశాచికబాధానివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం నారాయణబల్యధికార .సిద్ధిరస్తు॥అథకృచ్ఛ్రత్రయందద్యాత్॥ అథ నదీతీరేగోమయేన చతురశ్రమండలం కృత్వా॥ తన్మధ్యే రంగవల్లీం కృత్వా॥ నూతన వస్త్రద్వయం పరిస్తీర్య॥ తత్రపంచప్రస్థపరిమిత తండులాన్నిక్షిప్య॥ పంచకలశాన్ నిధాయ॥

శ్లో॥ ఆయాహిప్రేతగంభీరైః పూర్వైస్సౌమ్య పథోత్తమైః॥ ప్రజామస్మభ్యమాయచ్ఛ రయిందీర్ఘాయురేవచ ॥ ఇతిమంత్రేణమధ్యకలశే ప్రేతమావాహ్య॥

శ్లో॥ పూషాత్వోపాయమేభూయా త్సర్వపాపానుత్తయే! సహాసరికరసంగీత స్సుస్తాశాంతరాంతరః ॥ ఇతి పూర్వకలశే నారాయణమావాహ్య॥

శ్లో॥ వృషాధిరూఢందేవేశం సర్వలోకైకకారకం। ధ్యాయేద్బ్రహ్మాదిభిస్తుత్యంమమపాపంవ్యపోహతు॥ ఇత్యుత్తరకలశేరుద్రమావాహ్య॥

శ్లో॥ విరించిం వాక్పతిం శ్వేత పద్మస్థంపద్మసన్నిభం । అక్షస్రక్కుండికాభీతిదానహస్తంవిభావయే ॥ ఇతిపశ్చిమకలశే బ్రహ్మాణమావాహ్య॥

శ్లో॥ రక్తదృష్టింపాశహస్తంయమంమహిషవాహనం । కాలంకరాళవదనం నీలాంగంభీషణ భజే॥ ఇతిదక్షిణకలశే యమమావాహ్య॥ అథ ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలకానావాహ్య॥

శ్లో॥ ఇంద్రోమరావతీనాథఃశచీదేవ్యాస్తునాయకః।వజ్రాయుధశ్చప్రాచీశః తస్యచైరావతోగజః॥ ఇంద్రంసాంగం + స్థాపయామిపూజయామి॥

శ్లో॥ అగ్నిస్తేజోవతీవాసీ స్వాహాదేవ్యాఃప్రియఃపతిః। మేషారూఢశ్శక్తిధరః దిశ్యాగ్నేయ్యాం ప్రతిష్ఠితః॥అగ్నింలోకపాలకమా + మి॥

శ్లో॥ యమస్సంయమనీనాథః శ్యామలాయామనఃప్రియః। దండభృన్మహిషారూఢోదక్షిణస్యాందిశిస్థితః ॥ యమంలోకపాలకమా + మి॥

శ్లో॥ కృష్ణాంగనాపురంయస్య దీర్ఘాభార్యానరోహయఃశస్త్రకుంతో నిరృతిశ్చనైరృత్యాందిశిసంస్థితః । నిరృతింలోకపాలకమా + మి॥

శ్లో॥ పురీశ్రద్ధావతీయస్య ప్రియభార్యాచకాళికా। నక్రవాహఃపాశధరో వరుణఃపశ్చిమేశ్వరః॥ వరుణంలోకపా + మి॥

శ్లో॥ వాయుర్గంధవతీనాథః కించతస్యాంజనాప్రియా । సారంగవాహోధ్వజభృత్ వాయవ్యాందిశివర్తతే॥ వాయుంలోకపా + మి ॥

శ్లో॥ కుబేరశ్చాలకాయాంతు చిత్రరేఖాప్రియాంగనా। హయోవాహాఃఖడ్గధరః ఉదీచ్యాందిశివర్తతే॥ కుబేరంలోకపా + మి॥

శ్లో॥ యశోవతీశఈశానః పార్వతీపతిరీశ్వరః। ఈశాన్యాందిశిసంభాతి వృషారూఢస్త్రిశూలభృత్ ॥ ఈశానంలోకపాల + మి॥

శ్లో॥ శుద్ధస్ఫటికసంకాశం సహస్రాదిత్యవర్చసం । నీలజీమూతసంకాశంనీలాంజనసమప్రభం॥ క్షేత్రపాలకమావా + మి॥

శ్లో॥ మహావిష్ణుంశంఖపద్మ సుదర్శనగదాధరం। ధ్యాయేహంనీలగాత్రాంగంపద్మస్థకమలాపతిం॥ విష్ణుమా + మి॥అచ్యుతమావాహయామి॥ అనంతమావాహయామి ॥ గోవిందమావాహయామి॥ అథకలశేషు

పంచామృతాని పంచరత్నాని పంచత్వక్పంచపల్లవానిచనిధాయ॥అథకల
శపూజాంకరిష్యేనమః। శ్లో॥ కలశస్యముఖే + సమాశ్రితాః॥గంగేచయ
మునేకృష్ణే...కురు ॥ ఆయాంతు.. సంప్రోక్ష్య॥ శ్లో॥ శిరశ్శ్రోత్రంతథా
నాసా మూర్ధ్నాంజిహ్వాంతథైవచ। కంఠంకుక్షించహృదయం కటింబాహూ
తథాంగుళీః । ఊరూజానూచపాదాంతంతత్తన్న్యాసంవినిర్దిశేత్॥ స్థిరో
భవ...స్థిరాసనంకురు॥అథషోడశోపచారపూజాంత్సమాపయేత్॥ అత్ర
కేశవాది చతుర్వింశతినామపూజాంకుర్యాత్॥ క్షీరాన్నంనివేద్య॥ పితుః
దుర్మరణజనితపైశాచిక విముక్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్తింకరోతు॥పు
ణ్యలోకావాప్తిరస్తు॥ అథ హోమవిషయో వైకల్పికః॥ తత్కరణే బ్రాహ్మ
ణైః కార్యం॥ హోమార్థంఋత్విగ్వరణంకుర్యాత్॥ ఏవంగుణ...తిథౌ
పితుః...గోత్రస్య...స్యశాశ్వత పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం- అంధత్వమూ
కత్వకాణత్వబధిరత్వపైశాచికబాధానివృత్త్యర్థం తదుక్తహోమంకరిష్యే
నమః॥ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది హోమప్రయోగాంతంబ్రాహ్మణైఃకార్యం॥
అత్రతిలాజ్య తండులకుశసహిత హోమంకుర్యాత్॥ యజమానస్యపి

త్రే...గోత్రాయ...ఇదంనమమ। బ్రహ్మణేనమః॥ రుద్రాయనమః॥ య
మాయనమః॥ వైవస్వతాయనమః॥ శ్లో॥ పూషాత్వోపాయమేభూయా
త్సర్వపాపాపనుత్తయే। సహస్రకరసంవీత స్సమస్తాశాంతరాంతరః॥
శ్రీనారాయణాయ.. ఇదంనమమ॥ శ్లో॥ శంఖచక్రగదాపద్మరాజమాన
కరాంబుజం। సువర్ణవర్ణపురుషమూర్తింహృదివిభావయే॥ నారాయ
ణాయ ఇదంనమమ॥ఇతి అష్టోత్తరశతహోమంకుర్యాత్॥౧౦౮॥అథా
ష్టదిక్పాలకహోమంకరిష్యే॥ ఇంద్రాయనమః॥=== ఈశానాయనమః॥
ఊర్ధ్వపురుషాయనమః॥ పృథివ్యైనమః॥ అగ్నయేనమః॥రుద్రాయనమః॥
అస్మిన్ కర్మణిమంత్రవిపర్యాస కాలవిపర్యాస కర్మవిపర్యాస సమస్త
ప్రాయశ్చిత్తార్థం కేశవాదిహోమం కరిష్యేనమః॥ కేశవాయనమః॥...
శ్రీకృష్ణాయనమః॥ అథశుద్ధోదకమార్జనంకుర్యాత్॥ఆచార్యాయబ్రాహ్మ
ణేభ్యో దక్షిణాందద్యాత్॥ తతోబలిప్రదానార్థం దక్షిణాభిముఖోభూత్వా॥

గోమయేనఅష్టదిక్షుమండలానికృత్వా॥ తత్రదర్భాన్ పరిస్తీర్య॥ దర్భోప రితిలోదకందదామి॥ ఏవంగుణ...తిథౌపితుః... గోత్రస్య...స్యదుర్మరణజనితపైశాచికబాధా నివృత్త్యర్థం నారాయణబలి ప్రదానానికరిష్యే నమః॥ నారాయణాయ ఇమంపిండందదామి ॥ రుద్రాయ ఇమంపిండం దదామి॥ వైవస్వతాయనమః ॥ ఇమంపిండందదామి॥తతఃసంకర్షణాది కృష్ణాంతం పిండాన్ దద్యాత్ ॥ ఏతేషాంతిలోదకానికుర్యాత్ ॥ అథగోదానాని దశదానానిచకుర్యాత్ ॥ అనేకదుర్మరణ జనితపైశాచికబాధా నివృత్త్యర్థం దుర్మరణ బలిప్రదానైః...పితుః...గోత్రస్య...స్య శాశ్వత విష్ణులోకావాప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ శాశ్వత...రస్తు ॥ నారాయణ-బ్రహ్మ-రుద్ర- యమకలశోదకాని మధ్యమకలశేకించిన్నిక్షిప్య॥ కర్తా శేషోదకేన ఆత్మానంమార్జయేత్ ॥ బలిపిండానుద్వాస్య ॥ మంటప దానం ఆచార్యాయదద్యాత్॥ మధ్యమ కలశోదకందహనదేశే అథవా అన్యదేశేవాఽస్సృజేత్ ॥కర్తాస్నాత్వా॥శుద్ధవస్త్రాణి ధారయేత్॥బ్రాహ్మణానాహూయ॥ పవిత్రంధృత్వా॥ ఏవంగుణ...తిథౌపితుః...గోత్రస్య...స్య దుర్మరణ నారాయణ బలిశ్రాద్ధం కరిష్యేనమః॥పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥ సమస్తసంప...కర్తుం అధికారసంపదస్తు॥ ఏవం...ర్థంపితుః...

గోత్రస్య...స్యదుర్మరణనారాయణబలిశ్రాద్ధం ఏకోద్దిష్టవిధానేన సదైవమద్యకరిష్యేనమః॥ పితుః.. స్య నారాయణ బలిశ్రాద్ధే కుశచ్ఛేదనం కుర్యాత్ ॥ విష్ణుసానుగ స్థానేక్షణఃకర్తవ్యఃక్షణందదామి॥ బ్రహ్మసానుగ స్థానేక్షణందదామి॥ రుద్రసానుగస్థానేక్షణందదామి ॥ యమసానుగస్థానేక్షణందదామి॥ వైవస్వతసానుగస్థానేక్షణందదామి॥ పితుః... గోత్రస్య...స్య స్థానేక్షణందదామి ॥ అక్రోధనైశ్శౌ...శ్రాద్ధకర్మకరిష్యే॥ అథగోమయేన షణ్మండలానికృత్వా॥ పాద్యస్థానే నాక్షతాఇమేకుశాః- పుష్పసహిత ఇమేఅక్షతాః- అయంగంధః-ఇమేకుశాఃసకలారాధనైః...మస్తు॥ ఏవం షణ్మండలాన్యభ్యర్చ్య॥ పితృమండలేతిలేనకార్యం॥ విష్ణుసానుగస్వాగతంనమః స్వాగతమిదం తేపాద్యంనమః॥ నమోబ్రహ్మణ్యా...

నమోనమః॥ ఏవంక్రమేణపాదాప్రక్షాళనంకుర్యాత్ ॥ కర్తాస్వయంచ పాదౌప్రక్షాళ్య॥ అథ సర్వత్రవిష్టరందద్యాత్ ॥ ఏవం.. పితుః...గోత్రస్య . స్య నారాయణబలి శ్రాద్ధకర్మకర్త్రే నమః॥ తిలాక్షతకిరేత్॥ సర్వే ఆహుద్రవ్య పదార్థాశ్చుచయోభవంతు॥ అథ సర్వత్రావాహనాఽసనక్షణాసదద్యాత్॥ అథార్ఘ్యం ॥ విష్ణుసానుగ ఇదం తే అర్ఘ్యందదామి॥ బ్రహ్మసా + అర్ఘ్యందదామి ॥ రుద్రసా × అర్ఘ్యందదామి ॥ యమసానుగ ఇదం తేఅర్ఘ్యందదామి॥ వైవస్వత సానుగఇదం తేఅర్ఘ్యందదామి॥ పితః × గోత్ర...ఇదం తేఅర్ఘ్యందదామి ॥ ఇతి ప్రత్యేకప్రత్యేకం బ్రాహ్మణహస్తేఅర్ఘ్యందద్యాత్॥ సర్వత్రగంధందద్యాత్ ॥ అలంకారార్థం అక్షతాన్దద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణ...ప్రయచ్ఛమే॥ సర్వత్రవస్త్రదానం దద్యాత్॥ తదభావేఇమేకుశాః॥ ఇతిఅర్చనం సంపూర్ణమ్...స్తు॥

{ బ్రాహ్మణులవద్ద (విస్తళ్ళు) వేసి-బియ్యము- పెసలు-మినుములు-నేయి-మిర్చి మొదలగునవి తనశక్తికొలదిసమర్పింపవలయును. }

శ్లో॥ పుండరీకాక్షగోవింద వాసుదేవజనార్దన । మయార్పితమిదంద్రవ్యం పవిత్రంకురుసర్వదా॥ విష్ణుసానుగ ఇదమామంసోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం విష్ణుసానుగప్రీతియే సంప్రదదేనమమ॥ బ్రహ్మసానుగఇదమామం...సంప్రదదేనమమ॥రుద్రసానుగఇదమామం...నమమ వైవస్వతసానుగఇదమామం + నమమ॥పిత్రేగోత్రాయ + య ఇదమామం + నమమ॥గయాయాందత్తమస్తు॥ ఏవంగుణ × తిథౌ పితుః + గోత్రస్య × స్య నారాయణ బలిశ్రాద్ధేపితరం + గోత్రం + ఉద్దిశ్యత్వయాకృత నారాయణ బలిశ్రాద్ధేనపితుః + గోత్రస్య × స్య దుర్మరణజనిత పైశాచికబాధానివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ దుర్మరణ + రస్తు॥ (తిలోదకంత్యజేత్) ఆమవాత్రేఅమృతభోజనేతృప్తిరసీతికర్తాతృప్తోభవఇతిబ్రాహ్మణాఃనదేయుః॥ఏవం + తిథౌపితుః ...గోత్ర...స్య దుర్మరణజనిత పైశాచికబాధానివృత్త్యర్థం తిలోదకపిండప్రదానానికరిష్యేనమః॥ పూర్వభాగేవిష్ణుపిండం- పశ్చిమభాగే బ్రహ్మ

పిండం- ఉత్తరభాగేరుద్రపిండం దక్షిణభాగేయమపిండం - పురోభాగే వైవస్వతపిండం- మధ్యేప్రేతపిండందద్యాత్ ॥ అథగోమయేనానులిప్య॥ దర్భాన్ పరిస్తీర్య॥ దర్భోపరితిలోదకందదామి॥ విష్ణుసానుగప్రీతయే ఏష తేపిండోనమమ॥ గయాయాందత్తమస్తు॥ బ్రహ్మానుగప్రీతయే ఏష తే పిండోనమమ॥ గయాయాందత్తమస్తు॥ రుద్రసా.. మస్తు॥ యమసానుగ ...మస్తు॥ వైవస్వతసా ..మస్తు॥ ప్రేతే.. గోత్రాయ...యఏష తే పిండో నమమ॥ గయాయాందత్తమస్తు॥ తూష్ణీంపిండశేషంవిధాయ॥ పిండోప రితిలోదకందదామి॥ పిండపూజాంకృత్వా ॥ గోదానంకృత్వా॥ పితుః... గోత్రస్య...స్య దుర్మరణజనిత నారాయణ బలిశ్రాద్ధ పిండప్రదానేన పితుః...దుర్మరణజనిత పైశాచిక బాధానివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావా ప్తిరస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు ॥ యజమానస్యపితుః...దుర్మరణ...రస్తు॥ తిలోదకంత్యజేత్॥ అంధత్వ మూకత్వ కాణత్వ బధిరత్వ పైశాచిక బా ధానివృత్తిరస్తు॥ గయాయాంపిండసద్భావాభవంతు ॥ పిండానద్వాసయి ష్యే॥ ఉద్వాసయ (సవ్యం) అయోధ్యా మధురా...శతం ॥ పిండస్థానే శాంతిరస్తు- పుష్టిరస్తు- తుష్టిరస్తు- వృద్ధిరస్తు- గృహే ధనధాన్యసమృ ద్ధిరస్తు॥ తతః బ్రాహ్మణాశీర్వాదః॥ గోత్రాభివృద్ధిరస్తు॥ వంశాభివృద్ధిరస్తు॥ అస్యగృహే శ్రీమహా...రస్తు ॥ ఏవం నారాయణబలిశ్రాద్ధంపూర్వా హ్ణేకార్యం॥ దుర్మరణబాధావిముక్తింకరోతు॥ ఇతిఅపరచంద్రికాయాం దుర్మరణ నారాయణ బలిప్రయోగ స్సమాప్తః॥

{ కొందరు కేశవాది పదిరెండు నామంబులుచేతపన్నిద్దఱుబ్రా హ్మణులనుప్రేతోద్దేశంబుగానొకవిప్రునిన్ని మొత్తము ౧౩ గురి ని నియమించుదురు- ప్రేతశబ్దములు వసుశబ్దములు మొదలగున వి దేశాచారముల ననుసరింపవలయును. }

పునర్దహన క్రియ.

స్మృత్యంతరే॥ శ్లో॥ దేశాంతరమృతానాంతు రాజభిర్వావిషాదిభిః॥
తేషామంగంకలాశాద్యైః కృత్వాదేహంపునర్దహేత్॥

తా॥ దేశాంతరమందు మరణము నొందినవానియొక్కయు, రాజదండనచే మృతి నొందిన వానియొక్కయు, విషాదులచే మరణము నొందినవానియొక్కయు, శరీరమును పలాశాదులచే నిర్మించి పునర్దహన సంస్కారమును చేయవలెను

అథ విషూచీ మశూచీ జాడ్యమృతిః

శ్రాద్ధమయూఖే మార్కండేయః॥ శ్లో॥ మారీతుద్వివిధా ప్రోక్తాతంత్రేష్వఖిలేష్వపి। మశూచి రేకముగదా విషూచిరపరేవిదుః ॥ పతిద్వావ్యాధి మృతాయేచ వ్యాస్సంస్కార్యాస్సరైస్తదా। ఖననంకార్యమిత్యాహుర్మునయఃకాలకోవిదైః॥ పంచమేచైవ పక్షేతు కార్యాచౌర్ధ్వదైహిక్రియా। నియమంచైత దుల్లంఘ్య కామాదజ్ఞానతోపివా। కుర్వంతి యేనరాస్తేతు హ్యశుభంప్రాప్నువంతిహి॥ ప్రేతస్యచాథ నరకప్రాప్తిరేవనసంశయః। ప్రేతితంత్రం ప్రకుర్యుస్తేపాపస్య వర్ణానుసారతః॥

తా॥ కలరావ్యాధులచేతగాని మశూచిబాధలచేగాని ప్రజలు మృతిబొందినప్పుడు వెంటనే ఖననముచేసి 10 పక్షమందు ప్రేతకుజరుపవలసిన మంత్రసంస్కారము మొదలగు ప్రేతశ్రాద్ధములన్నియు జరుపవలెను కొందరు యీమార్గమును అవలంబింపక వెంటనే శ్రాద్ధములుచేయుదురు ఆపక్షమందు ప్రేతకు, నరకప్రాప్తియు, కష్టంకశుభమును వాటిల్లునని శ్రాద్ధమయూఖమందు చెప్పబడినది,

నారాయణబలి కాలపరిమితిః.

దుర్మృతస్య పురుషస్య సంస్కారాత్పూర్వం వత్సరాంతే షాణ్మాసే త్రిమాసేవా త్రిపక్షే మాసద్వయేవా యథోక్త ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా నారాయణబలింకృత్వా మంత్రసంస్కారంకుర్యాత్ ॥

కేచిత్పక్షః॥ ప్రేతోత్పత్తిం పర్వత్త్యతితః ఏతన్నియమేన నారాయణబలింకార్యమితి కేచిత్ ॥

పవిత్ర నిర్ణయము.

లిఖితధర్మశాస్త్రే॥ శ్లో॥ చతుర్భిర్దర్భపుంజైస్తు బ్రాహ్మణస్య పవిత్రకమ్।
ఏకైకంన్యూనముత్సృజ్య వర్ణానాంతు పవిత్రకమ్॥

తా॥ బ్రాహ్మణునికి నాలుగుదర్భలచేతను, క్షత్రియునికి మూడుదర్భలచేతను, వైశ్యునికి రెండుదర్భలచేతను, శూద్రునికి నొకదర్భచేతను, పవిత్రమును జేయవలయును.

శ్లో॥ కుశమూలేస్థితో బ్రహ్మా కుశమధ్యే జనార్దనః।
కుశాగ్రే శంకర స్తిష్ఠే త్త్రయో దేవ వ్యవస్థితాః॥

తా॥ కుశ మొదలు బ్రహ్మ - కుశమధ్యమందు విష్ణువు కుశాగ్రమందు శంకరుండు నుండును. కాబట్టి ఈ ముగ్గురు దేవతలు దర్భయందు వ్యవస్థితులైరి.

శ్లో॥ జపే దానేచ హోమేచ స్వాధ్యాయే జలతర్పణే। యజ్ఞోపవీతే మౌంజ్యాంచ తథాకుశ పవిత్రకే॥ బ్రహ్మగ్రంథిం విజానీయా దన్యత్రతు యథారుచి ॥

తా॥ జపకాలమందు, హోమకాలమందు, దానకాలమందు, అధ్యయనకాలమందు జలతర్పణకాలమందు, యజ్ఞోపవీతమందు, మౌంజియందు అటువలెనే కుశతోఁ జేయఁబడిన పవిత్రమందు బ్రహ్మముడి, వేయవలయునని తెలిసికొనవలయును ఇతరంకర్మల యందు ఇష్టమైనముడి వేయవలయును.

శ్లో॥ అంగుష్ఠమూలేచ తథా ప్రాజాపత్యం విచక్షణైః। అంగుళ్యగ్రే స్మృతం దైవం పిత్ర్యం తర్జనిమూలకే ॥

తా॥ బొటనవ్రేలుకుఁదన బ్రహ్మతీర్థము, వ్రేళ్లకొనయందు దైవతీర్థము, తర్జని వ్రేలుడుగున పితృతీర్థము, చెప్పఁబడినదని తాత్పర్యము.

ఇతి అక్షరచంద్రికాయాం పవిత్రనిర్ణయస్సమాప్తః.

మండల విధానము.

లిఖితస్మృతౌ పంచమోఽధ్యాయే॥ శ్లో॥ చతురశ్రం బ్రాహ్మణస్య త్రికోణం క్షత్రియస్యచ। వర్తులం చైవ వైశ్యస్య శూద్రస్యాభ్యుక్షణం స్మృతమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణునకు చౌకము - క్షత్రియునకు ముక్కోణము - వైశ్యునకు గుండ్రము - శూద్రునికి నీరుచల్లుట చెప్పఁబడియున్నవి.

లఘుఅత్రిసంహితాయాం పంచమోఽధ్యాయే॥ శ్లో॥ బ్రహ్మ విష్ణుశ్చరుద్రశ్చ శ్రీహుతాశనఏవచ। మండలాన్యుపభుంజంతే తస్మా త్కుర్వంతి మండలం। యాతుధానాః పిశాచాశ్చ క్రూరాశ్చైవతు రాక్షసాః॥ హరంతిరసమన్నస్య మండలేనవివర్జితే। గోమయమండలంకృత్వా భోక్తవ్యమితినిశ్చితమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణుని మండలమునకు బ్రహ్మయు, క్షత్రియుని మండలమునకు విష్ణువు. వైశ్యునిమండలమునకురుద్రుడు, శూద్రునిమండలమునకు శ్రీహుతాశనుడు నధిదేవతలై యామండలముననుధివింతురు గావున మండలములనెల్లప్పుడు చేయవలయును అట్లు జేయనియెడల రాక్షసులు పిశాచాదులు క్రూరులైన యసురులు యన్నరసము నపహరించెదరు. ఇతి అపరచంద్రికాయాం మండలవిధి స్సమాప్తః.

ఉదకుంభశ్రాద్ధము.

హేమాద్రౌ స్మృతిసముచ్చయే॥ శ్లో॥ ఏకాదశాహాత్ప్రభృతి ఘటస్తోయాన్న సంయుతః। దినేదినే ప్రదాతవ్యోయావత్స్యాత్సంవత్సరంసుతైః॥

తా॥ ౧౧ డో దినము మొదలు నుదకుంభముతో గూడిన అన్నద్రవ్యములను ప్రతి నిత్యము సంవత్సరముదనుక నొకవిప్రునికి దానము చేయవలయును.

మదనరత్నే గాలవః॥ శ్లో॥ అదైవం పార్వణశ్రాద్ధే సోదకుంభమధర్మకం। కుర్యాత్ప్రత్యాబ్దికాద్వాక్ స్వాత్స్వ కల్పవిధరన్వహమ్॥

తా॥ ప్రత్యాబ్దికపర్యంతము పార్వణశ్రాద్ధధర్మములన్నియు నక్కరలేకుండక దైవహీనముగ సంకల్పాదిచే నుదకుంభశ్రాద్ధము మాత్రము ప్రతిదినము జేయవలెనట.

ఉదకుంభశ్రాద్ధమందు పిండము వైకల్పికము. ॥ అహరహరన్నమస్మై బ్రాహ్మణా యోదకుంభంచ దద్యాద్పిండమప్యేకే నిర్ణాణా॥ యని హేమాద్రిలో పారస్కరవచన మున్నది. తక్కిన విశేషములు నిర్ణయసింధువునం జూడదగును.

దేవజ్ఞానీయే గరుడః॥ శ్లో॥ ప్రత్యహం దీపకో దేయో మార్గేతు విషమేనరైః। యావత్సంవత్సరం ప్రేతస్య సుఖలిప్సయా। కుర్యాద్దక్షిణాసుఖం ప్రీత్యా మధ్యేస్సంకల్ప్యసుస్థితామ్॥

తా॥ సంవత్సరపర్యంతము ప్రతిదినమును విషమమార్గమందు ప్రేతసుఖమునకు గాను సంకల్పించి దక్షిణాభిముఖముగ దీపదానముజేయవలయునని తా॥

ఇతి అపరచంద్రికాయాం ఉదకుంభశ్రాద్ధం సమాప్తమ్.

— శ్రాద్ధభోక్తృ ప్రశ్నవిషయము. —

బృహత్పారాశరీయే పంచమోఽధ్యాయే.

శ్లో॥ ప్రాఙ్ముఖా దైవికావిప్రా పిత్ర్యాస్త్రయ ఉదఙ్ముఖాః। ఏకైకశ్చోభయత్రస్యాదసంపత్తావితిక్రమః। పాత్రంవా దైవికంకృత్వా విప్రవక్షస్తు పైతృకే॥

తా॥ విశ్వేదేవస్థానమందు తూర్పుముఖముగ నిద్దరిని పితృస్థానమునం దుత్తరముఖముగ ముగ్గురి లేక ఉభయస్థానములయందు ఒకరొకరి నైనను భుజింపజేయవలయును లేదా పితృస్థానమందొక బ్రాహ్మణుని నియమించి విశ్వేదేవస్థానమందు పాత్రనుంచి పూజింపవలయును

కించ॥ యాజ్ఞవల్క్యః॥ శ్లో॥ శుచీన్నిమంత్ర్య ద్వౌదైవే త్రీన్విప్రాన్పిత్ర్య
కర్మణి। దైవేపిత్ర్యేథవైకైకం సపిండీకరణంవినా॥

తా॥ సపిండీకరణమునందు తప్ప ప్రతిసంవత్సరము చేయు శ్రాద్ధమునందు విశ్వేదేవస్థానమందు పరిశుద్ధులగు బ్రాహ్మణులనిద్దరిని పితృస్థానమునందు ముగ్గురిని లేక ఒకరొకరినిగాని నియమింపవలయును.

కొందఱు విష్ణుస్థానమునుగూడ నుంచుదురు దేశాచారముల ననుసరింపవలెను

ఇతి అపరచంద్రికాయాం శ్రాద్ధభోక్తృ సంఖ్యావిషయస్సమాప్తః.

—వైతరణీ గోదాన విషయము.—

శ్లో॥ షండసంయోజనాదూర్ధ్వం ప్రేతత్వస్యనివృత్తయే।
మార్జనాదిషునస్యేషు చతుర్థేపినివర్తయే॥

ఏతస్మిన్కాలే బ్రాహ్మణవిసర్జనాంతేవా వైతరణీగోదానంకార్యమ్।
స్మృతిసారే॥ శ్లో॥ ప్రేతలోకాత్పితృలోకగమనార్థంచవైతతిః।
నద్యావైతరణీనామ్న్యా గాందద్యాత్తరణాయవై॥

తా॥ ప్రేతతన నివాసస్థానమునుంచి పితృలోకమునకుపోవునప్పుడు వైతరణీనదిని దాటుటకుగాను వైతరణీగోదానం చేయవలెననుట.

ఇతి అపరచంద్రికాయాం వైతరణీ గోదాన విషయస్సమాప్తః.

—పాలాశవిధి.—

యది పితుర్మరణకాలే దేశకాలాది భిన్నం సంస్కారకృత్యం నకుర్వీతచేత్। తదా సంవత్సరమధ్యే గురుశుక్రమౌఢ్య మలమాసచాతుర్మాస్యాదిదోష రహితకాలే భద్రతిథిత్రిపదత్యక్తభృగ్వంగారార్కవారధనిష్ఠాపంచకవ్యతిరిక్తశుభదినే చంద్రతారాబలాన్వితే పునస్సంస్కారముపక్రమేత్। యద్యస్థీని చేత్తదా అస్థిభిరేవపునర్దాహః అస్థ్యభావేచేత్తదాపలాశవృంతైః శరీరాకృతిం కృత్వాపునర్దాహయేత్॥

తా॥ తండ్రియొక్క మరణకాలమునందు దేశకాలాది వైపరీత్యములచేత సంస్కారకృత్యమును చేయనియెడల సంవత్సరకాల మతిక్రమించకమునుపే గురుశుక్రమౌఢ్యాదుల

మాసాది దోషరహితమైనదియును త్రిపదక్షాదిదుష్టనక్షత్ర వ్యతిరిక్తదినమునందు తారా బలచంద్రబలములు గలిగియుండఁగా వటుల సంస్కారమును జేయునట్టి ధనమును నప క్రమించవలయును, అప్పుడస్థులున్నయెడల ఆయస్థులచేత పునర్దాహమును జేయవలయును అస్థులునష్టమైనయెడల పలాశవృంతములచేతి శరీరాకృతిసజేసి దహనము జేయవలయునని తాత్పర్యము

ఇతి అపరచంద్రికాయాం పాలాశవిధిః.

దేశాంతరగత మృతినిర్ణయము.

దేశాంతరంబునకుఁబోయినవానియొక్క వృత్తాంతము ౧౫ సంవత్సరములలోపలఁ దెలియఁబడక పోయెనేని పుత్రుఁడు ౧౬ వ॥ సంవత్సరమందు ఔర్ధ్వదైహిక క్రియలను జేయవలయునని జాతుకర్ణ్యుఁడు వచించెను, పితృవ్యతిరిక్తులకు ౧౨ సంవత్సరములు గడచిన పిమ్మట పైతృమేధికకర్మలను జేయవలయునని బృహస్పతి వచించెను.

కర్మానంతరమందు తండ్రిజీవించియుండుట.

కర్మానంతరము తన తండ్రి జీవించియున్నాఁడని తెలిసినను లేక తాను స్వయముగ గృహమునకు వచ్చినను చేయఁదగిన విధిని జెప్పుచున్నాను. అప్పుడావచ్చినవానిని ఘృతకుంభము నందుఁబెట్టి జ్యోతిశ్శాస్త్రముచే నిర్దుష్టమైన లగ్నమునందు లేవఁదీసి జాతకర్మ మొదలు చూడాకర్మాది సంస్కారంబులనుజేసి యేదైననొక పర్వతమునందు ౧౨ దినములు ఉపవాసములను జేయించి పూర్వము పరిణీతయైన భార్యను గాని యట్టిభార్య లేనప్పుడు వేరొక భార్యనుగాని పాణిగ్రహణము వారి వారి విధి చేచేసి గ్రహించవలయునని వృద్ధమనువు వచించె. ఘృతకుంభాదున్మగ్నం పునర్జాతకర్మణా సద్యస్సంస్కారిష్యే ఇతి సంకల్ప్య — తక్కిన ప్రయోగము ఆచార్యునియొక్క అనుమతి ప్రకారము జరుపవలెను. గ్రంథవిస్తరభీతిచేఁ వ్రాయనైతి.

ఇతి అపరచంద్రికాయాం కర్మానంతరే పిత్రాద్యాగమన శ్రవణాదిః.

రజస్వలా కతసూత్రవిసర్జనము.

శ్లో॥ దశాహాభ్యంతరేదైవా త్పత్నిభార్యా రజస్వలా । తదా

శ్రాద్ధాదిగ కార్యం స్నాత్వాసూత్ర విసర్జయేత్ ॥

తా॥ పదిదినములలోపల ప్రేతభార్యగజస్వలయయ్యె నేని అప్పుడు శ్రాద్ధమును సూత్రము నిలుపక చేసి స్నానానంతరమందు కంఠసూత్రికమును విసర్జించవలయును.

శ్లో॥ సపిండాన్భోజయేత్సర్వాన్ సాపిశాహాంస్వశక్తితః। విష మాహాస్సునాన్యాంశ్చ పుణ్యాం ప్రేతస్యదుర్లభమ్ ॥

తా॥ మరణాది పదిదినములవఱకును కర్తయగువాడు జ్ఞాతులతోఁగూడ భోజనము జేయవలయును లేదా జేసిదినములయందైనను భోజనమును జేయించవలయును సపిండులు తృప్తినిబొందినయెడల ప్రేతమునర్వోత్తమమైన తృప్తిగలుగును.

ఇతి రజస్వలాకంఠసూత్రి విసర్జనం సమాప్తమ్.

సపిండీకరణమునకు ముఖ్యకర్తలు.

శ్లో॥ పితుస్సపిండీకరణం బంధుభిస్తుకృతంయది। పునఃప్రేతత్వ ముక్త్యర్థం సుతఃకుర్యాత్సపిండనమ్ ॥

తా॥ తండ్రికిసపిండీకరణము బంధువులచేఁజేయఁబడెనేని ప్రేతత్వవిముక్తికొఱకు పుత్రుఁడు మఱలసపిండీకరణము చేయవలయునని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠపుత్రస్యసద్భావే కనిష్ఠఃకురుతేక్రియామ్। ప్రేతత్వా న్నవిముచ్యేత పితృత్వం నచగచ్ఛతి ॥

తా॥ జ్యేష్ఠపుత్రుండుండఁగఁ గనిష్ఠుఁడు ప్రేతకృత్యంబులను జేసినయెడలతండ్రికి ప్రేతత్వంబుపోదు పితృలోకంబును గలుగదు.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠోవాఽథ కనిష్ఠోవా జ్యేష్ఠభార్యా సుతోదహేత్। అగ్నికార్యే ప్రధానత్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యాసుతోగ్రజః ॥ అనేకపత్నీ పుత్రాణాం యస్తుజ్యేష్ఠస్సఏవహి। పితుస్సపిండీకరణం కుర్యాదితాహ కాశ్యపః॥

తా॥ జ్యేష్ఠుడైననుకనిష్ఠుడయినను జ్యేష్ఠభార్యాసుతుఁడు అగ్నికార్యము నందుఁబ్రధానుఁడు- అనేకపత్నులయొక్క- పుత్రులలోజ్యేష్ఠపుత్రుఁడు తండ్రికి సపిండీకరణ మును జేయవలయునని తా॥

తక్కిన విషయములు ధర్మసింధువు మొదలగు గ్రంథములయందు జూడఁదగును. ఇతిసపిండీకరణ కర్తృవిషయస్సమాప్తః.

కర్తృపత్నీప్రేతపత్నీ రజోదర్శన విషయము.

స్మృతిసంగ్రహే ॥ శ్లో॥ దశాహాభ్యంతరేచైవా ప్రేతభార్యా

రజస్వలా। తదాశ్రాద్ధాదికంకార్యం స్నాత్వాసూత్రం విసర్జయేత్॥
శ్లో॥ దశాహమధ్యేతురజస్వలా చేత్ప్రేతస్యభార్యాయదివాప్రసూతా। తత్స్నాతకాంతేవిధరత్రసర్వం తదుక్తకాలేపి సపిండనంస్యాత్॥ ప్రేతస్యభార్యాయదివారజస్వలా కర్తుశ్చభార్యాశ్వవారజస్వలా। సపిండనంనైవవిధీయతేత్ర స్యాద్వాపరేషాంవిధరేవ ఉక్తః॥
శ్లో॥ ఏకాదశేహ్ని సంప్రాప్తే కర్తృభార్యారజస్వలా। ఆద్యశ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత దానాదీంశ్చవిసర్జయేత్॥ రజస్వలాపతిశ్చైవ సూతికాయాః పతిస్తథా। భాండస్పర్శంపర్యంతం భర్తురేవవిశుధ్యతా॥ ఉపరాగేపరదినేసూతావేకాదశేస్మృతాః। మృతాహేషట్త్రియోదశ్యా మాసార్తవేషంచమేహని॥———— తా॥ ప్రేతకృత్యముమధ్యయందు కర్తప్రేతలయొక్క భార్యలు రజస్వలలైనను ప్రసవించినను అప్పుడు శ్రాద్ధాదికంబును వదలివేసి పిమ్మట భార్యస్నానముచేసినవెనుక మిగిలిన కృత్యంబులనన్నింటిని జేయవలెను. శుద్ధదినంబున కర్తయొక్క భార్య రజస్వలయైనను ప్రసవించినను ఆద్యశ్రాద్ధంబును మాత్రము చేయవలెను. శుద్ధదినంబున మిగిలినకృత్యంబులను జేయవలయును. ఉపరాగమునందు పరదినంబునందును, ప్రసూతియందు శుద్ధిదినమునందును, రజస్వలయు నైదవదినమునందును మరణంబునందు పదున్నాలవదినమునందును, శుద్ధిదినంబులని తా॥ ఇతికర్తృప్రేతయోః భార్యాణాంరజోవిషయః

సర్పహత్యశ్రాద్ధప్రయోగము.

ఈశ్రాద్ధమునే కొందఱు నాగబలియనిచెప్పుదురు. భార్యకు గర్భోత్పత్తికాకున్నను మృతాపత్యముగలిగినను అట్లు ప్రతిబాధకమైన ప్రేతోపద్రవమునివర్తించుటకై నారాయణబలియు నాగబలియు జేయవలయును. అందునారాయణబలి శుక్లైకాదశియందుగాని పూర్ణిమయందుగాని చేయవలెను. ఇకనాగబలిదర్శయందుగాని పూర్ణిమయందుగాని, పంచమియందుగాని యాశ్లేషతో గూడిన నవమియందుగాని చేయవలెను. తత్రాయంప్రయోగః॥ ఏవం + గుణ బ్రాహ్మణసభాయాం

మమ ఇహాజన్మని జన్మాంతరేవా జాతసర్పవధ దోషపరిహారార్థం ప్రాయశ్చిత్త ముపదిశంతుభవంతః॥ బ్రాహ్మణులతో మనవి జేయవలెను. పిమ్మటసభయందు గోమూల్యమునుంచి ప్రార్థించునది. "సర్వేధర్మవివక్తారః"। అనిప్రార్థింపగాసభ్యులు। చతుర్దశకృచ్ఛ్రప్రాయశ్చిత్తేనా ముక ప్రత్యామ్నాయద్వారా పూర్వోత్తరాంగ సహితేనాచరితేన తవశుద్ధిర్భవిష్యతి॥ అనియుపదేశించినపైప దేశకాలములుచ్చరించి ॥ పరిషదుపదిష్టచతుర్దశ కృచ్ఛ్రప్రాయశ్చిత్తమముక ప్రత్యామ్నాయేనా హమాచరిష్యే॥ యనిసంకల్పించి క్షౌరము మొదలగునవి జేసికొనవలెను. అథ సర్పవధదోషపరిహారార్థంలోహదండదానంకుర్యాత్ ॥ శాలిచూర్ణేనసర్పప్రతిమాంకృత్వా॥తతఃప్రార్థనం॥ శ్లో॥ఏహిపూర్వమృతస్సర్ప అస్మిన్ పిష్టేసమావిశ సంస్కారార్థమహాంభక్త్యా ప్రార్థయామిసమాహితః॥ ఇత్యావాహ్య॥ సంపూజ్య॥ అథబలిః ॥ భోసర్పఇమంబలిం గృహాణమమాభ్యుదయంకురు॥ ఇతిబలింకుర్యాత్ ॥ కర్తాపాదప్రక్షాళ్య ॥ ఏవం +ర్థం సభార్యస్య మమేహ జన్మని జన్మాంతరేవా జ్ఞానాదజ్ఞానాద్వాజాతసర్పవధ దోషపరిహారార్థం సర్పసంస్కారకర్మకరిష్యే ॥ ఇతి సంకల్ప్య॥ అథాగ్నింప్రతిష్ఠాప్య ॥ ప్రజ్వాల్య ॥ అస్మిన్ సర్పసంస్కార కర్మణి దేవతాపరిగ్రహార్థ మన్వాధానంకరిష్యే ॥ అథసర్పముఖేఆజ్యం నిధాయ॥ శ్లో॥ త్రాహిత్రాహిమహాభోగిన్ సర్పోపద్రవదుఃఖితః। సంతతిందేహిమేపుణ్యాం నిర్దుష్టాందీర్ఘదేహినీం ॥ ప్రపన్నంపాహిమాం భక్త్యా కృపాళోదీనవత్సల। జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోవాపి కృతస్సర్పవధో మయా। జన్మాంతరేతథైతస్మిన్ మత్పూర్వైరథవావిభో। తత్పాపం నాశయక్షిప్ర మపరాధం క్షమస్వమే॥ ఇతిసంప్రార్థ్య ॥ నాగేంద్రం స్నాత్వాఽగత్యతతః పునః ॥ అగ్నయేనమః ఇతిసర్పదహనంకార్యం ॥ (సర్పముహుతముకాగానే జలముచేజల్లార్పవలయును.) సవ్యము చేతనే సర్వసంస్కార కర్మయు జేయవలెను. అస్థిసంచయన మక్కర లేదు. స్నానము జేసి గృహమునకు రావలెను. భార్యతో గూడదనకుత్రిరాత్రి

యాశౌచము. రవ దినమందు సచేలస్నానముజేసి ఏవం + ర్థం సర్ప
స్వరూపిణే బ్రాహ్మణాయ యథాశక్తి ఆయుదానం కరిష్యే నమః॥ అథ
ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా॥ ఏవం + ర్థం సర్పశ్రాద్ధం సద్యః కరిష్యే నమః॥
సర్ప- అనంత- శేషకపిల- నాగ- కాలిక-శంఖపాల- భూధర- ఇత్యష్ట
బ్రాహ్మణాన్ నిమంత్ర్య॥ క్షణందద్యాత్ ॥ మండలంకుర్యాత్ ॥ సర్ప
స్వరూపిణే బ్రాహ్మణాయఇదంపాద్యందదామి ॥ అనంతస్వరూపిణే +
దదామి॥ శేషస్వరూపిణే + దదామి॥ కపిలస్వరూపిణే + మి ॥ నాగ
స్వరూపిణే ..మి॥ కాలికస్వరూపిణే ... దదామి॥ శంఖపాలస్వ ...మి॥
భూధరస్వరూపిణే...మి॥ సర్వత్రపాదాప్రక్షాళ్య॥ నమోబ్రహ్మణ్యా
నమః॥ యథేచ్ఛసిమహారాజ...నమోనమః॥ శ్లోకంశిరసిధారయేత్॥

కర్తాపాదాప్రక్షాళ్య ॥ సర్పస్వరూపిణే బ్రాహ్మణాయ ఇదమాసనం
దదామి॥ సర్వత్రఆసనందద్యాత్॥ అథావాహనం కుర్యాత్ క్షణానిద
ద్యాత్॥ భోసర్ప ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ అనంతాయఅర్ఘ్యందదామి॥
శేషాయ... మి॥ కపిలస్వరూపాయ... మి॥ నాగస్వ... మి॥ కాలికస్వ
...మి॥ శంఖపాలస్వ... మి॥ భూధరస్వ...మి ॥ గంధాక్షత ధూపదీప
వస్త్రాదిదానంసర్వత్రకార్యం॥ (పిమ్మటబియ్యము మొదలగునవి బ్రాహ్మ
ణులకు సమర్పించవలెను.) సర్పాయఇదమామం సపరికరంసవ్యంజనం
సతాంబూలంసదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం బ్రాహ్మణాయ సం
ప్రదదేనమమ॥అనంతాయ...నమమ॥ శేషాయ...మ॥కపిలస్వ...మ॥నాగ
స్వ...మ॥కాలికస్వ...మ॥శంఖపాలస్వ...మ॥భూధరస్వ...మ॥ బ్రాహ్మ
ణాన్ సంతుష్టమేత్॥ ఏవం ర్థాసర్పబలిపిండప్రదానాని కరిష్యేనమః॥
గోమయేనానులిప్య॥ దర్భాన్ పరిస్తీర్య॥ యవోదకం దదామి ॥ సర్పా
యఇమంపిండందదామి॥అనంతాయఇమంపిండ దదామి॥ శేషాయ ఇమం
పిండందదామి॥కపిలస్వరూపాయ ఇమంపిండందదామి॥ నాగస్వరూపాయ
ఇమంపిండందదామి ॥ కాలికస్వరూపాయ ఇమంపిండందదామి ॥ శంఖ
పాలస్వ...మి॥ భూధరస్వ...మి॥ తూష్ణీంపిండశేషంనిధాయ॥ పిండానా

ముఖరియవోదకందదామి ॥౮॥ అథపింఢపార్శ్వేణ పూజాంకరిష్యే॥ పింఢేవస్త్రంసిధాయ॥ దర్భపత్రాంత్సమర్పయామి॥ ధూపమాఘ్రాపయామి॥ దీపందర్శయామి॥ధూపదీపానంతరం శుద్ధాచమనం సమర్పయామి॥ అథనైవేద్యంకుర్యాత్ ॥ యథాశక్తిదక్షిణాందద్యాత్ ॥ అథగోదానం బ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ॥ అనేనసర్పబలిపిండప్రదానేన భగవాన్ త్సర్వాత్మా భోసర్పపుణ్యాంకపాప్రీతిరస్తు॥ మమవంశవృద్ధింకురు॥ అయోధ్యాయాధునా లభేత్ ॥పింఢాన్ ఉద్వాసయేత్ ॥ కర్తాపాదౌప్రక్షాళ్య॥ ప్రాగ్భాగేనూతనవస్త్రంపరిస్తీర్య॥ తత్రతండులంపూరయిత్వా॥ ఏకంకలశంనిధాయ॥ తదుపరివస్త్రంవిన్యస్య॥ నాగస్వరూపసువర్ణప్రతిమాంనిధాయసర్పస్వరూపమావాహయామి॥ అనంతస్వరూప మావాహయామి॥ శేషస్వరూపమావాహయామి॥ కపిలస్వ. మి॥ నాగస్వ...మి॥ కాలికస్వ...మి॥ శం. ఖపాలస్వ.. మి॥భూధరస్వ...మి॥ కేచిత్పష్టకలశస్థాపనం కుర్యుః॥ అథ షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య॥ అథప్రార్థనా॥ శ్లో॥ బ్రహ్మలోకేచ యేసర్పాశ్శేషనాగపురోగమాః॥ నమోస్తుతేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతు తేసదా॥ విష్ణులోకేచ యేసర్పా వాసుకిప్రముఖాశ్చయే। నమోస్తుతేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతు తేసదా ॥ రుద్రలోకేచ యేసర్పాస్తక్షకప్రముఖాశ్చయే । నమోస్తుతేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతు తేసదా॥ ఖాండవస్యతథాదాహే స్వర్గంయేచసమాశ్రితాః॥ నమోస్తుతేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతు తేసదా। సర్పసత్రేచ యేసర్పాఅస్తీకేనచరక్షితాః। నమోస్తు.. సదా ॥ మలయేచైవ యేసర్పాః కర్కోటకముఖాశ్చయే। నమోస్తు. .సదా॥ ధర్మలోకేచ యేసర్పా వైతరణ్యాం సమాశ్రితాః। నమోస్తు.. సదా॥ యేసర్పాఃపార్వతీయేషుదరిసంధిషుసంస్థితాః। నమోస్తు. సదా॥ గ్రామేవాయదివారణ్యే యేసర్పాఃప్రచరంతిహి। నమోస్తు.. సదా॥పృథివ్యాంచైవ యేసర్పా యే సర్పాబలిసంస్థితాః।నమోస్తు...సదా॥ రసాతలేచ యేసర్పా అనంతాద్యామహాబలాః। నమోస్తుతేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతు తేసదా ॥ తతఃఆచార్యంసంపూజ్య॥

వీనం...ర్థం కృతస్యసంస్కారకర్మణస్సద్గతి సిద్ధ్యర్థమిమాంగాం సౌవర్ణం సకలశం సవస్త్రం సదక్షిణాకంతుభ్యమహం సంప్రదదే నమః॥ అనేన స్వర్ణ నాగదానేన అనంతాదయోనాగ దేవతాః ప్రీయంతాం॥ యస్యస్మృత్యాచనామోక్త్యా + తం॥ మయాకృతం సర్వసంస్కారాఖ్యంకర్మతద్భవతాం విప్రాణాంవచనాత్పరమేశ్వర। ప్రసాదాత్సర్వంపరిపూర్ణమస్తు॥ తథాస్తు॥ ఇతిప్రతివదేయుః॥ బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణాందద్యాత్॥ ఆశీర్వాదః॥

శ్లో॥ కృత్వాసర్వస్యసంస్కారమనేనవిధానాసరః। నిరోగోజాయతేక్షిప్రం సంతతింలభతేశుభామ్॥

ఈప్రకారోక్తప్రకారముగ సర్వసంస్కారము చేయువానికి నిరోగమైనను శీఘ్రముగనివర్తించును శుభమైనసంతతియుంగలుగును

ఇతి సర్వసంస్కారవిధిస్సమాప్తః.

మృతాశౌచాంతర్గత శ్రాద్ధవిషయము.

యాజ్ఞవల్క్యః॥ శ్లో॥ మాతుర్దశాహామధ్యేతు పితుఃప్రత్యాబ్దికంయది॥ రుదాహే షోడశాత్పూర్వం పితుశ్శ్రాద్ధంసమాచరేత్॥ పితుర్దశాహామధ్యేతు మాతుఃప్రత్యాబ్దిక యది। రుద్రాహేషోడశాదూర్ధ్వం మాతుశ్శ్రాద్ధ సమాచరేత్॥

(షోడశత్ సపిండీకరణాదిత్యర్థః॥)

తా॥ తల్లియొక్క మరణదినము మొదలుకొని దశాహములోపల తండ్రియొక్కప్రాతిసాంవత్సరిక శ్రాద్ధముతటస్థించెనేని ౧౧వ దినమునందు శ్రాద్ధహోమమైన పిమ్మట షోడశముకు పూర్వమునంగు ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధమును జేయవలయును ఆప్రకారముగానే తండ్రియొక్క మరణదినము మొదలుకొని పదిదినములలోపల తల్లియొక్క ప్రాతిసాంవత్సరిక శ్రాద్ధమంతరితమైన యెడల ౧౧వ దినమునందు షోడశశ్రాద్ధమైనపిమ్మట తల్లియొక్క ప్రాతిసాంవత్సరికశ్రాద్ధమును జేయవలయునని యాజ్ఞవల్క్యమునివరుండుచెప్పె. ఇచ్చటషోడశమనగా సపిండీకరణమనక నియర్థము॥ ఇతి మృత శౌచాంతర్గత శ్రాద్ధవిషయస్సమాప్తః॥

దశదాన మంత్రములు.

దేశకాలౌ సంకీర్త్య మమపితుః పాపక్షయార్థం దశదానాని కరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ ప్రత్యేకం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య॥

గోదానం॥ శ్లో॥ గవామంగేషుతిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ।
యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యా తదశ్శాంతింప్రయచ్ఛ మే॥
ఇతిగోదానంకుర్యాత్॥

భూదానం॥— సర్వసస్యాశ్రయాభూమిర్వారాహేణసముద్ధృతా। అనంతపుణ్యఫలదాఅతశ్శాంతింప్రయచ్ఛ మే॥

తిలదానం॥— తిలాఃపాపహరానిత్యం విష్ణోర్దేహసముద్భవాః। పాపంహరంతు మేక్షిప్రమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛ మే॥

హిరణ్యదానం॥ — హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభావసోః॥ అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛ మే॥

ఆజ్యదానం— కామధేనోస్సముద్భూతం సర్వక్రతుషుసంస్థితం। దేవానామాజ్యమాహార మతశ్శాంతి ప్రయచ్ఛ మే ॥

వస్త్రదానం— శీతవాతోష్ణసంత్రాణం లజ్జాయాలక్షణంపరం। దేహాలంకరణంవస్త్ర మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమె ॥

ధాన్యదానం— ధన్యంకరోషిదాతార మిహలోకేపరత్రచ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మేస్యా దతశ్శాంతింప్రయచ్ఛ మే ॥

గుడదానం— ఇక్షుకాండసముద్భూతో గుడోమధువిరాజితః॥ యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యా దతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే ॥

రజితదానం— పితృప్రీతికరంత్వంహి కావ్యచ ద్రసముద్భూతే। త్వద్దానాదిహచాముత్ర శ్రేయస్స్యాద్రజితంమమ ॥

లవణదానం— రసానామగ్రజంశ్రేష్ఠం లవణంబలవర్ధనం। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యా దతశ్శాంతి ప్రయచ్ఛ మే ॥ ఇతి దశదానాని బ్రాహ్మణేభ్యో దద్యాత్ ॥

ఇతిదశదానమంత్రాస్సమాప్తాః.

హిరణ్యదానం — హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభావసోః। అనంత
పుణ్యఫలద మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ॥
తిలపాత్రదానం — తిలాఃపాపహరాంనిత్యం విష్ణోర్దేహసముద్భవాః ।
తిలపాత్రప్రదానేన ప్రీయతాంకమలాపతిః ॥
ఛత్రదానం — ఇహాముత్రాతపత్రాణాం కురుకేశవమేప్రభో। ఛత్రం
త్వత్ప్రీతయేదత్తం బ్రాహ్మణాయమయాశుభమ్ ॥
పాదుకాదానం — కంటకోచ్ఛిష్టపాషాణ వృశ్చికాదినివారణే। పాదుకే
సంప్రయచ్ఛామి గృహాణత్వంద్విజోత్తమ ॥
కటదానం — కటందాస్యామివిప్రేంద్ర గృహాణత్వంసుఖప్రదం। అనేన
కటదానేన ప్రీయంతాంపితరస్సదా ॥
చందనఖండదానం — మలయావాసమందార సఖబృందారకార్చిత ।
చందనత్వత్ప్రసాదాన్మేసాంద్రానందంప్రవర్ధయ ॥
దీపదానం — దీపందాస్యామివిప్రేంద్ర తుభ్యంధ్వాంతనివారకం ॥
అస్యప్రదానాత్సకలాః దోషాన్నాశయకేశవ ॥
ఘంటాదానం — దేవానామిష్టద ఘంటా సర్వదైత్యనివాశిని । తస్మా
ద్దాస్యామితేఘంటాం తద్దానేనసుఖంకురు॥
చామరదానం॥ — శశాంకకరసంకాశ హిమడిండీరపాండుర। ప్రోత్సా
రయాశుదురితం చామరామరవల్లభ॥
శయ్యాదానం॥ — యథానకృష్ణశయనం శూన్యంసాగరజాతయా। శ
య్యామమాప్యశూన్యాస్తుతథాజన్మనిజన్మని॥
సప్తధాన్యాని॥ — తృప్తింకరోతిభూతాని మిహలోకేపరత్రచ । తస్మా
త్ప్రదీయతేధాన్యమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥
సువర్ణదానం॥ — సర్వపాపక్షయకరం సువర్ణంలోకభూషణం। అగ్నే
ర్బీజంప్రదాస్యామి తస్మాచ్ఛాంతింప్రయచ్ఛమే॥
తండులదానం॥ — జీవనంసర్వభూతానాం బలపుష్టివివర్ధనం । తండులప్ర
దీయతేతస్మాదతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥

సరస్వతీదానం॥— సరస్వతీజ్ఞానదాత్రీ విద్యానామధిదేవతా। విద్యా
సాధకకోశస్య దానాన్ముక్తింసమాప్నుయాత్॥
వేణుదానం॥— వేణుదండశ్శుభకరో దశావస్థాసురక్షకః। వేణుదండ
స్య దానేన తృప్తిర్దండధరస్యవై॥
యజ్ఞోపవీతందానం॥— యజ్ఞోపవీతం పరమంపవిత్రంకర్మసాధకం।
యజ్ఞోపవీతదానేన తుష్టాస్సర్వామరాస్సదా॥
అతఃపరంయునసోద్దిష్టదానానికుర్యాత్॥విశేషదానమంత్రాస్సమాప్తాః.

౧౦౮ దానమంత్రములు అష్టోత్తర శతిదానకల్పమందు వ్రాసి
యున్నాను. ఆగ్రంథమందు జూడఁదగును.

షోడశమహాదానములు.

ప్రాచీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ కన్యాజాచసువర్ణంచ శకటాశ్వగజాగృహాం।
లాంగలంసస్యధాత్రీచ కాలచక్రంతథాక్షితిః॥
మేషశ్చమహిషశ్చైవ అజినంశయనంతథా।
సాలగ్రామశ్చవిజ్ఞేయా మహాదానానిషోడశ॥

తా॥ ౧ కన్యాదానము, ౨ గోత్రిదానము, ౩ సువర్ణదానము, ౪ బండిదానము
౫ అశ్వదానము, ౬ ఏనుగదానము, ౭ గృహదానము, ౮ నాగలిదానము. ౯ పైరుతో
నున్న సస్యభూదానము, ౧౦ కాలచక్రదానము, ౧౧ భూదానము ౧౨ మేకదానము
౧౩ దున్నపోతుదానము, ౧౪ కృష్ణాజినదానము, ౧౫ శయ్యాదానము, ౧౬ సాలగ్రా
మదానము, ఈ ౧౬ మహాదానములని తెలియవలెను.

కేచిత్ ॥ శ్లో॥ కన్యాకనకదాసీచ శకటాశ్వగజాగృహాం।
లాంగలంకాలపురుషః కాలచక్రంతథాక్షితిః॥
మేషశ్చమహిషశ్చైవ భార్యాచోభయతోముఖీ।
తిలపర్వతశ్చవిజ్ఞేయా మహాదానానిషోడశ॥ఏవంకేచిత్ప్రాహుః॥
దానకాలేవిశేషః॥ శ్లో॥ అశ్వంకర్ణేగజందంతే ధాసీంకేశేఅజాంగళే।
గృహంస్తంభేవృషస్కంధేగాంపుచ్ఛేకన్యకాంకరే।
స్పృష్ట్వాచైతానిదానాని తిష్ఠేదద్యాన్నసంశయః॥

ఈషోడశ మహాదానములు చేయుటవలన మహావిశేషముగలదు గ్రంథ విస్తరభీతిచే ఈగ్రంథమందు వానివాని ఫలములు వ్రాయనైతి.

ఇతి షోడశమహాదానా స్సమాప్తాః.

మృతాహస్సు దెలియనిచో నిర్ణయము,

దేశాంతరమందు మృతుడగుటచే మాసముమాత్రము దెలిసిమృతి దినము దెలియనిచో నామాస మందమావాస్య యందైనను శుక్లకృష్ణైకా దసులందైనను ప్రతివార్షికశ్రాద్ధము జేయవలెను. మృతిదినము తెలిసి మాసము దెలియనిచో మార్గశీర్షము మాఘము భాద్రపదము ఆషాఢము వీనిలో నొకదానియందాతిథిలో వార్షికశ్రాద్ధము మాసముతిథియు రెండును దెలియనిచో నింటినుండి బయలు దేరినతిథియు మాసముగ్రహించునది, మఱియు ప్రయాణమందలి తిథిమాసములు దెలియనిచో మృతవార్తవినుపించిన తిథిమాసములుగ్రహించునది. ప్రయాణమందును మృతవార్తయందును మాసముదెలిసి తిథి తెలియనిచో నామాసమందలి దర్శాదికమందు వార్షికము, ప్రయాణాదులయందు తిథిమాత్రముదెలిసి మాసముదెలియనిచో మీాదజెప్పిన మార్గశీర్షాదులలో నొకమాసమందాతిథియందువార్షికము. ప్రస్థానమరణశ్రవణములలో దినముమాసము నెఱుగనియెడల మాఘమందుగాని మార్గశీర్షమందుగాని దర్శయందుగాని వార్షికము జేయునది. దేశాంతరమృతి మొదలగునవి సంభవించితే పాలాశవిధిచే శ్రాద్ధము జేయవలయును. అప్పుడు దాహదినమందే వార్షికముదెలియునది. ప్రతిసంవత్సరమునందు జర్పేశ్రాద్ధాదులలో నొకవేళమృతాహస్సునకు విఘ్నంబు గలిగినను మృతదినము దెలియఁబడకపోయినను కృష్ణపక్షైకాదశియందు శ్రాద్ధంబును జేయవలెనుగాని మానగూడదు. జాతాశౌచమృతాశౌచములు సంభవించినచో శుద్ధిదినంబుననే కర్తవ్యము.

ఇతి మృతాహనిర్ణయము సమాప్తము.

గ్రంథవిస్తరభీతిచే ఈగ్రంథమందు మూలమువ్రాయనైతి.

మృత్తికాస్నానప్రయోగము.

శ్లో॥ విష్ణుశక్తిసముత్పన్నే। శంఖవర్ణమహీతలే॥
అనేకరత్నసంపన్నే। భూమిదేవినమోస్తుతే॥

ఆరాంభ్యప్రార్థనంకృత్వా॥ ఏవంగుణ + తిథౌపితుః + గోత్రస్య... స్య మమసమస్తపాపక్షయార్థం పితౄణాంపుణ్యలోకావాప్త్యర్థం అష్టోత్తరశతమృత్తికాస్నానాంగ కూర్చప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యేనమః॥ అనుజ్ఞార్థం పవిత్రాంప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా ॥ కృచ్ఛ్రత్రయందద్యాత్ । కూర్చం ప్రతిష్ఠాప్య॥ ఆవాహ్య॥ఏవం...ర్థంమృత్తికాస్నానార్థం ఋత్విగ్వరణం యథాశక్తిబ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ॥ తతఃబ్రాహ్మణేభ్యోనూతనవస్త్రాణిదద్యాత్॥

అథమంత్రాః॥ శ్లో॥ మృన్మేహరకృతంపాపం। మృన్మేభవతు భక్షితా। మూర్ధ్నిత్వల్లేపనాద్దేవి। పరమాస్తుగతిర్మమ ॥౧॥ మృత్తికే బ్రహ్మరూపేత్వం । మృత్తికేవిష్ణురూపిణి । సుకృతందుష్కృతంచైవ । మాంప్రాపయపరాంగతిం॥౨॥ మయేదానీంపురాయత్తు। మృత్తికేకృతమంజసా।పాపంనాశయమేపుష్టిం। ప్రయచ్ఛాశువసుంధరే॥౩॥ ఓజస్తేజఃప్రకాశశ్చ। దేహివిశ్వంభరేసదా। ఐహికాముష్మికసుఖం । తవమేధారణాద్భవేత్ ॥ ౪॥ పృథ్విత్వయాధృతాలోకా దేవిత్వంవిష్ణునాధృతా । త్వంచధారయమాందేవి పవిత్రంకురుమాంసదా ॥౫॥

స్నాత్వా॥ ఆచమ్య॥ ఏవం...ర్థంయజమానస్యపితుః... గోత్రస్య ...స్య అధత్వమూకత్వకాణత్వబధిరత్వపంగుత్వపిశాచత్వనివారణార్థం అన్యోన్యసహాయేన ప్రథమమృత్తికాస్నానమహంకరిష్యే॥ స్నాత్వా॥ త్రైబ్రాహ్మణాఃజలమాదాయ ॥ కూర్చేనిధాయ॥ఏవం...ర్థంయజమానస్యపితుః ..గోత్రస్య...స్య అధత్వమూక.. ర్థం అన్యోన్యసహాయేన ద్వితీయమృత్తికాస్నానమహంకరిష్యే॥ అవశేషమృదంగృహీత్వా॥ ఆదిత్యాయమృత్తికాందర్శయిత్వా॥ శ్లో॥ మృన్మేహరకృతం + ర్మమ॥ మృత్తికేబ్రహ్మ + పరాంగతిం॥మయేదానీం...వసుంధరే॥ ఓజస్తేజఃప్రకా +

ద్భవేత్॥ పృథ్వీత్వయా + సదా॥ స్నాత్వా॥ కూర్మేజలంనిధాయ॥ ఏవం అష్టోత్తరశత మృత్తికాస్నానానికుర్యాత ॥ యజమానస్య పితరం ... గోత్రం ..మయాకృతైః అంధత్వమూక...త్వం మృత్తికాస్నానైః యజమానస్యపితుః × గోత్రస్య...అంధత్వమూక... పైశాచికబాధానివృత్తిరస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు॥ అంధత్వ...రస్తు॥ త్వయానిమిత్తేనమయాకలితేన అనేనపుణ్యేన పుణ్యవాన్ భవ ॥ బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణాదికం దద్యాత్ ॥ దశదానాని కుర్యాత్ ॥ కేచిత్ ఆమశ్రాద్ధం కుర్వంతి ॥
శ్లో॥ సర్వపాపహరందేవం సర్వాభరణభూషితం । సర్వాయుధధరం ధ్యాయే త్సర్వలోక మహేశ్వరమ్ ॥ బ్రాహ్మణానుజ్ఞయా మృత్తికాస్నానదోషపరిహారార్థం మహాస్నానమహంకరిష్యే ॥ తక్కినస్నానాదివిధులు వారివారి వర్ణాచారములనుబట్టి తెలియదగినవి. (కర) తిరిగి స్నానముజేసి పితృదేవతలకర్ఘ్యమిచ్చి స్నానముజేసి సూర్యునకర్ఘ్యమిచ్చి స్నానము చేయవలయును తక్కినవిషయములు పురాణోక్తకర్మప్రకాశికయందుజూడవలయును. ఇతిమృత్తికాస్నానప్రయోగస్సమాప్తః॥

గయాశ్రాద్ధఫలము.

శ్లో॥ పిత్రాదేర్బహుమానకర్మఫలదం తృప్తిప్రదంస్వర్గదమ్।
సాయుజ్యప్రదమేవ వాంతిదపి యత్కించిద్గయాపార్వణమ్॥
సాయాత్రాప్యగయా మహాసుఖకరీ దైవాచ్చకర్తుర్మృతిః।
స్యాదత్రైవహిము క్తిర్ధైన సహతత్కర్తాపిపిత్రాణాంభవేత్॥

తా॥ గయయందు స్వల్పమైనను పిండప్రదానము చేసినవాని పితృదేవతలకు షోడశమహాదానాదికర్మలవలనగలిగెడి ఫలమును సంతుష్టియు స్వర్గంబును మోక్షంబును గలుగునని గయాయాత్రవలన యపారమగు నానందములుగలుగజేయుననియు దైవవశమువలన గయకు బోవుచుండగ మార్గమధ్యంబున దేహత్యాగముసంభవించినను గయయందు పిండదానముచేసిన ఫలముసంభవించునని ప్రాచీనగ్రంథము లభిప్రాయము.

గయాశ్రాద్ధఫలం సమాప్తమ్.

సువాసినీత్వ నిర్ణయము.

దక్షః ॥ శ్లో॥ అస్థిసంచయనాత్పూర్వం మృతా స్త్రీయదివా పుమాన్ । తేనాగ్ని నా దహేతౌతు నవైధవ్యమితి స్త్రియాః॥ దశాహామధ్యేయదినాస్థి సంచయ స్తదాపిమాతా మ్రియతేసుతస్య। పుణ్యాంగనాంజ్ఞాహ్యసువాసినీనాం సౌగంధపుష్పాణ్యఖిలానిదద్యాత్ ॥ చితిభేదేనదాహశ్చే త్తత్కార్యాంతంపృథక్క్రియాః॥ భర్తుర్దశాహామధ్యేతు తద్భార్యాచమృతాయది। సువాసినితివిజ్ఞేయా పుణ్యస్త్రీపూజనం క్రియాత్॥ ....
సుమంతుః॥ శ్లో॥ భర్తృసూతకప్రాగస్థి చయనాత్పూర్వమేవవా। తద్భార్యాతుమృతాపూజ్యా సావైసౌవాసినీభవేత్॥......................
అత్రసిద్ధాన్తపక్షః॥ శ్లో॥ అస్థిసంచయనాత్పూర్వం ప్రేతపత్నీమృతింగతా। సువాసినీతిఖ్యాతాపి పరంవైధవ్యమాప్నుయాత్ ॥ భర్తృసంచయనాత్పూర్వం భార్యాయదివిపద్యతే। సువాసినీత్వంతస్యాస్తి అన్యథా విధవాభవేత్ ॥ ఇతి సువాసినీత్వనిర్ణయస్సమాప్తః॥

—కర్తృనిరూపణము.—

శ్లో॥ పుత్రఃపౌత్రఃప్రపౌత్రశ్చ। పుత్రికాపుత్రఏవచ । పత్నీభ్రాతాచ తత్పుత్రః । పితామాతాస్నుషాతథా॥ భగినీభాగినేయశ్చ పిండదోధనహార్యపి। పూర్వంపూర్వంపరఃకర్తా తదభావేపరఃపరః॥

తా॥ పుత్రుఁడు- పౌత్రుఁడు- ప్రపౌత్రుఁడు- పుత్రికాపుత్త్రుఁడు- భార్య, భ్రాతయు- ఆతనిపుత్రుఁడును- తండ్రియు- తల్లియు- కోడలును- చెల్లెలును- మేనల్లుఁడును సపిండుఁడును- ధనహర్తయు. వీరుపూర్వపూర్వాభావమునందుత్తరోత్తరకర్తృత్వముగలవారని తత్పర్యము

మరీచిః॥ శ్లో॥ స్త్రీకర్త్రీభర్తృకృత్యేషు పిత్రోఃకర్మణిచేద్యది। దశాహాభ్యంతరేదైవా ద్రజోదోషేణదూషితా । తత్కర్మవ్యర్థతామేతి సాస్నాత్వాపంచమేహని । నగ్నశ్రాద్ధంసమారభ్య పునఃకర్మసమాచరేత్ ॥

తా॥ భర్తయొక్క పైతృకకృత్యంబులయందు భార్యయేకర్తయైయుండి పదిదినములలోపల రజోదూషితురాలయ్యెనేని అదివరకుచేసిన కర్మయంతయును వ్యర్థమగును.

కావున పంచమదినమునందు స్నానంబుజేసి నగ్నశ్రాద్ధంబునుప్రారంభించియితర కర్మను చేయవలయునని మరీచివచించె.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠోవాఽథ కనిష్ఠోవా జ్యేష్ఠభార్యాసుతోదహేత్ । అగ్నికార్యే ప్రధానత్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యాసుతోఽగ్రజః ॥ అనేకపత్నీపుత్రాణాం యస్తుజ్యేష్ఠస్సఏవహి। పితుస్సపిండీకరణం కుర్యాదిత్యాహ కాశ్యపః ॥

తా॥ జ్యేష్ఠుఁడైనను, కనిష్ఠుడైనను జ్యేష్ఠభార్యాసుతుఁడు అగ్నికార్యమునందుఁ బ్రధానుఁడు. అనేక పత్నులయొక్క పుత్రులలో జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు తండ్రికిసపిండీకరణమును జేయవలయునని కాశ్యపుఁడువచించె.

శ్లో॥ ఔరసః క్షేత్రజశ్చైవ పుత్రికాపుత్రఏవచ । భ్రాతావా భ్రాతృపుత్రోవా సపిండీకరణాచరేత్ ॥ అత్రభ్రాతా కేవలసోదరః ॥ ఏషామభావేపత్నీచ ధనహార్యపివాభవేత్ ॥

కేచిత్॥ శ్లో॥ పుత్రాభావేతుపత్నీస్యాత్పత్న్యభావేతుసోదరః॥ పత్న్యభావేతుసాపత్న్యః పుత్రఏవనియుజ్యతే । తదభావేతుతత్పుత్రః ఆసన్నోన్యస్తతఃపరం। ఆద్యశ్రాద్ధమశుద్ధోపి కుర్యాదేకాదశేహని ॥

తా॥ ఔరసపుత్రుఁడు లేనప్పుడు క్షేత్రజాదులును, పుత్రికయును, పుత్రికాపుత్రుఁడును, సోదరుఁడును, తత్పుత్రుఁడును, సపిండీకరణమును జేయవలయును. వీరులేనప్పుడు భార్యయు, ధనహర్తయును జేయవచ్చును కొంతమందిపుత్రాభావమందుపత్నియని న్నిపత్ని అభావమందు సోదరుఁడును అట్లుగాక భార్యాభావమందు సవతితల్లియు, ఆ[illegible]మెపుత్రుఁడును వీరులేనప్పుడు వీరిపుత్రుఁడును పిమ్మటదగ్గిర సంబంధు [illegible] కర్తృత్వముగలవారని తా॥ ఆద్యశ్రాద్ధము ౧౧ దినమునందుజేయవలెను ఇందువలన కర్తకు శుద్ధిగలదనితాత్పర్యము తక్కినవిషయములు నిర్ణయసింధువుమొదలగువానియందుజూడవలయును- గ్రంథవిస్తరభీతిచేవ్రాయనైతి.

ఇతికర్తృనిరూపణం సమాప్తమ్.

కర్తృభార్యారజస్వలా విషయము.

శ్లో॥ ఏకాదశేహ్నిసంప్రాప్తే కర్తృభార్యారజస్వలా । ఆద్యం శ్రాద్ధంప్రకుర్వీత ఊనాద్యాదివిసర్జయేత్ । శ్రాద్ధకర్తుర్యదాభార్యా ఆశౌచాంతేరజస్వలా । శ్రాద్ధశేషంప్రకుర్వీత వర్జయిత్వాసపిండనమితి॥ శ్రాద్ధశేషంప్రకుర్వీతేత్యనేన వాక్యేన ఏకాదశేహని విహిత

మాద్య మాసికం రుద్రగణాఖ్య శ్రాద్ధం వృషోత్సర్జనాఖ్య శ్రాద్ధంచ కుర్యాత్ । వర్జయిత్వా సపిండనమితి తదర్థమపకృష్య పంచదశైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధానివర్జయేత్ ॥ కేచిత్పంచమదినే శుద్ధింసంపాద్య ఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధం సపిండీకరణశ్రాద్ధంకుర్యుః ॥

తా॥ పదునొకండవదినము సంప్రాప్తమగుచునుండఁగా కర్తయొక్క భార్య రజస్వలయయ్యెనేని ఆద్యశ్రాద్ధంబును చేయవలయును ఊనాద్యదులను వదలవలయును శ్రాద్ధకర్తయొక్క భార్య ఆశౌచాంతమునందు రజస్వలయయ్యెనేని సపిండనమునువదలి శ్రాద్ధశేషమునుజేయవలయును అనఁగా ౧౧వ దినమునందు శాస్త్రోక్తప్రకారముగఁ జేయఁదగిన పుణ్యాహవాచనము ఆహ్నికము రుద్రగణాఖ్య శ్రాద్ధము వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాద్ధంబును జేయవలయును షోడశశ్రాద్ధములలో ఆద్యశ్రాద్ధముతప్ప పంచదశైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధము మాత్రము వదలవలయును కొందఱు ఆద్యశ్రాద్ధముగూడ భార్యరజస్వలయైన ౫వ దినంబునస్నానము చేసిన పిమ్మట ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధము సపిండీకరణ శ్రాద్ధము ఒకదినమునందే ఆచరింపుచున్నారు తక్కినవిషయములు దేశాచారములను బట్టిజరుపవలయును. ఇతికర్తృభార్యారజస్వలావిషయస్సమాప్తః

ఏకాదశాహదినంబున జ్ఞాత్యాశౌచము.

కాలామృతే॥ శ్లో॥ త్రిరాత్రబాంధవమృతే కేచుసకలం చాద్యాదిషణ్మాచ్ఛరే । త్యక్త్వాంతర్గతమృతకేతువిహితం చాద్యాదియచ్చోదితమ్ । సపిండ్యార్ధమథాపకృష్యఖిలం శ్రాద్ధంపరిత్యజ్యతి । త్యాపిండ్యాద్విహితోదకుంభమాసాం పూర్వాణంచపశ్చాచ్చరేత్ ॥

తా॥ దశాహదినమునైన ఏకాదశాహదినమునైనను జ్ఞాతిసంబంధ దశరాత్రాశౌచము సంభవించెనేని ౧౧ వదినంబున నేకాదశాహశ్రాద్ధముచేసి ఆశౌచము నివృత్తియైనపిమ్మటతక్కిన కృత్యముల జేయవలయుననియు, త్రిరాత్రాశౌచము సంభవించెనేనిఅయ్యేకాహశ్రాద్ధముతోడనప్పుడు చేయఁదగిన అన్నిశ్రాద్ధములు జేయవచ్చుననియు ౧౨వ దినంబున సపిండీకరణముచేయునిచ్ఛగల పురుషుఁడాదినంబున చేయఁదగిన సోదకుంభశ్రాద్ధమునువదలి తక్కిన ౧౬ వ ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధమునందు చేర్చి ౧౨ వ దినంబున చేయవలెను. సపిండీకరణంబైనపిమ్మట వచ్చులవాయీకాలములందు ఊనాదిమాసశ్రాద్ధములను తక్కినసోదకుంభశ్రాద్ధములను జేయవలెననితాత్పర్యము.

వా॥ మధ్యేప్రవాస్యబ్దికేప్రాప్తే ఏకాదశేహాని ఆద్యాదీన్శ్రాద్ధాదీన్కృత్వాతిపహారేవ ప్రత్యబ్దికం కుర్యాత్॥ ఇతిబ్రాహ్మణవిషయః ॥ క్షత్రియవైశ్యశూద్రాణాం శుద్ధిదినేకర్తవ్యం ॥

తా॥ ఆశౌచదినములలోపల శ్రాద్ధంబుసంభవించినయెడల పదునొకొండవదినము నందు ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధముచేయవలెను. ఇది బ్రాహ్మణవిషయము, క్షత్రియులకుశుద్ధి దినము ౧౩ నందును, వైశ్యులకు ౧౬ దినమునందును శూద్రులకు, న్యాయనిధి ప్రకారము ౩౧ వ దినమునందును శుద్ధిగలదు కొన్నిస్మృతులలో “త్రింశద్దినాని శూద్రస్య తద ం న్యాయవర్తినః॥ అనిచెప్పియుండెను” కాబట్టి దేశాచారప్రకారము ౧౫ దినము లవఱకు ఆశౌచము నవలంబించి ౧౬ వ దినంబున శుద్ధిస్నానముచేసి పిమ్మట ఆబ్దికము జేయవలయును

ఆశౌచాంతర్గత ఆబ్దికవిధిః.

త్రైపక్షికాది శ్రాద్ధకాలము.

తిథిదర్పణే॥ శ్లో॥ కుర్యాత్త్రైపక్షికంశ్రాద్ధం త్రిపక్షేవిషమేహని॥ అపరః॥ త్రిపక్షేద్వాదశేపక్షే చతుర్వింశతిపక్షకే। పక్షత్రిపంచకం కృత్వా ఆదిమధ్యాంత్యపంచకే॥

తా॥ త్రైపక్షికశ్రాద్ధమును మూఁడవపక్షములో విషమదినమందుఁజేయవలయు నని తిథిదర్పణమను గ్రంథమునందుఁజెప్పఁబడియె మూఁడవపక్షంబున నాదియందు ౧౦ దినములకు పిమ్మట ౫ దినములలో నొకదినంబున త్రైపక్షిక శ్రాద్ధముచేయవలెను అనఁ గా మృతదినమునకు ౪౦ రోజులకు పిమ్మట ౪౫ది॥ లోగా, అట్లుగాక కొందఱునొక నెల మీద అయిదుదినములలోగా కొందఱు జరుపుచున్నారు ఆఱవమాసమున యిరువది దినములు మొదలు యిరువదిఅయిదుదినములకు లోపుగా శుద్ధిగల యొకదినంబున ఊనషా ణ్మాసికంబును, పండ్రెండవమాసంబున యిరువదిఅయిదుదినములకుపైన నొకశుద్ధిగలదిన మునందు ఊనాబ్దికశ్రాద్ధంబును జేయవలయునని తాత్పర్యము.

ఊనత్రియములకు నిషిద్ధకాలములు.

కాలాదర్శే॥ శ్లో॥ నందాదర్శచతుర్దశీ భృగుశనిష్వగ్నిత్రిపూర్వాసుదే ష్వానాన్త్యవనహింత్రిపుష్కరదినే ష్వన్యేష్వపజేజ్యమప్పి। కుర్యాదుత్తర మాసికేన సహతత్ప్రాఙ్మాసికంచాకృతం। న త్రైపక్షికమూనకర్మచత థాపశ్చాచ్చరేదేవతత్॥

తా॥ పాడ్యమి షష్ఠి, ఏకాదశిఈనందతిథులుఅమావాస్యయు. ఉభయపక్షచతు ర్దశీతిథులును, శుక్రశనివారంబులును కృత్తిక, పూస, పూషా, పూభా, మూలద్విపాత్త్రి పాన్నక్షత్రంబులును, పూర్వోక్తిధ్యాదిశాంతిప్రకరణమువాదు యోగగ్రంథములలోవ్రా యఁబడిన త్రిపుష్కరదినంబులును ఊనత్రయములకునిషిధంబులనియు, ప్రతిమాసంబున జేయవలసినమాసికములు అనుపపత్తిచేతనిలిచియున్నయెడల ఆమాసికములు పైమాసికము తోఁజేర్చి చేయవచ్చుననియు, ఊనత్రైపక్షికమాసికములట్లు చేయఁగూడదనియు తా॥

శ్లో॥ త్రైపక్షికోనషాణ్మాసికోనాబ్దికమథాచరేత్।
ఏతేషామన్యకాలేతు నపునఃకరణంస్మృతమ్॥

తా॥ త్రైపక్షికోనషాణ్మాసికోనాబ్దికశ్రాద్ధములనుట ఈశ్రాద్ధములకువిధ్యుక్త కాలమతిక్రమించకమునుపే జేయవలయునుగాని అతిక్రమించినపిమ్మట జేయఁగూడదని యభిప్రాయము విశ్వాదర్శమునందును నీయర్థమేప్రతిపాదింపఁబడీంది.

స్మృత్యంతరే॥ శ్లో॥ గణశఃక్రియమాణేషు మాసికేష్వనుభావిషు।
త్రీణిస్యురర్ఘ్యపాత్రాణి పిండాన్ త్రీన్యేవనిర్వపేత్॥

తా॥ అనేకములగు మాసికముల నొక్కతూరిచేయునెడల అర్ఘ్యపాత్రపిండములుమూఁడేసియేయని యెఱుఁగవలెను.

వ్యాసః॥ శ్లో॥ నాసపిండీకృతేప్రేతే పితృత్వముపపద్యతే। అకృతస్యతు పుత్రస్య శుభంకించిన్నవిద్యతే॥ నచనైమిత్తికం కామ్యమిష్టాపూర్తాదికంచన। నాసపిండీకృతేపిత్రోరన్యేషాం శ్రాద్ధమేవచ॥

తా॥ సపిండీకరణము చేయనియెడల ప్రేతత్వము విడిచిపోదు. చేయనిపుత్రునకు శుభముకొంచెమైనను లేదు. తల్లిదండ్రులకు సపిండీకరణమును జేయక మునుపు ఇతరులకు శ్రాద్ధములను జేయఁగూడదని వ్యాసుఁడు వచించె.

ఇతి త్రైపక్షికాది శ్రాద్ధకాలాస్సమాప్తాః.

స్నానోదక నిర్ణయము.

శ్లో॥ మృతౌజన్మని సంక్రాంతౌ శ్రాద్ధేపర్వణిపర్వణి।అస్పృశ్యస్పర్శనేచైవ నస్నాయాదుష్ణవారిణా। జానన్నాపదితథా యస్స్నాయాదుష్ణవారిణా। సగోహత్యాకృతం పాపంప్రాప్నోత్యేవనసంశయః॥
(తాశ్చాపోనద్యాదితీర్థేషు పవిత్రతమాః॥ అలాభేమంత్రపూతా ఇతి॥)

తా॥ జనన మరణములయందును సంక్రమణమునందును, శ్రాద్ధమునందును, దర్శ మొదలగు పర్వములయందును. అస్పృశ్య స్పర్శయందును-ఉష్ణోదకముచేత స్నానమును జేయఁగూడదు. రోగరహితుఁడై యుండియు నీకార్యములయందుష్ణోదకముచేతస్నానముజే యువాఁడు గోహత్యతుల్యమైన పాపమును జేసినవాఁడగును నద్యాదితీర్థములయందు స్నానమునుజేయుట యుత్తమము అవిలభించనియెడల మంత్రపూతోదకములచే స్నానముచేయవలయును ఇతి స్నానోదక నిర్ణయస్సమాప్తః.

జీవత్పితృనకు శ్రాద్ధనిషేధము,

తండ్రిజీవించియున్నఇతరులగుజ్ఞాతులుమాత్రము తిలోదకాదులనీయ

గూడదు. జ్ఞాతులతో గూడ నాశౌచదినంబులయందు సహవాసంబును జేయఁగూడదు. తండ్రిబ్రతికియున్నను తనతల్లిశ్రాద్ధముమాత్రము యథావిధిగా వారివారి కులాచారములనుబట్టి తప్పక జేయవలెను తండ్రి జీవించియుండగ జ్యేష్ఠభ్రాతయైనను కనిష్ఠభ్రాతయైనను మృతినొందిన యెడలతిలోదకాది ప్రేతకృత్యములన్నిటిని తనతండ్రే జేయవలెను.కర్తృత్వమువహించినను తల్లిదండ్రులకాయుర్వృద్ధిని గోరుపుత్రుఁడు ప్రేతకృత్యంబులను జేయఁగూడదని తెలియవలెను. (ఇతిశ్రాద్ధనిషేధః)

తిలతర్పణ నిషేధము.

స్మృతిసార సంగ్రహే॥ } శ్లో॥ తీర్థశ్రాద్ధేగయాశ్రాద్ధే ప్రేతశ్రాద్ధేనుమాసికే సపిండీకరణే చైవ నకుర్యాత్తిలతర్పణమ్॥ వృద్ధిశ్రాద్ధేసపిండ్యాంచ మాసికేచాఽనుమాసికే। ఆబ్దికేప్రథమే చైవ నకుర్యాత్తిలతర్పణమ్॥ దర్శేతిలోదకంపూర్వం పశ్చాద్దద్యాన్మహాలయే। ప్రత్యబ్దేనాపరంపూర్వం పరేహానితిలోదకం। ప్రత్యబ్దాంగంతిలందద్యా న్నిషిద్ధేపి పరేహని। వర్గైకస్యవచో యేషా మన్యేషాంతువిసర్జయేత్॥

తా॥ తీర్థశ్రాద్ధమునందు-గయాశ్రాద్ధమునందు-ప్రేతశ్రాద్ధమునందును అనుమాసికశ్రాద్ధమునందు-ప్రథమాబ్దికశ్రాద్ధంబునందు-సపిండీకరణశ్రాద్ధమునందును వృద్ధిశ్రాద్ధమునందును- సాపిండ్యమునందును-మాసికాఽనుమాసికమునందును తిలతర్పణమును -జేయకూడదు-దర్శశ్రాద్ధమునందు శ్రాద్ధకర్మాచరణమునకు ముందుగాను మహాలయశ్రాద్ధమునందు పిమ్మటను తిలతర్పణమును జేయవలయును ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధమునందు సద్యస్కాలమునందే తిలతర్పణముచేయఁగూడదు, పరదినప్రాతఃకాలమునందు తిలతర్పణము జేయావలయును పరదినముతిలతర్పణము జేయుటకు నిషిద్ధదినమైనను తిలతర్పణమును జేసియే తీరవలయును.శ్రాద్ధమునందలివర్గత్రయమునకే తిలతర్పణమును జేయవలయునుగాని యితరులకు తిలతర్పణమును జేయఁగూడదని తాత్పర్యము

స్మృత్యంతరే॥ శ్లో॥నజీవపితృకఃకుర్యా చ్ఛ్రాద్ధాంగతిలతర్పణమ్। శ్రాద్ధమాత్రంప్రకుర్వీత తర్పణంతు పితాచరేత్॥

తా॥ జీవపితరులు గలవాడు శ్రాద్ధబునుమాత్రము జేయవలయునుగాని శ్రాద్ధాంగ తిలతర్పణము జేయఁగూడదు.ఆతర్పణంబును తండ్రి చేయవలయునని స్మృతికారులు వచించిరి.

ఇతితిలతర్పణ నిషేధస్సమాప్తః.

దర్శేతిలతర్పణ ఫలము.

శ్రీభారతే అనుశాసనిక పర్వణిశతోత్తర పంచవింశాధ్యాయే॥ పితర ఊచుః॥

శ్లో॥ అమావాస్యాంతు యేమర్త్యాః ప్రయచ్ఛంతి తిలోదకం। కృతం భవతి తైశ్శ్రాద్ధం సరహస్యం యథార్థవిత్ ॥ హృష్టపుష్టమనాస్తేషాం ప్రజాభవతి నిత్యశః । కులవంశస్యవృద్ధిస్తు పిండదస్యఫలంలభేత్ । శ్రద్ధాయుతస్తుయఃకుర్యా త్పితౄణామనృణో భవేత్॥

తా॥ పితృదేవతలు చెప్పుచున్నారు, యేమనుజులైనా అమావాస్య దినమునందు మధుమిశ్రమగు ఔదుంబరపాత్రలో తిలోదకము పితరుల నుద్దేశ్యముగా యిచ్చునెడల వారలు యథార్థజ్ఞానము కలవారు ధర్మపురహస్య మెరిగినవారుగా నుందురు వారలకు హృష్టపుష్టలుగానుండు సంతానము ముక్తిప్రదమైనదై యుండును. కులము-వంశము యభివృద్ధియగును. పిండదానము చేసిన ఫలములభించును. శ్రద్ధతో తిలతర్పణముచేయు వాడు పితృఋణములోనుండి ముక్తుడుకాగలడని తాత్పర్యము.

కించ॥ అనుశాసనిక పర్వణిశతోత్తర షడ్వింశదధ్యాయే ॥

దేవా ఊచుః॥ శ్లో॥ బలింభిక్షాంతథార్ఘ్యంచ పితౄణాంచ తిలోదకమ్। తామ్రపాత్రేణదాతవ్య మన్యథాల్పఫలంభవేత్ । గుహ్యమేతత్సముద్దిష్టం యథాతుష్యంతి దేవతాః ॥

తా॥ దేవతలుచెప్పుచున్నారు, బలిప్రదానము, భిక్షమొసగుట, అర్ఘ్యమిచ్చుట, పితరులనుద్దేశ్యముగా తిలోదకమిచ్చుట, ఇవి యావత్తు తామ్రపాత్రలతో జరుప వలయును లేనియెడలఅల్పఫలముకలుగును, యేకార్యముచే దేవతలు సంతసింతురో ఆ రహస్యము చెప్పబడెనని తా॥

మాతాపితరులశ్రాద్ధదినములలో బ్రహ్మయజ్ఞ నిత్యతర్పణములను శ్రాద్ధత్పూర్వమునందే కొందరును శ్రాద్ధాత్పరమునందు కొందరును ఆచరించుచున్నారు వానిలోసమీచీనమేదని శోధింపగా శాఖా భేదములచేత ఆయాచారభేదములు కలవు.

శ్లో॥ ఆదానైమిత్తికంకుర్యా త్పశ్చాన్నిత్యంసమాచరేత్ ॥

తా॥ అనుప్రమాణమునసుసరించి ఋక్శాఖులు శ్రాద్ధానంతరమే బ్రహ్మ యజ్ఞ నిత్యతర్పణములు జరిగించుటయును యజుశ్శాఖులు శ్రాద్ధాత్పూర్వమునందే ఆచరించు టయునుగలదని తాత్పర్యము. ఇతిదర్శేతిలతర్పణఫలమ్‌సమాప్తమ్

ప్రయోగపారిజాతే॥ శ్లో॥ పక్షశ్రాద్ధేతథాదర్శే యుగమన్వంతరాదిషు । శ్రాద్ధంనిర్వర్త్యభుక్త్వాతు తాంబూలంఖాదయేద్ద్విజః ॥ మోహాదకృత్వాయశ్శ్రాద్ధం తాంబూలంయదిఖాదయేత్ । శ్రాద్ధహంతాభవేత్కర్తా రౌరవంనరకంవ్రజేత్ ॥ వా॥ పిత్రోః ప్రత్యాబ్దికే శ్రాద్ధేదివారాత్రౌ తాంబూలచర్వణంనిషిద్ధం ॥ అంగతిలతర్పణస్యపరేద్యుః ప్రాతర్విహితత్వేనసాంగపితృకర్మానివృత్తేః ॥

తా॥ పక్షదర్శయుగ మన్వంతరాదులయందు శ్రాద్ధకర్మనాచరించి పిదప తాంబూలచర్వణాదికమును జేయవలయును ఒకవేళ శ్రాద్ధము నాచరింపక తాంబూలచర్వణాదికమును జేసినేని రౌరవాదినరకములనుబొందును తల్లిదండ్రులయొక్క ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధములయందు పరదినప్రాతఃకాలమునందు తిలతర్పణముజేయవలెను తాంబూలచర్వణాదికమును జేయఁగూడదని తా॥

శ్లో॥ మృతాశౌచేతథాశ్రాద్ధేమాతాపిత్రోర్మృతేహని। ఉపవాసేచతాంబూలం దివారాత్రౌవిసర్జయేత్ ॥

తా॥ మృతాశౌచమునందును, శ్రాద్ధదివసమునందును తల్లిదండ్రులయొక్క ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధమునందును ఉపవాసవ్రతదినములయందును తాంబూలచర్వణంబును జేయగూడదని తాత్పర్యము.

శ్రాద్ధదర్పణే॥ శ్లో॥ భక్ష్యంచపిండనైవేద్యం వికిరాన్నంచస్పర్శనమ్। తాంబూలచర్వణంకృత్వా పునశ్శ్రాద్ధం సమాచరేత్ ॥

తా॥ మోహముతో వండిన భక్ష్యమునుపిండనైవేద్యము జేసినను వికిరాన్నముభోజనపాత్రమును స్పృశ్యతగిలినను కర్తతాంబూలముభక్షించినను తిరిగిశ్రాద్ధము చేయవలయునని శ్రాద్ధదర్పణము ఘోషించుచుండెను-

ఇతి తాంబూలచర్వణమ్ సమాప్తమ్.

మాతుర్దశాహమధ్యంబున పితృమృతి.

స్మృత్యంతరే॥ శ్లో॥ మాతుర్దశాహమధ్యేతుపితాయస్యప్రమీయతే। పైతృకంతుయథాకాలం పితుస్సర్వంసమాపయేత్ । తతో మాతుస్త్రిపక్షాజా శేషంకర్మసమాపయేత్ ॥

తక్కినవిషయములు ధర్మశాస్త్రగ్రంథములయందు జూడదగును.

తా॥ తల్లిమృతినొందిన దశాహమధ్యతండ్రి మృతిబొందినయెడల తండ్రికిశ్రాద్ధము సంపూర్తిగాజేసి, పిమ్మట 3 వ పక్షములో ఆదియందు అనఁగా ౧౦ దినములకుపిమ్మట

౧౧ దినములలో తల్లికి లోగడ చేసిన క్రియలుగాక తక్కిన శ్రాద్ధ మంతయు సమాప్తిజేయవల యుననితా॥

మాతుర్దశాహమధ్యేతు మృతశ్చేద్యది వైపితా। పితుర్మరణ మారభ్య దశాహంసూతకంభవేత్ ॥

తా॥ తల్లిదశాహమధ్యమందు తండ్రిమృతిబొందినయెడల తండ్రి మృతిబొందినది మొదలు ౧౦ దినములుసూతకమని తా॥

ధర్మప్రవృత్తౌ॥ శ్లో॥ మాతాపిత్రోర్యథాశౌచం దశాహంవిహితం బుధైః పైతృకాదూర్ధ్వమేవస్యా న్మాత్రాశౌచంతుపక్షిణి ॥

తా॥ తల్లిదండ్రి మొదలగువారి మృతులయందు ౧౦ దినములు ఆశౌచము తండ్రి యొక్క శ్రాద్ధము చేయుచుండగా ఊర్ధ్వభాగమునందుతల్లిచనిపోయినయెడలమాత్రా శౌచము ఒకటిన్నర దినమని తాత్పర్యము

శ్లో॥ ఆద్యశ్రాద్ధమశుద్ధోపి కుర్యాచ్చైకాదశేహని। కర్తుస్తా త్కాలికాశుద్ధి రశుద్ధిఃపునరేవసః ॥

తా॥ ఆద్యశ్రాద్ధంబును అపరిశుద్ధుడైజేయవలెను ఈశ్రాద్ధముజేయుటవలన కర్తకుతత్కాలంబునందు పరిశుద్ధికలుగునని తాత్పర్యము

శ్లో॥ పితురాశౌచమధ్యేచే న్మాతుశ్రాద్ధంపతేద్యది। ద్వాదశా హేషోడశాత్పశ్చా న్మాతుశ్రాద్ధంవిధీయతే। మాతురాశౌచమధ్యేచే త్పితుశ్రాద్ధంపతేద్యది।ద్వాదశాహేషోడశాదర్వాక్తచ్ఛ్రాద్ధంతువిధీయతే॥ ఇతి ఆశౌచఖండే శాతాతపః ॥

అయమర్థః॥ ఏకాదశాహేపితుః షోడశాదిశ్రాద్ధం కృత్వా తతః మాతుః ప్రత్యాబ్దికంకర్తవ్యం ఏకాదశాహేఆద్యశ్రాద్ధంనిర్వర్త్య పితుః మృతాహశ్రాద్ధంకృత్వా అథఆద్యాదిషోడశశ్రాద్ధానికారయేదిత్యర్థః ॥

ఇతిమాతృదశాహమధ్యే పితృమృతిస్సమాప్తః.

అధికమాస ప్రకరణము.

అధికమాసములో మృతిబొందినవారికి తిరిగిఆమాసముయెప్పు డైనా అధిమాసము వచ్చినయెడల ఆమాసమునందే ప్రత్యాబ్దికము. శుద్ధమాసమునలో జేయనక్కర లేదు. శుద్ధమాసమునందు మృతులయిన వారికైతే అధికమాసమునందు అవసరములేదు మాసికములు మాత్రి

ము అధికమాసమందుకూడా శ్రాద్ధము చేయవలెను. అధికమాసమునా మృతులైనవానికి శుద్ధమాసములో మృతదినమునకు లోగడదినమందు అన్వాద్య శ్రాద్ధము చేసి మృతతిథి యందు ఊనమాసికము పెట్టవలెను. అక్కడనుంచి ౨౮ దినమందు నెలమాసికము పెట్టిముప్పదివదినమందు ద్వితీయమాసికము పెట్టి అక్కడనుంచి ౧౫ దినములలోగా మధ్యపంచకమునందు త్రైపక్షికశ్రాద్ధము చేసి క్రమముగా సంవత్సరాంతము జరిగించవలెను. సంవత్సరమధ్య అధికమాసము సంభవించే యెడల శుద్ధాధికములకు ఒకటేసంకల్పము జేసి అధికమాసికము పెట్టవలయును. సంవత్సరాంతమందు అధికమువచ్చే పక్షమునకు ఊనాబ్దికమును సంవత్సరవిమోకమును ఆబ్దికమును ౩ ను అధికమాసములోనే పెట్టవలసినదిగాని శుద్ధమాసంబున నాచరిపగూడదు మధ్యాధికమువచ్చిన ప్రథమాబ్దికానికి లోగడమాసానికే ౩౬౦ దినములగునుగనుక లోగడమాసములో ఊనాబ్దికవిమోకములు జరిగించవలెననే మాట యుక్తముగాదు, ఆరెండుమాసములు ౩౦ దినములనబడే కనుక ప్రథమాబ్దికముతో కూడానే జరిగించవలయును. శుద్ధమాసమునందు మృతులయినవారికి ప్రథమాబ్దికము మలమాసమువచ్చినచో నప్పుడే చేయవలయును. ద్వితీయాబ్దికాదులు మాత్రము శుద్ధమాసమునందే జరుపవలెను.

తక్కినవిషయములు నిర్ణయసింధువునందు జూడవలెను.

కించ॥ గర్గః॥ శ్లో॥ అగ్న్యాధానం ప్రతిష్ఠాంచ యజ్ఞదానవ్రతానిచ । దేవవ్రతవృషోత్సర్గ చూడాకరణమేఖలాః । గమనం దేవతీర్థానాం వివాహమభిషేచనమ్ । యానంచగృహకర్మాణి మలమాసేవివర్జయేత్ ॥

తా॥ అగ్న్యాధానం- ప్రతిష్ఠ- యజ్ఞదానవ్రతములు-దేవవ్రతములు - కామ్యవృషోత్సర్గము- చూడాకరణము-మేఖల- దేవక్షేత్రతీర్థాటనము- వివాహము-అభిషేచనము- యానమును- గృహకర్మలు - అనువానిని మలమాసమునందు- విడువవలయునుఅని గర్గుడుచెప్పె-

శ్లో॥ అవశ్యకర్మమాసాఖ్యం మలమాసమృతాబ్దికం । తీర్థేభచ్ఛాయయోశ్శ్రాద్ధ మఖకర్మపితృక్రియాః॥కుర్యాన్మలిమ్లుచేవర్ష మధ్యే

చేత్సశదాధికం। తత్రస్యాన్మాసికంమృత్యు మాసాత్సహ్యాదశోయది ప్రేతక్రియాసమాప్యాత్ర కుర్విత్యాభ్యుదయంతథా। శ్యామాకాగ్రయణంకృచ్ఛ్రత్రియవర్జమతోన్యథా॥

తా॥ మలమాసమునందుఆవశ్యముగాఁజేయఁదగిన మాసికాదికర్మములునుఆబ్దికములను-తీర్థశ్రాద్ధములను-యజ్ఞకర్మములను-పితృక్రియలను, చేయవచ్చునని యెఱుగవలయును, మఱియును వర్షమధ్యమందు మలమాసము వచ్చెనేని అప్పుడధికమాసములు గ్రహించవలయును మరణమాసము మొదలుకొని పదిరెండవమాసము మలమాసమయ్యెనేని దానియందు ప్రేతకర్మములను సమాప్తినిబొందించి పిమ్మటఅభ్యుదయకర్మములను జేయవలయునుఅని సూర్యోదయమనుగ్రంథమునందు జెప్పఁబడియె.

కించ॥ శ్లో॥ కామ్యారంభంవృషోత్సర్గం పర్వోత్సవముపాకృతిమ్ మేఖలాచౌలమాంగల్యాఽగ్న్యాధానోద్యాపనక్రియాః। వేదవ్రతమహాదానాఽభిషేకాన్వర్జ్యమాసికమ్। ఇష్టంపూర్తంతథాయస్య విద్యలోపోన్యథాకృతౌ। తత్సర్వమష్టకాదన్య దధిమాసేవివర్జయేత్ । సూతకేపిచ కర్తవ్యం స్నానాద్యంరాహుదర్శనే॥

తా॥ కామ్యారంభము వృషోత్సర్గము, పర్వోత్సవము, ఉపాకర్మము, మేఖలము, చౌలము,మాంగల్యము, అగ్న్యాధానము ఉద్యాపనక్రియ, వేదవ్రతము మహాదానము, అభిషేకము అనువానిని అధికమాసమునందు, విడువవలయును, గ్రహణకాలమునందు జననమరణాశౌచములుగలిగియున్నప్పటికిని గ్రహణప్రయుక్తస్నానాదికమును జేయవలయును, అనియును సూర్యోదయమను గ్రంథమునందుఁ జెప్పబడియె మఱియును॥

శ్లో॥ గర్భేవార్ధుషికేభృత్యే ప్రేతకర్మణిమాసికే। సపిండీకరణేనిత్యే నాధిమాసంతువర్జయేత్॥

తా॥ గర్భమునందును, వడ్డీయందును, భృత్యునియందును, ప్రేతకర్మమునందును, మాసికమునందును, సపిండీకరణమునందును, అధికమాసమును విడువవలనుపడదని పరాశర స్మృతియందుఁ జెప్పఁబడియె

గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ మాసద్వయేబ్దమధ్యేచ సంక్రమో నభవేద్యదా।
ప్రాకృతస్తత్రపూర్వస్స్యాదుత్తరస్తుమలిమ్లుచః॥

తా॥ సంవత్సర మధ్యమందు రెండధికమాసములు తటస్థించెనేని మొదటిమాసమును ప్రాకృతమాసమునుగాను రెండవమాసమును అధికమాసముగానుగ్రహింపవలయునని గ్రంథాంతరమందుఁ జెప్పఁబడియె. ఇతి అధికమాసప్రకరణం సమాప్తమ్

అత్రానుగమనస్యైవవిధానాన్నాగ్రే పార్శ్వయోర్వాగంతవ్యం
శ్లో॥ ప్రేతస్య పార్శ్వయోరగ్రేనగచ్ఛేయుః కదాచన। తస్మాద
గ్రేతుగంతౄణా మాయుఃక్షీణం పదేపదే ॥ మృతస్యపశ్చాద్గమనే
ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే। కిల్బిషాదగ్రగమనే నిష్కృతిర్నోపపద్యతే॥
ఇతి దోషశ్రవణాత్ స్మృత్యంతరేవిశేషః ॥
శ్లో॥ సంస్కారోపక్రమాత్పూర్వం కామంస్నాత్వావిశుధ్యతి।
ప్రారబ్ధేపిహిసంస్కారే సమాప్తేస్నానమాచరేత్ ॥ ఏతదన్యవిషయం॥
ఆరంభాత్ప్రాక్పరస్నాయాత్తస్య శుద్ధిర్భవిష్యతి॥

తా॥ ప్రేతమునకు పార్శ్వముయందుగాని పశ్చాద్భాగంబునందుగాని పోవలయును, అట్లుగాక ప్రేతమునకుముందుభాగమునందు నడిచినయెడల ఆయువుక్షీణించిపోవునని యభిప్రాయము పార్శ్వపశ్చాద్భాగంబులయందు నడచినవానికి ప్రాయశ్చిత్తముగలదు అగ్రభాగమునందు నడిచినవానికిప్రాయశ్చిత్తములేదు కావునఁ నగ్రభాగమందుబోఁగూడదని యభిప్రాయము దహనసంస్కారంబుల నుపక్రమించుటకుమునుపు స్నానంబుచేసినయెడల పరిశుద్ధిగలుగును దహనసంస్కారంబుల నుపక్రమించినపిమ్మట దహనమగువఱకును స్నానంబుచేసినయెడల శుద్ధిగలుగదు కావునసగోత్రుఁడు సంస్కారంబును నుపక్రమించుటకు పూర్వంబునందుస్నానంబునుజేయవలయుననిస్మృత్యంతరవచనాభిప్రాయము.

ఇతి శవానుగమనే నియమస్సమాప్తః

—oo—

— శ్మశానమునకు తీసికొనిపోఁబడిన శవముజీవించుట. —

శ్మశానంబునకు ప్రేతమును తీసికొనిపోయిన పిమ్మట నాశవమునకు ప్రాణంబులు వచ్చినయెడల మరల నామనుజుఁడుగృహమునకు వచ్చెనేని యాగృహంబునకుఁ గీడుచాటిల్లును. కావున నాకీఁడు దొలఁగిపోవుటకొఱకు క్షీరమిశ్రిత సమిధశ్శ్రితమును ఆజ్యంబును హోమమును జేయవలెను. బ్రాహ్మణులకు గోదానాది మహాదానములుజేసి సావిత్ర్యష్టశతంబులచేత క్షీరంబులతో శాంతినిజేయవలయును. కపిలధేనువు, తిలలను, సువర్ణమును, వస్త్రమునుఆయుర్వృద్ధికొరకు కర్త దానముజేసి బ్రాహ్మణాశీర్వాదము గ్రహించవలయును. ఇది యముని మతమని నారదమునివరుఁడు వచించె. కొందఱు ఇతరజంతువును ఇతని

మీద దిగతుడిచి ఆగ్రామము తలయు దిప్పి పారవేయుదురు. తక్కినవిష
యములు స్మృతి సంగ్రహమందు జూడవలయును.

ఇతిశ్మశానానీత శవజీవన విచారస్సమాప్తః.

నిత్యకర్మయందు శిలానష్టము.

దశాహములోగా జరుగు నిత్యకర్మప్రారంభించిన పిమ్మట దశాహములోపల ప్రమాదంబువలనశిలనష్టమైనయెడలఅన్యశిలనుంచిపూర్వమువలె ఆవాహనముజేసి మజిల తోలుతయిచ్చిన మృత్తికాస్నాన వాసోదకతిలోదకాలు పిండప్రదానంబులు మొదటిరోజునుంచి యథాక్రమముగాజరపవలెను. నష్టమయినశిల మరలలభించినయెడల విధ్యుక్తముగ వాసోదకాదుల నీయనక్కరలేదు. స్థలభ్రంశమువంచును, శిలాపాత్ర కర్తృద్రవ్యంబులు నశించినను ప్రాజాపత్యత్రయంబునుచేసి పిండోదక దానంబులనుమరల యథావిధిగా జేయువలయునని స్మృత్యంతరమందుఁ జెప్పఁబడియె తక్కినవిషయములుసర్ణయసింధువు నందుజూడవలయును.

ఇతిశిలానష్ట విషయ స్సమాప్తః

సంవత్సర విమోకమందు తిధిద్వయ శ్రాద్ధనిర్ణయము.

గౌతమః శ్లో॥ తిధిద్వయేపిసంప్రాప్తే విమోకం ప్రథమాబ్దికమ్।
తస్మిన్నేవక్రమాత్కుర్యా ద్పూర్వాహ్ణేచాపరాహ్ణకే ॥

తా॥ సంవత్సరవిమోకదినమందు తిథిద్వయముతటస్థించెనేని సంవత్సరవిమోకప్రథమాబ్దికములురెండును-ఆదినమందే నాచరింపవలెనుఎట్లనినపూర్వాహ్ణమందుసంవత్సరవిమోకశ్రాద్ధంబును-అపరాహ్ణమందుఆబ్దికశ్రాద్ధంబునాచరించవలెననిశ్రీగౌతములవారియభిప్రాయము.

కించ॥ పరాశరాదిఋషిభిః రశాంచళ్యాంవిష్ణుస్మృతౌ ॥

శ్లో॥ విమోకాదిద్వయంకుర్యా ద్ద్విజశ్రేష్ఠస్తిథిద్వయే। విమోకంపూర్వతఃకృత్వా ఆబ్దికంతదనంతరం। తిధిద్వయేతథాకార్యం అన్యథా దోషభాగ్భవేత్ ॥

తా॥ తిథిద్వయముదినమునందువిమోకము ప్రథమాబ్దికమువచ్చినయెడల పూర్వాహ్ణమునందువిమోకముజరిపి అపరాహ్ణమందు ప్రథమాబ్దికముచేయువలెను ఆలాచేయనియెడల దోషము చేసినవాడగునని తా॥

కించ॥ శ్లో॥ సంవత్సరవిమోకాఖ్యం శ్రాద్ధం కుర్యాద్విచక్షణః। తథాబ్దికం వినా పూర్వం ఊనాబ్దికమథాపి వా। ఊనత్రైపక్షికం చైవ నకుర్యాన్మాసికం వినా। ఊనాంత్యమాసికం త్యక్త్వా విమోకం నైవ కారయేత్॥

తా॥ కర్మనిష్ఠగలవాఁడు సంవత్సరవిమోకమునుచేయవలసినది, ఊనాబ్దికమును చేయకుండ ప్రత్యాబ్దికమును చేయఁగూడదు. త్రైపక్షికమును విడిచి మాసికమును పెట్టరాదు. ఊనమైన తరువాతమాసికమును విడిచి సంవత్సరవిమోకమును జేయఁగూడదని తా॥

ఇతి సంవత్సరవిమోకే తిథిద్వయ శ్రాద్ధనిర్ణయస్సమాప్తః.

మృతతిథినిర్ణయము.

సిద్ధాన్తసంగ్రహే॥ శ్లో॥ సాయంతన్యతరత్ర చేన్మృతతిథిస్స్యాదాబ్దికే మాసికే। సాగ్రాహ్యాద్వ్యపరాహ్ణయోర్యదితదా యత్రాధికా సా మతా। తుల్యా చేదుభయోరపరాహ్ణసమయే పూర్వాన చేత్తద్వయోః। పూర్వైవ త్రిముహూర్తగాస్తసమయే నోచేత్పరైవోచితా॥

తా॥ అహఃపరిమాణ ఘటికలను అయిదుపాళ్ళుచేయునది, వానిలో మొదటిభాగము ప్రాతఃకాలము, 2వ భాగము సంగమకాలము, 3వది మధ్యాహ్నము, 4వదిఅపరాహ్ణము, 5వది సాయాహ్నము. యీఅయిదు కాలములలో 4వ అపరాహ్ణకాలమున నేతిథిఘటికలు వ్యాపించియుండునో ఆతిథిశ్రాద్ధాదిపైతృకము మొదలగు సత్కర్మలకు ముఖ్యము యొకతిథికి రెండుదినములలో వ్యాప్తిగల్గియుంటే ఏదినమున అధికముగానుండునో దానిని నాచరింపవలయును రెండు దినములలో అపరాహ్ణవ్యాప్తి సమముగానుండిన పూర్వమనఁగా మొదటిదినమే ముఖ్యము రెండు అపరాహ్ణములలోను వ్యాపింపకపోయిన పూర్వదినమున సాయాహ్నవ్యాప్తి చక్కఁగానుండిననాడే ముఖ్యము రెండు అపరాహ్ణములలోను సమముగానుండినప్పుడు తిథివృద్ధిపక్షమున రెండవనాడును క్షయపక్షమున మొదటినాడును కర్తవ్యము. దీనినెఱిఁగి శిష్టులందఱును ఆచరింపుచున్నారు. ఇఁక సంకల్పస్నానదానవ్రతదేవపూజాదులలో విశేషవిధులు గల్గునవితప్ప తక్కినఅన్ని సత్కర్మలకున్ను సూర్యోదయకాలమున నేతిథిగల్గియుండునో ఆతిథియే సంకల్పమునకు ముఖ్యము.

కించ॥ శ్లో॥ యాం తిథిం సమనుప్రాప్య ఉదయం యాతి భాస్కరః। సా తిథిస్సకలా జ్ఞేయా స్నానదానవ్రతాదిషు॥

తా॥ సూర్యుఁడు ఏతిథియందుదయించునో ఆతిథిస్నానదానవ్రతములు మొదలుగాగల సకలకార్యములకు ప్రాముఖ్యము.

ఇతి మృతతిథినిర్ణయస్సమాప్తః

శ్రాద్ధ సమయమందు త్యాజ్యవిషయము.

జ్యోతిస్సంగ్రహే॥ శ్లో॥ స్నానేదానేజపేహోమే వైశ్వదేవే సురార్చనే।
ప్రాయశ్చిత్తే తథా శ్రాద్ధే ప్రశస్తా విషనాడికాః॥

తా॥ స్నానకాలమునందు, దానకాలమందు, జపకాలమందు, హోమకాలమందు, వైశ్వదేవకాలమందు. దేవతార్చనమందు, ప్రాయశ్చిత్తాదులయందు, శ్రాద్ధకాలమందు, త్యాజ్యమువచ్చినప్పటికిని వైకార్యములుచేయవచ్చునని తా,

కించ॥ ప్రాచీనగ్రంథే ॥శ్లో॥ఆసనేశయనే భోజ్యే మలమూత్రోత్సృజేతథా।
ఉగ్రకర్మణ్యస్త్రవధా ప్రశస్తా విషనాడికాః॥

తా॥ కూర్చుండుటయందు, నిద్రించుటయందు, భోజనకాలమందు, మలమూత్రములు విడుచుటయందు, చెడుపనివిషయమైన అస్త్రప్రయోగాదులయందును, విషఘడియలునింద్యములుగావని తా.

ఇతి శ్రాద్ధసమయే త్యాజ్యవిషయస్సమాప్తః.

దానాదిఫల నిరూపణము.

అయ్యా ౮౪ లక్షలజీవరాసులలో ఈమనుష్యజన్మములభించుట బహుదుర్లభము ఇట్టిజన్మములభించియు దానధర్మాదులుచేయకయుండు మనుష్యుఁడు మఱుజన్మమునందు దరిద్రుడై పుట్టునని స్మృతులు ఘోషించుచుండె లోకమందు మనము చూచుచుంటిమి. మనుష్యజన్మమునందు దరిద్రుడైపుట్టి పాపకార్యములుచేయుచు అందువలన నరకముజెంది సమస్తబాధల కోర్వలేక దుఃఖంపుచు మఱలదరిద్రుడుగా పుట్టును. తత్ప్రమాణము

శ్లో॥ అదానదోషేణభవేద్దరిద్రో దారిద్ర్యదోషేణకరోతిపాపం।పాపాదవశ్యంనరకంప్రయాతి పునర్దరిద్రఃపునరేవపాపీ॥ అన్నట్లు దానముచేయనిదోషమువల్లనేవాడు దరిద్రుడుగాబుట్టుచు మఱలగిట్టుచు ఈప్రకారము సంసారసాగరమునందగిలిఅల్లాడుచుండునుగాని ఒకప్పుడైననుముక్తి పొందజాలడు.

శ్లో॥ దరిద్రాయకృతందానం శూన్యలింగస్యపూజనం । అనాథప్రేతసంస్కార మశ్వమేధసమంవిదుః॥దరిద్రునికొఱకు చేయఁబడినదాన

ములను పూజలేనిగుళ్లకు పూజగలుగఁజేయుటయు, దిక్కులేనిపీనుఁగను త్తి కాల్చుటయు, ఈమూడును అశ్వమేధయాగము చేయుటవలన గలుగుఫలమునకు సమానమగుఫలమునిచ్చునని బహుగ్రంథములు చెప్పుచున్నవి.

శ్లో॥ అనిత్యానిశరీరాణి విభవోనైవశాశ్వతః॥ నిత్యంసన్నిహితోమృత్యుఃకర్తవ్యోధర్మసంగ్రహః॥ ఈశరీరము నిత్యముకానిది, సంపదలునిలుకడలేనివి, మృత్యుదేవతదగ్గరనేకాచియున్నది కాఁబట్టి మనము పితృమాతృకర్మలందైనా తనశక్తికొలది దానధర్మములు చేయుటచే ఈజన్మమందు తనపితృలు సంతోషించుటమేగాక తనకును రాఁబోవుజన్మమందు మహాభాగ్యవంతుడై జ్ఞానముగలవాఁడై ధనముగలగృహాదులందు జన్మించును యిదియునుగాక.

శ్లో॥ చలాలక్ష్మీశ్చలాఃప్రాణాశ్చలోదేహాపియౌవనం। చలంచలశ్చ సంసారఃకీర్తిర్ధర్మశ్చనిశ్చలా॥ తా॥ సంపదలు-ప్రాణము-దేహము-యౌవనము-సంసారము-ఇవి యన్నియును నీటిబుగ్గలరీతిగా అస్థిరములైనవి. అయితేనిత్యముగాకీర్తియు ధర్మమును ఈరెండుమాత్రమే సుస్థిరముగానుండును

శ్లో॥ అర్థాఃపారదచంచలాఃగిరినదీవేగోపమం జీవితం। ధర్మంయోనకరోతినిశ్చలమతిఃస్వర్గార్గళోద్ఘాటనం। పశ్చాత్తాపయుతోజరాపరిణతిశోకాగ్నినాదహ్యతే॥ తస్మాన్మాతృపితృక్రియాదిసమయే దానం ప్రశస్తంస్మృతం॥ తా॥ సంపదలుపాదరసమువలె నిలుకడగానివి, కొండమీదనుడికిందికి ప్రవహించునదులు యెంతశీఘ్రముగా ప్రవహించునో అంతశీఘ్రముగా జీవితముపారిపోవును. సముద్రమునందలి అలలయందుబుట్టిన నీటితుంపరలు యెట్లునిలుకడ లేకపోవునో అట్లుమానవజన్మము నిలుకడలేనిదౌను. సముద్రమునందలి నురుగురీతిగాను మనజీవితకాలము అస్థిరమైనది కాఁబట్టి స్వర్గద్వారమునకు అడ్డముగామూసియుండెడు తలుపునుదెఱచిమనలనుస్వర్గమున జేర్చిసకలసౌఖ్యములను బొందునట్లుజేసెడుధర్మము నెవ్వఁడుచేయఁడో వాఁడుమరణకాలమున శోకాగ్నిచే తపించును. కాఁబట్టి

తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధాదిదినములయందైనను దానము జేయుట ప్రశస్తమైనది గా జెప్పఁబడియె శ్లో॥ ధర్మః శర్మభుజంగ పుంగవపురీ సారం విధాతుం క్షమో। ధర్మః ప్రాపితమర్త్యలోకవిపుల ప్రీతి స్తథాశంసినా। ధర్మస్స్వర్నగరీ నిరంతరసుధా స్వాదోదయస్వాస్పదం। ధర్మః కి నకరోతిము క్తివని తా సంభోగభాగ్యాంతరమ్॥ తా॥ ధర్మమునాగేంద్రపట్టణమునందలిస్థిర మైనసుఖము ననుభవించునట్లుచేయును భూలోకమున ధర్మము జేయువాని కే మంచికీర్తియు జనులవలన ప్రీతియుకలుగును. మఱియుధర్మము స్వర్గలోకము నందలి దేవామృతము పానముచేసి చావుపుట్టుకలు లేక సదా దేవేంద్రభోగముల ననుభవించునట్లుచేయును, ధర్మమువలన సకల సుఖములు కలుగును. ధర్మముముక్తికాంతతో భోగించునట్లు చేయును.

శ్లో॥ ఏవంత్యాగగుణః శ్లాఘ్యః సర్వేషు గుణరాశిషు। త్యాగాజ్జగతిపూజ్యంతే పశుపాషాణపాదపాః॥ తా॥ దానము చేయునట్టి గుణమే సకలగుణములలోపల సద్గుణము- దానముచేయువాఁడే గుణవంతుఁడు పశువులలో కామధేనువును- వృక్షములలో కల్పవృక్షమును శిలలలో చింతామణియనుశిలయును నెవరెవరు యేదిఅడిగినను లేదనక నిచ్చునట్టిగుణమును కలిగియుండుటవల్లనేకదా అవి దేవతలు మనుష్యులు మొదలైన వారిచేత సదాపూజింపఁబడుచున్నవి. ఇంతియేగాదు॥ దానమాహాత్మ్యమందు॥

శ్లో॥ సాలగ్రామశిలాంపృథ్వీం కన్యాంవిద్యాంచ వైదికీం। యోదత్తేయశ్చగృహ్ణాతి తావుభౌస్వర్గగామినౌ॥ అని చెప్పఁబడినది.

ఆదిత్యపురాణమందు॥ శ్లో॥ జ్ఞానదానాదధికఁ కించిద్గ్రంథ్యతే భువనత్రయే। దానేనప్రాప్యతేస్వర్గః॥ అని చెప్పఁబడినది- యస్యవిత్తంనధర్మాయనోపభోగాయతస్య విత్తంనిరర్థకం॥

గరుడపురాణమందు॥ శ్లో॥ పితుశ్శతగుణందానం సహస్రంమాతురుచ్యతే। భగిన్యాం శతసాహస్రం సోదరేదత్తమక్షయమ్॥ మఱియు॥

దానాదులవలన స్వర్గనిత్యపుత్రవిత్తాదులను కీర్తియును గలుగుచున్నవి.

అంటువలన దానముకన్న నధికమైన దెక్కుడను మూఁడు లోకములయం దేదియును లేదు, యెవ్వని యొక్క ద్రవ్యము ధర్మముకొఱకైనను తాను అనుభవించుట కొఱకైనను ఉపయోగించునో అతని ద్రవ్యము సార్థకము లేకున్నచో నిరర్థకము.

కించమనుస్మృతౌ॥ శ్లో॥ వారిదస్తృప్తిమాప్నోతి సుఖమక్షయమన్నదః। తిలప్రదః ప్రజామిష్టాం దీపదశ్చక్షురుత్తమమ్ ॥

తా॥ జలమునిచ్చినవాఁడు క్షుత్పిపాసలులేని తృప్తినిబొందును అన్నదాతయక్షయసుఖమునొందును తిలలునిచ్చువాడు తనకిష్టమగు సంతానము గలవాడగును దేవబ్రాహ్మణాదులకుపయోగముగ దీప బిడినవాఁడు త్తమములగు చక్షుస్సులనొందును.

శ్లో॥ భూమిదో భూమిమాప్నోతి దీర్ఘమాయుర్హిరణ్యదః। గృహదోగ్ర్యాణి వేశ్మాని రూప్యదో రూపముత్తమమ్॥

తా॥ భూదాత భూపతియగును సువర్ణము దానమునిచ్చువాఁడు దీర్ఘాయుష్యము నొందును గృహప్రదుఁడు సుందరగృహములుగలవాడగును వెండినిచ్చినవాడు తిరుగులేని సౌందర్యము గలవాడగును.

శ్లో॥ వాసోదశ్చంద్రసాలోక్య మశ్విసాలోక్యమశ్వదః। అనడుహ్ప్రదశ్శ్రియంపుష్టాం గోదో బ్రధ్నస్య విష్టపమ్ ॥

తా॥ వస్త్రదాత చంద్రలోకమును గుఱ్ఱము నిచ్చినవాడశ్విని దేవతల లోకమును ఎద్దునిచ్చెనేని సంపూర్ణమగు సంపత్తిని గోవునిచ్చినచో సూర్యలోకమునుబొందును.

శ్లో॥ యానశయ్యాప్రదో భార్యా మైశ్వర్యమభయప్రదః। ధాన్యదశ్శాశ్వతం సౌఖ్యం బ్రహ్మదో బ్రహ్మసాష్టితామ్ ॥

తా॥ రథాదియానములు శయ్యలు నొసగినవానికిభార్యాలాభమగును, ప్రాణులకభయమిచ్చినతఁడు ప్రాణిహింసచేయనివాడు గొప్పదైన యైశ్వర్యమును బొందును ధాన్యము వనగా శాలి మొదలగు భూమ్యాదులనిచ్చువాడు శాశ్వతసుఖము నొందును వేదమును జెప్పినను తదర్థమును దెలిపినను బ్రహ్మలోకమునవనగా ముక్తుడగును.

శ్లో॥ సర్వేషామేవదానానాం బ్రహ్మదానం విశిష్యతే। వార్యన్న గోమహీ వాస స్తిలకాంచనసర్పిషామ్ ॥

తా॥ అన్నోదకగోమహీ తిలకాంచనాది దానములేవిగలవో వీటన్నింటిలోను వేదవేదాంగములను బ్రాహ్మణునికి చెప్పుట యుత్కృష్టఫలప్రదంబగును.

శ్లో॥ యేనయేనతుభావేన యద్యద్దానంప్రయచ్ఛతి। తత్తత్తేనైవ భావేన ప్రాప్నోతి ప్రతిపూజితః ॥

తా. ఎవరుయేయేఅభిప్రాయముచే స్వర్గాద్యపేక్షచేగానిముముక్షువై తేనిష్కామనచేగానియేజియేదిదానముచేయునో ఆయాభావముచే నాయాదానముల ఫలముగా జన్మాంతరమందుపూజితుడై దానిదానిఫలమునుబొందుదురు

శ్లో॥ ధర్మంశనైస్సంచినుయాద్వల్మీకమివపుత్తికాః।
పరలోకసహాయార్థం సర్వభూతాన్యపీడయన్॥

తా. భూతపీడలేకుండ పరలోకసహాయార్థమైధర్మమును చెదలపురుగులు పుట్టబెట్టినట్లు మెల్లమెల్లగావృద్ధినొందించవలెను.

శ్లో॥ నాముత్రహిసహాయార్థం పితామాతావతిష్ఠతః। నపుత్రదారానజ్ఞాతిర్ధర్మస్తిష్ఠతికేవలః॥

తా పరలోకమందు సహాయులు తల్లి-తండ్రి-భార్య పుత్రుడు-జ్ఞాతివీరెవ్వరును గాదు-ధర్మమొకటియే పరలోకసహాయమైయుండును.

సకలచుట్టములు తనతోఁగూడవచ్చువారుగారు. వాఁడుచేసినపాపముగాని పుణ్యముగాని వానివానివెంటఁబట్టిపోవును ఒకమనుష్యుడు ఎంతధనవంతుడైనను దానధర్మములుగా యిచ్చినదితప్ప-తక్కినద్రవ్యమంతయుతనకుచెందునదిగాదు. పూర్వజన్మమందుపుణ్యవిశేషముగద్రవ్యమార్జించి దానిసత్కర్మములయందును. దానాదిక్రియలయందును-ఉపయోగించినవాఁడే యీజన్మమున మహాభాగ్యవంతుడగును. అట్టివాడీజన్మమునవిశేషభక్తిశ్రద్ధలతోఁడ సత్కర్మములఁజేసెనేని-ఇంకొకజన్మమున మిగులభాగ్యవంతుఁడై ధర్మార్థకామమోక్షములకర్హుఁడగును భక్తిశ్రద్ధలు లేక ధర్మముచేసినను ఆధనమువ్యర్థము భక్తిశ్రద్ధలతోనొనర్చినధర్మము కొంచెమైనను కొండంతయగును ఎట్టికార్యమునకుగానిమనస్సునిర్మలము గానుండవలయును. మనోనిశ్చయములేక చేసినతపముగాని-దానముగాని-ధర్మముగానినిరర్థకంబులగును. ప్రతిమానవుడును తనకు రోగమువచ్చుననియు- వృద్ధత్వమువచ్చుననియు- బలముదగ్గుననియుచక్కగా దెలిసికొని అంత్యకాలమందు సద్గతినొందుటకు బాల్యమునుండి వివేకము తెలిసినది

మొదలు సత్కార్యములు చేయుచు రావలెను సత్కర్మములను రేపు జేయుదము తర్వాత జేయుదమను తలపు కూడదు. ఏలనన గా దేహమనిత్యముకనుక సాధ్యమైన మట్టుకు తలచినపని తలచినట్లు చేయవలయును. ప్రపంచమందు పుణ్యాత్ములు చేసిన స్థిరమగు యేర్పాటులు యెన్ని జీవరాసులు బ్రతుకుచున్నవో చూడుడు. మనము యెన్నాళ్లు బ్రతికినను మరణము స్థిరమని తలంచురు బహు అరుదుగా నుండెదరు. లోకమందు నొక వంశమునందు నొక పుణ్యాత్ముండు-సత్రము, వనము-తటాకము - ధననిక్షేపము-శివాలయము-కూపము-గ్రంథము- మొదలగు ఇట్టి మహోపకారములలో నొక దానిని ప్రతిష్ఠించినందున అశేషజనులు అట్టివారిని నిత్యము స్మరింపుదురు. అట్టివారు మృతిబొందినను బ్రతికియున్న వారితో సమానులేను. వారికి స్వర్గమే నిశ్చయము. మనజీవితకాలము విచారింపగా రేపో మాపో అన్నట్లుండెను ఇంతలో త్రోవదోచుట, తప్పుపత్రములు జేయుట- హత్య జేయుట - మొదలగు తప్పుకార్యములు జేసి సంపాదించి దారాపుత్రులు మొదలగు బంధువులకు బెట్టును అందువలన ఈజీవునకు ఫలము కలదా ? లేదు. దానివలన గలిగెడి పాపమును దారాపుత్రులు యనుభవింతురా? లేదు ఎవ్వడైతే పాపకార్యములను జేయునో వాడుమాత్రమే దానిఫలము ననుభవింపవలెను అనగా నరకకూపమందు బడి చాలాకాలము నాశాధకోర్వలేక యేడ్చుచుండును. తిరిగి అట్టిమహాపాపనివృత్తికొఱకు మరుజన్మంబున తాను చేసినపాపమునకే అట్టి నుపక్రాంత శేషము అనుభవించుటకు నీచజన్మమందు మహారోగవంతుడై పుట్టుచూ గిట్టుచునుండును. గాని ఒకప్పుడైనను భగవద్భక్తియు, దేవబ్రాహ్మణ గురుపూజయు విద్యాన్నదానాది మహాదానములు మొదలగు మహోపకారములను తాను చేయుటకు శక్తిలేకపోయినను చేయువారికైనా తాను సహాయభూతుడై ఆ ధర్మములను వృద్ధిచేసినట్లాయనా ఇతనికి కూడ ఫలముగలదు. గాని దానప్రదాతకు మాత్రము ఇహలోకపరలోకములయందు బహుకీర్తియు ప్రతిష్ఠయు అందువలన స్వర్గము నిశ్చయ

ముగా కలుగునని గ్రంథములు ఘోషించుచున్నవి. గనుక అటువంటి వాని జన్మము సార్థకము లేకున్నచో నిరర్థకము వట్టిమాటలతో నేమి ప్రయోజనము. తనశక్తికొలది తానుజీవించియుండగానే గోదానాదిమహాదానములు తత్క్షణమే జర్పవలయును. దేహమనిత్యము గనుక పుణ్యకార్యములవిషయమై తలచిన పనితలచినట్లు చేయుట ప్రథమకర్తవ్యము.

కారుణ్య విషయము.

శ్లో॥ ఆదౌపితా తథామాతా సాపత్నీ జననీ తథా। మాతామహః స్సపత్నీకా ఆత్మపత్నీ త్వనంతరమ్॥ సుతభ్రాతృపితృవ్యాశ్చ మాతులా స్సహభార్యకాః॥ దుహితా భగినీచైవ దౌహిత్రో భాగినేయకః॥ పితృష్వసా మాతృష్వసా జామాతా భావుకస్నుషా। శ్వశురస్స్యాలకశ్చైవ స్వామినో గురురర్థినః॥ కించ॥(జనకపితృమాతౄణాంతర్పణం విశేషః)

తా॥ ముందు తల్లిదండ్రులు, పిదప సవతితల్లి ఆటుపిమ్మట మాతామహః మాతుః పితామహః మాతుః ప్రపితామహులు, మాతామహీ మాతుః పితామహీ మాతుః ప్రపితామహీలు, తనభార్య కుమారుడు, అన్నదమ్ములు, పినతండ్రి పెదతండ్రి, మేనమామ, మేనమామభార్య, కుమార్తె, తోడబుట్టువు, మనుమడు, మేనల్లుడు, మేనత్తలు, పినతల్లి పెదతల్లులు, అల్లుడు, తోడబుట్టువుభర్త, కోడలు, భార్యయొక్కతండ్రి, భార్యయొక్క సోదరుడు, గురువు యాచకులు, వీరలు క్రమముగ కారుణ్యములోని వారని తెలియవలయును,

అక్క (జ్యేష్ఠభగిని)	కూతురు (దుహిత)
అత్త (శ్వశ్రువు)	కొడుకుకూతురు (పౌత్రి)
అన్న (జ్యేష్ఠభ్రాత)	చెల్లెలు (కనిష్ఠభగిని)
అన్నకూతురు (జ్యేష్ఠభ్రాతృపుత్రి)	చెల్లెలికూతురు (కనిష్ఠభగినీపుత్రి)
అన్నకొడుకు(జ్యేష్ఠభ్రాతృపుత్రః	చెల్లెలికొడుకు(కనిష్ఠభగినీపుత్రుడు
అప్పకూతురు (జ్యేష్ఠభగినీపుత్రి)	చెల్లెలిమగడు (భావుకుడు
అప్పకొడుకు(జ్యేష్ఠభగినీపుత్రుడు)	తండ్రి (పిత)
అప్పమగడు (భావుకుడు)	తండ్రి తండ్రి (పితామహుడు)
అమ్మమ్మ (మాతామహి)	తమ్ముడు (కనిష్ఠభ్రాత)
అల్లుడు (జామాత)	తమ్మునికూతురు(కనిష్ఠభ్రాతృపుత్రి)

తమ్ముని కొడుకు (కనిష్ఠభ్రాతృపుత్రుడు)
తలి చెల్లెలు (కనిష్ఠమాతృభగిని)
తల్లియక్క (జ్యేష్ఠమాతృభగిని)
తల్లియక్కకూతురు (జ్యేష్ఠమాతృభగినీపుత్రిక)
తల్లియక్కకొడుకు (జ్యేష్ఠమాతృభగినీపుత్రుడు
నాయనమ్మ (పితామహి)
పినతండ్రి (కనిష్ఠపితృవ్యుడు)
పినతండ్రికూతురు (కనిష్ఠపితృవ్యపుత్రి)
పినతండ్రికొడుకు [కనిష్ఠపితృవ్యపుత్రుడు
పినతండ్రిభార్యా [కనిష్ఠపితృవ్యపత్ని
పినతల్లికూతురు[కనిష్ఠమాతృభగినీపుత్రి
పినతల్లికొడుకు[కనిష్ఠమాతృభగినీపుత్రుడు]
పెదతండ్రి [జ్యేష్ఠపితృవ్యుడు]
పెదతండ్రికూతురు [జ్యేష్ఠపితృవ్యపుత్రి]
పెదతండ్రికొడుకు [జ్యేష్ఠపితృవ్యపుత్రుడు]
పెదతండ్రిభార్య [జ్యేష్ఠపితృవ్యపత్ని
భార్యసోదరుడు [శ్యాలకుడు]
మగనితమ్మునికూతురు [భర్తృకనిష్ఠభ్రాతృపుత్రి
మనమరాలు [దౌహిత్రి]
మేనత్త [పితృభగిని]
మేనత్తకూతురు [పితృభగినీపుత్రి]
మేనత్తకొడుకు [పితృభగినీపుత్రుడు]

కాత్యాయనః॥ శ్లో॥ సంకల్పాసనయోష్షష్ఠి ద్వితీయా వాహనేతధా।
అన్నదానేచతుర్థీస్యాచ్ఛేషాస్సంబుద్ధయస్స్మృతాః॥

పారస్కరః॥శ్లో॥ అర్ఘ్యదానేచసంకల్పే పిండదానే తథాక్షయే।
గోత్రసంబంధనామాని తథా తత్ప్రతిపాదయేత్॥

ఇతి కారుణ్యవిధిస్సమాప్తః.

కారుణ్య శబ్దములు.

ఋకారాన్తః - పుంలింగః - పితృశబ్దః - తండ్రి.

విభక్తిః.	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	పితా	పితరౌ	పితరః
సం	హే పితః	హే పితరౌ	హే పితరః
ద్వి	పితరం	పితరౌ	పితౄన్
తృ	పిత్రా	పితృభ్యాం	పితృభిః
చ	పిత్రే	పితృభ్యాం	పితృభ్యః
పం	పితుః	పితృభ్యాం	పితృభ్యః
ష	పితుః	పిత్రోః	పితౄణాం
స	పితరి	పిత్రోః	పితృషు

ఏవం భ్రాతా - జామాతా - ఇత్యాదయః.

ఋకారాన్త స్త్రీలింగో మాతృశబ్దః - తల్లి.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్ర	మాతా	మాతరౌ	మాతరః
సం	హే మాతః	హే మాతరౌ	హే మాతరః
ద్వి	మాతరం	మాతరౌ	మాతౄః
తృ	మాత్రా	మాతృభ్యాం	మాతృభిః
చ	మాత్రే	మాతృభ్యాం	మాతృభ్యః
పం	మాతుః	మాతృభ్యాం	మాతృభ్యః
ష	మాతుః	మాత్రోః	మాతౄణాం
స	మాతరి	మాత్రోః	మాతృషు

ఏవం దుహితా - ఇత్యాదయః.

ఈకారాన్త స్త్రీలింగో జననీశబ్దః జనకతల్లి.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	జననీ	జనన్యౌ	జనన్యః

సం	హేజనని	హేజనన్యౌ	హేజనన్యః
ద్వి	జననీం	జనన్యౌ	జననీః
తృ	జనన్యా	జననీభ్యాం	జననీభిః
చ	జనన్యై	జననీభ్యాం	జననీభ్యః
పం	జనన్యాః	జననీభ్యాం	జననీభ్యః
ష	జనన్యాః	జనన్యోః	జననీనాం
స	జనన్యాం	జనన్యోః	జననీషు

ఏవం భగినీ- పితృభగినీ- మాతృభగినీ- దేవీదాసీ- ఇత్యాదయః.

అకారాన్తః పుంలింగో మాతామహ శబ్దః- తల్లిదండ్రి.

	ఏకవచనము	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతామహః	మాతామహౌ	మాతామహాః
సం	హేమాతామహ	హేమాతామహౌ	హేమాతామహాః
ద్వి	మాతామహం	మాతామహౌ	మాతామహాన్
తృ	మాతామహేన	మాతామహాభ్యాం	మాతామహైః
చ	మాతామహాయ	మాతామహాభ్యాం	మాతామహేభ్యః
పం	మాతామహాత్	మాతామహాభ్యాం	మాతామహేభ్యః
ష	మాతామహస్య	మాతామహయోః	మాతామహానాం
స	మాతామహే	మాతామహయోః	మాతామహేషు

ఏవం దౌహిత్రః- భాగినేయః- భావుకః- ఇత్యాదయః.

ఈకారాంత స్త్రీలింగో మాతామహీశబ్దః- తల్లితల్లి

	ఏకవచనమ	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతామహీ	మాతామహ్యౌ	మాతామహ్యః
సం	హేమాతామహి	హేమాతామహ్యౌ	హేమాతామహ్యః
ద్వి	మాతామహీం	మాతామహ్యౌ	మాతామహీః
తృ	మాతామహ్యా	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభిః
చ	మాతామహ్యై	మాతామహీబ్యాం	మాతామహీభ్యః

పం	మాతామహ్యాః	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభ్యః
ష	మాతామహ్యాః	మాతామహ్యోః	మాతామహీనాం
స	మాతామహ్యాం	మాతామహ్యోః	మాతామహీషు.

ఈకారాన్త స్త్రీలింగో పత్నీశబ్దః- భార్య.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	పత్నీ	పత్న్యౌ	పత్న్యః
సం	హేపత్ని	హేపత్న్యౌ	హేపత్న్యః
ద్వి	పత్నీం	పత్న్యౌ	పత్నీః
తృ	పత్న్యా	పత్నీభ్యాం	పత్నీభిః
చ	పత్న్యై	పత్నీభ్యాం	పత్నీభ్యః
పం	పత్న్యాః	పత్నీభ్యాం	పత్నీభ్యః
ష	పత్న్యాః	పత్న్యోః	పత్నీనాం
స	పత్న్యాం	పత్న్యోః	పత్నీషు

ఏవం దేవీ- దాసీ ఇత్యాదయః.

అకారాన్తః పుంలింగో సుతశబ్దః- పుత్రుడు.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	సుతః	సుతౌ	సుతాః
సం	హేసుత	హేసుతౌ	హేసుతాః
ద్వి	సుతం	సుతౌ	సుతాన్
తృ	సుతేన	సుతాభ్యాం	సుతైః
చ	సుతాయ	సుతాభ్యాం	సుతేభ్యః
పం	సుతాత్	సుతాభ్యాం	సుతేభ్యః
ష	సుతస్య	సుతయోః	సుతానాం
స	సుతే	సుతయోః	సుతేషు

ఏవంమాతులః- భావుకః- శ్వశురః- స్యాలకః.
హస్తః- దాసః- ప్రేతః- ఇత్యాదయః.

ఆకారాన్త స్త్రీలింగో స్నుషాశబ్దః కోడలు

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	స్నుషా	స్నుషే	స్నుషాః
సం	హేస్నుషే	హేస్నుషే	హేస్నుషాః
ద్వి	స్నుషాం	స్నుషే	స్నుషాః
తృ	స్నుషయా	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభిః
చ	స్నుషాయై	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభ్యః
పం	స్నుషాయాః	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభ్యః
ష	స్నుషాయాః	స్నుషయోః	స్నుషాణాం
స	స్నుషాయాం	స్నుషయోః	స్నుషాసు

ఏవంగుప్తా- ప్రేతా- ఇత్యాదయః.

ఊకారాన్త స్త్రీలింగో శ్వశ్రూశబ్దః - అత్త.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	శ్వశ్రూః	శ్వశ్ర్వౌ	శ్వశ్ర్వః
సం	హేశ్వశ్రు	హేశ్వశ్ర్వౌ	హేశ్వశ్ర్వః
ద్వి	శ్వశ్రూం	శ్వశ్ర్వౌ	శ్వశ్రూః
తృ	శ్వశ్ర్వా	శ్వశ్రూభ్యాం	శ్వశ్రూభిః
చ	శ్వశ్ర్వై	శ్వశ్రూభ్యాం	శ్వశ్రూభ్యః
పం	శ్వశ్ర్వాః	శ్వశ్రూభ్యాం	శ్వశ్రూభ్యః
ష	శ్వశ్ర్వాః	శ్వశ్ర్వోః	శ్వశ్రూణాం
స	శ్వశ్ర్వాం	శ్వశ్ర్వోః	శ్వశ్రూషు

ఉకారాన్తః పుంలింగో గురుశబ్దః- గురువు.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్ర	గురుః	గురూ	గురవః
సం	హేగురో	హేగురూ	హేగురవః
ద్వి	గురుం	గురూ	గురూన్

తృ	గురుణా	గురుభ్యాం	గురుభిః
చ	గురవే	గురుభ్యాం	గురుభ్యః
పం	గురోః	గురుభ్యాం	గురుభ్యః
ష	గురోః	గుర్వోః	గురూణాం
స	గురౌ	గుర్వోః	గురుషు

నకారాన్తః పుంలింగో స్వామిశబ్దః- స్వామి.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్ర	స్వామీ	స్వామినౌ	స్వామినః
సం	హే స్వామిన్	హే స్వామినౌ	హే స్వామినః
ద్వి	స్వామినం	స్వామినౌ	స్వామినః
తృ	స్వామినా	స్వామిభ్యాం	స్వామిభిః
చ	స్వామినే	స్వామిభ్యాం	స్వామిభ్యః
పం	స్వామినః	స్వామిభ్యాం	స్వామిభ్యః
ష	స్వామినః	స్వామినోః	స్వామినాం
స	స్వామిని	స్వామినోః	స్వామిషు.

ఏవం- శర్మా- వర్మా- ఇత్యాదయః.

గ్రంథవిస్తర భయమువలన కొన్నిశబ్దములు ఈగ్రంథమందు చేర్చనైతి.

శ్రాద్ధాదులవలన పితృదేవతలు సంతోషించుట

అయ్యా! ఈకలికాలమహిమవలన కొందఱుపుత్రులు మాతాపితరులను సదా దూషింపుచు వారుమృతులైవెనుక వారికిస్వకాలములయందు శ్రాద్ధములఁజేయక మాతల్లిదండ్రులు తినవచ్చినారా పురోహితబ్రాహ్మణులకొఱకు ఈశ్రాద్ధము లేర్పడినవనే అభిప్రాయః గలవారలగుచున్నారు.

శ్లో॥ పున్నామ్నో నరకాద్యస్మాత్త్రాయతే సుతః। తస్మాత్పుత్రఇతిప్రోక్తస్స్వయమేవస్వయంభువా॥ అనఁగా పుత్రుఁడుపుట్టుటచేత తండ్రికి- సద్గతి నిచ్చుచున్నాడుగదా వీఁడు పుట్టుటచేత తండ్రియొక్క-

దుఃఖము నివర్తించును ధర్మప్రజాసంతతిపరంపరను తనతోపోనియ్యక పెంచినదగుటచే తండ్రికి దుఃఖనివృత్తి.

శ్లో॥ జీవతో వాక్యకరణాత్ ప్రత్యబ్దం భూరిభోజనాత్। గయాయాంపిండదానాచ్చ త్రిభిః పుత్రస్య పుత్రతా॥ నాస్తి మాతృసమం దైవం నాస్తి పితృసమో గురుః। తయోర్నిత్యం ప్రియం కుర్యాత్కర్మణా మనసా గిరా॥ అనగా తల్లితో సమానమైన దైవమును తండ్రితో సమానమైన గురువును లేరు. ఎల్లప్పుడు మనోవాక్కాయములనెడు త్రికరణశుద్ధిగా వారికి ప్రియముగా నడుచుకొనుచు వారిని సేవించుచుండుటయే పుత్ర లక్షణము.

శ్లో॥ భూప్రదక్షిణషట్కేన కాశీయాత్రాయుతేనచ। సేతుస్నానశతైర్యచ్చ తత్ఫలం మాతృవందనే॥ తా॥ భూమండలమంతయు ఆరుమార్లు తిరుగుటచేతను పదివేలమార్లు కాశీక్షేత్రమునకు పోవుటచేతను నూరు పర్యాయములు సేతుస్నానము చేయుటచేతను. ఎంతపుణ్యముగలుగునో అంతపుణ్యము సూక్ష్మముగా గలుగును ఎట్లనగా తన తల్లిగారికి యొకతూరి ప్రదక్షిణము జేసి భక్తితో నమస్కరించిన ఆఫలము తప్పక కలుగునని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి స్వర్గో నైవచ నైవచ। తస్మాత్పుత్రముఖం దృష్ట్వా భవేత్పశ్చాద్ధి తాపసః॥ పుత్రసంతానము లేనివానికి స్వర్గాది భోగములు లేవు కనుక పుత్రసంతానము కలిగిన వెనుకనే తండ్రి సన్యసించి తపస్సు చేయవలెను ఈవిషయమై అనేక ప్రమాణములుగలవు. గ్రంథ విస్తరభీతిచే వ్రాయనైతిని. పుత్రుడైనవాడు తల్లిదండ్రులనొద్దనుండి సమస్తమైన ఉపచారములు జేయుచు పిదప వారు గతించినచో వారికి స్వకాలములయందు దహనాదికర్మలు మొదలగునవి జరిపి తనశక్తికొలది దానధర్మములు జేయుచురావలెను. పిదప ప్రతిమాసమందును జరుపుమాసికాదిశ్రాద్ధములొనర్చిసంవత్సరవిమోకశ్రాద్ధము, అబ్దికశ్రాద్ధమువఱకును వారివారి కులాచార ప్రకారముగా జరుపుచురావలెను.

పితృస్థానంబునకిచ్చిన ఆమముగాని అన్నముగాని పితాదులు దేవరూపులై యుండిరేని మంత్రబలముచేత వారికి చెందుచున్నవని శాస్త్రములు జెప్పుచున్నవి అట్లుగాక వారు గంధర్వులై జన్మించియుండిరేని భోగ్యరూపమై చెందును పశువులై జన్మించితే తృణరూపమై చెందును. సర్పజన్మమెత్తితే వాయురూపమై యాహారమగును రాక్షసాదిజన్మమెత్తితే అదిమాంసరూపమగును లేక ప్రేతరూపులైతే రక్తమై తృప్తిగలుగును. లేక మనుష్యజన్మము సంభవించితే యన్నాదిరూపముచే ఆజీవుడు సంతోషించును. ఆకారణముచేతనే పూర్వులు బంధువులను జ్ఞాతులను బిలిచి వారికందరికి భోజనములు పెట్టుటకలదు యిప్పటికి ఈయాచారము లోకమందు జరుగుచునేయున్నది. ఈ విషయమైయనేక ప్రమాణములుగలవు వానినన్నిటిని ఈగ్రంథమందు చేర్చనైతిని. శ్రాద్ధదర్పణమను గ్రంథంబున.

శ్లో॥ తస్యతే పితరశ్శ్రుత్వా శ్రాద్ధకాలముపస్థితం । అన్యోన్యం మనసా ధ్యాత్వా సంపతంతి మనోజవాః ॥ తైర్బ్రాహ్మణైస్సహాశ్నంతి పితరో వాయురూపిణః॥ తా॥ పితృదేవతలు శ్రాద్ధకాలము రాగానే మనస్సుచే నన్యోన్యము ధ్యానించియుండక వాయురూపముచే మనోవేగమునవచ్చి యాహ్వానము చేసిన బ్రాహ్మణులతో శ్రాద్ధములుభుజింతురని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవిగనుకనే. శ్రీరామచంద్రుడు శ్రాద్ధముజేయునపుడు సీతాదేవి బ్రాహ్మణులయందు దశరథాదులనుజూచెనని కథ వినబడుచున్నది. మరియు.

శ్లో॥ ప్రావృష్యం తేయమః ప్రేతాన్ పితౄంశ్చాపియమాలయాత్ । విసర్జయతిభూలోకం కృత్వాశూన్యం స్వకం పురం ॥ తేపుత్రాదేః ప్రకాంక్షంతి పాయసం మధుసంయుతం । కన్యాగతే సవితరి పితరోయాంతివైసుతాన్॥ అమావాస్యాదినే ప్రాప్తే గృహద్వారం సమాశ్రితాః। శ్రాద్ధాభావేస్వభవనం శాపందత్వా వ్రజంతి తే॥ అశోమూలైః ఫలైర్వాపి తథాప్యుదకతర్పణైః। పితృతృప్తిం ప్రకుర్వీత నైవ శ్రాద్ధంవిసర్జయేత్॥

తా॥ వర్షాకాలము తుదియందు ప్రేతలను పితృదేవతలను యమపురమునుండి భూలోకమునకు బంపును అప్పుడు వారు పుత్రాదులిచ్చు పాయసమధువులగోరి సూర్యుడు కన్యయందు ప్రవేశించినది మొదలు పుత్రులగృహద్వారము నాశ్రయించి అమావాస్యలోగా శ్రాద్ధము జరుగనిచో శపించి వెళ్లిపోదురుగనుక తనశక్తికొలది మూలములు ఫలములు మొదలగువానిచేనైనను జలతర్పణములచేనైనను వారికి తృప్తిజేయవలెనని యున్నది. ఇంతియే కాదు బ్రహ్మమొదలుగ తృణపర్యంతం భూతములకు దృప్తియగునని జెప్పఁబడుచున్నది. ఎట్లనిన పిశాచాదిస్వరూపులకు వికిరాన్నముచేత తృప్తి, వృక్షాదిరూపులకు స్నానవస్త్రోదకాదులచేతను, మఱికొందరికి, ఉచ్ఛిష్టపిండాదికముచేతను, పితృలు తృప్తులగుచున్నారు.

ప్రాచీనగ్రంథే ॥ శ్లో॥ అగ్నిహోత్రేణ దేవస్థాః స్వర్గస్థా విప్రభోజనే। యమస్థాః పిండదానేన వికిరం నరకంతథా। దక్షిణా మర్త్యలోకేషు అసురా భూరిభోజనాత్ ॥

తా॥ పితృదేవతలు దేవలోకమునందుండునప్పుడు అగ్నిహోత్రముచేతను అట్లుగాక పితృదేవతలు స్వర్గమందుండునప్పుడు బ్రాహ్మణభోజనము పెట్టుటచేతను పితృలు యమలోకమందుండునప్పుడు పిండప్రదానముచేతను-నరకమందుండునప్పుడు వికిరముచేతను మర్త్యలోకమందు దక్షిణచేతను- రతుసజన్మమందు భూరిభోజనము పెట్టుటచేతను పితృదేవతలు సంతోషింపుచున్నారు వారుసంతోషించుటచే కర్తయొక్క వంశముక్రమముగావృద్ధిబొందును.

శ్లో॥ మృతాహంతుపరిత్యజ్య చండాలఃకోటిజన్మసు॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల మృతతిథులు పరిత్యజించినవానికి కోటిజన్మములెత్తినప్పటికిని వానికి చండాలత్వముపోనేరదని శాస్త్రములుఘోషింపుచున్నవి- విష్ణుపురాణమందు పితృకర్మలను జేయుటకు సమ్మతించక దురాత్ముఁడైయుండెనేని యనేకజన్మంబులయందు మాలవాఁడైపుట్టునని విష్ణుపురాణము జెప్పుచున్నది

ఇతి పితృదేవతాతృప్తివిచారస్సమాప్తః.

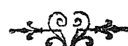
పంచగవ్య ప్రాశనము.

పరాశరః॥ శ్లో॥ గోమూత్రంగోమయంక్షీరం దధిసర్పిఃకుశోదకమ్ । నిర్దిష్టంపంచగవ్యంతు పవిత్రంపాపశోధనమ్ ॥ గోమూత్రంకృష్ణవర్ణాయాః శ్వేతాయాశ్చైవగోమయమ్। పయశ్చతామ్రవర్ణాయా రక్తాయాగృహ్యతేదధి। కపిలాయాఘృతం గ్రాహ్యంసర్వంకాపిలమేవవా।మూత్రమేకపలం దద్యాదంగుష్ఠార్థంతుగోమయం॥ క్షీరంసప్తపలందద్యాద్దధిత్రిపలముచ్యతే। ఘృతమేకపలందద్యాత్పలమేకంకుశోదకమ్॥

వృద్ధపరాశరః॥ శ్లో॥ గోమూత్రంమాషకాణ్యష్టౌ గోమయస్యతుషోడశ। క్షీరస్యద్వాదశప్రోక్తా దధ్నస్తుదశకీర్తితాః । గోమూత్రవద్ఘృతస్యాష్టౌ తదర్ధంతుకుశోదకమ్॥ ఏతదశక్తబాలాదివిషయంద్రష్టవ్యం॥ మాషప్రమాణంపూర్వముక్తమ్॥ పంచగవ్యస్యచాపూర్త స్థాపయేద్ద్విజసన్నిధౌ। గోమూత్రంస్థాపయేత్పూర్వే గోమయందక్షిణేన్యసేత్ । క్షీరంతు పశ్చిమేస్థాప్యం దధిచైవోత్తరేణతు॥ ఘృతపాత్రంతథాగ్నేయ్యా మైశాన్యాంతుకుశోదకమ్। స్థాప్యపశ్చాదేకపాత్రేతన్మంత్రైస్తానియోజయేత్॥

బ్రహ్మకూర్చోదహేత్సర్వం ప్రదీప్తాగ్నిరివేంధనమ్। పవిత్రంత్రిషులోకేషు దేవతాభిరధిష్ఠితమ్॥ ప్రయోగః॥ ఏవం + ర్థం మమసమస్తపాపక్షయార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం పంచగవ్యప్రాశనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః + పుణ్యాహవాచనంకరిష్యేనమః ॥ ఆదౌగణాధిపతిపూజాం కరిష్యేనమః॥ అథగణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంచకృత్వా॥ నారాయణేతిమంత్రేణపంచగవ్యం నిధాయ ॥ గోమూత్రం గోమయంక్షీరం దధిసర్పిఃకుశోదకం॥ అత్రనారాయణేతి మంత్రేణ షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య॥ కూర్చంకృత్వా॥ ఏకస్మిన్ పాత్రేపంచగవ్యమేళనంకృత్వా॥ అథప్రాశనం కరిష్యామీతిసంకల్ప్య॥ శ్లో॥ యత్త్వగస్థిగతంపాపం దేహేతిష్ఠతిమామకే। ప్రాశనంపంచగవ్యస్య దహత్వగ్నిరివేంధనమ్॥ ఆచమ్య॥ సూర్యావలోకనంకుర్యాత్ ॥ తతఃగోదానభూదానాది బ్రాహ్మణేభ్యోదద్యాత్॥ పంచగవ్యప్రాశనంవిప్రద్వారాకార్యం॥ స్వయంతూష్ణీంపిబేత్ ॥ విశేషోహేమాద్రౌద్రష్టవ్యం॥

ఇతిపంచగవ్యప్రాశన విధిస్సమాప్తః.

ఆశౌచనిర్ణయము.

రజస్వలాశౌచము వ్రాయుచున్నాను.

1 స్త్రీలకు రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౪ వర్ణములవారికి మూఁడుదినములు ఆశౌచము, నాలుగవదినమునందు స్నానముజేసి అయిదవదినంబున గృహకృత్యములు జేయుట కుపయోగమగును.

రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౧౭ దినములలోగా తిరిగి రజోదర్శనమయ్యేనేని స్నానము, ౧౮ వ దినమునందైతే ౧ దినము, ౧౯వ దినమునందైతే ౨ దినములు ఆపైన తిరిగి రజోదర్శనమయ్యేనేని 3దినములు.

ద్రావిడాచారమెట్లనిన ఆడుదానికి రజోదర్శనమైనదినము మొదలు 3 దినములు ఆశౌచము- రజోదర్శనమయినది మొదలు ౧౨ దినముల లో తిరిగి రజోదర్శనమయ్యేనేని మూత్రమునందువలెనే శౌచమునశుద్ధి యగును ౧౮ దినములవఱకు స్నానము ఆపైని ఆశౌచము 3దినములు.

జాతాశౌచప్రకరణము.

2 జాతాశౌచము- స్రావము-పాతము- ప్రసూతి అనిమూఁడువిధములు స్రావమనఁగా గర్భధారణమయినది మొదలు ౪ మాసములలోగా గర్భములోనిది చెడి పైకినీరుగా కారుట.

స్రావము — మృదుస్రావము- కఠినస్రావమునని రెండువిధములు పాతమనగా ౫ వ నెలలోను ఆఱవనెలలోను గర్భములోనిపిండము చెడిపోవుట ౭వ నెలమొదలు ప్రసూతిఅనఁగా ప్రసవము.

మృదుస్రావాశౌచము.

తండ్రికి స్నానముజ్ఞాతులకుస్నానమైన నక్కఱలేదు. తల్లికి మూఁడు మాసములలోగా 3 దినములు నాలుగవమాసమున ౪ దినములు.

కఠినస్రావా శౌచము.

తండ్రికిఆశౌచము 3 దినములు సోదరులకు స్నానము, జ్ఞాతుల
కు స్నానము.

పాతా శౌచము.

తండ్రికి ఆశౌచము 3దినములు జ్ఞాతులకు 3దినములు తల్లికి ఐదవ మాసమున 5 దినములు ఆఱవమాసమున 6దినములు. ప్రాచీనమ దశలలో మృదుస్రావమునకును కఠినస్రావమునకును వివేచనము లేక యే తండ్రికిని జ్ఞాతులకును మూడుదినములుపురుడు చెప్పఁబడినది.

ప్రసవా శౌచము.

మాతామహుని యింటిలో పిల్లపుట్టినయెడల మాతామహిమాతామహులకు దినములుపురుడు. తల్లిసోదరుల కొక్క దినము భర్తయింటపిల్లపుట్టిన యెడల మాతామహులకు పురుడులేదు ఒక్కమగపిల్లయైనను ఒక్కమాఱిద్దఱు మగపిల్లలైనను పుట్టిన యడల తల్లికి ౩౦ దినములుపురుడు ఒక్కమాఱుపుట్టిన యిద్దఱనఁగా కవలవారు (సంస్కృ) యమళులు॥ ......[పిల్లచచ్చిపోయిపుట్టినను - బొడ్డుకోయబడినతరువాత పదిదినములలోపున చనిపోయినను తలిదండ్రులకును జ్ఞాతులకును ౧౦ దినములు పురుడుచెప్పను, మైలలేదు. బొడ్డుకోయకమునుపు పిల్లచచ్చిపోయినను తల్లికి ౧౦ దినములు, తండ్రికిని జ్ఞాతులకును మూడుదినములు పురుడు, మైలలేదు. (ఆంధ్రాచారము.) బొడ్డుకోయకమునుపు శిశువు చనిపోయిన యెడల తల్లితోపాటు తండ్రిమొదలగుజ్ఞాతులు౧౦దినములు పురుడ్డు పట్టుదురు. సమానోదకులకు త్రిపురుషలవఱకు 3 దినములు జ్ఞాతులనగా కూటస్థుడుమొదలు ౭ పురుషులవఱకునుండువారు-సమానోదకులనఁగా ౮ వ పురుషుడుమొదలు ౧౪ వ పురుషుడు వఱకునుండువారు. ద్రావిడాచారము. కాశ్యపః॥ శ్లో॥ రాత్రింభాగత్రయంకృత్వా ద్వౌభాగౌపూర్వవాసరే।ఉత్తరార్థంపరదినే మృతౌతుమృతిసూతయోః॥

తా॥ రాత్రియందు సూర్యోదయమునకు, జాతము, మృతము సంభవించినయెడల ఆరాత్రికాలమును 3 వంతులుచేయవలెను- మొదటి రెండవంతుల కాలము లోపల సూర్యోదయమునకు సంభవించినయెడల పూర్వదినము మూడవవంతు లోపల సంభవించినచో పరదినమని, తా

మృతాశౌచము.

3 పదిదినములు వెళ్లినపిమ్మట నామకరణము జేయుటకు మును పుత్రుడు
మరణించెనేని సపిండులు స్నానముచేతనే పరిశుద్ధులగుదురు. తల్లిదండ్రు
లకు 3 రాత్రులాశౌచము- కన్యకయైతే ఒక్కదినము నామకరణమునకు
ముందు ఖననమే కాని ఉదకదానాదికము లేదు - నామకరణముచేసిన
పిమ్మట సంవత్సరమువఱకు దాహఖననములలో నేదైన చేయవచ్చును.

నామకరణానంతరం దంతోత్పత్తికి పూర్వము పుత్రమరణము కలిగి
తే దహనము చేసితేని సపిండులకొకదినమాశౌచము- ఖననపక్షమునందు
స్నానముచేతనే పరిశుద్ధి- తల్లిదండ్రులకు దహనఖననముల రెంటియందు
ను మూడుదినములు- కన్యామరణమునందు త్రిపురుష సపిండులకు దహ
నఖననముల రెంటియందును స్నానముచేతనే శుద్ధికలుగును- తల్లిదండ్రు
లకు ఒకదినమాశౌచము. దంతోత్పత్త్యనంతరం పుత్రమరణము కలిగె
నేని దహనఖననములయందు సపిండులకొకదినమాశౌచము- తలిదండ్రు
లకు మూడురాత్రులు- కన్యకయైతే త్రిపురుష సపిండులకు స్నానముచే
తనే శుద్ధి- తల్లిదండ్రులకు మూడుదినములు మొదటి సం॥ సంపూర్తిచూ
డుడగు పుత్రుడు మరణించెనేని పిత్రాదిసపిండులకు మూడుదినములు- దా
హము నియతము మూడుసంవత్సరములు వెళ్లినపిమ్మట చూడాకర్మయై
నను కాకున్నను ఉపనయనమునకుముందు మరణమొందెనేని పిత్రాది
సపిండులకు మూడుదినములాశౌచము. దాహము నియతముగ చేయవ
లయును. ఉదకదానాదికము మంత్రరహితముగ చేయవలెను. చూడాక
ర్మయైన వానికి మంత్రరహితముగ పిండదానము చేయవలయును.

కన్యకకు మూడుసంవత్సరములైన పిమ్మట వాగ్దానమగుటకుముం
దు మరణము కలిగెనేని త్రిపురుష సపిండుల కొకదినము. తల్లిదండ్రులకు
మూడుదినములు దాహోదకదానాదులు మంత్రరహితముగ చేయువ
లెను. ...... వాగ్దానానంతరము వివాహమగుటకుముందు కన్యకలు
మరణించిరేని భర్తృకుల పితృకులములయందలి సప్తపురుష సపిండుల

కును పిత్రాదులకును అంతఅనునుమూడుదినములు దాహోదకదానాది కములును మంత్రరహితముగ జేయవలయును పిమ్మట పూర్ణాశౌచ మెట్లనిన

ఉపనయనమైనపిమ్మట మరణించినపురుషునకు బ్రాహ్మణులలో పదిదినములాశౌచము క్షత్రియులకును ౧౨ దినములాశౌచము వైశ్యులకు పదునైదుదినములు శూద్రులకుఉపనయనము లేదు॥ స్త్రీశూద్రయోస్తువివాహస్యోపనయనస్థానాపన్నత్వేన వివాహోత్తరమేవాశౌచాధికారః॥ స్త్రీశూద్రులకు వివాహము ఉపనయనస్థానమునందుంచబడినది. కనుక వివాహానంతరమే పూర్ణాశౌచము. యీపూర్ణాశౌచము రెండువిధములు శూద్రాణాంమాసం - సచ్ఛూద్రాణాంమాసార్థం. [అనగా శూద్రులకు 30 దినములు- సచ్ఛూద్రులకు ౧౫ దినములు] సోదరులకుమూడుదినములు- గోత్రజులకు స్నానమువలనశుద్ధికలుగును.

పితృగృహమునందు కన్యామృతి.

వివాహానంతరమందు కన్యకపితృగృహమునందు మృతిపొందిన యెడల తల్లిదండ్రులకు సోదరభ్రాతలకును 3 దినములు పినతండ్రిమొదలగువారి కొక్కదినము. అట్లుగాక భర్తృగృహమునందు మరణము సంభవించినప్పటికితల్లిదండ్రులకు మూడుదినములుఆశౌచముతప్పదు.

మాతాపితృమృతి.

తల్లిదండ్రులయొక్క మరణమునందు వివాహితలగుపుత్రికలకు పదిదినములవఱకును మూడుదినములాశౌచము దశాహానంతరమందు సంవత్సరమువఱకును పక్షిణ్యాశౌచము॥ "అత్రైవఅతికాంతాశౌచంబ్రాహ్మణవచనాద్భవతినాన్యత్ర" అనగాఇక్కడనే అతిక్రాంతశౌచము బ్రాహ్మణవచనమువలన కలుగుచున్నది కాని మఱియొకస్థలమునందు లేదని యెఱగవలయును.

భ్రాతృ భగినీలమృతి.

భ్రాతృభగినీలయొక్క పరస్పర గృహములయందు మరణము కలుగుచుండఁగా పరస్పరమును మూడుదినములు, గృహాంతరమందు మరణము కలుగుచుండఁగానే పరస్పరమును పక్షిణ్యాశౌచము

మేనమామ మృతి

మేనమామయొక్క మరణమునందు భగినీపుత్రునకు పక్షిణ్యాశౌచము. ఉపకారియగు మేనమామయొక్క మరణమునందు మూడు దినములాశౌచము.

మేనమామభార్యామృతి.

మేనమామ భార్యయొక్క మరణమందు భర్తృభగినీయొక్క పుత్రులకు పక్షిణ్యాశౌచము.

ఉపనయనమయిన మేనల్లుడిమృతి.

ఉపనయనమయినభాగినేయునియొక్క మరణమందు మేనమామకును. మాతులభగినికిని మూడుదినములు, అనుపనీతుడగు మేనమామ మరణమునందు మేనల్లునికి మాతులభగినికిని పక్షిణ్యాశౌచము.

మాతామహునియొక్కమరణము.

మాతామహుని యొక్క మరణమునందు పుత్రికా పుత్రునకు మూడుదినములాశౌచము.

అనుపనీతుండగు దౌహిత్రుని మరణము.

అనుపనీతుండగు దౌహిత్రుని మరణమునందు మాతామహునకును మాతామహికిని పక్షిణ్యాశౌచము ఉపనీతదౌహిత్రమరణమునందు మూండుదినములని కొందఱు చెప్పుచున్నారు.

మాతామహియొక్క మరణము.

మాతామహియొక్క మరణమునందు దౌహిత్రునకు పక్షిణ్యాశౌచము

భార్యయొక్క తల్లిదండ్రుల మరణము.

భార్యయొక్క తల్లిదండ్రులయొక్క మరణమునందు జామాతసన్నిధియందున్నయెడల మూండుదినములు. అసన్నిధియందు పక్షిణ్యాశౌచము. గ్రామాంతరమందైనయెడల యొకరాత్రియాశౌచము.

అల్లుడిమృతి.

అల్లుఁడుమృతుఁడైన అత్తమామలకు స్నానమువలన శుద్ధికలుగును ఒక్క దినమాశౌచమని కొందఱు చెప్పుచున్నారు.

స్యాలకుడి మృతి.

స్యాలకుఁడు మరణమునుబొందెనేని భగినీభర్తకు నొక్కదినము స్యాలకసుత మరణమునందు స్నానమువలన శుద్ధికలుగును.

పితృభగినీల మృతి.

తండ్రితోఁబుట్టువగు నాడుది మరణమును పొందినదగుచు నుండగాభ్రాత్రిపత్యమునకు పక్షిణీకాలమాశౌచము.

మాతృభగినీలమృతి.

తల్లితోఁబుట్టువగు నాడుది మరణమునుబొందెనేని ఆమెచెల్లెలి సంతానమునకు పక్షిణీకాలమాశౌచము.

పితృమాతృ బాంధవ్యము.

ఆత్మనఃపితృష్వస్రు మాతృష్వస్రు మాతులపుత్రాః ఆత్మబాంధవాః । పితుః పితృష్వస్రు మాతృష్వస్రు మాతులపుత్రాః పితృబాంధవాః। మాతుః మాతృష్వస్రు పితృష్వస్రు మాతులపుత్రాః మాతృబాంధవాః । ఏతేత్రివిధాబాంధవాః ॥ బంధుత్రయేయేతేషు మృతేషు పక్షిణీ। పితృష్వస్రాదికన్యానా మూఢానాం మరణేఏకాహః । దత్తక మృతౌతు పూర్వాపరపిత్రోస్త్రిరాత్రం । సపిండానామేకాహః ॥

తా॥ పితృష్వస్రుమాతృష్వస్రుమాతులపుత్త్రులు ఆత్మబంధువులు- తండ్రియొక్క పితృష్వస్రుమాతృష్వస్రుమాతులపుత్రులుపితృబంధువులుతల్లియొక్క మాతృష్వస్రుపితృష్వస్రుమాతులపుత్రులుమాతృబంధువులు యీమూఁడువిధములగుబంధువులునుమరణమునుపొందినప్పుడు పక్షిణ్యాశౌచము పితృష్వస్రాదులయొక్క కన్యకలువివాహమైనపిమ్మటమరణమును బొందిరేని యొకదినమాశౌచము దత్తకునిమరణమునందు పూర్వాపరులగు తల్లిదండ్రులకు మూఁడుదినములాశౌచము సపిండులకొక్కదినము.

జనక తల్లిదండ్రుల మరణము.

పూర్వాపరులగు తల్లి దండ్రులయొక్క మరణమునందు దత్తకు

నకు మూఁడు దినములాశౌచము, దత్తకునియొక్క పుత్రపౌత్రాదుల మరణమునందును జననమునందును సపిండులకొకదినము.

దత్తకుడిమృతి.

దత్తతజరిగినతరువాత మరణముపొందెనేని దత్తతవంశమునందు సపిండులకు వారివారివర్ణాచారప్రకారము పూర్ణాశౌచము.

ఆచార్యమరణము,

ఆచార్యమరణమునందు శిష్యునకుమూఁడుదినములు తత్పుత్రపత్నులయొక్క మృతియందొకదినము. ఉపనయనమును చేసి వేదమును చెప్పినవాఁడుఆచార్యుడనఁబడును. వేదమునందు కొంతభాగమును చెప్పినవాఁడు ఉపాధ్యాయుడనఁబడును. అట్టియుపాధ్యాయుని మరణమునందు శిష్యునకొకదినమాశౌచము. ఉపనీతుఁడైన శిష్యునియొక్క మరణమునందుగురువునకుమూడుదినములాశౌచము, పరులచేతనుపనీతుఁడగు శిష్యునియొక్క మరణమునందొక దినమాశౌచము ఏకగ్రామవాసులునుఅనూచానశ్రోత్రియులును అయిన సహాధ్యాయులయొక్క మృతియందొకదినము సాంగవేదాధ్యాయి అనూచానుఁడనబడును. వేదమాత్రాధ్యాయి శ్రోత్రియుండనఁబడును. అధ్యయనమనఁగాఅర్థజ్ఞానసహితముగ వేదమునుజదువుటయని గ్రహింపవలయును.

వానప్రస్థలుయతులు మరణమునుపొందిరేని సపిండులకుస్నానము మాత్రము.

అతిక్రాంతాశౌచము,

అతిక్రాంతాశౌచములో జననము అతిక్రాంతమయ్యెనేని అతిక్రాంతాశౌచములేదు తండ్రకిస్నానముమాత్రము మరణాశౌచమునందైతే అనుపనీతమరణాది నిమిత్తకత్రిరాత్రాదులయందును భగినీమాతులాదిమరణనిమిత్తక త్రిరాత్రాదులయందును అతిక్రాంతాశౌచములేదు మఱియేమనిన అతిక్రాంతాశౌచము దశాహాదిస్మృతాశౌచ విషయమేయని గ్రహింపవలయును.

దశాహమధ్య.

జననమరణములు పదిదినములలోపలఁదెలిసినేని పుత్రాదులకం దఱకును మిగిలినదినముల చేతనేశుద్ధికలుగును. సంస్కారమునుకూడ మిగిలినదినముల చేతనేసమాప్తియగును. అస్థిపర్ణశరసంస్కారమునుకూడ మిగిలిన దినముల చేతనే సమాప్తియగును.

మూడుదినములలోపల.

మొదటిమూడుదినములలోపల సమానోదక మరణము తెలియబడెనేని సమానోదకులకు మిగిలినదినముల చేతనే శుద్ధికలుగును. త్రిరాత్రములు అతిక్రమించి పదిదినములలోపల తెలియఁబడినప్పటికిని ఆశౌచము లేద నియును. మఱియేమనిన స్నానమాత్రము చేతనే శుద్ధికలుగును ఈనియ మమే సూతులాది త్రిరాత్రులయందుఁగూడ తెలియవలయును.

మాతాపితృ మరణము.

తల్లిదండ్రులయొక్క మరణము దూరదేశమునందైనప్పటికినిసం వత్సరకాలముకూడఅతిక్రమించినప్పటికినివిన్నది మొదలుపుత్రునకుపది దినములు. ఇది బ్రాహ్మణవిషయము తక్కినవారువారివారివర్ణాచారము ననుసరించి పూర్ణాశౌచముపట్టవలయును స్త్రీపురుషులయొక్క పరస్పర మునందు పరస్పరమును దేశాంతరమందు సంవత్సరాంతమయిననుపూ ర్ణముగపదిదినము లాశౌచము—సవతులకు పరస్పర మరణమునం దు పరస్పరమును దేశకాలములను అపేక్షింపకయే పదిదినములాశౌచ ము పూర్ణముగనుండును. సాపత్న్యమాతృ మరణమునందు సంవత్సరా నంతరమందుఁగూడ దేశాంతరమైనప్పటికిని మూడుదినములు.

ఔరస పుత్రమరణము.

ఔరసపుత్రుని మరణము సంవత్సరానంతరమందుఁ దెలిసినను తల్లిదండ్రులకు మూడుదినము లాశౌచము.

పదిదినములు గడచినపిమ్మట.

పదిదినములుగడచినపిమ్మట బదునొకండవదినము మొదలుకొని మూడు

మాసములవఱకును దశరాత్రాశౌచముక॰ వారిమరణమునందు మూఁడు దినములు. ఆఱుమాసములవఱకును పక్షిణ్యాశౌచము. తొమ్మిదిమాసములవఱకును ఒకదినమాశౌచము. అటుపిమ్మట స్నానమాత్రమని వృద్ధవసిష్ఠుఁడు చెప్పె. మూఁడుపక్షములవఱకును మూఁడుదినములనియును-ఆఱుమాసములు వఱకును పక్షిణియనియును-సంవత్సరమువరకొక దినమనియును అనంతరమందు స్నానమాత్రమనియును పరాశరమాధవీయమను గ్రంథమందు దేవలుఁడు వచించె-ఇక్కడ నివి యాపద్విషయము నుగాఁదలఁచి వ్యవస్థను దెలిసికొనవలయును.

జ్ఞాతిమరణము.

పదిదినములు గడచినపిమ్మట దేశాంతరమందలి జ్ఞాతిమరణము తెలియఁబడిన దగుచుండఁగా మూఁడుపక్షములవఱకును మూఁడుదినములు అది మొదలుకొని యాఱుమాసములవఱకును యొకదినము అది మొదలుకొని సంవత్సరమువఱకును పగలుమృతవార్త వినఁబడెనేని ఆపగలంతయును ఆరాత్రి వినఁబడెనేని రాత్రియంతయును ఆశౌచమని యెఱుఁగవలయును. సంవత్సరానంతరమందు స్నానమువలన శుద్ధికలుగును. ఈ అతిక్రాంతాశౌచముఅంతయును సర్వవర్ణసాధారణమని యెఱుఁగవలయును ఈవిషయములో దేశాంతరమందలి జ్ఞాతిమరణము తెలియఁబడినదగుచునుండగా స్నానమువలననే శుద్ధియనికొందఱు చెప్పుచున్నారు. ఆమాధవోదాహృత విష్ణుస్మృతి తెలియకపోయిన దోషముచేత ఇట్లు చెప్పఁబడెనని యెఱుఁగవలయును. బ్రాహ్మణునకు దేశాంతరము ౨౦ యోజనముల అంతరముకలదనియును. క్షత్రియునకు ఇరువదినాలుగు యోజనముల అంతరముకలదనియును. వైశ్యశూద్రులకు ముప్పదియోజనములయంతరముకలదనియును సచ్ఛూద్రునకు అరువదియోజనముల యంతరము కలదనియును తెలియవలయును. పక్షాంతరములు ఇప్పుడు చెప్పఁబడినపక్షములననుసరించి తెలిసికొనవలయును. ఇక్కడసవిధముగా నిష్కర్షను చేసికొనవలయును.—ఎల్లచిన

ఏవచనములు ఏకగోత్రవిషయక జననమరణాఽఽతిక్రాంతాశౌచ విషయములో వానిని భార్యాభర్తలను నిరువురుచేతను సమానముగా అనుష్ఠింపఁదగినవని యెఱుఁగవలయును-ఏవచనములు భగినీమాతులాదిభిన్న గోత్రాశౌచవిషయములో ఆవచనములయందు భార్యాభర్తల మధ్యయందు ఏసంబంధముకలదో ఆసంబంధముచేతనే అనుష్ఠింపవలసేందని యును పూర్వసంబంధముచేతను కావలెయును తెలియవలయును.

ఆశౌచసంపాతము.

ఆశౌచసంపాతము కలుగుచునుండగా చేయఁదగిన విషయము తెలుపఁబడుచున్నది- ఎట్లనిన- దశాహాశౌచమధ్యమందు పదిదినములు ఆచరింపఁదగిన యాశౌచముగాని అంతకుతక్కువదినములచేత ఆచరింపఁదగిన యాశౌచముగాని సంప్రాప్తమయ్యేనేని మొదటియాశౌచముచేతనే పరిశుద్ధి, తక్కినయాశౌచముల నవలంబింప నక్కరలేదనియును తెలియవలయును- పదిదినములపురుడు వచ్చియుండఁగా పదిదినముల పురుడుగాని దానికి తక్కువపురుడుగాని వచ్చెనేని మొదటిపురుడుచేతనే శుద్ధియగును- పురుడువచ్చియుండగా పదిదినములకు తక్కువ మృతాశౌచముగాని దశాహమృతాశౌచముగాని వచ్చెనేని మృతాశౌచము నేఅవలంబింపవలయును - ఆవిషయాములో సూతకముఅనఁగా పురుడు మిగిలియున్నను మృతాశౌచముచేతనే పరిసమాప్తియగునని యెఱుఁగవలయును. మూఁడుదినములచేత పరిసమాప్తిఁబొందఁదగిన మృతాశౌచమైనను జననాశౌచమైనను వచ్చియుండఁగా పదిదినములచేత పరిసమాప్తిని పొందఁదగిన మృతాశౌచమైనను జననాశౌచమైనను సంప్రాప్తమయ్యేనేని పూర్వాశౌచముచేత పరిశుద్ధికానేరదని యెఱుఁగవలయును....... మృతాశౌచమునందు సమన్యూనమగు జననాశౌచము సంప్రాప్తమయ్యేనేని పూర్వాశౌచముచేతనే పరిశుద్ధికలుగునని యెఱుఁగవలయును.

పురుడుఅధికమైనను మృతాశౌచముచేతనే శుద్ధియని శుద్ధి వివేక కారుడు చెప్పెనని యెఱుగవలయును. పూర్వాశౌచమధ్యమందు పుట్టి నప్పటికి పూర్వాశౌచానంతరమందు తెలియఁబడెనేని యుత్తరకాలపు దానినే యాచరింపవలయును. పదిదినములాచరింపఁదగిన యాశౌచ మునుఅవలంబించియుండఁగా పదియవ దినము యొక్క రాత్రియందు పదిదినములాచరింపఁదగిన యాశౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని తొలుతటి పదిదినములుగాక రెండు దినములు ఆశౌచమునుఅవలంబింపవలయును. ఆరాత్రియును పరదినమును అని యెఱుఁగవలయును.

పదియవదినముయొక్క రాత్రియందలిని ల్గవ యామమందుపది దినములుగల యాశౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని అప్పుడుఅది మొదలు కొని మూఁడుదినములు ఆశౌచముగలవాఁడగును. మూఁడుదినములు (అట్లుగాక) ఒకటిరెండు దినములు అవలంబింపఁదగిన యాశౌచము లోపలఇట్టియాశౌచమే సంప్రాప్తమయినప్పుడు రాత్రిమానము మిగిలి యుండెనేని పూర్వాశౌచముచేతనే పరిశుద్ధియగునని యును. ద్వ్యహా ద్యాశౌచమును అవలంబింపనక్కరలేదనియును తెలియవలయును. రెండు మూఁడుదినములు అవలంబింపదగిన యాశౌచమధ్యమందు ఆశౌ చాంతరముతటస్థించెనేని అధికాశౌచమునకు పూర్వాశౌచముచేతశుద్ధి లేదనియెఱుగవలయును. సమన్యూనములయందు పూర్వాశౌచముచేతి నేశుద్ధియనియెఱుఁగవలయును. సపిండాశౌచముచేతి మాతృపితృభ్రా తృలకు ఆశౌచము తొలఁగిపోదని యెఱుఁగవలయును మాత్రాశౌచ మధ్యమందు పిత్రాశౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పూర్వాశౌచము చేతనే శుద్ధియని యెఱుఁగవలయును. తండ్రికి (లేక) తండ్రియొక్క యాశౌచముచేతనే శుద్ధియనికొందఱందురు వారియొక్క శేషదినము నకు పూర్ణపరత్వము లాక్షణికార్థమని యెఱుఁగవలయును పిత్రా శౌచమధ్యమందు మాతృమరణము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పిత్రాశౌచము సమాప్తి పొందించి పక్షిణీకాలమధికముగనాశౌచము నవలంబింపవల

సినదని యెఱుఁగవలయును. ఇతిక దిదినములపిమ్మట నాచరింపఁ దగిన దనియెఱుఁగవలయును పదియవరాత్రియందలి నాల్గవ యామమునందు మాతృమరణము సంప్రాప్తమయ్యేనేని రెండుదినములయినను మూడు దినములయినను ఆశౌచమునుఅవలంబింప వలయునే కాని పక్షిణీకాల ము కాదని యెఱుఁగవలయును. తల్లికి దండ్రికి గూడ అన్యోన్యాహా ణము కలిగి యెడల పక్షిణీకాలముకూడ అధికముగ నాశౌచము లేదని యును పూర్వాశౌచము చేతనే శుద్ధియనియును తెలియవలెను

సూతకమునందు.

సూతకమునందు మృతాశౌచము సంప్రాప్తమగుచుండగా పిండ దానమునందు ప్రతిబంధము లేదనియెఱుఁగవలయును. మృతాశౌచము నందు పుత్రుడు సంప్రాప్తమయ్యెనేని జాతకర్మాదికమును అప్పుడైనను ఆశౌచాంతమందైనను చేయువలసినదని తెలియవలయును. తల్లికి ఆచ రింపఁదగిన యధిశౌచములోపల తండ్రిని పదునొకండవ దినమునందు చేయువలసిన వృషోత్సర్జనాది శ్రాద్ధమును ఆద్యాదిషోడశ శ్రాద్ధములను చేసె యేతీరవలెను.

శవస్పర్శము.

శవస్పర్శముపగలు అయ్యెనేని నక్షత్రదర్శనమైనపిమ్మట శుద్ధి యనియును రాత్రియందయ్యెనేని సూర్యదర్శనమైన పిమ్మట శుద్ధియని యును తెలియవలయును ఆశౌచాన్నభక్షణమునుఆశౌచగృహావాసము నెంతకాలము కలిగియుండునో అంతవఱకును ఆశౌచము కలిగియుండు నని తెలియవలయును.

ధర్మార్థముగ.

ధర్మార్థముగ అనాథసవర్ణశవమును వహించినను అపరక్రియలు చేసినను అగ్నిదానము చేసినను అనంతఫలము కలుగుననియును ప్రాణా యామాగ్నిస్పర్శములచేత శుద్ధికలుగుననియును తెలియవలెను.

ఈవిషయమందు మూలవచనములు నిర్ణయసింధుధర్మసింధు మితాక్షరాది నిబంధన గ్రంథముల యందున్నవి. ఆవచనము లన్ని యును గ్రంథవిస్తర భయముచే చేర్చనైతిని. సమాప్తము.

అత్రాదౌశ్రాద్ధకాలేకార్యాకార్యాణి.

శ్రాద్ధదినేగృహాలంకారనిషేధః

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ గోమయేనోపలేపంచ సర్వశ్రాద్ధేప్రకీర్తితమ్। గృహాలం కరణంనాస్తి ఇతిశాతాతపోఽబ్రవీత్ ॥౧॥

తా॥ సమస్త శ్రాద్ధదినంబులయందును గోమయంచేభూమి వలుకవలెను గాని ముగ్గులు మొదలగునవి పెట్టగూడదని శాతాతపుఁడు చెప్పెను.

అథఉష్ణవారినిషేధః

శ్లో॥ మృతేజన్మనిసంక్రాంతౌ శ్రాద్ధేజన్మదినేతథా। అస్పృశ్యస్పర్శనేచైవ నస్నాయాదుష్ణవారిణా। సగోహత్యాకృతంపాపం ప్రాప్నోత్యేవ నసంశయః॥ ॥౨॥

తా॥ మరణాశౌచమునందును, జాతాశౌచమునందును, సంక్రమణదినమందును, శ్రాద్ధదినమందును, జన్మదినమందును, తాకగూడనివస్తువును తాకినప్పుడును, వేడినీళ్లతో స్నానము చేయగూడదు, అట్లుచేసినవాడు గోహత్యచేసినంతపాపమును బొందుచున్నాడు. సందేహములేదు.

అథదేవతార్చననిషేధః

శ్లో॥ దానాధ్యయనదేవార్చా ఉపహోమ వ్రతాదికమ్। నకుర్యాచ్ఛ్రాద్ధదివసే ప్రాగ్విప్రాన్నవిసర్జనాత్ ॥౩॥

తా॥ శ్రాద్ధదినమందు భోక్తలుభుజించక పూర్వము, దానము, అధ్యయనము, దేవతాపూజ ఉపహోమము వ్రతము, మొదలగునవి చేయగూడదని తా॥

అథఆచమనకాలాః

శ్లో॥ ఆసనంతెచపాద్యేచ పిష్టరేచవిశేషతః। ఉచ్ఛిష్టేపిండదానేచ షట్సుచాచమనంస్మృతమ్॥౪॥

తా॥ ప్రారంభమందును, అంతమందును, పాదప్రక్షాళనమందును, ఆసనమిచ్చినప్పుడును, ఉచ్ఛిష్టాన్న విసర్జనమందును, పిండప్రదానమందును, యీఆరుసమయములందును, ఆచమనము జేయవలయును.

ఆశ్వలాయనానాం గోత్రాద్యుచ్చారణ క్రమః

శ్లో॥ సపిండీకరణాత్పూర్వ మాశ్వలాయనశాఖినాం । గోత్రం బ్రూయాత్స్వధనుతః పశ్చాన్నామాదికం వదేత్ ॥౫॥

తా॥ ఆశ్వలాయనశాఖవారు సపిండీకరణము చేయకపూర్వము ముందుగాగోత్రమును జెప్పి పిమ్మట పేరుచెప్పవలయును

అథ విష్ణ్వర్చనవిధిః.

దక్షః॥ శ్లో॥ యత్కించిత్పార్వణం శ్రాద్ధం తత్రసర్వత్రచద్విజే । పూజయేద్విష్ణుమిత్యేవ మితిప్రాహ పితామహః॥ ౬॥

తా॥ పార్వణయుక్తమైన యేశ్రాద్ధము జేసినను బ్రాహ్మణునియందు విష్ణుమూర్తి నావాహనము జేసి పూజింపవలయునని బ్రహ్మచెప్పెను.

భారతే॥ శ్లో॥ యచ్ఛ్రాద్ధంపార్వణప్రోక్తం తచ్ఛ్రాద్ధంవైష్ణవంవినా। కృతంనశ్యతికౌంతేయ పణిశేషేణంసుధా। ౭॥

తా॥ ఏశ్రాద్ధముపార్వణసహితముగా నాచరింపఁబడునో ఆశ్రాద్ధము విష్ణుదైవత్యములేకుండచేసినయెడల వర్ణభ్రష్టునిచే జూడఁబడినశ్రాద్ధమువలెనే చెడిపోవునని భారతమునందుఁజెప్పఁబడెను.

శ్లో॥ దర్శేమహాలయేతీర్థే సపిండీకరణేతథా । వ్యర్థంభవతితచ్ఛ్రాద్ధం వాసుదేవంవినాకృతమ్॥ ౮॥

తా॥ దర్శశ్రాద్ధము, మహాలయము, తీర్థశ్రాద్ధము, సపిండీకరణము, ఈశ్రాద్ధములను విష్ణుస్థానములేకుండాచేసినయెడల ఆశ్రాద్ధములు వ్యర్థమగును.

(పాదప్రక్షాళనేకర్తుః పశ్చిమాభిముఖత్వనియమః)

వ్యాసః॥ శ్లో॥ ప్రాతఃకాలేచమధ్యాహ్నే సాయాహ్నేనిశిసంధ్యయోః। పశ్చిమాభిముఖశ్శ్రాద్ధేవిప్రపాదాభిషేచనమ్॥ ౯॥

తా॥ శ్రాద్ధదినమందుప్రాతఃకాలమునందుగాని మధ్యాహ్నమునందుగానిసాయంకాలమునందుగాని రాత్రియందుగాని సంధ్యాకాలమునందుగాని బ్రాహ్మణులకు పాదప్రక్షాళనము పశ్చిమముఖముగా కూర్చుండిచేయవలయును. అనివ్యాసుఁడుచెప్పెను.

(పాదప్రక్షాళనేకర్తృభోక్త్రోరుపవేశనవిధిః)

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ విప్రక్షాళనకాలేతుదాతా భోక్తాద్విజోత్తమః॥ సుఖాసీనోభవేచ్ఛ్రాద్ధే త్వన్యథానరకం వ్రజేత్ ॥౧౦॥

తా॥ శ్రాద్ధంబునందు పాదప్రక్షాళనము జేయునప్పుడు కర్తగాని భోక్తగాని కూర్చుండవలయును. లేనియెడల నరకమునకుబోవుదురు

(భోక్తురాశౌచమ్)

వా॥ భోక్తుస్తృతీయనిమంత్రణ ప్రభృత్యాశౌచాభావః। తత్పూర్వమాగతంచేత్ ఆశౌచమస్త్యేవ॥౧౧॥

తా॥ భోక్తకు మూడవపర్యాయము నిమంత్రితమైనది మొదలు ఆశౌచము లేదు అంతకుపూర్వవచ్చినయెడల ఆశౌచముండును,

(కర్తురాశౌచం)

వా॥ కర్తుస్తుప్రారంభానంతర మాశౌచాభావః। తత్పూర్వంచేదాశౌచమస్త్యేవ॥౧౨॥

తా॥ కర్తకుప్రారంభము మొదలు ఆశౌచములేదు ప్రారంభించక పూర్వము వచ్చినయెడల ఆశౌచముకలదు.

ప్రారంభవివరణమ్.

వా॥ పాకసమాప్తిః ప్రారంభ ఇత్యేకః పక్షః। సంకల్పః ప్రారంభ ఇత్యేకః పక్షః। పాకాదిప్రోక్షణమారంభ ఇత్యేకః పక్షః। తృతీయనిమంత్రణమిత్యేకః పక్షః॥ ఏతేషు పాకపరిసమాప్తిపక్షః ఆపద్విషయః। అసక్తవిషయశ్చ। ఇతరేషు పక్షేషు తత్తద్దేశశిష్టాచారేణ వర్తనీయః॥ ఏతేషు చతుర్షు పక్షేషు ఆశౌచసంప్రాప్తికాలే సద్యస్స్నాత్వా స్వయమేవ శ్రాద్ధంకుర్యాత్॥ పక్వాన్నమన్యేన ఆశౌచరహితేన పరివేషయేత్। భోజనపాత్రస్థమన్నం భోక్తా ప్రోక్షేత్। కర్తా తద్భోజనపాత్రమస్పృశన్నేవ అన్నత్యాగంకుర్యాత్॥ ౧౩॥

తా॥ వంటచేయుట పూర్తియగుట ప్రారంభమని యొకపక్షము, సంకల్పముచేయుట ప్రారంభమనియొకపక్షము, వంటపదార్థములమీద ప్రోక్షించుట ఆరంభమనియొక పక్షము, మూడవపర్యాయము నిమంత్రణముచేయుట ప్రారంభమని యొకపక్షము, ఈ నాలుగువిధములలో వంటచేయుట పూర్తియగుటయే ప్రారంభమనునది యాపత్సంభవించినప్పుడును శక్తిలేనప్పుడు చెప్పతగినది. మిగిలినవిధములలో ఆయాదేశములయొక్క శిష్టులయాచారప్రకారముగా నాచరింపవలయును ఈనాలుగు పక్షములయందును ఆశౌచము రాగానే కర్త తత్కాలమందే స్నానముజేసి తానేశ్రాద్ధము పెట్టవలయును అప్పుడు ఆశౌచములేని మరియొకనిచే పదార్థములను వడ్డించునట్లుచేయవలయును, పిమ్మట భోక్తయే పదార్థ

మును ప్రోక్షించవలయును కర్తభోక్తయొక్క భోజనపాత్రమును స్పృశింపకుండా శ్రాద్ధమునంతయు చేయవలయును.

జానువిక్షేపవిధిః.

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ క్షిత్వా దక్షిణం జాను దేవే కుర్యాత్పరిచరేద్బుధః ।
భూమౌ తథాపరం జాను పిత్ర్యే పరిచరేత్సదా॥ ౧౪॥

తా॥ తెలిసినట్టు వాడు దేవతాపూజచేయునప్పుడు కుడిమోకాలును పితృపూజ చేయునప్పుడు యెడమమోకాలును భూమియందు ఆనించవలయును.

ఘృతపాత్రనిధానమ్.

శ్లో॥ సూపేవాపరమాన్నేవాఘృతపాత్రంనసిక్షిపేత్। తద్భోజ్య మాసురంప్రాహు ర్నదాతుఃపారలౌకికమ్ ॥

తా॥ నేతిదొన్నెను పప్పునందును పరమాన్నమునందును ఉంచకూడదు. అట్లుచేసిన యెడల ఆభోజనము రాక్షసభోజనమనియు శ్రాద్ధకర్తకు సుకృతము లేదనియు చెప్పిరి.

(చిత్రగుప్తబలినిషేధః)

శ్లో॥ దత్తేవాప్యథవాదత్తే భూమౌయోనిక్షిపేద్బలిమ్। తదన్నం విఫలంయాంతినిరాశాఃపితరోగతాః ॥

తా॥ త్యాగముచెప్పక పూర్వమునందుగాని చెప్పినపిమ్మటగాని భూమియందుచిత్రగుప్తబలినుంచిన యెడల ఆయన్నము వ్యర్థముగుచున్నది పితృదేవతలు ఆశను వదలుకొని తిరిగిపోవుచున్నారు, అనఁగా శ్రాద్ధమునందు చిత్రగుప్తబలిని విడువవలయును.

సువాసినీభోజనవిధిః.

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ సువాసిన్యాంమృతాయాంతు బ్రాహ్మణైస్స హభోజనే । సువాసినీంతతఃపశ్చా దమంతకమథార్చయేత్ ॥

తా॥ ముత్తైదువమృతినొందినయెడల బ్రాహ్మణులతో కూడ ముత్తైదువకు భోజనము పెట్టవలయును మంత్రయుక్తముగా ముత్తైదువను పూజించనక్కరలేదు.

అధిశ్రవణవిధిః.

శ్లో॥ అధిశ్రవణహీనంతు శ్రాద్ధంకుర్వీతమూఢధీః । తదన్నం మాంసతుల్యంచ తద్ఘృతంసురయాసమమ్ ॥

తా॥ ఏమూఢుడైనను అధిశ్రవణము లేకుండా శ్రాద్ధము నాచరించినయెడల ఆయన్నము మాంసముతో సమానమనియు నెయ్యికల్లుతో సమానమనియు చెప్పఁబడెను.

(పితృసూక్తనిషేధః)

శ్లో॥ షోడశేమాసికేచైవ తీర్థేచైవసపిండనే। నిత్యశ్రాద్ధోదకుంభేచపితృసూక్తానివర్జయేత్ ॥

తా॥ షోడశమునందును, మాసికమునందును, తీర్థశ్రాద్ధమునందును, సపిండీకరణమునందును నిత్యశ్రాద్ధములందును, ఉదకుంభ శ్రాద్ధమునందును,పితృసూక్తములనువిడువవలయును,

(పిండదూషణె.)

యల్లాజీయె॥ శ్లో॥ మార్జాలమూషికస్పర్శే పిండేచద్విదళీగృతే। పునశ్రాద్ధం విధాతవ్యం తేనపాకేనతత్క్షణాత్ (పాక్యాం)పునశ్రాద్ధం నామపునః పిండదానమిత్యర్థః॥

తా॥ పిండములను పిల్లి యెలుక మొదలగునవి ముట్టుకొన్నను పిండమువిడిపోయినను తిరిగిశ్రాద్ధముజేయవలయును అనగా తిరిగిపి డములుజేయవలయును.

(కర్తృశ్రాద్ధశేషాన్నభోజనవిధిః.)

శ్లో॥ ప్రదక్షిణమనువ్రజ్యభుంజీతపితృసేవితం॥మాధవీయే॥ శ్రాద్ధం కృత్వాతుయోవిప్రో నభుంజైతుకదాచన। దేవాహవ్యంనగృహ్ణాంతకవ్యంతుపితరస్తథా॥

తా॥ బ్రాహ్మణులకుప్రదక్షిణముజేసి వారినిపంపించిశ్రాద్ధశేషాన్నమును కర్తభుజించవలయును. ఏబ్రాహ్మణుడైనను శ్రాద్ధమునాచరించి పితృశేషమును భుజించకుండా విడిచెనేని దేవతలు హవ్యమునుగ్రహింపరు, పితృదేవతలుకవ్యమునుగ్రహింపరు-అని మాధవీయమునందుజెప్పబడెను.

ఉపవాసశ్రాద్ధశేషాన్నభోజననిషేధః.

నిర్ణయసింధౌ॥ శ్లో॥ ఉపవాసాయదానిత్య శ్రాద్ధంనైమిత్తికంభవేత్। ఉపవాసంతదాకుర్యా దాఘ్రాయపితృసేవితమ్॥

తా॥ నియతముగా తానుపవాసముచేయుదినమందు శ్రాద్ధముసంభవించి-యెడల శ్రాద్ధమాచరించి కణమునాఘ్రాణించి పిమ్మట నుపవాసముచేయవలయును అని నిర్ణయసింధువునందుజెప్పబడెను.

(భిన్నగోత్రాణాంపితృశేషాన్నభోజననిషేధః)

శ్లో॥ పితాదీనాంతథాన్యేషాం శ్రాద్ధశేషాన్నభోజనం। పరిత్యజేత్ నాంవి

ధనానాంచయుతీనాంచనిగర్హితమ్॥ అన్యేభిన్నగోత్రాః ప్రతినోబ్రహ్మచారిణః॥ నగోత్రాణాం పితృశేషభోజనానుమతిః॥

తా॥ ఇతరగోత్రీకులశ్రాద్ధశేషాన్నమును భుజించుట బ్రహ్మచారులకు విధవలకు యతీశ్వరులకునిందితమైనది

శ్లో॥ శ్రాద్ధావశిష్టభోక్తారస్తేనైనిరయగామినః। సగోత్రాణాంసకుల్యానాం జ్ఞాతీనాంచనదోషకృత్॥ అన్యగోత్రాణాం క్వచిత్పితృశేషభోజనానుమతిః॥

తా॥ శ్రాద్ధశేషాన్నమును భుజించినవారు నరకమునుబొందుదురు సగోత్రులకు సకుల్యులకు జ్ఞాతులకుమాత్రము నిషేధములేదు.

శ్లో॥ శ్వశురస్యగురోర్వాపి మాతులస్యమహాత్మనః। జ్యేష్ఠభ్రాతుశ్చ పుత్రస్యబ్రహ్మనిష్ఠస్యయోగినః। ఏతేషాంశ్రాద్ధశేషాన్నం భుక్త్వాదోషోనవిద్యతే॥

తా॥ మామ, గురువు, మేనమామ, శ్రేష్ఠుడు, అన్న, కుమారుడు, బ్రహ్మజ్ఞాని యోగీశ్వరుడు, యీ మొదలగువారియొక్క పితృశేషమును భుజించినను దోషములేదు

(శూద్రస్యపితృ శేషాన్నదాననిషేధః)

యల్లాజీయె॥ శ్లో॥ నశూద్రంభోజయేత్తస్మిన్ గృహేయుత్నేనతగ్గినే। శ్రాద్ధశేషంచశూద్రాయదదాతిచబలేష్వపి। శూద్రతుభోజయేత్వాదౌయాదద్యాచ్చాద్ధశేషమానవః। శ్రాద్ధసిద్ధిడితాయాంతి శ్రాద్ధందేవాచతత్క్షణాత్॥

తా॥ శ్రాద్ధదినమునాడు శ్రాద్ధమాచరించబోవు గృహమునందు శూద్రునకు భోజనముపెట్టగూడదు పితృశేషమును శూద్రునకు పెట్టగూడదు, మఱియెచ్చోటనైనను తానుముందుగా శూద్రునకు భోజనముపెట్టగూడదు ఇందుకభిన్నముగా నాచరించినయెడల శ్రాద్ధము భంగమైనదానిగానెంచి శ్రాద్ధదేవతులుతత్క్షణమునదే వెళ్లిపోవుదురు.

(ఆశౌచమధ్యేప్రాప్తప్రత్యాబ్దికస్యతద్దినంతరగత శూన్యతిథౌనిషేధః)

వసిష్ఠః॥ శ్లో॥ ఆశౌచమధ్యేపిత్రోశ్చ భవేన్మృతతిథిస్తదా। అతీతంవర్జయిత్వాతే ప్రత్యబ్దంకారయేత్సుతః॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల మృతదినములు ఆశౌచాక్రాంతములైనప్పుడు శూన్యతిథియందు శ్రాద్ధము చేసి యాదినమువిడిచి మరునాడు పెట్టవలయునుఅని వసిష్ఠుడు చెప్పెను

దక్షః॥ శ్లో॥ ఆశౌచమధ్యే పిత్రోశ్చ యథామృతతిథిర్భవేత్ ।ఆశౌచాంతే శూన్యతిథౌ నకుర్యాత్తిథింబుధాః॥

తా॥ ఆశౌచమధ్యమున తల్లిదండ్రుల మృతదినంబులు సంభవించినయెడల శుద్ధిన శూన్యతిథియగునేని యాదినంబున శ్రాద్ధము తెలిసినవారు విసర్జింతురని దక్షుడు చెప్పెను.

శూన్యతిథ్యనంతరదినే కర్తవ్యత్వవిధిః.

శ్లో॥ శూన్యతిథ్యాముపోష్యైవ శ్రాద్ధం కుర్యాత్పరేహని।కృత్వా సమ్యగ్విధానేన చ బంధుభిస్సహ భోజయేత్ ॥

తా॥ ఆశౌచశుద్ధిదినము శూన్యతిథియగునేని యాదినంబున నుపవాసముండి మరుసటిదినంబున యథావిధిగా శ్రాద్ధము నాచరించి బంధువులతోకూడ భుజింపఁదగును.

సూతకాంతరిత శ్రాద్ధనిర్ణయః.

శ్లో॥ శుచిభూతేన దాతవ్యం యాతిథిః ప్రతిపద్యతే। సాతిథిస్తస్య కర్తవ్యా నచాన్యా సైకదాచన॥ ఇతి ఋష్యశృంగః ॥

తా॥ జాతాశౌచమృతాశౌచదినములలో ఆబ్దికము సంభవించినయెడల శుద్ధిదినమునందు ఆబ్దికము పెట్టవలయును గాని మఱియొకదినమునందు పెట్టగూడదు అని ఋష్యశృంగుఁడు చెప్పెను.

(సంవత్సరవిమోక శ్రాద్ధవిధిః)

శ్లో॥ వత్సరాంతే విమోకాఖ్యం శ్రాద్ధం పార్వణవద్భవేత్। మృతస్య తృప్తయే కార్యం యద్యాశౌచదినేపి వా ॥ ఆశౌచదినం నామ శూన్యతిథిః.

తా॥ మృతినొందినవాని తృప్తినిమిత్తమై సంవత్సరాంతమున నది శూన్యతిథియైనప్పటికిని సాంవత్సరిక విమోకమును పార్వణసహితముగా యథావిధిగా నాచరింపవలయును.

శ్లో॥ అబ్దస్యాంతే విమోకాఖ్యం శ్రాద్ధం ప్రథమవత్సరే। కుర్యాత్పార్వణవచ్చైవ శ్రాద్ధహీనతిథౌ యది॥ శ్రాద్ధహీనతిథిశ్శూన్యతిథిః॥

తా॥ సంవత్సరాంతమున సాంవత్సరిక విమోకమను శ్రాద్ధమును పిమ్మట వత్సరారంభమునందు ప్రథమాబ్దికమును శూన్యతిథి సంభవించినప్పటికిని పార్వణసహితముగా శ్రాద్ధమును యథావిధిగా నాచరింపవలయును.

శ్లో॥ మృతస్య వత్సరాంతే తు యది శూన్యతిథిర్భవేత్ । తస్మిన్ దినే విమోకాఖ్యం కర్తవ్యమవిచారతః ॥ సంవత్సరవిమోకాఖ్యమకృత్వా ప్రథమాబ్దికం। యః శ్రాద్ధం కురుతే మోహాత్ తత్కృతం కర్మ నిష్ఫలం॥

తా॥ సంవత్సరాంతమునందు శూన్యతిథి సంభవించినప్పటికినియాదినమునందు మృతి నొందినవానియొక్క తృప్తికొఱకు సంవత్సరవిమోకమును శ్రాద్ధమును జేయవలయును ఏమియు నాలోచింపనక్కఱలేదు.

స్మృతిదీపికాయాం॥ శ్లో॥ ఆశౌచాదినిమిత్తైశ్చ విమోకాఖ్యమతిక్రమేత్। తదాయదివిమోకాఖ్యం నకర్తవ్యమితీరితః॥

తా॥ సంవత్సరవిమోకమను శ్రాద్ధమునాచరింపక అజ్ఞానముచే ప్రథమాబ్దికమును బెట్టినయెడల ఆచేసినకర్మమంతయు నిష్ఫలమగును.

దేశాంతగతభ్రాతౄణాం ప్రత్యాబ్దికాను మాసికామావాస్యాది విధిః॥

శ్లో॥ విభక్తోవావిభక్తోవా దేశాంతరగతస్సుతః। పృథక్ఛ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత మాతాపిత్రోర్మృతేహని। అవిభక్తావిభక్తావా దేశాంతరగతాయది। కర్తవ్యంతైరమావాస్యా ప్రత్యబ్దమనుమాసికం॥ గ్రంథాంతరే॥ అవిభక్తస్సుతాఃకుర్యాదేకః పిత్రోర్మృతాహికం। స్థానాంతరే పృథక్కుర్యాద్దర్శశ్రాద్ధానుమాసికే॥

తా॥ కుమారుఁడు విభక్తుడైనను విభక్తుడుకాకున్నను దేశాంతరము వెళ్లినప్పుడు తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధదినంబులు సంభవించెనేని యాదినంబున తాను శ్రాద్ధము తప్పక నాచరింపవలయును తనయులు విభజించుకొన్నను విభజించుకొనకపోయినను దేశాంతరము వెళ్లినప్పుడు ప్రత్యాబ్దికము దర్శశ్రాద్ధముఅను మాసికము వేరుగా నచ్చట నాచరింపవలయును, అన్నదమ్ములు వేరుపడకపోయినను వారిలోనొకడు దేశాంతరము వెళ్లినప్పుడు తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధములను అనుమాసికమును దర్శశ్రాద్ధమును తాను ప్రత్యేకముగానైనను జేయవలయునని మఱియొక గ్రంథమునందుఁగూడ చెప్పఁబడెను.

శ్రాద్ధనిమంత్రితస్య గాయత్రీజపసంఖ్యా.

శ్లో॥ ప్రత్యబ్దేత్రిశతంచైవ మాసికేశతపంచకం। ద్విసహస్రం సపిండేచ అయుతంప్రేతభోజనే॥

తా॥ ప్రత్యాబ్దికమునందు మూడువందలును మాసికమునందు అయిదువందలును సపిండీకరణమునందు రెండువేలును ప్రేతభోజనకాలమునందు పదివేలును గాయత్రీమంత్రజపమును జేయవలయును.

ఉపనయనవివాహానంతర స్నానపర్యంతం శ్రాద్ధకర్తవ్యత్వవిధిః.

శ్లో॥ మౌంజీబద్ధ్వావివాహేచ్ఛస్నానసంవత్సరమేవచ। నకుర్యాత్పిండపర్యాపం సదద్యాత్తిలోదకం॥ పుత్రీపుత్రవివాహయోశ్చపరత ష్ష

ణ్మాసస్యాభ్యంతరే। పిత్రోరాబ్దికపైతృకేషు విధివత్ దూర్వాక్షతైరర్చయేత్। దధ్యన్నం బదరీఫలైశ్చ సహితం పిండాన్ వికీర్యాదికమపసవ్యం తిలతర్పణం చ హింగథా దర్భాన్ సిలాన్ వర్జయేత్॥

తా॥ ఉపనయనమైనపిమ్మటను వివాహమైనపిమ్మటను ఆఱుమాసములకుఁగాని సంవత్సరమువఱకుఁగాని పిండప్రదానము తిలతర్పణము చేయఁగూడదు కుమార్తెకు కుమారుల వివాహములు జరిగినపిమ్మట ఆఱుమాసములలోపల తల్లిదండ్రుల ఆబ్దికములు సంభవించినయెడల గరికెలు అక్షతలతో శ్రాద్ధమునందు అర్చనజేయవలయును పిండములను పెరుగు రేగుపండ్లు మొదలగువానితో మిశ్రితము జేయవలయును వికిరాన్నము, అపసవ్యము, తిలతర్పణము, తిలలు, దర్భలు, మొదలగునవి విడువవలెను

అనేకశ్రాద్ధసన్నిపాతే.

శ్లో॥ మాతాపిత్రోః క్షయే ప్రాప్తే యదిదర్శే సమాగతే। పితృశ్రాద్ధం తు పూర్వం స్యాన్మాతృశ్రాద్ధమతః పరం॥ దర్శశ్రాద్ధం తతః పశ్చాత్పార్వణస్తు మహాలయే। దర్శే సంక్రమణే ప్రాప్తే తచ్ఛ్రాద్ధం తు కథం భవేత్॥ అమాశ్రాద్ధం న కర్తవ్యం సంక్రమోదితః। సంక్రమే గ్రహణే దర్శే తచ్ఛ్రాద్ధం తు కథం భవేత్। ఉపరాగగ్రహయుక్తం తు సమకాలే సమాచరేత్। దర్శే తు మాసికే ప్రాప్తే మాసికం పూర్వమాచరేత్। దర్శే ప్రత్యాబ్దికే ప్రాప్తే ఆబ్దికం పూర్వమాచరేత్। నిత్యనైమిత్తికే ప్రాప్తే నిత్యం న పరిలంఘయేత్॥ నైమిత్తికం పురా కుర్యాత్తతో నిత్యం సమాచరేత్॥

తా॥ ఒక్కదినంబున తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధంబులు దర్శశ్రాద్ధము మొదలగు అనేకశ్రాద్ధములు సంభవించినప్పుడు ముందుగ తండ్రితిథియు పిమ్మట మాతృశ్రాద్ధమును అనంతరము దర్శశ్రాద్ధమును పిమ్మట మహాలయశ్రాద్ధము నాచరింపవలయును ఒక్క దినంబున దర్శసంక్రమణ శ్రాద్ధంబులు సంభవించినయెడల సంక్రమణశ్రాద్ధము నాచరింపవలయును దర్శశ్రాద్ధము చేయనక్కరలేదు సంక్రమణగ్రహణ దర్శశ్రాద్ధంబు లొక్కదినంబున సంభవించినయెడల గ్రహణసంక్రమణశ్రాద్ధంబు లొక్కపర్యాయము నాచరింపవలయును దర్శశ్రాద్ధము మాసికము ఒక్కదినంబున సంభవించినయెడల ముందు మాసికము పెట్టి పిమ్మట దర్శశ్రాద్ధము నాచరింపవలయును దర్శశ్రాద్ధము ఆబ్దికము ఒక్కదినంబున సంభవించినయెడల ముందుగా నాబ్దికము పెట్టవలయును నిత్యనైమిత్తికములు సంభవించినప్పుడు, నిత్యకర్మను ఎప్పుడును విడువఁగూడదు ముందుగా నైమిత్తికకర్మను జేసి పిమ్మట నిత్యకర్మను జేయవలయును

—గ్రహణేఆశౌచనస్నాతకాభావః—

శ్లో॥ చంద్రసూర్యగ్రహేస్నాయాత్ సూతకేమృతకేతథా। అస్నాయీమృత్యుమాప్నోతిస్నాయీమృత్యుంనవిందతి॥ సూతకేమృతకేచైవ నదోషోరాహుదర్శనే। తావదేవభవేచ్ఛుద్ధిర్యావన్ముక్తిర్నదృశ్యతే॥

తా॥ సూర్యచంద్రగ్రహణములయందును జాతాశౌచ మృతాశౌచములయందును స్నానముజేయవలయును, అట్లుస్నానముజేయనియెడల మృత్యువునుబొందును, స్నానముచేసినయెడల మృత్యుభయముకలుగదు జాతాశౌచమృతాశౌచదినములలో గ్రహణముసంభవించినయెడల గ్రహణవిముక్తిపర్యంతమాశౌచములేదుశుద్ధిగలవానిగా నెరుంగవలెను

జీవత్పితృకస్య తర్పణనిషేధః

శ్లో॥ జీవమానఃపితాయస్య మాతాయదివిపద్యతే। మాతృశ్రాద్ధం సుతః కుర్యాన్నకుర్యాత్తిలతర్పణం॥

తా॥ తండ్రిజీవించియుండగతల్లిమృతినొందినయెడల తల్లికిశ్రాద్ధకృత్యమునంతయు జేయవలయును తిలతర్పణముమాత్రము జేయనక్కరలేదు

బోధాయనానాంవర్గ్యనిర్ణయః

భూతేహ్న్యమాయుతేయుగ్మా పఞ్చదేశ్యామేతిచేత్। బోధాయనానాంభూతేమా శ్రాద్ధంకుర్యామితోన్యథా॥

సౌరమాసేతిథినిర్ణయః.

శ్లో॥ జన్మర్క్షేతద్దినే హ్యమృతాన్యహాని ఇత్యేకమాసేచపునర్భవాని। పునర్భవేష్వేవహికర్మ కుర్యాత్తేష్వేవసంక్రాంతియుతేషునైవ। మాసస్యైకస్మిన్ ద్వితిథేచేత్పరాన్యస్తుపూర్వాస్తస్మిన్ తుసూర్యసంక్రాంతియుక్తే। ద్వావప్యేతౌసక్రమేచేత్పరస్యాత్సర్వం చైవంచంద్రసూర్యోపరాగే। వృశ్చికాదిత్రిమాసేషుమృతాహోనభవేద్యది। పూర్వమాసేతుకర్తవ్యమితిశాతాతపోబ్రవీత్। ఊనర్క్షంయుహూర్తంకుతపాత్సంక్రాంతిర్యదివృశ్యతే। పూర్వమాసేచకర్తవ్యంకుర్యాత్ర్యాకృతపాదపి॥

శ్రాద్ధవిఘ్నేఆమశ్రాద్ధవిధిః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధవిఘ్నేద్విజాతీనా మామశ్రాద్ధంప్రకీర్తితం। అమావాస్యాదినియతం మాససాంవత్సరాభృతఇతి॥ ఇతిహారీతః॥

తా॥ శ్రాద్ధమునకు విఘ్నము సంభవించినప్పుడు దర్శశ్రాద్ధము మాసికము ఆబ్దికము మొదలగునవి ఆమద్రవ్యముచేతనే బ్రాహ్మణులుచేయతగినవని హారీతుడు చెప్పెను. ఆమద్రవ్యమనగా భోజనసామాగ్రి

మరీచిః॥ శ్లో॥ అనగ్నికః ప్రవాసీచయస్య భార్యారజస్వలా। ఆమశ్రాద్ధం ద్విజఃకుర్యాన్న తుకుర్యాన్స్వహస్తతః॥

తా॥ ఆహితాగ్ని కానివాడును పరదేశమైనవాడును బహిష్టైనదాని పెనిమిటియు మృతదినమునందు ఆమశ్రాద్ధము నేజేయవలయును.

లోగాక్షిరపి॥ శ్లో॥ పుష్పవత్స్వపిదారేషు విదేశస్థాప్యనగ్నికః। అన్నేనైవాబ్దికం కుర్యాద్ధేమ్నా నామేన వాక్వచిత్॥

తా॥ భార్యబహిష్టుగానైనను పరదేశము నందుండినను భార్యాగ్ని కానివాడైనను అన్నశ్రాద్ధము నే జేయవలయును అదిసంభవము కానిపక్షమునందు హిరణ్యశ్రాద్ధమును జేయవలయును అదిసంభవము కానిపక్షమున ఆమశ్రాద్ధమైనను జేయవలయును అని లోగాక్షిమతము.

అపుత్రాయాఃరజస్వలాయాఃభర్తృశ్రాద్ధవిధిః.

శ్లో॥ అపుత్రాతుయదాభార్యా సంప్రాప్తేభర్తురాబ్దికే। రజస్వలాభవేత్సాతు కుర్యాత్తత్పంచమేహని॥

తా॥ సంతానములేనట్టిస్త్రీ బహిష్టైయుండగా అట్టిసమయమున పెనిమిటియాబ్దికము సంభవించినయెడల అయిదవస్నానదినంబున ఆబ్దికము పెట్టవలయును.

ప్రభాసఖండే॥ శ్లో॥ విశుద్ధస్యాదృతుర్థేఽహ్ని స్నానాన్నారీరజస్వలా। దైవేకర్మణిపిత్రేచపంచమేహనిశుద్ధ్యతి॥

తా॥ బహిష్టైనస్త్రీ నాలవదినమునస్నానముజేసినశుద్ధియగును గాని దేవపితృకార్యమువిషయమైఅయిదవదినమందుశుద్ధిగలదియగునని ప్రభాసఖండమునందు జెప్పబడెను.

పాదప్రక్షాళన విధిః.

శ్లో॥ మండలాత్పశ్చిమేభాగేబహిరేవస్థితోద్విజః। తత్రైవవినిసృజేత్పాద్యం క్షాళనం మండలోపరి॥ ఉదఙ్ముఖోపవిష్టానాంపాదానాంక్షాళనంభవేత్। అన్యథాక్షాళనేశ్రాద్ధేనిరాశాఃపితరోగతాః॥

తా॥ మండలమునకు పడమటిభాగమున పాదములనుంచి పాద్యమును విడవవలయును. పాదప్రక్షాళనము పాదములనుమండలమునుమీదనుంచిన పిమ్మట జేయవలయును బ్రాహ్మణులను ఉత్తరముఖముగ గూర్చుండబెట్టిపాదప్రక్షాళనము చేయవలయును లేనియెడల పితృదేవతలు ఆశారహితులై వెళ్లుదురు

శ్లో॥ పాదమూలేపితృస్థానం పాదమధ్యేపితామహాః। ప్రపితామహాస్తుపాదాగ్రే పాదాప్రక్షాళయేత్క్రమాత్ ॥

తా॥ పాదములమొదటపితృలును పాదములమధ్యను పితామహులును పాదముల చివరను ప్రపితామహులునుందురు కాఁబట్టిక్రమముగా పాదములనుప్రక్షాళనజేయవల యును.

పాదప్రక్షాళనోదకమార్జనవిధిః.

శ్లో॥ దేవపాదోదకంస్నానసంస్పర్శనంపితృమండలే। ఉభయోస్స్నానమాప్నోతి పునఃకర్తావిధీయతే॥ పితృబ్రాహ్మణపాదాంబు నధారంశిరసిక్వచిత్ ॥

తా॥ విశ్వేదేవులయొక్క పాదోదకమునుపైనమార్జనముజేసికొనుటయును పితృస్థానముయొక్క మండలమును స్పృశించుటయును కర్తకుస్నానముతో సమానమైనవి కాఁబట్టి పితృస్థానమందు నిమంత్రితుఁడైనబ్రాహ్మణుని పాదోదకమును శిరస్సునధరింపఁగూడదు మండలమునుమాత్రము స్పృశింపవలయును.

ఆచమనప్రకారః.

శ్లో॥ మండలాత్పూర్వతోదేవాఃపితృవిప్రాస్తథోత్తరే।కర్తాచైవతదీశాన్యే అన్యత్రరుధిరోపమం॥

తా॥ మండలమునకుతూర్పుగావిశ్వేదేవుఁడును ఉత్తరమునపితృబ్రాహ్మణుఁడను కర్తయీశాన్యభాగమందునగూర్చుండియాచమనముజేయవలయును.దీనికివ్యతిరేకస్థలముల యందుండియాచమనముజేసినయెడలరక్తపానముతో సమానమగును.

శ్లో॥ కర్తురాచమనాత్పూర్వం భోక్తురాచమనంయది। శునోమూత్రసమంతోయ మిత్యేవంమనురబ్రవీత్ ॥

తా॥ కర్తయాచమనముజేయుటకంటె భోక్తయాచమనముజేసినయెడల శునకమూత్రపానముతోసమానమనిమనువుచెప్పెను.

గంధధారణమ్.

శ్లో॥ చందనంపితృకార్యేషు ఫాలమధ్యేవినిక్షిపేత్ । కంఠేకక్షే తథాపృష్ఠే నిరాశాఃపితరోగతాః॥

తా॥ పితృకార్యములయందు ముఖమునందే మంచిగంధమును ధరించవలయును. గాని కంఠమునందును భుజములయందును వీపునందును ధరించినయెడల పితృదేవతలు ఆశాహీనులై వెళ్లిపోవుదురు.

పరివేషణవిధిః.

శ్లో॥ మధ్యే అన్నం ప్రతిష్ఠాప్య దక్షిణే ఘృతపాయసే । శాకాది పురతశ్చైవ అంతే సూపస్తథైవచ ॥

తా॥ అన్నమును మధ్యప్రదేశమందును దక్షిణభాగమునందు నేతిదొన్నెయు పాయసపుదొన్నెయు కూరలు మొదలగునవి ముందరను పప్పుచివరను నుంచవలయును.

భోక్తురన్నస్పృశిషేధః.

శ్లో॥ అత్యక్తమన్నం విప్రస్తు పాణినాతు న సంస్పృశేత్ । స్పృశతే యదిమూఢాత్మా రౌరవం నరకం వ్రజేత్ ॥

తా॥ అన్నమును త్యక్తము చేయక పూర్వము భోక్తముట్టుకొనఁగూడదు, అజ్ఞానముచే ముట్టుకొనినయెడల రౌరవమను నరకమును బొందును

పరివేషణపాత్రాణి.

శ్లో॥ హస్తదత్తాస్తు యే స్నేహా లవణం వ్యంజనాని చ । దాతారం నోపతిష్ఠంతే భోక్తా భుంజీత కిల్బిషం ॥ సౌవర్ణరజితాభ్యాంచ ఖడ్గేనౌదుంబరేణచ । దత్తమక్షయ్యతాం యాతి ఫల్గుపాత్రేణి వా యథా ॥ పాక పర్యసనస్థానిను నివేద్యానిపృథక్ పృథక్ । విధినా దైవపూర్వంతు పరివేషణమా[illegible]

తా॥ లవణము [illegible] గూడదు అట్లుంచబడినపదార్థములు కర్తకు ఫలమునియ్యవు [illegible] పాపమును భుజించినట్లేయగును కాబట్టి బంగారము వెండి మొదలగు పాత్రములతోను మేడికొయ్యమొదలగువానితో జేయబడినపాత్రములతోను వడ్డించినపదార్థము విశేషమైనఫలమునొసగును కాబట్టి యిటువండబడిన సమస్తపదార్థములను వేరువేరుగా మొదట విశ్వేదేవస్థానమందును పిమ్మట పితృస్థానమునందునుంచవలయును

మధుదానవిధిః

శ్లో॥ శ్రాద్ధే హి మధుమంత్రేణ మధుదేయం ప్రయత్నతః । మధ్వలాభే జపేన్మంత్రం సుధాపానసమం భవేత్ ॥ మధ్వలాభే యదిగుడం యో దద్యాత్సర్వకర్మసు । వ్యర్థం భవతి తచ్ఛ్రాద్ధమితిశాతాతపోబ్రవీత్ ॥

తా॥ శ్రాద్ధమునందు (మధువాతా) అను మంత్రమును చ్చరించి తేనెనుంచవలయును అది సంపాదింపబడనియెడల మంత్రమును జపించినచాలును అమృతపానముచేసిన ఫలము

కలుగును మఱియు శేషెదొరకనియెడల శల్లమునుంచికోని యాశ్రాద్ధముశ్వర్థమగునని శాతాతపుఁడు చెప్పెను.

అథవికిరవిధిః.

శ్లో॥ భుంజానేషుచవిప్రేషు పిండదానంవిధీయతే। వికిరంతుతతః పశ్చాత్తతఉచ్ఛిష్టపిండకం ॥

తా॥ బ్రాహ్మణులు భుజించువారైయుండగా పిండప్రదానముజేయవలయును అటుపిమ్మట వికిరాన్నమునుంచవలయును అనంతరము ఉచ్ఛిష్టపిండము నుంచవలయును

శ్లో॥ సర్వవర్ణికమన్నాద్యం సన్నియాప్లావ్యవారిణి। సముత్సృజె ద్భుక్తవతా మగ్రతో వికిరంభువి ॥

తా॥ ఆవికిరాన్నమును జలముతోకూడాముంచి యాభోక్తలయొక్క ముందరను భూమియందువిడువవలయును

వికిరానంతరం ఆచమనాభావేదోషః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధేషువికిరందత్వా యోనాచామేన్మతిభ్రమాత్। పితర స్తస్యషణ్మాసం భవంతి త్వుచ్ఛిష్టభోజనాః ॥

తా॥ శ్రాద్ధములయందువికిరాన్నముంచి పిమ్మట అజ్ఞానముచే నాచమనముజేయకుండినయెడల వానిపితృదేవతులాఱు మాసములపర్యంత ముచ్ఛిష్టమునుభుజించుచుందురు

పిండప్రదానవిధః

శ్లో॥ సర్వమన్నముపాదాయ సతిలందక్షిణాముఖః। ఉచ్ఛిష్టస న్నిధౌపిండాన్ ప్రదద్యాత్పితృయజ్ఞవత్ ॥

తా॥ పాత్రమునందుంచబడిన యన్నమునంతయును నువ్వులతోగలిపి పిండములను జేసివానినిపిండపితృయజ్ఞప్రకారముగా దక్షిణాభిముఖుడైపిండప్రదానముజేయవలయును

ఉచ్ఛిష్టసన్నిధస్వరూపమ్.

శ్లో॥ పితౄణామాసనస్థానాత్ అగ్రతస్త్రిష్వరత్నిషు। ఉచ్ఛిష్టసన్ని ధానంతేనోచ్ఛిష్టాసనసన్నిధౌ। అరత్నిమాత్రముత్సృజ్య పిండంతత్ర ప్రదాపయేత్ ॥

తా॥ పితృబ్రాహ్మణుడు కూర్చుండినప్రదేశముమొదలు ముందుమూడుపిడివెత్తిమూరలుండకలయును ఉచ్ఛిష్టపాత్రమునకుపిడివెత్తిమూరప్రమాణమువిడిచి అక్కడపిండప్రదానముజేయవలయును

శ్లో॥ యతోపస్పృశతో ... పి పాత్రసవాతేనబిందవః। మధుసప్పి

స్తిలయుతాంస్త్రీపిండాన్సర్వపితృతః। జానుకృత్వాతథాసవ్యం భూమౌ పిత్రుపరాయణః॥

తా॥ నీళ్ళుప్రోక్షించినప్పటికిని కలియకుండనో అట్టిప్రదేశమునందు జేయవలయును తేనెనెయ్యినువ్వులు మొదలగువానితో గలిపిమూడపిండములనుజేసి యెడమమోకాలును భూమియందుంచి పితృదేవతలయందుభక్తిగలవాడై భూమియందు పిండప్రదానముజేయవలెను

ఉచ్ఛిష్టపరిత్యాగః.

శ్లో॥ ఉచ్ఛిష్టాన్నంపరిత్యాజ్యం దత్తానాంసర్వభాగతః। పిత్రాణాంపశ్చిమేభాగే విప్రోచ్ఛిష్టంప్రదాపయేత్॥ అసంస్కృతేభ్యోదానే భ్యస్త్యజేదుచ్ఛిష్టసన్నిధౌ। నత్యజేత్తృప్తిపాత్రాణ్యా మన్యథానరకం వ్రజేత్। అసంస్కృతప్రమీతానాం త్యాగినాంకులయోషితాం। ఉచ్ఛిష్టభాగదేయంస్యాద్దర్భేషువికిరశ్చయత్॥

తా॥ ఉచ్ఛిష్టాన్నమును పితృదేవతుల పాత్రములనడు పశ్చిమభాగమునవిడవవలయును సంస్కారములేనట్టివారును తమరినిఆశ్రయించుకొని మృతినొందినట్టివారికి ఉచ్ఛిష్టసన్నిధానమందుఉచ్ఛిష్టమునువిడువవలయును తానుతృప్తినొంది విడువవలయునుగాని తానుఆకలితోనుండి విడువగూడదు అట్లువిడిచినయెడల నరకమునుపొందును-సంస్కారములేకుండా మృతినొందినట్టివారికిని విసనబడిన కులస్త్రీలకును జెందునట్లుఉచ్ఛిష్టభాగమును దర్భలయందు విడవవలయును

భోజనపాత్రచాలనమ్.

శ్లో॥ ఉచ్ఛిష్టపిత్రుపాత్రేషు భస్మన్యున్నతగోలయః। తేష్వేవాసరకంయాతి యావచ్చంద్రదివాకరౌ॥ అత్యజేషుచపాత్రేషు స్వస్తికుర్వంతియేద్విజాః। నిరాశాఃపితరస్తస్య శాపదత్వాసుదారుణం। పాత్రాణిచాలయేచ్ఛ్రాద్ధేస్వయం శిష్యోథవా సుతః నస్త్రీభిర్నచబాలేన నాసజాత్యాకథంచన। శ్రాద్ధేతూచ్ఛిష్టపాత్రాణి ఖస్త్రైవతుసిక్కుపేత్। పునరుచ్ఛాసయేచ్ఛ్రాదియథాస్మృతిశాసనా॥

తా॥ భోక్తలయొక్క యుచ్ఛిష్టపాత్రములయందు బూడిదెచల్లినయెడల వానియొక్క తండ్రిసూర్యచంద్రులుండునంతకాలమునరకమును బొందును పాత్రలనుతీసివేయక ముందుబ్రాహ్మణులు స్వస్తిచెప్పినయెడల వానిపితృదేవతలు కఠినమైనశాపమునిచ్చి యాశారహితులై వెళ్లిపోవుదురు-కాబట్టితానుగానితిన శిష్యుడుగాని తనకుమారుడుగాని

భోక్తృభోజనపాత్రములను తీసివేయవలయును- స్త్రీలుగాని పిల్లలుగాని విజాతీయులుగాని తీయఁగూడదు- శ్రాద్ధములయందు భోక్తలయొక్క యుచ్ఛిష్టపాత్రములను కుక్కలు మొదలగునవి పెల్లగించకుండునంతలోతుగొయ్యిత్రవ్వి దానిలోవేసి పూడ్చవలయును

శ్రాద్ధశేషాన్నభోజనవిధిః.

శ్లో॥ తతశ్చవైశ్వదేవాంతే సభృత్యస్సుతబాంధవాః। భుంజీతాతిథిసంయుక్తస్సర్వంపితృనిషేవితం ॥ శ్రాద్ధమన్నమనుజ్ఞాతం భుంజీత తదనంతరం ॥ఇష్టైస్సార్ధం తువద్బుద్ధిమాంస్తుసమాహితః॥ పృథక్పాకేన వైశ్వదేవకరణేపి శ్రాద్ధశేషాన్నభోజనంకర్తవ్యం ॥

తా॥ అటుపిమ్మట వైశ్వదేవము జేసికొనిపితృదేవతులు చేననుజ్ఞపొందబడినపితృశేషమునంతయుతాను భృత్యులుతనయులు బంధువులుఅతిథులు మొదలగువారితోటి ఇష్టులు మొదలగువారితోను గూడిసావధానమనస్సుగలవారలై యథేష్టముగా భుజించవలయును వేరుపాకములందు వైశ్వదేవముజేసి శ్రాద్ధశేషాన్నమునుకర్తభుజించవలయును

శ్లో॥ ప్రదక్షిణమనువ్రజ్య భుంజీతపితృసేవితం ॥ శ్రాద్ధదినేపితృశేషాభావేపిపాకాంతరంకృత్వా అవశ్యంభోజన కర్తవ్యం ॥ అభోజనే దోషః ॥

తా॥ భోక్తలకుప్రదక్షిణముజేసి వారికొంతదూరముపంపించి పితృశేషమును భుజించవలయును పితృశేషములేకపోయినను వేరువంటచేసియాదినమునభుజించవలయును గాని యుపోష్యము చేయరాదు-

శ్లో॥ శ్రాద్ధంకృత్వాతుయోమోహాత్ నభుంక్తేసకదాచన। దేవాహవ్యంనగృహ్ణంతి కవ్యంచపితరస్తథా॥ పృథక్పాకేనవైశ్వదేవకరణేపి శ్రాద్ధశేషాదేనభోజనంకర్తవ్యం ॥

తా॥ ఏబ్రాహ్మణుండైనను శ్రాద్ధముజేసిభుజింపకుండునో ఆశ్రాద్ధమునందు దేవతలుహవ్యమునుగ్రహింపరు పితృదేవతులుకవ్యమును గ్రహింపరు- భిన్నపాకముచే వైశ్వదేవముజేసినను శ్రాద్ధశేషమునే భుజింపవలయును-

శ్లో॥ దంతధావనమభ్యంగం నఖకేశనికృంతనం। కర్తాకుర్వీత పూర్వేద్యుర్భోక్తాచైవపరేహని ॥

ఏకాదశ్యుపవాసాదినియమే.

శ్లో॥ ఉపవాసేయదానిత్య శ్రాద్ధంనైమిత్తికాభవేత్ । ఉపవాసంతదాకుర్యాదాఘ్రాయపితృసేవితమ్ ॥

తా॥ నిత్యముగా జపుపుచుండెడి యుపవాసదినమునందు శ్రాద్ధము సంభవించిన యెడల శ్రాద్ధమును బెట్టిపిత్రుశేషము నాఘ్రాణించియుపవాసము జేయవలయును.

వైశ్వదేవవిధిః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధంనిర్వర్త్య విధివ ద్వైశ్వదేవాదికంతతః । కుర్యాద్భిక్షాంతతో దద్యా ద్ధంతకారాదికంతతః ॥

తా॥ యథాశాస్త్రముగా శ్రాద్ధమును సమాప్తినొందించి అనంతరము వైశ్వదేవము మొదలగువానిని జేసిబంధువులు మొదలగువారితోగూడ భుజించవలయును-

శ్రాద్ధాంగతర్పణవిధిః.

శ్లో॥ తతః పరేహ్ని కుర్వీత తర్పణంపురుషస్సుధీః । తచ్చపైతృతిల దర్భైస్తు ప్రాతస్స్నాత్వామృతైర్జలైః ॥ శ్రాద్ధేయానంతరుద్దిష్టా ప్రాతస్స్నానేవతర్పయేత్ । తర్పణంత్వమృతంప్రాత ర్ద్వితీయే ప్రహరే పయః ॥ తృతీయేజలమిత్యాహుః చతుర్థే రుధిరం భవేత్ ॥ తస్మాచ్ఛ్రాద్ధంతు పూర్వేద్యుః కృత్వాస్నాత్వాపరేహని । ప్రాతః పితౄంశ్చ సంతర్ప్య పశ్చాత్సంధ్యాదికారయేత్ ॥ పరేహ్న్యుషసిస్నాత్వాకృత్వా శ్రాద్ధాంగతర్పణం । పునస్స్నాత్వైవకుర్వీత ప్రాతస్సంధ్యాసమాహితః । ఉదితేతు రవౌస్నాత్వా సంధ్యాం కృత్వైవతర్పయేత్ । యస్తుతర్పయతిప్రాతః కృత్వాశ్రాద్ధంపరేహని । పితరస్తృప్తిమాయాంతి నకుర్వంతీచవైధృవం। పరేద్యుశ్శ్రాద్ధకృన్మర్త్యో యోనతర్పయతేపితౄన్ । అతృప్తాః పితరస్తస్య శాపందత్వావ్రజంతితే॥ తీర్థే శ్రాద్ధేగయాశ్రాద్ధే శ్రాద్ధేప్రత్యాబ్దికేపిచ। పరేహనిద్విజః కుర్యా త్తర్పణంతిలసంయుతం ॥

తా॥ అటుపిమ్మట విద్వాంసుడైనపురుషుడు శ్రాద్ధమునందు మిగిలినతిలలు దర్భల చేతను మరునాడుదయమున స్నానముజేసిపరిశుద్ధమగు జలముచే పూర్వదినమందు శ్రాద్ధమునందుద్దేశించబడినపిత్రువర్గమునుగురించి తిలతర్పణజేయవలయును- ఆచేయబడినతర్పణసంబంధమగుజలమును ప్రాతఃకాలమునందుజేసియెడల అమృతముతో సమానమనియు రెండవజాములో జేసియెడలపాలుతో సమానమనియు మూడవజాములో జేసినయెడల జలముతో సమానమనియు నాల్గవజామునజేసినయెడల రక్తముతో సమానమనియు చెప్పబడినది కాబట్టి పూర్వదినమునందు శ్రాద్ధముపెట్టిమరునాడుదయమున స్నానముజేసి పితృదేవతలగురించి తర్పణముజేసిపిమ్మట సంధ్యావందనాది నిత్యకృత్యములను జేసికొనవలయును- మరునాడుదయమున స్నానముజేసి తిరిగిస్నానముజేసినపిమ్మట ప్రాతస్సంధ్యావందనాది నిత్యకృత్య

ములను జేసినట్లుగా సూర్యోదయము మొదలుచుండగ సాధ్యాహ్నందనుక జేయుకయే శ్రాద్ధాంగ తర్పణము నశ్రద్ధాంగ పూర్వాహ్ణ శ్రాద్ధము పెట్టినవారు దయము శ్రాద్ధాంగతర్పణము ను జేయునవారితో వారి పితృదేవతలు తృప్తినొందుచున్నారు-కోపమును పొందరు-నిశ్చయము శ్రాద్ధము పెట్టినపురుషుడు మరునాడు శ్రాద్ధాంగతర్పణమును జేయకుండిలయెడల వానిపితృదేవతలు తృప్తిలేనివారలై శాపమిచ్చి వెళ్లిపోవుచున్నారు-తీర్థశ్రాద్ధమునందు గయాశ్రాద్ధమునందు ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధమునందు పరేహానితర్పణము తిలసహితముగ జేయవలయును

మహాలయతర్పణం.

శ్లో॥ శ్రాద్ధాంతే ప్రత్యహం దద్యాత్పక్షశ్రాద్ధాంగతర్పణమ్। సకృన్మహాలయే శ్రాద్ధే సతిలంతు పరేహని ॥

తా॥ పక్షశ్రాద్ధాంగతర్పణము శ్రాద్ధానంతరమునందే జేయవలయును, మహాలయ శ్రాద్ధమునందు మరునాడు తిలతర్పణము జేయవలయును

పితృవ్యాదికారుణ్యశ్రాద్ధే తర్పణవిధిః

శ్లో॥ శ్రాద్ధాంగతర్పణం కుర్యాత్సతిలంతు పరేహని। పిత్రోర్విషయ ఏవస్యాన్న చాన్యవిషయే భవేత్ ॥

తా॥ మరునాడు తిలసహితముగ తర్పణము జేయుట తల్లిదండ్రుల విషయము కాని యితరుల విషయము కాదు

సపిండీకరణాను మాసికాదిషు తర్పణవిధిః.

శ్లో॥ పక్షశ్రాద్ధే హిరణ్యే చ పశ్చాద్దద్యాత్తిలోదకం। తథా చైవాష్టకా శ్రాద్ధే శ్రాద్ధే చైవానుమాసికే ॥ వృద్ధిశ్రాద్ధే సపిండే చ ప్రేతశ్రాద్ధానుమాసికే। పరేహని విమోకే చ నకుర్యాత్తిలతర్పణం॥ కృత్వానుమాసికం శ్రాద్ధం సపిండీకరణాత్పరం। వైశ్వదేవం తతః కుర్యాత్తర్పణం తిలసంయుతం। సపిండీకరణశ్రాద్ధే ప్రేతశ్రాద్ధానుమాసికే। సంవత్సరవిమోకే చ నకుర్యాత్తిలతర్పణం ॥ ఇదం వచనం పరేహని తర్పణనిషేధపరం ॥ అన్యథా బహుస్మృతివిరోధస్స్యాత్ ॥

తా॥ పక్షశ్రాద్ధమునందు హిరణ్యశ్రాద్ధమునందు శ్రాద్ధానంతరమే తిలతర్పణము జేయవలయును అష్టకాశ్రాద్ధమందును అనుమాసిక శ్రాద్ధమునందును వృద్ధిశ్రాద్ధమునందును సపిండీకరణశ్రాద్ధమందును ప్రేతశ్రాద్ధమందును పరేహానితిలతర్పణము జేయనక్కరలేదు,

సపిండీకరణముజేసి మాసికముపెట్టి పిమ్మట వైశ్వదేవముజేసి అనంతరము తిలతర్పణము జేసికొనవలయును సపిండీకరణమునందును ప్రేతశ్రాద్ధమునందునుమాసికమునందును సంవత్సరవిమోకమునందును తిలతర్పణము జేయగూడదనుమాట పరేహానితర్పణవిషయము గాని నిత్యతర్పణవిషయముగాదు. ఇంతకంటెవ్యతిరేకముగ జెప్పినయెడల ననేకస్మృతులకు విరోధముగానుండును.

సువాసినీశ్రాద్ధే సువాసినీభోజనవిధిః.

నిర్ణయసింధౌ॥ శ్లో॥ మాతృశ్రాద్ధేతుసంప్రాప్తే బ్రాహ్మణైస్సహభోజనం। సువాసిన్యై ప్రదాతవ్య మితి శాతాతపో బ్రవీత్॥ భర్తురగ్రేమృతా నారీ సహదాహేనవామృతా। తస్యాస్థానేషు భుంజీత విప్రైస్సహసువాసినీం॥

తా॥ తల్లిసువాసినిగయుండి మృతినొందినయెడల అట్టితల్లి యాబ్దికమునందు బ్రాహ్మణులతోగూడ యొకముత్తైదువకు భోజనముపెట్టవలయునని శాతాతపుడుచెప్పెను. పెనిమిటికంటె భాగ్యముండుమరణించినను పెనిమిటితో సహగమనముజేసినను యామె శ్రాద్ధమునందు భోక్తలతోగూడ ముత్తైదువను భుజింపజేయవలయును.

ఆశౌచదినే శ్రాద్ధవిఘ్నే.

శ్లో॥ దేయేపిత్రాణాంశ్రాద్ధంతు ఆశౌచంజాయతేతధా। ఆశౌచేతువ్యతిక్రాంతే తేభ్యశ్శ్రాద్ధంప్రదీయతే॥

తా॥ జాతాశౌచమృతాశౌచదినములలో శ్రాద్ధముసంభవించినయెడల ఆశౌచము నివృత్తియగుదినంబున శ్రాద్ధమును పెట్టవలయును.

రజస్వలాకర్తృకభర్తృశ్రాద్ధవిధిః.

శ్లో॥ అపుత్రాతుయదాభార్యా సంప్రాప్తేభర్తురాబ్దికే। రజస్వలాభవేత్సాతు కుర్యాత్తత్పంచమేహని। అశుద్ధాస్యాత్సంచమేహ్నిస్నాత్వానారీరజస్వలా। దైవేకర్మణిపిత్రేచ పంచమేహనిశుద్ధ్యతి॥

తా॥ సంతానములేనట్టిస్త్రీ బహిష్టై యుండగ యామెభర్తయొక్క శ్రాద్ధము సంభవించెనేని అయిదవదినమందు స్నానముజేసినపిమ్మట పెట్టవలయును. బహిష్టైనస్త్రీ అయిదవదినమందు స్నానముజేసినయెడల దేవపిత్రుకార్యములకు నర్హురాలుగానుండును

ఆమశ్రాద్ధంగృహీత్వాతు శ్రాద్ధాంతరంభోజనేదోషః.

శ్లో॥ ఆమశ్రాద్ధంగృహీత్వాతు యోన్యశ్రాద్ధంతుభుంజతే । పతంతిపితరస్తేషాం రౌరవేనరకేధ్రువం॥

తా॥ ఎవఁడైనను ఆమశ్రాద్ధమునందు పదార్థమునుతీసికొని తిరిగి అన్నశ్రాద్ధమునందు భోక్తముగానుండెనేని వానిపితృదేవతలు రౌరవమనునరకమునుబొందుచున్నారు. నిశ్చయము.

ఆచమనవిధిః.

శ్లో॥ ఆదావంతేచపాద్యేచ విష్టరేచవిశేషతః । వికిరేపిండదానేచ షట్సుతాచమనంస్మృతమ్॥

తా॥ మొదటను చివరను పాద్యసమయమందును విష్టరమిచ్చినప్పుడును వికిరసమయమందును పిండప్రదానకాలమందును ఈయాఱుసమయములయందును ఆచమనము చేయవలెను.

శ్రాద్ధేతత్రదాననిషేధః.

శ్లో॥ పైతృకేషుచవిప్రేభ్యో దద్యాత్తక్రంతుమూఢధీః। తత్తక్రంరక్తమిత్యాహుః కాశ్యపిర్గార్గ్యగౌతమాః॥

తా॥ పితృకార్యములయందు భోక్తలకుమజ్జిగనిచ్చినయెడల యామజ్జిగరక్తముతో సమానమని కాశ్యపిగార్గ్యుఁడు గౌతముఁడు మొదలగువారలుచెప్పిరి.

పాదప్రక్షాళనం.

శ్లో॥ మండలాత్పశ్చిమేభాగే స్వాగతంతువిధీయతే। పాద్యందద్యాచ్చతత్రైవ క్షాళనంమండలోపరి॥

తా॥ మండలమునకు పశ్చిమభాగమునందు పాదములనుంచి స్వాగతమునుపాద్యమును జెప్పవలయును. మండలముమీదపాదములనుంచినపిమ్మటప్రక్షాళనము జేయవలయును.

రజస్వలాపత్యుశ్శ్రాద్ధనిమంత్రణానిషేధః.

శ్లో॥ రజస్వలాయాభర్తారం సూతికాయాశ్చనైపతిం। భాండస్పర్శనపర్యంతం శ్రాద్ధేతునవియోజయేత్॥

తా॥ తనభార్యబహిష్ఠయైయుండఁగగాని ప్రసవమైయుండఁగగాని వానినిశ్రాద్ధములయందు నిమంత్రింపఁజేయఁగూడదు. వానిభార్యకు కుండలుమొదలగుకానిని ముట్టుకొనుటకు యోగ్యతకలిగినప్పుడు వానికిఅర్హతకలుగును.

పితృపుత్రయోరేకకాలక్షౌరవిధిః.

శ్లో॥ పుత్రః పిత్రోస్సకృత్కాలే క్షౌరకర్మ ప్రవర్తతే। పుత్రస్యాదౌ క్షురం తస్య పితుస్తు తదనంతరం। యస్తు క్షౌరదినే మోహాత్ మృత్తికాస్నానమాచరేత్। ఆశౌచం త్రిదినం తస్య పునః క్షౌరేణ శుద్ధ్యతి॥

తా॥ తండ్రికొమారులిద్దరు ఒక్కదినంబున క్షౌరము జేయించుకొనవలసినప్పుడు ముందు కుమారుఁడు చేయించుకుని పిమ్మట తండ్రి చేయించుకొనవలయును. ఎవఁడైనను క్షౌరము జేయించుకొనిన దినమునందు మృత్తికాస్నానము తెలియక చేసినయెడల వానికి మూఁడుదినములపర్యంతము ఆశౌచముండును పిమ్మట తిరిగి క్షౌరకర్మను జేయించుకొనవలయును

వామభాగేజలపాత్రనిషేధః.

శ్లో॥ యథా భోజనకాలే తు వామభాగే స్థితం జలమ్। శ్వానమూత్రసమం తోయం పీత్వా చాంద్రాయణం చరేత్॥ స్కంధే కవాటే పాషాణే ఆర్ద్రవస్త్రం న నిక్షిపేత్। నిక్షిపేద్యది మూఢాత్మా సచేలస్నానమాచరేత్॥

తా। భోజనము జేయునప్పుడు జలపాత్రమును ఎడమభాగమందుంచుకొని జలపానము జేసినయెడల కుక్కమూత్రమును పానము జేసినట్టగును. అట్లు జేసినయెడల చాంద్రాయణమును ఆచరింపవలయును. భుజముమీఁదను తలుపుమీఁదను రాతిమీఁదను తడివస్త్రము నుంచగూడదు. తెలియక నుంచినవాఁడు ఆకట్టువస్త్రములోనే స్నానము జేయవలయును.

రజస్వలాసూతికాపత్యోరశుద్ధతా.

శ్లో॥ రజస్వలా చ యా నారీ ప్రసూతా యా చ పాతకే। దైవే కర్మణి పిత్ర్యే చ తాసాం భర్తురశుద్ధతా॥

తా॥ బహిష్ఠయైనదాని పెనిమిటియును ప్రసవమైనదాని పెనిమిటియును దేవపితృకార్యములవిషయమై అర్హులుగారు.

పుత్రకమృతానాం శ్రాద్ధవిధిః.

వా॥ పుత్రకేణామృతానాం జీవంతమతిక్రమ్య తదూర్ధ్వగతాభ్యాం ద్వాభ్యాం సహ వస్త్రత్రయం సంపాద్య శ్రాద్ధం కుర్యాత్ జీవతి కాలాంతరే విలయే సతి తత్సపిండ్యాత్పరం పునః క్రమాత్ పిండ్యం కృత్వా క్రమేణ వస్త్రత్రయముద్దిశ్య శ్రాద్ధం కుర్యాత్॥

తా॥ తండ్రి జీవించియుండఁగ కుమారుఁడు మృతినొందినయెడల వర్గత్రయమువిషయమై జీవించియున్నవానియొక్క తండ్రి తాతలవర్గమును జెప్పి శ్రాద్ధమును చేయవల

యును కొంతకాలమునకు తండ్రికూడ మృతినొందినయెడల సపిండీకరణమైనపిమ్మట క్రమముగా మగ్గురియొక్క నామములను జెప్పవలయును.

వా॥ ఏవమేవమాసికాన్యపివర్గత్రయోద్దేశేన ప్రతిమాసమనుమాసికసంజ్ఞయా పార్వణవిధానేన కుర్యాత్ । శ్రాద్ధాంగతర్పణం సద్య ఏవ కుర్యాత్ ॥ ప్రతిమాసికేకర్తవ్య మాసికస్యాంతరాయే తన్మాసికముత్తర మాసికేన సహ సమానతంత్రం కుర్యాత్ ॥ మాసికద్వయమేళనే॥ అర్ఘ్యపాత్రషట్కం పిండషట్కం కుర్యాత్ ।బహుమాసిక మేళనే॥ త్రీణ్యేవార్ఘ్యపాత్రాణిత్రయ్యేపిపిండాః॥

తా॥ ఈప్రకారముగానే వర్గత్రియముతో ప్రతిమాసమునందు పెట్టునట్టు మాసికములను పార్వణవిధానముగా చేయవలయును. శ్రాద్ధాంగతర్పణము తత్కాలమునందే చేయవలయును. ఈమాసికములలో నేదైన నొకటివిఘ్నము సంభవించి యాగినయెడల ముందుమాసికముతో కూడకలిపి సమానముగా జరుపవలయును. అప్పుడు ఆరుఅర్ఘ్యపాత్రలును ఆరుపిండములనుంచవలయును. అనేకమాసికములను బెట్టవలసివచ్చినప్పుడుమూడు దొన్నెలును మూడుపిండములనుమాత్రము నుంచవలయును.

ఏకోద్దిష్టవిధిః.

వా॥ కనిష్ఠభ్రాతృభగినీ పుత్రాదిమాతులాదీనాం। ఏకోద్దిష్టవిధానేన పార్వణైకవత్కుర్యాత్ ॥తత్రవిశ్వేదేవోపి ఏక ఏవ॥రుద్రసంజ్ఞకో విశ్వేదేవః॥

తా॥ తమ్ముడు తోబుట్టువుకుమారుడు మేనమామ మొదలగువారియొక్క ఏకోద్దిష్టవిధానముగ ఏకపార్వణముగాచేయవలయును అప్పుడురుద్రసంజ్ఞికుడైన విశ్వేదేవుడొక్కడు.

విశ్వేదేవాస్త్రయోదశ.

తద్యథా॥ శ్లో॥ దక్షస్యదుహితాసాధ్వీ విశ్వానామప్రకీర్తితా। తస్యాఃపుత్రామహావీర్యా విశ్వేదేవాస్త్రయోదశ॥

తా॥ దక్షప్రజాపతియొక్క కుమార్తెయు పతివ్రతయునగు విశ్వ అను పేరుగల యొక స్త్రీగలదు ఆమెయొక్క తనయులును మిక్కిలిపరాక్రమవంతులునగు పదమూడ్గురు విశ్వేదేవతలని చెప్పబడుచున్నారు

తత్తన్నియమాః.

శ్లో॥ ఇష్టిశ్రాద్ధేదక్షక్రతూ సంకీర్త్యౌవైశ్వదేవకౌ। నాందీముఖేసత్యవసూ సాపిండ్యేకాలకామకౌ। పురూరవార్ద్రవౌ చైతౌ పార్వణేసముదా

హృతౌ। హేమ శ్రాద్ధేవసురుచీ తీర్థేధూరివిలోచనౌ। ఏకోద్దిష్టేరుద్రసంజ్ఞావిశ్వేదేవాః ప్రయోదశ॥

తా॥ ఇట్టి శ్రాద్ధమునందు దక్షక్రతువులనువారు నాంది శ్రాద్ధమునందు సత్యవసువులనువారు నపిండీకరణమునందు కాలకాములనువారు పార్వణశ్రాద్ధమునందు పురూరవార్ద్రవులనువారు హిరణ్యశ్రాద్ధమునందు ధనురుచులనువారు తీర్థశ్రాద్ధమునందు ధూరివిలోచనులనువారు ఏకోద్దిష్టమునందు రుద్రుడొక్కరుడును మొత్తముపదముగ్గురు విశ్వేదేవతలు.

ఉపవీతినాకర్తవ్యస్థానాన్యాహ.

శ్లో॥ ప్రాణాయామేనమస్కారే స్నానేచైవప్రదక్షిణే। పైత్రేక్షేపీతకృత్యేపి ఉపవీతంవినిర్దిశేత్॥

వ॥ స్వాగతేస్వస్తివచనే న్నపరివేషణేథ్యక్షాదానేభివాదనే గోత్రవృద్ధౌదక్షిణాదానే విసర్జనేచోపవీతమేవ.

తా॥ ప్రాణాయామమునందును నమస్కారమందును స్నానమునందును ప్రదక్షిణమందును పితృకార్యసంబంధమైనప్పటికిని పైనజెప్పినవాటియందు ఉపవీతముగానేచేయవలయును. స్వాగతముస్వస్తివచనములు అన్నమునొడ్డించుట అర్ఘ్యమిచ్చుట నమస్కారముచేయుట గోత్రవృద్ధిజెప్పుట దక్షిణనిచ్చుట విసర్జనచేయుట ఈకార్యములయందుఉపవీతముగానే చేయవలయును.

అథ సోదకుంభశ్రాద్ధవిధిః.

వ॥ సోదకుంభబ్రాహ్మణభోజనమాసికశ్రాద్ధానంతరం పాకాంతరేణత్రిపురుషోద్దేశేన సంకల్పవిధానేనకుర్యాత్॥ సంకల్పశ్రాద్ధే॥ ఆవాహనార్ఘ్యపిండప్రదాన స్వధావాచనాదికంవర్జయిత్వా భోజనానంతరంహస్తశుద్ధిమాత్రంకృత్వా తాంబూలదక్షిణాదీనిగత్వా ప్రదక్షిణనమస్కారం కృత్వావిసర్జయేత్॥

శ్లో॥ అర్ఘ్యావాహనపి డాశ్చ వికిరోచ్ఛిష్టపిండకా।స్వధోచ్యతాగ్నౌకరణం సంకల్పేనవివర్జయేత్॥

సోదకుంభశ్రాద్ధేపి శ్వేదేవవరణంనాస్తి, ఏవమేవమహాలయశ్రాద్ధంబహుదేవతోద్దేశేన పార్వణవిధానేనవాకుర్యాత్॥పరేద్యుఃప్రాగుక్తాత్తైమేవశ్రాద్ధాంగతర్పణంకుర్యాత్॥ ఇతిపైతృమేధికకారికాస్సమాప్తాః.

గ్రంథశ్చాయం సమాప్తః.

యాజుషస్మార్తమంత్రపాఠము.

ప్రథమభాగము సస్వరము, సద్గ్రంథము

ప్రతి 1 కి రు 2—8—0 పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకము, వెంటనే వ్రాసి తెప్పించుకొనవలెను. అయ్యా!

భగవదనుగ్రహముచే చతుర్థముద్రణము తీరెను ఇది ముద్రింపించుచుండగా బహుజనులు పదేపదే పంపుమని జాబులు వ్రాసిరి అప్పట్లో పైగ్రంథమును పంపలేకపోతిమి "శ్రేయాంసి బహువిఘ్నాని" అనునట్లు ముద్రింపించుచుండ కాగితములు, కాటుక, బైండ సామానులు మొదలగునవి ఒకటికి పదిరెట్లు హెచ్చి కొన్ని సమయములలో దొరకకుండుటవలన కలిగిన యాలస్యమును గూర్చి చదువరులే గ్రహింతురు గాక—

గ్రంథస్థవిషయము లెవ్వియనిన, నమకము, చమకము, పురుషసూక్తము, శ్రీసూక్తము భూసూక్తము, అరుణము, సౌరము. త్రిచ, వివాహమంత్రప్రశ్న, ఉపనయన-ప్రశ్న, నక్షత్రేష్టి, ఉపనిషత్తులనగా—చిత్తి, శిక్ష, ఆనందవల్లీ, భృగువల్లీ, నారాయణము, పితృమేధము, అభిశ్రవణము, మన్యుసూక్తము, రుద్రసూక్తము, స్నానము, దేవీసూక్తము, రాత్రిసూక్తము, హిరణ్యసూక్తము, నీళాసూక్తము, సరస్వతీసూక్తము, లక్ష్మీసూక్తము, [illegible]సూక్తము, అన్నసూక్తము, వ్యాసఖణ్డ, మహాన్యాసము, దశశాంత్యాదీకగణము, షోడశాంగరౌద్రీకగణము, ఆత్మరక్షా, శివసంకల్పములు, దశశాస్త్రాలు, సామ్రాజ్యపట్టాభిషేకము, బిల్వాష్టోత్తరశతనామపూజా, ఇన్ద్రాక్షీస్తోత్రము, శివకవచము, నవగ్రహమంత్రములు మొదలగు స్మార్తమంత్రవిషయము లన్నియును లవుటచే స్మార్తగృహస్థులకును విద్యార్థులకును, రాజాశ్రితులకును, యాజ్ఞికులకును, స్వ[illegible]చకులకును, శివాలయ విష్ణ్వాలయార్చకులకును, ఋగ్వేదులకును అత్యావశ్యకముగ నుండదగినది గురువువద్ద 1 2 సార్లు పాఠము చెప్పించుకుని, స్వయముగా గ్రంథసహాయ్యముచే పఠింపదగును, మరియును ఈగ్రంథమందుగలవ రుద్రాభిషేకము, నవగ్రహశాన్తులు, నవగ్రహజపము, మొదలగునవియును, వివాహోపనయనాదిషోడశకర్మలు మొదలగు స్మార్తకర్మలన్నియు పూర్తిగా చేయుటకు సమర్థులగుదురు ఈగ్రంథముగలవారు వారందరు వెంటనే వ్రాసి తెప్పించుకొనగలరు ప్రతి 1 కి రు 2—8—0 ఆర్డరు మాకు జాబు వ్రాయునప్పుడు తమగ్రామం, పోస్టు, జిల్లా, తాలూకా, మొదలగునవి విస్పష్టముగా తెనుగుభాషలోగాని ఇంగ్లీషుభాషలోగాని వ్రాయవలెను సందేహములుండకూడదు 5 ప్రతులు ఒకేతూరి వ్రాయునప్పుడు తమరు చేరువనున్న రైల్వేస్టేషను పేరు తెలియపర్చవలెను రైల్వేపార్శెల్ ద్వారా తెప్పించుకొనునప్పుడు మీకు ఖర్చులు చాలా తగ్గును మాకేట్లాగులు గ్రంథములతో పంపుదుము.

ష్ఠులు నిత్యముజరుపవలసిన స్నానాదికృత్యములును దేవతార్చనవిధాన
ములును ఇంమఆధానపంచకమును మాసశ్రాద్ధాదిసప్రయోగములును
పుత్రస్వీకారదత్తహోమము ప్రకరణములును కదళీవివాహాదివిషయములు
ను ద్విజులయొక్క జన్మోత్సవాదులును అంమఆయుస్సూక్తమంత్రము
లును- అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకుడైన శ్రీరాములవారియొక్క
కళ్యాణోత్సవములును పితృమాతృలయొక్క ప్రత్యాబ్దికములును మరి
కొన్ని ధర్మశాస్త్రవిషయములును మహాలయాదిశ్రాద్ధప్రకరణములును
రథసప్తమీస్నాన మాఘస్నాననిర్ణయములును ఇత్యాదిఅనేక సద్వి
షయములుగలిగిన గొప్పగ్రంథము ఇది బ్రాహ్మణమాత్రుల కందరికిని
నిత్యగృహమునందు 1 పుస్తకముతప్పకనుండదగినది. ఈగ్రంథమువలన
నమును తమగే ముందుచెప్పగలరు. గురుసహాయము కోరన
ను అతిసులభముగా ప్రయోగమునుజర్పింపగల సామర్థ్యమిచ్చు
టన్నేవ్రాసి తెప్పించుకొనదగును. ప్రతి 1—కి రు. 4—0—0
పురాణోక్తవైశ్యాఅపరము, ఇందుజ్యోతిషధర్మశాస్త్ర, సప్ర
—ముగానుండెను. తాత్పర్య సహితము యాజ్ఞికులకుమహా
ు 1 కి రు 1—4—0

పోస్టుఖర్చులుప్రత్యేకము.

☞ ఆర్యానంద ముద్రాక్షరశాల, మచిలీపట్టణము.

